

NATHANIEL HAWTHORNE

A SKARLÁT BETŰ

FORDÍTOTTA BÁLINT GYÖRGY

TARTALOM

ELŐSZÓ

A MÁSODIK ANGOL KIADÁSHOZ

A VÁMHÁZ

(BEVEZETÉS A SKARLÁTBETŰ-HÖZ)

I.

A BÖRTÖNKAPU

II.

A PIACTÉR

III.

A FELISMERÉS

IV.

A BESZÉLGETÉS

V.

A TŰ HESTER KEZÉBEN

VI.

GYÖNGY

VII.

A KORMÁNYZÓ HÁZA

VIII.

A TÜNDÉR-GYERMEK ÉS A PAP

IX.

A FELCSER

X.

AZ ORVOS ÉS BETEGE

XI.

EGY SZÍV BELSEJE

XII.

A LELKÉSZ VIRRASZTÁSA

XIII.

ÚJ KÉP HESTERRŐL

XIV.

HESTER ÉS AZ ORVOS

XV.

HESTER ÉS GYÖNGY

XVI.

ERDEI SÉTA

XVII.

A PÁSZTOR ÉS BÁRÁNYA

XVIII.

VERŐFÉNY

XIX.

A GYERMEK A PATAKPARTON

XX.

A LELKÉSZ TÉVELYGÉSE

XXI.

ÚJ-ANGLIA ÜNNEPE

XXII.

A FELVONULÁS

XXIII.

LELEPLEZÉS

XXIV.

VÉGSZÓ

ELŐSZÓ

A MÁSODIK ANGOL KIADÁSHOZ

E mű szerzőjét rendkívül meglepte, és (legyen szabad őszintén kimondania, ha ugyan nem tetézi ezzel a bűnét) nagyon jól mulattatta is az a példátlan izgalom, melyet *A skarlát betű*-höz írt bevezetője váltott ki az őt körülvevő tisztas közösségből, mégpedig a hivatali élet rajza következtében. Ez az izgalom akkor sem igen lehetett volna nagyobb, ha szerzőnk történetesen felgyújtja a vámházat, s a legutolsó füstölgő zsarátnokot egy bizonyos tiszteletre méltó személyiség vérében oltja el, aki ellen állítólag különleges rosszindulatot táplál. Mivel a közönség elítélő véleménye igen súlyosan érintené, ha az lenne az érzése, hogy megérdemli, a szerző előbb közölni szeretne valamit. Gondosan átolvasta a bevezető oldalakat, azzal a szándékkal, hogy amit tévesnek ismer fel bennük, azt kiigazítja vagy kihúzza, s amennyire csak erejéből telik, jóváteszi mindazon rémtetteket, amelyekben bűnösnek találták. Úgy látta azonban, hogy a bevezetőt nem jellemzi egyéb, mint igaz és szívből fakadó humor, valamint az, hogy a benne leírt alakokat, illetve a róluk kialakult őszinte benyomásait általában híven sikerült visszaadnia. Hogy ellenséges érzület, személyi vagy politikai rosszindulat vezérelte volna - ezt a szerző a leghatározottabban tagadja. A bevezetőt talán el is lehetne hagyni, s a közönség mit sem vesztené, és a könyv sem látná kárát; mivel azonban már meg van írva, a szerző kijelenti, hogy a lehető legjobb indulattal írta, a legderűsebb szellemben, s amennyire képességeitől telt, a leghívebben tükrözve az igazságot.

Éppen ezért a szerző nem tehet mást, mint hogy egyetlen szónyi változtatás nélkül ismét közzéteszi a bevezetést is.

Salem, 1850. március 30.

A vámház

(BEVEZETÉS A SKARLÁTBETŰ-HÖZ)

Elég furcsa, hogy - bár sose szerettem magamról és ügyeimről beszélni (még intim baráti körben sem) - most már másodízben fogott el a vágy, hogy valami önéletrajzfélét adjak a közönségnek. Először - vagy három-négy évvel ezelőtt - arról meséltem, hogy telt életem egy régi kúria mélységes, nyugalmas csöndjében; az ilyesmire pedig sem az elnéző olvasó, sem a tolakodó író nem találhat mentséget. De tudja isten, hogy miért, mégis akadt egy-két türelmes lélek, aki érdememet túlbecsülve figyelmesen meghallgatott, és most újra karon ragadom az olvasót, hogy elmondjam mindazt, amit három év alatt egy vámhivatalban tapasztaltam. Soha senki sem követte hívebben a híres „P. P. egyházközségi tisztviselő” példáját.

Úgy látszik, az író, amikor leveleit így elhullajtja a szélben, nem azokra számít, akik könyvét félredobják vagy talán elő sem veszik - mert ilyen biztosan sok van -, de arra az egy-kettőre, aki jobban megérti, mint akár iskolatársai vagy életének társai.

Igaz, hogy egyes írók néha nagyon is elvetik a súlykot, és olyan intim részleteket teregetnek ki a nyilvánosság elé, amiket az ember legfeljebb azzal közölhet, aki testben-lélekben tökéletesen egy vele. Talán abban bíznak, hogy az ily módon szélnek eresztett nyomtatott betű ráakad okvetlenül lelküknek elvesztett jobbik felére, és így lényüket kiegészíthetik, életüket teljessé tehetik.

Megvallom, szerény véleményem szerint egyáltalában nem dicséretes dolog mindent elbeszélni, még ha személytelen formában tesszük is. De mivel a gondolat dermedt és béna, amíg a beszélő igazi kapcsolatot nem talál hallgatóival, megbocsátható, ha azt képzelet, hogy egy megértő, együttérző, ha nem is egészen bizalmas jó barát figyel a szavára. Így fölenged az ösztönös tartózkodás, az ember elmond egyet-mást arról, ami körülötte, és arról is, ami benne van, anélkül, hogy legbensőbb énjéről letépne a fátylat. Ilyen értelemben és ilyen határok között, azt hiszem, jogos az önéletrajz is, és nem sértjük vele sem a magunk, sem az olvasó érzéseit.

Ki fog derülni egyébként az is, hogy ez a vámházi elbeszélés megmagyarázza, milyen módon jutott birtokomba az utána következő regény anyagának nagy része, és hitelességét is igazolja. Az ilyenfajta magyarázatot pedig az irodalom mindig jogosnak ismerte el.

Főleg azért keresem tehát a személyes érintkezést az olvasóval, hogy azt lássa bennem, aki valóban vagyok: a történet kiadóját - vagy legalábbis ennél nem sokkal többet. Néhány külön vonással megpróbáltam kiemelni a lényegét, és halvány körvonalakban jellemezni egy olyan életformát, amelyet tudtommal eddig még senki sem írt le. Alkottam egy-két figurát, akiknek a történetben szerepük van, és akik között magam is ott vagyok. De ez talán nem hiba.

Szülővárosom, Salem, fél századdal ezelőtt, a nagy „Derby király” idejében mozgalmas kikötő volt még. De az egykor eleven rakodóparton most korhadozó raktáépületek állnak, és kereskedelemnek jóformán nyoma sincs. Legföljebb egy-egy bárka, teherhajó köt ki néha a kietlen part középső részén, bőröket rakodva. Odább, egy új-skóciai szkúner áll parthoz, vagy a brit gyarmatokról érkezik egy-egy tűzifarakomány. Az elhagyott rakodópart felső végén, amelyet gyakran előnt a dagály, kopott épületek sorakoznak, és tövükben a haszontalan gizgaz hosszú, tunya évek nyomát hirdeti.

Itt, a parttól nem messze, áll egy terjedelmes téглаépület. Ablakai a fönt leírt, nem éppen lélekemelő képre nyílnak, és teteje legmagasabb pontjáról minden áldott délelőtt pontosan három és fél óra hosszat lengedez a köztársaság zászlaja, szélben csakúgy, mint csendes időben. De a tizenhárom sáv függőlegesen áll, nem vízszintesen, ami arra vall, hogy „Uncle Sam”¹ kormányának nem katonai, hanem polgári állomása van ezen a helyen. A homlokzatot fél tucat faoszlop díszíti, fölöttük kiugró terasz, amelyről széles gránitlépcső vezet le az utcára.

A bejárás fölött az amerikai sasnak egy óriási példánya örökös kiterjesztett szárnyakkal, pajzzsal a mellén, és ha jól emlékszem, egy csomó horgas nyilat és villámot tart karmaiban. Rendszerint nagyon mogorva kedvében van szegény madár, csőrével, szemével, egész dühös magatartásával mintha fenyegetné az ártatlan polgárokat, és azt akarná tudtukra adni, hogy akinek élete kedves, át ne merje lépni a küszöböt. De, úgy látszik, akármilyen barátságtalan, mégse tudja elriasztani az embereket, hiszen ebben a pillanatban is elég sokan gyűlnek a szövetségi sas védőszárnyai alá. Azt remélik nyilván, hogy keble puha és meleg, mint a pehelypárna. De a madár egyáltalában nem gyöngéd természetű, és előbb-utóbb - inkább előbb, mint utóbb - egész biztosan lerázza védeceit, sőt még egy alapos karmolást, csípést vagy nyíldöfést is kapnak tőle útravalóul.

A téглаépület körül - már most nyugodtan megmondhatjuk, hogy a kikötőváros vámházáról van szó - fücsomó zöldell minden kis repedésben, ami arra vall, hogy mostanában nem sok láb taposta ott a földet. De az évnek bizonyos szakaiban azért megesik, különösen délelőtt, hogy kicsit élénkebb a forgalom. Ilyenkor az öregebb polgárok visszaemlékeznek a régi időre, mert hiszen az Anglia ellen legutóbb viselt háború előtt Salem még önálló kikötő volt. De azóta lehanyatlott, saját kereskedői és hajótulajdonosai is megvetik, nyugodtan nézik, hogy rakodó-partja omladozik, és vállalkozásaikkal a bostoni és New York-i kereskedelmi forgalmat dagasztják fölösleges és haszontalan módon.

De néha, egy-egy ilyen forgalmas délelőttön három-négy hajó is érkezik egyszerre Afrikából, Dél-Amerikából, vagy pedig éppen indulóban vannak arrafelé. Ilyenkor sűrűbben kopognak a lépések a gránitkockákon.

Itt üdvözölhetjük, várakozó feleségét megelőzve, a most befutó hajó kapitányát, tengeri széltől pirosra mart arcával, hóna alatt a bádogdobozzal, amely hajója okmányait őrzi. És itt van a hajó gazdája is, derűs vagy komor ábrázattal, aszerint, hogy a hajó útja eredményes volt-e. Ha üzleti tervei sikerültek, hamarosan arany vándorol a zsebébe, ellenkező esetben viszont egy sereg gond és baj szakad rá, amit senki le nem vesz róla. És itt láthatjuk a tejfölösszájú kis gyakornokot, a palántát, amelyből egyszer deres szakállú, gondbarázdás öreg kereskedő lesz; ő is megízlelte már az üzlet és kockázat ízét, mint farkaskölyök a vért. A maga szakállára spekulál a gazdája hajóján, ahelyett, hogy papírcsónakokat eregetne a malompatakban. És vannak más jellemző alakjai a képnek: az induló hajóra elszegődött matróz, aki irataiért jött, vagy az éppen imént érkezett, aki sápadtan táromlyog be, hogy a kórházba kérjen beutalást. Nem szabad megfélemedkeznünk a rozsdás kis szkúnerek kapitányairól sem, akik az angol gyarmatokról tűzifát hoznak, nyers képű, otromba fickók ezek, nem olyan mosolygósak, mint a jenkik, de a hanyatló üzleti forgalomnak elég fontos alakjai.

¹ *Uncle Sam* - az amerikai kormány beceneve. Állítólag egy Samuel Wilson nevű katonai ellátmány-felügyelő nevéből ered, akinek pecsétjét („U. S.” - United States) tréfásan Uncle Samként (Sam bácsi) emlegették a rakodómunkások az 1812-es háborúban.

Gyűjtsük össze ezt a sok különböző figurát, melyek néha valóban így összeverődnek, és hogy e csoport még változatosabb legyen, keverjük közéjük még egy-kettőt. Íme a salemi vámház eleven, mozgalmas képe.

De legtöbbször, ha felmegyünk a lépcsőn, akár nyáron, akár zimankós télidőben, a szobákban csak egy sereg tiszteletre méltó öregurat találunk. Régimódi, magas támlás székeken ülnek sorban a fal mellett, többnyire bóbiskolva, de néha az is megesik, hogy szólnak egymáshoz. Hangjuk inkább hortyogás, mint beszéd, hiányzik belőle minden erő. Általában az a lankadság van bennük, ami a szegényházak lakóit jellemzi és minden olyan embert, aki támogatásból vagy jótékonyaságból, vagy mások munkájából él, szóval, nem saját független erőfeszítésével szerzi kenyerét. Ott ülnek a tisztas öregurak, mint egykor Máté, a vámszedő, de aligha fogják jelenlegi hivatásukat valaha is az apostolival föl váltani. Ők a vámház tisztviselői.

Ha a főbejáraton lépünk be, bal kéz felől egy körülbelül tizenöt láb széles és ugyanolyan hosszú, elég magas helyiséget találunk, amelynek két ívelt ablaka az elhagyott rakodópartra néz, a harmadik pedig egy szűk sikátorra és azon túl a Derby utca egy darabjára. Akármelyiken nézünk is ki, mindenütt szatócsüzleteket, pálinkaméréseket, hajófelszerelési boltokat látunk, és ajtóik előtt pletykáló, röhögő öreg tengeri medvék csoportjait, a kikötővárosok ismert alakjait.

A helyiség maga csupa pókháló, falairól lemállott a festék, és padlóján valami szürke homok, ami másutt már régen nem divat. Általában meglátszik az egész rendetlen helyiségen, hogy asszonyféle ritkán teszi be a lábát ebbe a szentélybe seprűvel, törlőronggyal és más efféle bűvös szerszámmal. Ami a berendezést illeti, van itt egy kályha, hatalmas kéménycsővel, egy fenyőfa asztal, mellette háromlábú, magas szék, és azonkívül még vagy két-három rozszant, sánta ülőalkalmatosság, sőt könyvszekrény is - ezt ki ne felejtjük -, polcain néhány sor vaskos törvénykönyv és a vámtarifák egy testes kötete. Egy vékony cső nyúlik a mennyezeten át a felső szobába, ez a szóbeli érintkezés eszköze az épület különböző helyiségei között.

Hat hónappal ezelőtt még egy ismerőst találtál volna itt, kedves olvasó. Ugyanazt az egyént, akit a régi kúria kellemes dolgozóhelyiségében láttál, ahová olyan kedvesen szűrődött be a nap a fűzfák lombján át. Itt föl és alá járkált a szoba egyik sarkától a másikig, vagy a hosszú lábú széken ülve az asztalra könyökölt és a reggeli újságot olvasgatta. De most hiába keresed a demokrata felügyelő urat. A reform szele kiséperte hivatalából, méltóbb utóda viseli tisztét, és vágja zsebre fizetését.

Ez az öreg város - az én szülővárosom. Bár sok időt töltöttem távol tőle gyermekkoromban és később is, nagyon a szívemhez nőtt. Ha otthon tartózkodtam, sohasem éreztem ennek az érzésnek az erejét. Különbözik is, ami a város külső képét illeti, lapos, unalmas környékét, dísztelen faházait, amelyek között alig akad egy-két szemrevaló, szabálytalanságát, ami se nem festői, se nem érdekes, hanem egyszerűen csúnya, a hosszú, gyér forgalmú utcát végig az egész félszigeten, az Akasztófa-dombtól és New-Guineától a szegényházig, igazán éppen annyi joggal mondhatná az ember, hogy egy összedöntött sakktáblához fűzik érzelmes kapcsolatok.

És mégis, bár sokkal boldogabb voltam másutt, azt kell mondanom - sok kifejezést nem találok érzéseimre -, szeretem ezt az öreg várost, talán mert családom olyan mély gyökereket vert a földjében. Hiszen hovatovább két és egynegyed évszázada lesz már, hogy brit ősöm, aki elsőnek vándorolt ki a családból, amelynek nevét viselem, megjelent itt, az őserdővel övezett telepen. A telep azóta várossá nőtt. A brit kivándorló utódai azóta itt születtek, és itt haltak meg, poraikat a föld porába keverve. Így azután az én porhüvelyem, melyben egyelőre az

utkákat rovom, jórészt szintén ebből az anyagból való. Éppen azért a ragaszkodás, amiről beszéltem, tulajdonképpen nem is más, mint a pornak a porhoz való tisztán érzéki ragaszkodása. Honfitársaim közül kevesen ismerik ezt az érzést, és talán nem is kíváncsiak, hogy megismerjék, hiszen a fajta szempontjából sokkal hasznosabb a gyakori áttelepítés.

De azért ennek az érzésnek is van némi erkölcsi alapja. Ősapám alakja, akit a családi hagyomány bizonyos komor, ködös méltósággal övezett, mindig bennem élt, amióta eszemet tudom. Most is sokszor kísért. Ilyenkor valami honvágyfélést érzek a régi város után, pedig mai formájában igazán nem túlságosan vonzó számomra.

Nyilván inkább ükapám atyja nevében tartok számat az ittlakásra. Mert itt van a sírja, mert itt lépkedett kétszáz esztendővel ezelőtt szakállasan, fekete kabátjában, tornyos kalapjában a még járatlan utcákon, mert az elsők között jött ide a bibliával és egy szál karddal, és egyaránt megállta a helyét békében és háborúban. Azért van jogom itt lenni nekem is. A magam nevében sokkal kevésbé követelhetném ezt. Ki ismeri az én nevemet, az én arcvonásaimat? Ő katona volt és törvényhozó, bíró, az egyház egyik oszlopa. Megvolt benne a régi puritánok minden jó és rossz vonása. Elkeseredett inkvizítor lehetett, ezt a kvékerek is bizonyítják, akik történetükben megemlékeznek róla és egy kegyetlen ítéletéről, amit egy hittestvérük, egy asszony ellen hozott. Sajnos ennek az ítéletnek az emléke valószínűleg tovább fog élni, mint jó cselekedetei, pedig az is akadt elég.

Fia örökölte büntető szellemét, és nagy érdemeket szerzett a boszorkányok üldözésében. Vérük letörölhetetlen nyomot hagyott rajta. Azt hiszem, a Charter Street-i temetőben nyugvó csontjain is ott van még a vérnyom, ha el nem porladtak.

Nem tudom, őseim megbánták-e kegyetlenségüket, és bocsánatot kértek-e az Úristentől. Nem tudom, a túlvilágon is nyögnek-e a rémségek súlya alatt, amiket elkövettek. De egy bizonyos: én, az író, aki őket ezen a földön képviselem, íme magamra vállalom bűneiket, és kérem a Teremtőt, oldja fel az átkot, amire esetleg rászolgáltak; mert úgy hallottam, hogy átok érte őket, és a kudarcok meg a bajok sorozata, amely hosszú évek óta családjukra nehezedik, mintha igazolnák ezt az állítást.

Igaz ugyan, hogy szigorú, sötét szemöldökű, puritán őseim éppen elég bűnhődésnek tekinthetnek már azt is, hogy ennyi esztendő után a család mohos, ősi fája ilyen silány gallyat hozott. Mert mi vagyok én? Közönséges naplopó az ő szemükben. A célok, amelyekért lelkesedem, szerintük biztosan alacsonyrendűek. Sikereim (ha ugyan ilyenekről beszélhetek, legszűkebb családi körömon kívül) az ő szemükben értéktelenek, ha ugyan nem egyenesen szégyenletesek.

- Ki ez az ember? - mormogja egyik ősapám szürke árnya a másiknak. - Meséskönyveket ír, hát ez is foglalkozás? Ez is Isten dicsőségét és az emberiség üdvét szolgálná? Lehetséges ez? Hiszen akkor már elmehetne akár vándormuzsikusként is a züllött fickó. - Igen, ilyenféle üdvözlőket küldözgetnek felém évszázadok szakadékan át apáim és dédapáim. De hiába gúnyolnak, hiába kicsinyelnek, lényüknek sok erős vonása mélységesen belém vésődött.

Mióta ez a két komoly, erélyes férfiú a város gyermekkorában itt letelepedett, családjuk szakadatlanul itt él. Mindig köztisztelőben állott, és amennyire tudom, egyetlen méltatlan tagja sem volt. Bár azt is meg kell vallanom, hogy a két első nemzedéket leszámítva, semmi számottevőt nem alkottak, és nem is igen szerepeltek a közéletben. Fokozatosan eltűntek az emberek szeme elől, mint a régi házak, amelyeket ereszükhöz betemetnek néha az idők folyamán fölhalmozódott új földrétegek.

Körülbelül száz év óta a tengert járják, apáról fiúra öröklődik a hivatás. Minden nemzedéknek megvan a maga ősz hajóskapitánya, aki megtér a családi tűzhely mellé, és a helyét az árboc tövében átadja a tizennégy éves fiúnak, hogy most már az állja a sós tajtékot és szelet, amely apái és nagyapái arcát marta. A fiú fokról fokra emelkedve tölti viharos férfikorát a tengeren, és világbolygásából végre hazatér, hogy otthon haljon meg, és porait szülőföldje porával egyesítse.

Ha egy család ilyen hosszú ideig él ugyanazon a helyen, minden tagja ott születik, és ott tér vissza a földbe, érthető módon rokoni kapcsolat támad az ember és a hely között, egészen függetlenül a hely szépségétől és egyéb érzelmi körülményektől. Nem szeretet ez, hanem ösztön. Az új lakos, aki idegenből jövet itt letelepszik, vagy akinek csak apja vagy nagyapja vándorolt ide, nem is igazi salemi. Lehet, hogy ő is szereti a várost, de fogalma sincs arról, milyen piócaszerűen tapad hozzá az ősi telepes, akinek elődei már a harmadik évszázada vertek itt gyökeret.

És ha örömtelen is számára ez a hely, ha unja is az ódon faházakat, a port és sarat, a környék és az élet egyformaságát, a hideg keleti szelet és a még fagyosabb társadalmi légkört, ha rengeteg valódi és képzelt hibát lát is - hiába, érzésén ez mit sem változtat. A varázs éppen olyan leküzdhetetlen, mintha szülővárosa maga lenne a földi paradicsom.

Így voltam én is. Úgy éreztem, végzetem kívánja, hogy Salemben éljek. Hogy az arc- és jellemvonások, amelyeket a régi városban mindenki ismer hosszú évtizedek óta (mert hiszen valahányszor a családnak egyik képviselője sírba szállt, a másik már komoly lépteivel ott járkált a főutcán), most se vesszenek ki, amíg én itt időzöm.

De éppen ez az érzés mutatja, hogy e betegessé vált ragaszkodásnak végét kell szakítani. Az ember fejlődésének sem használ jobban, mint a krumpliének, ha mindig újra meg újra ugyanabba a kiélt földbe plántálják nemzedékről nemzedékre. Az én gyermekeim másutt születtek, és amennyire sorsukat módomban lesz irányítani, gyökereiket nem a régi földbe fogják eresztetni.

Ez a furcsa, tehetetlen, örömtelen ragaszkodás vezetett a régi kúria derűs csendjéből a téglaházba is, hogy Uncle Sam nevében ott hivatalt vállaljak. Mert nyugodtan mehettem volna máshová is. De mintha így lett volna megírva a sors könyvében.

Nem egyszer, nem is kétszer hagytam itt szülővárosomat, mindig abban a tudatban, hogy örökre otthagynom. És visszakerültem, mint a hamis krajcár vagy mintha Salem a világegyetem középpontja lenne az én számomra. Egy szép reggelen tehát fölsétáltam a gránitlépcsőkön, zsebemben az elnök kinevezésével, hogy bemutatkozzam a derék úriemberek testületének, akik felelősségteljes állásomban, mint a vámház fő végrehajtó közegét, támogatni fognak.

Nem hiszem, hogy akad egyetlen polgári vagy katonai képviselője az Egyesült Államoknak, aki ilyen veterán hivatalnoki karral dicsekedhetett. Ahogy végignézttem rajtuk, azonnal tisztában voltam vele, hol található a város Legöregebb Lakosa.

A salemi vámszedő függetlenségét körülbelül húsz éven át sikerült a politikai áramlatok hullámvásárlásától megóvni, amely az Unióban a hivatalnokok helyzetét általában olyan bizonytalanná teszi. Mint Új-Angliának egyik legjobb katonája állt kiváló érdemeinek szilárd talapzatán, és miután megnyerte az egymásra következő kormányok bölcs jóindulatát, alantasai is biztonságban megúszták a veszedelmeket és ijedségeket.

Miller tábornok úr mélységesen konzervatív volt; olyan ember, akinek jóságos lelkét a szokás hatalma irányítja. Rendületlenül ragaszkodott minden ismerős archoz, és a legkisebb változástól is idegenkedett, még ha az lényeges javulást jelentett volna is. Éppen ezért, amikor hiva-

talomat átvettem, alig találtam ott mást, mint öregembert. Nagy részük kivénült hajóskapitány volt. Eleget hányódtak a tengeren és az élet kemény viharában, most már végleg visszavonultak ebbe a nyugalmas kis zugba, ahol igazán nem zavarta őket semmi, legfeljebb az elnökválasztás szabályos időközönként visszatérő rémségei, és ahol valamennyien új egzisztenciát találtak.

Nem tudom, miféle talizmánnal tartották távol a halált, mert amennyire láttam, a kor éppúgy kikezdte őket, mint más közönséges halandót. Volt kettő vagy három, akit a köszvény vagy reuma ágyhoz szögezett, és az év legnagyobb részében eszükbe se jutott jelenlétükkel megtisztelni a hivatalt. Csak amikor a rideg tél után szépen süttött már a májusi vagy júniusi nap, akkor totyogtak elő meleg szobáikból, hogy utánanézzenek úgynevezett kötelességüknek is. Csak amennyire éppen jólesett. Aztán visszabújtak megint az ágyba.

Megvallom, az én lelkeimen szárad, hogy a derék veteránok közül néhányan rövidebb ideig szolgálták a Köztársaságot, mint ahogy szándékuk lett volna. Így az én közbenjárásommal hamarabb térhettek pihenőre a kimerítő munka után, és mintha csakugyan kizárólag hazájukért éltek volna addig, alighogy munkálkodásukat beszüntették, visszavonultak egy jobb világba. Titokban azzal vigasztalódom, hogy ilyenformán elég idejük maradt megbánni a sok bűnös és tisztességtelen lépést, amit minden vámszedő elkövet föltétlenül. Bizony a vámházaknak sem első, sem hátsó kijárata nem nyílik a Paradicsom felé vezető útra.

Kartársaim legnagyobb része republikánus volt, és bizony örülhettek, hogy az új felügyelő nem aktív politikus. Elvben hűséges demokrata voltam ugyan, de hivatalomat sose rendeltem alá politikai szempontjaimnak. Mert ha másként van - ha aktív politikus kerül erre a befolyásos helyre, és ki akarja túrni onnan az öreg republikánus igazgatót, aki már amúgy is megrokkant, és régen nem maga intézte a dolgokat, igazán könnyű dolga lett volna. Az egész tisztes veterántestület egy hónapon belül kiüzetett volna a vámházi Paradicsomból, a pusztító angyal megjelenése után.

Ha meggyőződéses politikus vagyok, egyszerűen kötelességemnek tekintem a hóhér bárdja alá juttatni egytől egyig az ősz fejeket. Sőt rögtön láttam, hogy tartanak is valami efféle kellemtelenségtől a jó lelkek. Kínos volt, de egyben mulatságos is, milyen rémült arccal fogadtak. A félszázados vihar tépázta, barázdás ábrázatok szinte hamuszürkére váltak, amikor ártatlan személyem ott megjelent. Egyik-másiknak még a hangja is remegett, pedig valamikor szócsövön át ordította a parancsokat olyan keményen, hogy még a szelek is lecsillapodtak ijedtükben.

Jól tudták a kitűnő öregek, hogy a szabályok értelmében és munkaképtelenségük miatt régen át kellett volna engedni helyüket fiatalabb és politikailag megbízhatóbb elemeknek, akik hasznosabban szolgálják hazájukat. Én is tudtam ezt, de sose vitt rá a lelkem, hogy a szabályokat végrehajtsam.

Hivatali lelkiismeretemnek talán nem válik éppen dicsőségére, de bizony főnökségem alatt tovább is nyugodtan totyogtak föl-le a partokon meg a vámház öreg lépcsőin. Idejük nagy részét bóbiskolva töltötték, ki-ki a maga megszokott szögletében, székét a falnak támasztva, aztán hébe-hóba - legfeljebb kétszer egy délelőtti folyamán - felébredtek, hogy valami régi hajóstörténetet meséljenek el ezeregyedszer, vagy holmi ódon adomát, ami azóta szállóigévé lett közöttük.

De azt hiszem, hamar rájöttek, hogy az új felügyelő nem túlságosan veszedelmes. Abban a boldog tudatban, hogy hasznos munkát végeznek (ha nem is annyira a köz, mint inkább a saját zsebük szempontjából), nyugodtan folytatták addigi működésüket, szigorúan megtartva persze a legapróbb formaságokat is. Szemüvegüket feltéve alaposan végigvizsgálták a hajóknak

minden zegét-zugát. És micsoda galibát csaptak a legapróbb szabálytalanság miatt! Viszont néha bámulatra méltó ügyetlenséggel tudták észre nem venni a komoly visszaéléseket. Ha megtörtént például, hogy egy hajórakomány értékes portékát csempészték a partra, úgyszólván pápaszemes orruk előtt, egy órával később megfeszített éberséggel és alapossággal siettek lelakatozni, még egyszer lelakatozni, lepecsételni és leragasztani a bűnös hajó minden nyílását. És ilyenkor eszükbe se jutott, hogy talán szemrehányás illetné meg őket a hanyagságért, sőt ellenkezőleg, mintha dicséretre számítottak volna az óvatosságért és gondosságért, amit a baleset után kifejtettek, amikor már annak senki hasznát nem látta.

Megvan az a balga szokásom, hogy általában szeretem az embereket, hacsak nem túlságosan kellemetlenek. Ami jó van a jellemükben - ha egyáltalában van valami jó -, azt hamarabb meglátom és ennek alapján alkotok képet róluk. Derék vámházi tisztviselőim bizonyos jó tulajdonságokkal föltétlenül rendelkeztek, és miután az érintkezésünk inkább apai és baráti volt, nem csoda, ha gyorsan összebarátkoztam velük és megszerettem őket.

Szívesen elhallgattam egy-egy nyári délelőtt, amikor a hőség úgyszólván minden élőlényt megolvasztott, de az ő kiszáradt testüknek éppen csak jólesett a kellemes meleg, mondom, szívesen elhallgattam motyogásukat a folyosókon, ahogy diskurálgattak a fal mellett sorban ülve. Mintha évszázadok óta befagyott adomák olvadtak volna fel, hogy kibuggyanjanak szájukból a nevetéssel együtt.

Külsőleg az öregember és a gyerek jókedve nagyon hasonlatos. Sem az észnek, sem valami különösebb humorérzéknek nincs köze hozzá. Csak a felületen látszik valami kis fénysugár, és éppen úgy felragyogtatja a friss zöld gallyat, mint a szürke, mohos törzset. De az egyik esetben igazi napfény ragyog, a másikban csak korhadt fahasábok foszforeszkálnak.

Rút igazságtalanság lenne, ha derék öreg barátaimat csak így rokkantságukban mutatnám be az olvasónak. Először is nem voltak mind egyformán öregek. Akadt köztük erőteljes, ügyes és energikus munkatársam is, aki messze fölötte állt annak az áporodott, alárendelt helynek, ahová rossz csillaga vezette. Igazán mondhatom, az ezüstös fürtök sokszor igen jó, okos koponyát fedtek. De mivel a testület nagy része mégiscsak veteránokból állott, nem követek el talán hibát, ha így jellemzem őket. Bizony a legtöbbjük unalmas öregember volt már, aki élete érdekes tapasztalataiból alig őrzött meg valamit. Mintha szélnek eresztette volna a gyakorlati tudás arany magvait, amelyeket oly örömmel aratott le valamikor és a pelyvát gondosan megtartotta volna magának. Sokkal nagyobb érdeklődéssel meséltek aznapi vagy tegnapi reggelijükről, holnapi ebédjükről, mint a negyven-ötven év előtti hajótörésről, amit átéltek, és a világ ezernyi csodájáról, amit ifjúkorukban láttak.

A vámház atyja (a legöregebb nemcsak ebben a testületben, de az Egyesült Államok egész tiszteletre méltó vámszedői karában is, ezt nyugodtan állíthatom) egy inspektor volt, egy örök érvényű inspektor. Bátran nevezhetném a vámrendszer törvényes gyermekének, első sarjának, sőt bíborban született vámos-trónörökösnek is, mivel apja ezredes volt a forradalomban, és valamikor a vámház élén állt. Ő alapította fia számára ezt az állást, valamikor a ködös időkben. A legöregebb emberek se emlékeztek arra az időre, amikor az inspektor még nem volt ott.

Mikor én megismertem, úgy nyolcvanéves lehetett, de kétségtelenül a legcsodálatosabb példánya az örökifjúnak, akit valaha láttam. Arca pirospozsgás, délceg alakján még szépen megfeszült a fényes gombos, kék kabát, ruganyosan lépkedett, és csak úgy sugárzott róla az egészség. Fiatalnak nem mondhatta volna az ember, az igaz, de Természet anyáknak igazi mesterfogása volt, az évek nem tudták kikezdeni. Hangja, nevetése örökké ott visszhangzott a vámház ódon folyosóin, és nyoma sem volt benne a remegésnek vagy hápogásnak, ami az

öreg ember hangját jellemzi. Sőt ellenkezőleg, büszkén tört elő a tüdejéből, mint a kakas kukorékolása vagy a kürt diadalmas hangja.

Ha csak mint állatpéldányt szemléljük (mást bajosan láthatunk benne), határozottan díszpéldány volt, tökéletesen ép és egészséges, és úgyszólván minden élvezetre képes még, ami fontos volt neki. Itt a hivatalban gondtalan biztonságot és rendes jövedelmet élvezett, eltávolítás veszedelmétől nemigen kellett tartania, és részben talán ez is könnyítette számára az idő múlását. De csodálatos épségének mélyebb, erősebb okai éppen állati lényének tökéletességében rejlettek. Szellemi képességekből igen szerény adagot kapott, erkölcsi és érzelmi zavaró mozzanatoknak pedig jóformán nyoma sem volt benne. Éppen csak annyi, hogy ne kelljen négy lábon járnia az öregúrnak.

Súlyos gondolatok, mély érzések, érzékenységek nem bántották. Egyáltalában nem volt benne más, mint a legáltalánosabb ösztönök. Ezek pedig derűs temperamentumával együtt, ami a tökéletes testi jóléttel mindig együtt jár, nagyszerűen eligazították, teljesen pótolták nála a szívet.

Három asszonyt temetett el, és húsz gyermeke is majdnem mind a föld alatt porladt. Egyik kicsi gyerekkorában halt meg, a másik később, érettebb korban. Az ember azt hinné, ennyi csapás a legderűsebb lelket is megzavarja, sötét színekkel vonja be. De a mi öregünknel erről szó sem volt. Néha felsóhajtott, és ezzel mintha lerázta volna minden szomorú emlék súlyát magáról. A következő pillanatban már megint tréfált, akár egy gondtalan kisgyerek. Az igazgató titkára tizenkilenc éves létére jóval öregebb és komolyabb ember volt.

Soha életemben még ember nem érdekelt annyira, mint ez a különös öreg, akivel itt megismerkedtem. Valóban elég ritka tünemény volt. Egy bizonyos szempontból úgyszólván tökéletes, más tekintetben üres, semmitmondó, tökéletesen értelmetlen senki. Megállapítottam róla, hogy nincs se szíve, se lelke, se agyveleje, semmije sincs az ösztönein kívül, és a természet mégis olyan ügyesen alkotta meg ebből a kevés anyagból a jellemét, hogy az ember sosem érezte a tökéletlenségét, sőt ellenkezőleg, teljesen kielégítette, amit benne talált.

Nehezen tudtam ugyan elképzelni, mi lesz belőle a túlvilágon, hiszen annyira földi, annyira pusztán csak érzéki lény volt, de el kellett ismernem, hogy ha utolsó leheletével csakugyan megsemmisül is, ezt a földi létét nem szűkkeblűen mérték. Erkölcsi felelősségről semmivel se tudott többet, mint az erdők vadjai. De élvezeti lehetősége több volt, mint azoknak, és az öregség komor kódét éppen úgy nem ismerte, mint azok.

Egy tekintetben meg éppenséggel határozott előnyben volt a négy lábú testvérei fölött: vissza tudott emlékezni a finom ebédekre, amelyek életében annyi gyönyörűséget okoztak neki, és ha egy jól sikerült rostélyosról mesélt, előadása oly ínycsiklandozó volt, mint a saláta vagy az osztriga. Nem voltak magasabb rendű szellemi képességei, tehát nem is volt kár, hogy minden energiáját és tehetségét a gyomra örömeinek szentelte. Milyen örömmel hallgattam, ha rajongva beszélt néha egy halról, szárnyasról vagy húsról. Milyen nagyszerűen el tudta magyarázni az elkészítés módjait. Ha még olyan régen volt is a lakoma, ő úgy tudott beszélni az egyes fogásokról, hogy szinte orrunkban éreztük a malacpecsenye vagy pulykasült szagát. Hatvan-hetven éves ízeket őrzött az ínyén, és ezek éppen olyan frissek maradtak, mint az ürücomb, amit aznap reggel fogyasztott el. Akárhányszor megnyalogatta a száját szemem láttára, olyan ebédek emlékére, melyeknek egyéb résztvevői azóta egytől egyig a férgeknek szolgáltak már eledelül.

Mintha a régi lakomák kísértetei lengtek volna körülötte állandóan. De nem szemrehányóan, sőt ellenkezőleg: hálából az egykori elismerésért, az örömöknek ezzel a végtelenbe nyúló sorával akarták kárpótolni. Csodálatos volt az élvezésnek ez a nagyon is érzéki és egyben

álomszerű módja. Pontosan emlékezett egy marhaszegyre, borjúcombra, malacbordára, egy bizonyos csirkére vagy különösen ízletes pulykára, amit valamikor az idősebbik Adams elnök idejében látott az asztalán. Viszont mindaz, amit az emberiség azóta átélt, sőt a saját egyéni pályafutásának bajai és örömei úgy múltak el fölötte, mint a futó esti szellő. De volt egy tragikus eseménye a jó öreg életének, egy bizonyos libával kapcsolatban, amely húsz vagy negyven évvel ezelőtt élt a földön. Életében nagyon sokat ígérőnek látszott, de a tálon annyira szívósnak bizonyult, hogy a kés nem fogta földi maradványait, és fejszével, fűrészszel kellett nekilátni. Amennyire megítélhettem, ez volt a legnagyobb szomorúság, ami valaha érte.

Azt hiszem, ideje abbahagyni ezt a jellemzést, bár őszintén szólva, szívesen folytatnám akár-meddig. Mert soha életemben nem találkoztam még emberrel, aki annyira tökéletes volt éppen vámházi tisztviselőnek. A legtöbbször erkölcsi károkat okoz ez a foglalkozás; hogy miért, miért nem, arra most nem szeretnék kitérni. De a mi örökös inspektorunk ezt az érzést nem ismerte. Nyugodtan folytatta volna hivatalát az idők végéig, és azt hiszem, mindennap éppen olyan jó étvággyal ült volna asztalhoz.

És van még egy arckép, amely nélkül ez a vámházi galéria egészen hiányos lenne. De sajnos, csak nagy vonalakban rajzolhatom meg, mert aránylag kevés alkalom nyílt megfigyelésére. Derék öreg tábornokunkra, a vámigazgatóra gondolok, aki ragyogó katonai pályafutása után előbb egy vadnyugati vidék kormányzója volt, majd ide került vagy húsz évvel énelőttem, hogy változatos, gazdag élete alkonyát itt várja be.

Már amikor én ide kerültem, legalább hetvenéves lehetett. Nehezen bírta a kor görnyesztő súlyát, amelyet emlékeinek harci zenéje sem tudott csökkenteni. Valamikor legelől járt a sorban, de most bizony lassan szedegette a lábát. A vámház gránitlépcsőjén csak a szolgára támaszkodva tudott felvándorolni ügyel-bajjal, vagy úgy, hogy teljes súlyával a vaskorlátra nehezedett. Aztán külön erőfeszítésébe került végigmenni a szobán, és elfoglalni szokott helyét a kályha mellett. Mert ott üldögélt mindig. Bizonytalan, de derűs tekintettel nézegette a jövőmenő alakokat. Körülötte papiros zörgött, üzleti ügyeket tárgyaltak, feleket eskettek, de mindez alig hatott érzékeire, mélyebb tudomást meg éppenséggel nem vett róla. Arca szelíd és nyájas volt, amikor így pihent. És ha véletlenül utasításért fordultak hozzá, arcvonásain bizonyos udvarias érdeklődés csillant meg; ez is arra vallott, hogy szellemének lámpása nem aludt még ki, csak a külső ernyő fogja fel a sugarakat.

Mennél mélyebben hatolt az ember a lelkébe, annál épebbnek tapasztalta. Ha se beszélnie, se figyelnie nem kellett (mert mind a két művelet láthatólag erőfeszítésébe került már), néhány perc alatt arcára megint az előbbi derűs nyugalom ült ki. Nem volt fájdalmas látvány: tekintete bizonytalan volt ugyan, de csöppet sem bárgyú, mint az aggastyánoké gyakran. Erős és szilárd alkata még mindig nem dőlt egészen romba.

De a jellemét megrajzolni annak alapján, ami megmaradt belőle, elég nehéz munka lenne. Mintha az ember képzeletben fel akarná építeni Ticonderoga² régi erődjét, amelynek csak dűledező romjait látja. Egyes helyeken talán épen megmaradt még a fal, másutt viszont szakadék tátong, vagy egészen benőtte a gízgaz, hiszen a béke hosszú éveit alatt senki feléje se nézett.

De mivel nagy szeretettel figyeltem az egykor hős katonát (sokat nem érintkeztünk, igaz, de minden két- és négy lábú lény, aki közelébe került, okvetlenül megszerette), talán sikerül mégis arcképe lényeges vonásait helyesen eltalálnom.

² *Ticonderoga* - amerikai kisváros New York államban, több csata színhelye a franciák és az angolok elleni háborúban.

Amikor közelebből megismertem, mindjárt felfedeztem nemes, hősi tulajdonságait, és biztosra vettem, hogy nem véletlenül, de joggal dicsőítették annak idején. Azt hiszem, sose lehetett nyugtalanul aktív ember, mindig szüksége volt egy lökésre, ami mozgásba hozza, de ha egyszer nekiindult, és volt komoly célja, amire törekedett, egész biztosan szembeszállt minden akadállyal, csüggedetlenül. Az egykori tűz, mely még nem aludt ki benne egészen, sohasem volt hirtelen lobbanó szalmaláng, hanem valami mély, állandó vörösizzás lehetett, olyan, mint a hevített vasé. Még most is, amikor már csak romja volt régi magának, komoly, biztos nyugalom és becsületesség ült az arcán, ha így üldögélt, csöndesen.

Könnyen el tudtam volna képzelni, hogy ha erősebb hatás éri, mondjuk egy trombitaszó, amely elég hangos, és felriasztja szunnyadó, de még nem egészen kihalt érzékeit, egyszerre lerázza magáról minden rokkantságát, mint egy kórházi köpenyt, bot helyett kardot ragad, és katona lesz megint.

Azt is biztosra vettem, hogy ha elkövetkeznék ez a kritikus pillanat, nyugalomból nem lendítené ki. De az ilyen lehetőség persze csak az én képzeletemben élt, és nem is lett volna kíváncsi a világhoz sem. Rendületlen kitartás és erő ült a vonásain (ebben is a fent említett Ticonderoga erődre emlékeztetett), ami valamikor talán konokság lehetett, és törhetetlen becsületesség. Olyan volt az egész ember, mintha súlyos tömör anyagból gyúrták volna, ami kemény és formálhatatlan, akár egy hatalmas tömb vasérc. De amellett éreztem, hogy legbelül jó ember, még ha szuronyrohamot vezetett is Chippewánál vagy Fort Erie-nél, még ha saját kezével gyilkolta is az embereket - mert biztosan úgy hullottak előtte, mint a fű a kasza alatt, amikor lelkesen rohamra indult -, hiszen éppoly őszinte érzések vezérelték, mint a kor bármely emberbarátját. De egy pillangó szárnyáról nem tudta volna letörölni a hímport, mert kegyetlenségnek nyoma sem volt a szívében. Igazán mondom, sose találkoztam még emberrel, akinek ösztönös jóságára olyan nyugodtan rábíztam volna magamat.

De sajnós, amikor én találkoztam vele, igen sok jellemvonása már elhomályosult vagy egészen eltűnt, talán éppen azok, amelyek a képmás hasonlóságát teszik. Hiszen a legmulandóbbak éppen azok a jellemvonások, amelyek egy emberi lélek szépségét megadják. A természet az emberromot nem ruházza fel új szépséggel, mint ahogy a ledőlt falakat repkénnyel és virággal díszíti. De az öreg tábornok még ebben a tekintetben is érdekes alak volt, a szépségnek és a lelki bájnak egy-egy vonása sokszor megcsillant rajta. Megesik, hogy a tompa dermedtségen áthatol néha egy örömsugár, és felragyog az arcunkon. Ez a törődött aggastyán úgy tudott örülni a virágok szépségének és illatának, mint valami fiatal leányka. Csak gyerekekben vagy serdülő fiúkban láttam még annyi ösztönös bájot, mint benne. Férfiban soha. Pedig azt mondják, a katona csak a véres babért szereti, amit homlokán visel.

Ott üldögélt, mondom, a kályha mellett a jó öreg tábornok, míg a felügyelő pár lépésnyire állt tőle, és figyelmesen vizsgálta félig álmodó arcát. Beszélgetésbe ritkán elegyedtek, ez meglehetősen fárasztó munka volt mindkettőjüknek. Ilyenkor éreztem, miken messze van tőlünk, bár csak pár lépés választ el egymástól. Egész külön, magánosan ül ott a székén, amelyet kezemmel meg is érinthetek, elérhetetlen távolságban, még ha ujjaimmal hozzáérek is.

Talán igazibb élet volt az, amit így gondolataiban élt az öreg, mint az, ami ott folyt körülötte a hivatali helyiségben. Díszmenetek, csaták forrása, régi harmincéves hősi indulók lüktetése - ki tudja, milyen élesen látta és hallotta mindezt belső érzékeivel. És közben kereskedők és hajóskapitányok, piperkőc gyakornokok és durva képű matrózok jöttek-mentek körülötte, morajlott a vámház jelentéktelen üzleti élete, de neki sem az emberekhez, sem ügyeikhez nem volt köze a legtávolabbról sem. Úgy illett ide erre a helyre, mint egy rozsdás, öreg kard,

amelynek pengéje még itt-ott meg-megvillan a vámfelügyelő asztalán levő tintatartók, papírvágók és mahagóni vonalzők között.

Amikor így megpróbáltam újra felépíteni és kiformálni a régi hős katona egyszerű, erőteljes alakját, arra gondoltam, amit sokszor hallottam róla, a néhány emlékezetes szóra, amit a kétségbeesett hősi vállalkozás pillanatában mondott: „Megpróbálom, uram!” Úgy éreztem, hogy ebben a pár szóban benne van Új-Anglia szelleme, a bátorság, amely ismeri a veszedelmet, és szembeszáll vele. Ha itt, nálunk is szokás lenne címerrel jutalmazni a hősiességet, szebb jelmondatot nem választhatott volna címerére az öreg, mint ezt a két szót. Azt hinné az ember, könnyű volt kimondani, és mégse mondta ki senki más, csak ő a dicsőség és kockázat pillanatában.

Erkölcsei és szellemi épségünk szempontjából talán semmi sem olyan hasznos, mintha olyan emberek közé kerülünk, akik nagyon különböznek tőlünk, céljainkhoz semmi közük, és ha meg akarjuk ismerni őket, szinte ki kell vetköznünk magunkból.

Engem életem viszontagságai elég sokszor juttattak ilyen kedvező helyzetbe, de talán sohase olyan mértékben, mint akkor. Volt egy kartársam, aki a tehetségnek egy egészen új fajtáját ismertette meg velem. Elsősorban üzleti kvalitásai voltak: éberség, gyorsaság, éles elme. Rögtön meglátta mindenütt a nehézséget, de megvolt a tehetsége, hogy azonnal el is tüntesse azt, mintha csak varázssvessző lenne a kezében.

Kisfiú kora óta a vámházban nevelkedett, itt volt igazán otthon. És az üzleti életnek az a rengeteg apró szövevénye, az a sok kellemtelenség, ami annyira megrémíti a jövevényt, az ő szemében egy tökéletesen értett rendszer szabályos velejárója volt. Még ma is benne látom a tökéletes vámszedő ideálját. Sőt ennél többet mondok: ő volt maga a vámház, vagy legalábbis a legfőbb rugó, amely a sok forgó kereket mozgásban tartja. És az ilyen hivatalban, ahová nem érdemeik és tehetségeik szerint kerülnek a tisztviselők, hanem inkább a saját hasznukért és kényelmükért, még kétszeresen fontos, hogy meglegyen valakiben az a rátermettség, ami belőlük hiányzik.

Mint ahogy a mágnes a vasforgácsot vonzza, úgy vonzotta magához ez a mi üzleti lángelménk az összes nehézségeket, amelyek csak adódtak. Kedvesen és türelmesen alkalmazkodott a mi ostobaságunkhoz, pedig az ő lelki és szellemi alkata mellett ezt majdnem bűnnek kellett tekintenie. És ujjának egyetlen érintésével néha a legérthetlenebb dolgot is világossá tette. A kereskedők éppen úgy becsülték, mint mi, az ő beavatott barátai. Tökéletesen korrekt hivatalnok volt, de nem elvből vagy elhatározásból: ez természeti törvény volt benne. Nem is lehet másként. Ha valakinek az agya ennyire világosan és pontosan működik, az hivatali dolgait is csak szabályosan és becsületesen intézheti. Az ilyen ember, ha lelkipurdalást kell éreznie hivatali magatartása miatt, körülbelül olyanformán szenved, csak sokkal hevesebben, mintha egy számadási hibát vagy tintafoltot talál az üzleti könyvek fehér lapján. Egyszóval olyan embert ismertem meg benne, aki tökéletesen illett a helyére - s ezt ritkán tapasztaltam az életben.

Ilyen emberek között töltöttem tehát ezt a három esztendőt. És nem vettem rossz néven a sorstól, hogy kilóditott a megszokott helyemről, sőt komolyan iparkodtam lehetőleg minél több hasznot húzni a dologból. Eleget bíbelődtem keresztülvihetetlen tervekkel, a Brook Farm-i álmodozó testvérek körében.

Három évet egy olyan kifinomult szellem közelében töltöttem, mint Emerson.³ Éltem vadon, szabadon az Assabeth partján, ahol rőzseláng mellett fantasztikus képzelgésekbe merültünk Ellery Channinggel.⁴ Hosszú beszélgetéseket folytattam Thoreau-val⁵ az indián régiségekről meg a fenyőfák fajtáiról a waldeni remetemagányban. Úgy megszerettem a klasszikus kultúrát Hillard⁶ mellett, hogy végül megcsömöröltem tőle. Minden porcikámat átítattam poézissel Longfellow⁷ tűzhelye melegénél. Tényleg ideje volt végre, hogy a többi képességeim is szóhoz jussanak, és olyan táplálékot próbáljak most már, amihez addig sose volt étvágyam.

Nem csoda, hogy az öreg inspektor is kíváncsi szellemi diétaváltozás számomra, aki még Alcottot⁸ is ismertem. És hogy aránylag ilyen jól megvoltam másfajtajú emberek között, sőt nem is kívántam vissza régi társaimat, az bizonyos mértékig szervezetem épségét és jól fegyelmezett egészségét mutatta.

Az irodalom sem mint cél, sem mint eszköz nem érdekelt most. Sem az írást, sem az olvasást nem tartottam fontosnak, a könyvek egészen távol estek tőlem életemnek ebben a szakaszában. A természet (az emberit kivéve) mintha jóformán eltűnt volna a szemem elől: a föld és az ég és mindaz, amivel a képzelet felruházza. Ha nem is szűnt meg teljesen a régi hajlandóságom és tehetségem, de mindenesetre megdermedt, kikapcsolódott.

Voltaképpen lesújtó és szomorú lett volna ez az állapot, ha nem tudom, hogy bármikor visszatérhetek a múltam értékeihez. Büntetlenül nem folytathatja sokáig az ember az ilyen életet, mert hiszen akkor végleg kivetkőzik a régi formájából, anélkül, hogy új formát öltene.

De én jól tudtam, hogy csak átmeneti az állapot. Szinte prófétai ösztönömmel éreztem, mintha fülemből sügta volna valami, hogy nem tarthat soká, és ha tényleg fontos lesz számomra a változás, akkor az be is fog következni.

Addig azonban a vámház felügyelője voltam, és pedig nem a legrosszabb, amennyire az ember az ilyet maga megítélheti. Különböző is hiszem, hogy gondolkozó, értelmes ember - még ha tízszer olyan gondolkozó és értelmes is, mint a fent említett vámfelügyelő - gyakorlatilag is feltétlenül megállja a helyét, ha rászánja a fáradságot.

Hivatalnoktársaim meg a kereskedők és kapitányok, akikkel tisztetem révén érintkezésbe kerültem, csak a vámellenőrt látták bennem, és eszükbe se jutott, hogy más is lehetek.

Biztosra veszem, hogy soha egy sort nem olvasott tőlem egyikük sem, de nem is értem volna többet a szemükben, ha az összes könyveimet végigolvassák. Sőt egy fagarassal nem taksálnak többre akkor sem, ha Burns vagy Chaucer írói tehetsége lakik bennem. Azért említem éppen őket, mert vámhivatalnokok voltak ők is, mint én.

Ez ugyan sokszor kemény lecke, de hasznos. A magamfajta ember, aki irodalmi hírnévről álmodott, és a tollával remélt magasabb fokot elérni a világi méltóságok létráján, ha egyszer kikerül abból a szűk kis körből, ahol ismerik és egyetértenek vele, ilyenkor látja csak, milyen végtelenül jelentéktelen ezen a szűk kis körön kívül minden, amit eddig elért vagy amire

³ *Emerson* - Ralph Waldo Emerson (1803-1882), amerikai költő, esszéíró és filozófus.

⁴ *Ellery Channing* - William Ellery Channing (1780-1842), amerikai unitárius hittudós és író.

⁵ *Thoreau* - Henry David Thoreau (1817-1862), amerikai író és filozófus

⁶ *Hillard* - George Stilman Hillard (1808-1879), amerikai ügyvéd és irodalomtörténész.

⁷ *Longfellow* - Henry Wadsworth Longfellow (1807-1882), amerikai költő.

⁸ *Alcott* - Amos Bronson Alcott (1799-1888), amerikai tanár és filozófus.

törekedett. Nem hiszem, hogy különösképpen rászolgáltam a leckére, hogy szükségem lett volna intésre vagy dorgálásra ebben a tekintetben. De annyi tény, hogy a leckét alaposan megtanultam. Örömmel gondolok rá vissza, és nyugodtam mondhatom, hogy amikor egészen ráeszméltem új helyzetemre, soha nem bántott, még csak egy sóhajtást sem kellett elnyomnom.

Ami az irodalmi témákat illeti, volt kartársaim között egy igen kitűnő ember, a tengerészeti megbízott, aki körülbelül velem egy időben került oda, és nem sokkal tovább maradt; ez gyakran vitatkozott velem Napóleonnól meg Shakespeare-ről. És az igazgató titkára is szeretett könyvekről beszélni velem: rebesgették, hogy az ifjú legényke a kincstár levélpapirosát néha olyan ákombákommal mázolja be, ami messziről versnek látszik. Nyilván biztosra vette, hogy járatos vagyok az efféle kérdésekben, és azért gyakran terelte az irodalomra a szót. Művelt társalgás tekintetében ennyivel kellett beérnem. És mondhatom, nem keveselltem.

Sokszor mosolyogva gondoltam arra, hogy amióta nem próbálom a nevemet az újságok hasábjain világgá kürtölni, a hírnévnek egy másik módját élvezem. A vámház altisztje bélyegzővel és fekete festékkel rányomja nevemet a borsoszsákokra, szivarosládákra és különféle vámköteles árut tartalmazó bálákra, annak bizonyosságául, hogy a tarifát lefizették, és nyugodtan folytathatják útjukat. A hírnévnek ez a furcsa szekere olyan helyekre is elviszi most a nevemet, ahová sose jutott eddig, és remélem, nem is jut ezentúl sem.

De múltam azért nem halt meg bennem. Nagy néha megmozdultak újra a gondolatok, amelyek valamikor lázasan dolgoztak, fel-felébredtek olyankor halotti nyugalomból. Főleg egy érdekes epizód váltotta ki újra a régi lelki szokást, éppen az, amivel kapcsolatban ez az elbeszélés a tulajdonomba került, hogy a nyilvánosság elé juttassam.

A vámház második emeletén tágas terem van, amelynek durva téglafalát és csupasz tetőgerendáit sose fedte vakolat. Annak idején a kikötőváros lüktető forgalmához szabták az épületet, abban a reményben, hogy a további fejlődés a várakozásnak megfelel, és így bizony sokkal több volt benne a hely, mint amennyit felhasználni tudtak.

Ez a tágas csarnok, ott, az igazgató irodája felett, befejezetlenül maradt, és bár pókhálói és a gerendák vastag porrétege hosszú évekről beszélnek, még mindig mintha az ácsot és kőművest várná.

A szoba egyik végében egy sereg ládát találtam felhalmozva, tömve hivatalos írásokkal. Körös-körül a földön is szanaszét hevert az ilyenféle haszontalanság. Elszomorodva gondoltam rá néha, hány napot, hetet, vesződséges évet pazaroltak erre a sok hitvány papirosra, ami most csak láb alatt van, és azóta senki bele se nézett, itt hever elfelejtve egy pókhálós szögletben. Viszont hány másféle kézirat jutott éppen ilyen sorsra - mégpedig nem ostoba hivatali formaságok, de nagyeszű és nagyszívű emberek munkája -, és azokat éppen úgy elfeledték, éppen úgy nem szolgálták senkinek javát, sőt ami még szomorúbb, nem is biztosítottak kényelmes megélhetést íróiknak, míg a vámház tisztviselői szépen megélnek ebből a haszontalan irkafirkából. „De talán mégsem olyan egészen haszontalan - gondoltam aztán -, talán a helyi történet szempontjából érdekes lehet.” Hátha találok benne statisztikai adatokat Salem hajdani üzleti forgalmáról és nagyjairól. Talán megismerem belőlük az egykori pénzfejedelmeket, a nagy „Derby királyt”, az öreg Billy Grayt, Simon Forrestert és a többieket, akiknek púderes feje alig került a föld alá, vagyonuk aranyhegye máris inogni kezdett, és hamarosan eltűnt.

„Salem arisztokrata családjainak alapítói okvetlenül szerepelnek ezekben a följegyzésekben - gondoltam -, talán kinyomozhatom életük folyását, legelső jelentéktelen kis üzleti vállalkozásuktól kezdve, ami már jóval a forradalom utáni időkre esett, de amelyre utódaik már mint ősi családok sarjai tekintenek vissza.”

A forradalom előtti korszakról viszont alig maradt valami adat. A vámház levéltárából annak idején nyilván mindent átvittek Halifaxbe, ahová a király hivatalnokai a menekülő angol hadsereget követték. Sokszor gondoltam, hogy ez bizony elég kár. Mert talán ha Cromwell idejéig visszamehetnénk a kutatásban, sok elfelejtett vagy híres emberről és régi szokásokról tudhatnánk meg egyet-mást. És az ilyesminek éppen úgy tudnék örülni, mint amikor a régi kúria közelében egy indián nyílhegyet találtam.

Egy borús, lomha napon azonban elég érdekes dologra akadtam. A fölhalmozott poros lapok között kotorászom, belenézek egyik-másikba, és olvasgatom a hajók neveit, amelyek azóta rég a tenger fenekén pihennek, és a kereskedőket, akikről sose hallottam a tőzsdén, de még sírkövükön sem igen lehet már kibetűzni a nevet - mondom, amikor így kicsit búsan, bágyadtan, kelletlen érdeklődéssel nézegetem a régi lapokat, és igyekszem rávenni a tétlenségben elernyedtt képzeletemet, hogy a porladó csontokból megalkossa a régi város ragyogó képét, amikor India még új világrész volt, és Salem az egyetlen kikötő, ahonnan oda hajók indultak, kezem véletlenül egy ócska sárga pergamenbe csavart kis csomagra akadt. A külső borítás arra vallott, hogy valami régi, hivatalos jelentés lehet, amikor a titkárok merev, cikornyás betűi még fontosabb és érdekesebb dolgokról adtak számot, mint manapság.

Magam se tudom, mért, de hirtelen kíváncsiság fogott el, kibogoztam a kopott zsineget, és titokban szinte biztosra vettem, hogy a csomag kincset rejt, amelyet én fogok napvilágra hozni.

Kibontottam a pergamenboríték merev lapjait, és ahogy belenézek, látom, hogy Shirley kormányzó saját kezű pecsétetes írása, amelyben Jonathan Pue-t őfelsége vámházi felügyelőjévé nevezi ki Salem kikötővárosba, Massachusetts tartományban.

Eszembe jutott, hogy Pue haláláról, mely úgy nyolcvan évvel ezelőtt következett be, olvastam valamit a Felt-évkönyvben. Nemrég az újságokban láttam megint a nevét, amikor földi maradványait kiásták a Szent Péter-templom átépítése alkalmával.

Semmi lényeges nem maradt meg, tudtommal, tiszteletre méltó elődömből, csak csontvázának egy része és egy díszes paróka, és talán ruhájának egy-egy foszlánya. De amikor ezt a régi feljegyzést böngésztem, amelynek a pergamenlap csak borítéka volt, Pue felügyelő úr lelkéből és tiszteletre méltó koponyája belső munkájából többet ismertem meg, mint amennyit a göndörített paróka takart odalent a föld alatt.

Rögtön láttam, hogy nem hivatalos feljegyzésekről van szó, hanem magántermészetűekről. Elődöm magánemberi minőségben és saját kezével írta őket. Nem is tudtam mással megmagyarázni, hogy odakerült a vámházi ócska írás-csomók közé, csak azzal, hogy Pue váratlanul halt meg, és a feljegyzéseket nyilván hivatali asztalának fiókjában tartogatta, és így örökösei nem is tudtak róla, vagy talán azt hitték, hogy üzleti természetűek. Amikor aztán az egész levéltár Halifaxbe vándorolt, valaki belenézett ebbe a csomóba, látta, hogy nem közérdekű, és itt hagyta. Azóta senki sem nyúlt hozzá.

Régi elődömet valószínűleg nem sokat zaklatták annak idején hivatalos ügyekkel, és üres óráinak egy részét, hogy úgy mondjam, helyi régiségek gyűjtésére és más, hasonló kutatásra szánta. Lehet, hogy szüksége volt az ilyen pepecselésre, nehogy szellemét egészen megegye a rozsdá. (Feljegyzéseinek egy része nagy segítségemre volt *Fő utca* című elbeszélésem megírásakor.)

Nem lehetetlen, hogy Salem történetét is meg lehetne írni az itt talált adatok alapján, sőt talán én is hozzáfogok egyszer, ha a szülőföldem iránti szeretet elég erőt ad ilyen kegyes munkához. Addig pedig rendelkezésére bocsátom bárkinek, ha megfelelő ember akad, és hajlandó magára

vállalni helyettem ezt a kevésbé jövedelmező munkát. Végző szándékom pedig az, hogy átengedem az essexi történelmi társulatnak.

A különös csomagban volt egy még különösebb holmi, ami nagyon fölkelte érdeklődésemet. Egy finom vörös szövetdarab, elnyűtt és kopott. De a szélén aranyhímzés nyomait fedeztem fel. Szálai kirojtosodtak és megfakultak, úgyhogy már alig csillogott. De azt nem volt nehéz megállapítani, hogy csodálatos ügyességgel hímezték és - amint azt később szakértő hölgyektől megtudtam - valami egész különös öltéssel, amit ma már nem ismerünk, és akkor sem tudunk utánozni, ha a szálakat fölfejtjük.

Az idő, a hosszú koptatás és a szentségtörő molyok alig hagytak egyebet a skarlátszínű szövetből ócska rongydarabnál. Nézegettem, vizsgáltam és végre rájöttem, hogy betűformája van. Egész határozottan felismertem benne a nagy *A* betűt. Pontosán megmértem: minden lába három és egynegyed hüvelyk hosszú.

Egész biztosan ruhadísznek viselték valamikor, de hogy milyen rangot, tisztséget, méltóságot jeleztek vele abban a régi korban, hogy mit jelentett, az rejtély volt előttem, és egyelőre nem is mertem remélni, hogy nyitjára jutok. Hisz ebben a tekintetben különösen múlandó a földi divat. De hallatlanul érdekelt a furcsa holmi, nem tudtam levenni a szememet róla. Biztosra vettem, hogy mélységes jelentősége van a skarlát betűnek, amit érdemes volna kikutatni. Úgy éreztem, hogy érzékeimmel teljesen felfogom a titokzatos jelképet, bár agyammal képtelen vagyok hozzáférni.

Sokféle föltevés jutott eszembe. Töprengtem, tűnődtem, és eszembe jutott az is, hogy hátha azoknak a ruhadíszeknek egyike, amelyeket a fehér emberek azért találtak fel, hogy az indiánokat megigézzék. És önkéntelenül a mellemre tettem. Ebben a pillanatban - nem bánom, ha mosolyog rajtam az olvasó, de arra kérem, ne kételkedjék szavamban -, ebben a pillanatban úgy rémlett, mintha perzselő forróságot éreznék, nem egészen, de majdnem fizikai értelemben. Mintha a skarlát betű nem vörös szövetből, de izzó vasból lenne. Önkéntelenül összerázkódtam, és leejtettem a földre.

Annyira elmerültem eddig a vörös betű nézegetésében, hogy el is felejtettem kibontani a piszkos papirost, amelyik köré csavarták. Most, hogy végre kibontottam azt is, megtaláltam az öreg felügyelő keze írásával az egész titok magyarázatát.

Számos, sűrűn teleírt nagy ívet olvastam végig, és megtudtam sok mindent arról a bizonyos Hester Prynne-ről, aki, úgy látszik, elég nevezetes asszony volt ősapáink idejében, a XVII. század második felében. Pue felügyelő idejében egyes igen öreg emberek még emlékeztek rá; mesélték, hogy az ő gyerekkorukban már nagyon öreg asszony volt, de egyáltalán nem rokkant, sőt méltóságos, komoly alak. Azt is tudták róla, hogy emberemlékezet óta önkéntes ápolója az egész környéknek; ahol csak lehet, jót tesz, és magára vállalja mindenki gondjából, tanácsot ad, főleg szívügyekben. Gondolom, hogy ha sokan imádták is ezért, és angyalt láttak benne, lehettek elegendően, akik tolakodónak tartották, és haragudtak rá.

Ahogy tovább kutattam az írásban, egyebet is megtudtam ennek a különös asszonynak viselt dolgairól és szenvedéseiről.

A skarlát betű című elbeszélésemből mindent megtudhat róla az olvasó. De még egyszer ismétlem: a történet lényege nem kitalálás, hanem valóság, adataim hitelességét Pue felügyelő úr feljegyzései bizonyítják. Az eredeti kézirat, a vörös betű maradványaival együtt, még birtokomban van, és szívesen meg is mutatom mindenkinek, akit érdekel. Nem akarom azonban elhitélni, hogy az elbeszélés felépítésében vagy az alakok rajzában és a cselekvések motiválásában kizárólag az öreg felügyelő adataira szorítkoztam. A régi kézirat mindössze hat árkus papirosra terjed, és én igen sok mindennel kiegészítettem, sőt mondhatnám, szabadon használ-

tam fel, mintha csak a magam képzeletéből vettem volna a tényeket is. De a történet nagyjában, főbb körvonalaiban feltétlenül hiteles.

Ez az incidens bizonyos tekintetben visszalendített a régi kerékvágásomba. Rögtön éreztem, hogy érdekes elbeszélés magját fedeztem fel, sőt mintha tiszteletre méltó elődöm jelent volna meg előttem, száz év előtti ruhában, fején a halhatatlan parókával, amely a sírban is megmaradt. Igen, ott állt az üres lomtárban, s egész magatartása elárulta, hogy királyi kézből nyerte hivatalát, és a trón ragyogásának egy sugara így őrá is hullott. Bizony, milyen más a Köztársaság hivatalnok! Az lesunyítja a fejét, mint a kutya, tudja, hogy a nép szolgája, és így alacsonyabb a legutolsónál is gazdái közül.

Homályosan láttam csak, de így is kivettem méltóságos alakját és szellemkezését, amellyel a kéziratra meg a vörös ereklyére mutatott. Kísérteti hangon felszólított, hogy juttassam végre a nyilvánosság elé a molyette, dohos írást, átvirrasztott éjszakái munkáját, hisz ez részben fiúi kötelességem, mivelhogy egyenes utódja vagyok ott a hivatalban.

- Tedd meg - szólt hozzám hivatali ösapám, és komolyan bólintott impozáns parókájával -, tedd meg, és a haszon egyedül a tiéd. Úgyis meglehet, hogy szükséged lesz rá hamarosan, mert a te idődben az ilyen tisztség nem életfogytiglan tart, sőt örökölni sem lehet, mint az én időmben. Ezennel megbízlak tehát, hogy Prynne asszony ügyét közöld a nyilvánossággal, és szerezd meg elődöd munkájának a hitelt, amelyet megérdemel.

És én ezt feleltem a kísértetnek: - Igen, megteszem!

De a történet maga sok gondolkodnivalót adott. Ezen töprengtem hosszú órákon, fel-alá járkálva szobámban, vagy száz- meg százszor egymás után odakinn, a vámház főkapujától az oldalbejárásig. A jó öreg inspektor és kollégái nagy bajban lehettek, mert sokszor felzavartam őket szundikálásukból oda-vissza kopogó lépéseimmel. Ilyenkor eszükbe jutott a régi életük, és azt mondogatták, hogy a hátsó fődélzet deszkáit recsegtetem.

Biztosra vették, persze, hogy kitartó sétámnak csak egy célja lehet: étvágyamat akarom fokozni ebéd előtt. Máskülönben miért sétál egy egészséges férfiember egyedül? És megvallom: egyelőre nem is volt más eredménye a testmozgásnak. Étvágyamat valóban fokozta, különösen ha jó friss keleti szél fújt odakinn.

A vámház levegője egyáltalán nem segíti elő a képzelet és belső elmélyedés kényes termését. Biztosra veszem, hogy ha még tíz elnökválasztást túléltem volna ott, ez az elbeszélés akkor sem születik meg. Képzeletem olyan volt, mint a megfakult tükör, csak homályosan vagy sehogy sem adta vissza az alakok képét, akikkel benépesíteni igyekeztem. Nem sikerült gyúratóvá melegíteni őket agyam kovácműhelyében. Hullamerevségük makacsul megmaradt, sem a szenvedély izzását, sem az érzés melegét nem vették fel, és kísérteties vigyorgással, kihívó megvetéssel meredtek rám.

„Mit akarsz tőlünk? - mintha ezt mondták volna. - Ha volt is talán valami kis hatalmad a nem létező dolgok felett, az rég megszűnt. Magad cserélted el pár darab rongyos aranyért! Eredj inkább, söpörd be a fizetésedet!”

Egyszóval, önnön képzeletem szülöttei tehetetlenséggel vádoltak, és nem is egészen alaptalanul.

Uncle Sam csakugyan nemcsak napi három és fél órát követelt az időmből. Ez az átkozott fásultság sehogy sem akart elmúlni rólam, akár a tengerparton sétálgattam, akár a környéken csavarogtam; sőt, ha nagy néha kedvem támadt a természet csodatevő szépségéhez menekülni, amely valamikor úgy felfrissítette a gondolataimat, akkor sem tudtam lerázni. A szellemi

bágyadtság elkísért mindenüvé, haza is, a dolgozószobámba, amelyet igazán nevetséges volt most így nevezni.

Éjszaka néha órák hosszat üldögéltem a néma szobában, amelyet ilyenkor csak a szénparázs meg a hold fénye világított be. Próbáltam magam elé idézni a képeket és figurákat, hogy majd holnap papírra vessem - de hiába.

Pedig ha a képzelet ilyenkor is felmondja a szolgálatot - reménytelen az eset. Mert ennél alkalmasabb órát nem választhat az író, ha alakjaival ismerkedni akar. Fehér holdfény önti el a szoba szőnyegét, élesen kiemel minden tárgyat, de egészen másnak mutatja, mint a nappali világosság. Ott van körülötte a megszokott otthoni környezet, megszokott bútoraival; minden szék külön egyéniség, az asztalon egy-két könyv meg a eloltott lámpa, a pamlag, könyvszekrény, falikép - minden tárgy aprólékosan éles, de valósággal átszellemül a szokatlan világításban. Mintha anyag mivoltukból kivetkőzve gondolatokká változtak volna hirtelen.

Nincs olyan apró, jelentéktelen dolog, ami át ne alakulna ilyenkor. Egy gyerekcipő vagy a baba a játékkocsiban, a hintaló és minden játék és használati eszköz most furcsán eltávolodik, idegen lesz, pedig éppolyan jól látszik, mint nappal. Szobánk padlója semleges terület a való és mesevilág között, létező és képzelt dolgok találkoznak itt, és felveszik egymás vonásait.

Az ember nem csodálkozna rajta, nem is ijedne meg, ha kísértetek látogatnának be hozzá. Sőt nagyon odaillenek a képbe, ha mondjuk, egyszerre megpillantanánk egy eltávozott kedvesünket a pamlagon a bűvös holdfényben, talán el se tudnánk hinni, hogy olyan messziről jött, és nem azóta üldögél ott szép nyugalmasan.

Részben a parázs homályos csillogása idézi elő ezt a különös hatást. Tompa vöröses árnyalattal von be mindent, a falat, a mennyezetet, és visszaverődik a padlóról a bútorokra. Ez a meleg fény a hold fagyos, kísérteties fehérségével egyesülve, mintha eleven szívet dobogtatna meg, meleg emberi érzéseket keltene a képzelet felidézte alakokban. Hószobrokból férfiakat és asszonyokat varázsol.

Ha a tükörbe nézünk, ott is látjuk a félig kihunyt parázs vöröslő fényét meg a padlón a holdfény fehér nyalábját és az egész szoba képét úgy, mint előbb, de még egy árnyalattal közelebb a szellemvilághoz és távolabb az anyagítól.

Akinek ilyenkor nincsenek csodálatos látomásai, az ne is próbáljon regényt írni.

Én pedig így voltam egész idő alatt, amíg a vámház szolgálatában álltam. Napfény, holdfény, parázsló tűz fénye nekem tökéletesen mindegy volt, egyik sem ért többet a faggyúgyertya pislogásánál. A fogékonyságnak egy egész nagy területe és a hozzá kapcsolódó képesség, nem éppen egetverő, de mégis, tölem telhető legjobb tehetségem - teljesen eltűnt.

Viszont egészen bizonyos az is, hogy ha sikerül más lelki beállítással szert tennem, a képességeim sem bizonyulnak ennyire mulandónak. Nem kellett volna egyebet tennem például, mint leírni egyik öreg kartársam elbeszéléseit. Szégyen, hogy eddig nem említettem a derek veteránt, hisz alig múlt el nap, hogy meg ne nevettegetett és csodálatba ne ejtett volna, olyan nagyszerű mesélő volt. Ha sikerül megtartanom stílusának festői erejét és azt az istenáldotta humort, amivel átszőtt minden apróságot - igazán mondom, valami új és eredeti dologgal gazdagítottam volna az irodalmat.

De választhattam volna ennél nehezebb és komolyabb feladatot is. Dőreség volt talán, hogy mindenáron egy más korba akartam beleélni magam, amikor ennek az életnek durva anyagisége olyan tovakodó súllyal nehezedett rám. Miért próbáltam mindig újra meg újra ilyen légies anyagból egy külön világ képmását megformálni, amikor tudhattam, hogy színes szappanbuborékom úgymint minduntalan beleütközik valami durva, mindennapi keménységbe.

Sokkal okosabban teszem, ha erőmet inkább arra fordítom, hogy képzeletem és gondolataim fényével áthassam és így áttetszővé tegyem a hétköznapiak fakóságát. Így talán a kínosan rám nehezedő teher is megkönnyebbedett volna.

Nem is iparkodtam megkeresni az unalmas apró események mögött rejtőző értéket, a hétköznapi emberek érdekességét. Csak én voltam a hibás. Az élet kinyitotta előttem könyvét, de én csak közhelyeket láttam azon a lapon, mert nem hatoltam valódi értelmükig. Kezemben volt a könyv - sokkal különb minden könyvnél, amit én valaha írni fogok -, úgy, ahogy a valóság frissen megírta lapjait, a múlt pillanat betűivel, amelyek rögtön eltűnnek. Agyam megragadhatta volna, kezem lemásolhatta volna őket, hogy megörökítse - de nem tettem. Lehet, hogy ha valamikor eszembe jut egy-két töredék, papírra vetem, és minden betű arannyá válik a lapon.

De ezt mind csak nagyon későn értettem meg. Akkor csak annyit tudtam, hogy kilátástalan vesződség minden, ami egykor gyönyörűség volt. És nem is volt különös okom panaszkodni a veszteség miatt. Elvégre azelőtt tűrhető elbeszéléseket és esszéket írtam, most pedig tűrhető vámszedő vagyok. Ennyi az egész.

Mindamellett nem valami kellemes állapot, ha az ember úgy érzi, hogy szellemi képességei napról napra fogynak, észrevétlenül elpárolognak, mint az éter. És minduntalan szeretné megállapítani, mennyi maradt még belőlük. Ami magát a tényt illeti, hát nemigen kételkedhettem benne. És ha kartársaimon vizsgáltam a közhivatal-viselés léleknevelő hatását, az eredmény akkor sem volt kedvezőbb. Erről talán lesz módom még többet is mondani más alkalommal.

Itt csak annyit, hogy ha valaki sokáig űzte ezt a foglalkozást, aligha lehet nagyon dicséretre vagy tiszteletre méltó személy, méghozzá több okból; az egyik ok az a hűbéresi viszony, amelynek állását köszönheti, a másik meg éppen a munkájának a természete, mert ha becsületesnek tekintem is - annak akarom tekinteni -, az ilyen munkát végző ember nem vesz részt az emberiség közös erőfeszítésében.

Azt hiszem, minden hivatalviselt emberen megfigyelhető, hogy ha túlságosan sokáig támaszkodott a Köztársaság hatalmas karjára, a maga lábán nemigen tud már megállni. Saját ereje fokról fokra elhagyja, kisebb vagy nagyobb mértékben, aszerint, hogy milyen erős volt eredetileg. Ha vele született energiája rendkívül sok volt, és a hivatali élet bűvös idegrombolása nem túlságosan hosszú ideig hat reá, esetleg kipótolhatja még az erővesztést. Az elbocsátott tisztviselő, akit egyszerűen sorsára bíznak, hogy most már küzdjön a küszködő világban, az államhatalom barátságtalan rúgásának köszönheti, hogy módjában áll visszaszerezni régi formáját, és az lehet újra, aki volt. De ez aránylag ritka eset. A legtöbben elég sokáig ülnek bent ahhoz, hogy belsőleg megrokkannak, és ha aztán kiteszik őket, lankadt inakkal, rogyadozó térddel támolyognak tovább az élet ösvényén.

Az ilyen ember maga is jól tudja, hogy tehetetlen, hogy ruganyossága, acélos ereje odavan. Nem is csoda, hogy kétségbeesett vágyakozással tekinget széjjel, és egyetlen reménysége az, hogy találkozik még valakivel, aki gondoskodik róla életfogytiglan. Rögeszméje lesz valósággal, hogy előbb-utóbb visszakerül még a hivatalába; ez a remény nem hagyja el soha, bajai közepette szakadatlanul ezzel áztatja magát, ebben él utolsó pillanataig, sőt talán azután is, mint ahogy a kolerás kihűlt teste tovább rángatózik még egy darabig.

Pedig ez a rögeszme magában is elég, hogy minden tervét és próbálkozását haszontalanná és erőtlenné tegye. Mért vesződjék, mért erőlködjék, mért próbáljon kivergődni a sárból, amikor ez olyan fárasztó dolog, és a hatalmas Uncle Sam előbb-utóbb úgyszólván karon fogja, és megint rátámaszkodhatik. Ostobaság lenne itt megélhetést keresni, vagy elmenni aranyásónak Kali-

forniába, amikor nemsokára megint boldogan élhet, és minden elsején zsebre vághatja Uncle Sam csillogó aranyait.

Szomorú, de érdekes dolog megfigyelni, milyen gyorsan megfertőzi a hivatal levegője a szerencsétleneket: elég, ha egyet szippantanak belőle. „Sam bácsi” aranya - zokon ne vegye a derék öregúr - bizonyos tekintetben hasonló a Sátán aranyához. Aki hozzányúl, jól vigyázzon, különben nagyon ráfizethet. Ha lelke talán nem is, de sok jó tulajdonsága könnyen rámehet az üzletre - keménység, erő, igazságszeretet és önbizalom, szóval mindaz, ami egy férfi egyéniségének súlyt és jelentőséget ad.

„Szép kilátás!” - gondoltam néha. De nem vettem magamra a tanulságot. Eszembe sem jutott, hogy engem is így semmivé lehetne tenni, akár megtartanak, akár kidobnak. De azért kellemtelen gondolatok bántottak gyakran.

Nyugtalanság és kedvetlenség vett erőt rajtam, minduntalan vizsgálgattam saját lelkiállapotomat, tudni akartam, milyen képességeim szűntek meg, és milyen mértékig kezdte ki a romlás azt, ami még megmaradt. Akárhányszor azon kaptam magam, hogy számlálgatom, meddig űzhetem még foglalkozásomat, anélkül, hogy emberi mivoltomból egészen kivetközzem.

Megvallom: semmitől se féltem annyira, mint hogy ott fogok megöszülni és megvénhedni a vámházban. Mert hogy a magamfajta jámbor polgárt politikai okokból kitegyék, az nem valószínű, viszont hogy egy államhivatalnok önként lemondjon az állásáról, az majdnem elképzelhetetlen. Szóval a legfőbb aggodalmam az volt, hogy belőlem is olyan állat lesz egykor, mint derék kartársamból, az öreg inspektorból. Ha így töltöm a hivatal undorító egyhangúságában a napokat még néhány évtizeden át, mi egyéb lehet belőlem? Az én napjaim egyetlen fénypontja is az ebéd lesz, és a többi időt árnyékban szunyókálva töltöm, mint a vén kutya.

Pedig valamikor hittem és hirdettem, hogy a boldogság nem egyéb, mint kifejteni minden tehetségünket és hajlandóságunkat. Kecsegtető kép, mondhatom.

De fölöslegesen aggódtam, amint az hamarosan kiderült. A Gondviselés jobban megoldotta a kérdést, mint ahogy én magam tehettem volna.

Felügyelőségem harmadik esztendejében nevezetes esemény történt: Taylor tábornok került az elnöki székbe. Nem figyelhetjük meg valakin jól a hivatali élet hatásait, amíg nem láttuk, hogy viselkedik az illető az ellenpárt hatalomra jutásának pillanatában. Helyzete a lehető legkínosabb és legfélszegebb. Jó nemigen érheti, bár talán éppen az bizonyul ránézve a legjobbnak, amitől a leginkább félt. Viszont érzékeny és önérzetes ember nehezen tud beletörődni, hogy érdekeiről kizárólag olyanok döntsenek, akik nem értik, és nem is szeretik. Mintán csak két lehetőség van: vagy megbánthatják, vagy lekötelezhetik, ilyen körülmények között inkább az előbbit választja.

Még furcsább, ha az ember rendületlen nyugalommal nézte végig az egész küzdelmet, a győzők vérszomjas előretörését, és akkor tudja meg, hogy ő maga is az áldozatok között van. Az ember legrútabb tulajdonsága talán az, hogy kegyetlenkedik csak azért, mert alkalma nyílik rá, mert van, akinek árthat. Tapasztaltam ezt olyanoknál is, akik semmivel sem voltak rosszabbak a többinél. Sokszor gondoltam, hogy ha a lenyakazást szó szerint és nemcsak átvitt értelemben használnák a hivatalnoki kar megújításánál, a győztes párt tagjai boldogan rohanának ránk, bárdal a kezükben, sőt hálásan megköszönnék az Úristennek, hogy ezt megérhették.

Én azt hiszem - nyugodtan mondhatom ezt, mert igazán érdeklődéssel és elfogulatlanul néztem végig a győzelmeket és vereségeket -, azt hiszem, hogy a mi pártunk nem volt olyan kegyetlen és bosszúálló, amikor hatalomra került, mint a whigek. Demokrata, ha hivatalt vállalt, azért tette, mert szüksége volt rá, vagy mert hosszú évek politikai harcainak gyakorlata ezt kívánta, és amíg ez meg nem változik, gyengeség és gyávaság volna, ha az ember ez alól kivonná magát. Nagylelkűvé tette őket, hogy sokáig uralkodtak. Alkalomadtán kíméletesek is tudtak lenni, és ha lecsaptak egy fejre, megélesítették a bárdot, de élet ritkán mártották a gonoszság mérgébe. Azzal se vádolhatta őket senki, hogy valaha aljas módon megrugdosták a lehullott fejet.

Szóval, bár a lehető legkínosabb helyzetbe kerültem, mégis örömmel üdvözöltem magamat a legyőzöttek között. A világért se szerettem volna a győztes párthoz tartozni. Addig sose voltam valami lelkes pártember, de most, a megpróbáltatás és veszedelem óráján, hirtelen ráeszméltem, milyen szoros szálak fűznek a demokratákhoz. Sőt titokban egy kicsit restelltem is, hogy a saját helyzetemet biztosabbnak hittem, mint demokratapárti testvéreimét. De hát senki se lát az orránál tovább a jövőbe. Bizony úgy esett, hogy éppen az én becses fejem hullott le elsőnek.

Nem a legkellemesebb pillanat az ember életében, amikor lenyakazzák, ez kétségtelen. De minden bajnak van jó oldala is, legyen bár mégolyan súlyos. Csak az áldozat igyekezetén múlik, hogy a bajból, ami rászakad, haszna és ne kára legyen.

Az én esetemben például nem is kellett olyan nagyon igyekezni, hogy vigasztaló mozzanatok találjak. Régóta felmerültek már bennem e kézenfekvő gondolatok, még mielőtt szükség lett volna rajuk. Előbbi meggondolásaimat számba véve, és azt, hogy titokban már önkéntes lemondás gondolata is foglalkoztatott, sorsomat körülbelül annak az embernek a sorsához hasonlíthatom, aki öngyilkosságra gondol, és váratlanul szerencsésen meggyilkolják. Három esztendő töltem a vámházban, ugyanannyit, mint előzőleg a régi kúriában, ami éppen elég ahhoz, hogy fáradt agyunkat megpihentessük, vagy régi intellektuális hajlandóságainkat levessük, és újaknak engedjünk tért. Ahhoz is elég, sőt talán sok is, hogy az embert egészen kiforgassa magából, olyan munkára szoktassa, amiben semmi haszna és öröme senkinek a világon nem lehet, és leszoktassa arról, ami nyugtalanságait talán bizonyos mértékig levezette volna.

Éppen ezért senki se csodálhatja, hogy a derék vámfelügyelő úr nem verte fejét a falba, amikor a whig-pártiak minden teketória nélkül kitették hivatalából mint veszedelmes ellenséget. Addig úgyis nagyon lagymatagon kezelte a politikát, szívesebben csavargott a tágas mezőkön, ahol az egész emberiség találkozhatik, mint a keskeny ösvényeken, ahol még az édestestvérek is kitérnek egymás elől. Politikai barátai között bizony voltak olyanok is, akik már nem is számították maguk közé.

Most aztán, hogy a mártírkoszorú fejére került, vagy jobban mondva, fejét se hagyták meg, hogy azt viselje, ez a probléma végképpen megoldódott. És mivel sohasem volt hősies természetű, még örült is, hogy pártjával, amellyel együtt haladt, bukott el, és nem kell magányosan túlélnie a többieket. Különben is elég nehéz dolog olyan esetben, ha az ember négy évet kihúzott az ellenséges kormányzat kegyelméből, a következő fordulat alkalmával megint újra biztosítani állását, és barátaitól kegyelmet kérni, ami kétszeresen megalázó.

A sajtó is magáévá tette ügyemet. Egy vagy két héten át végigvonultam az újságok hasábjain lenyakazott állapotban, komoran és kísértetiesen, mint ahogy sírba kívánczó politikai halotthoz illik. De ez becses személyemre csak átvitt értelemben vonatkozik. A valóságban ezalatt fejem meg biztosabban nyugodott a vállamon, mint addig, és titokban az a kellemes

meggyőződés érlelődött meg bennem, hogy minden így van jól, ahogy van, bevásároltam tintát, tollat, papirost, és kinyitottam régóta elhagyott dolgozóasztalomat, hogy megint írónak csapjak fel.

Most aztán elővettem Pue felügyelő úr átvirrasztott éjszakáinak gyümölcsét. Igaz, hogy a használatlanság éveiben alaposan berozsdásodott szellemi masinám, és bizony idő kellett neki, amíg újra elindítottam. De aztán nekifogtam az elbeszélésnek, és tűrhetően haladtam vele. De azért sokszor megakadok a színek komorságán még most is, amikor gondolatban annyira benne élek. Sokszor úgy érzem, hogy hiányzik belőle minden derűs napsugár, minden gyöngédség és melegség, ami még a való élet képeinek komorságát is enyhíti, és éppen azért így kellene lennie a való élet ábrázolásában is. De ha nem is túlságosan megnyerő így a kép, mégis érthető, ebben a rideg, küzdelmes korban, közvetlenül a forradalom után, amikor minden fel volt még kavarva. Mert hiszen történetem ideje ez a kor. Nem szeretném, ha valaki azt hinné, hogy az író lelkéből hiányzik a derű. Hosszú évek óta nem volt olyan boldog, mint amikor ezek a sötét, napfénytelen képek gomolyogtak körülötte. A jelen kötetben foglalt kisebb cikkek egy részét ugyancsak a közélet viharaitól és dicsőségeitől való akaratlan megválásom után írtam, a többit pedig oly régi keletű évkönyvekből és folyóiratokból szedtem össze, hogy bizonyára beteljesedett már rajtuk a lét körforgása, s így ismét az újdonság erejével hatnak.⁹

Hogy a politikai élet guillotine-jának megszokott hasonlatával éljek, e kötetet teljes egészében *Egy lenyakazott vámszedő posthumus írásai*-nak nevezhetném. És ha talán életemben szerénységtelenség lett volna ennyire szubjektív természetű dologgal lépni a nyilvánosság elé, most mindenki készséggel meg fogja bocsátani egy úriembernek, aki a síron túlról küldi. Béke veled, világ; áldásom reátok, akik barátaim voltatok; megbocsátok ellenségeimnek, mert íme, átléptem a béke és nyugalom világába.

A vámház élete messze mögöttem van már, mint egy régi álom. A vén inspektor (akit, sajnos, nemrég agyontaposott egy ló, különben talán örökké élt volna), ő és a többi derék veterán, akik ott szedték velem együtt a vámot, már csak mint árnyalakok lebegnek körül; hófehér hajukat, ezer ráncú arcukat képzeletem néha felidézte játékosan, azóta rég félrehajította. És a nagy kereskedők: Pingree, Phillips, Shepard, Upton, Kimball, Bertram, Hunt meg a többi, akiknek nevét hat hónappal ezelőtt betéve tudtam, akár a klasszikusokat, a kereskedelmi élet e nagyságai, akik olyan fontos helyet foglaltak el akkori világomban - milyen távol vannak! Szinte hihetetlen, hogy elszakadtam pár hónap alatt tőlük, nemcsak a valóságban, de már gondolatban is. Valósággal össze kell szednem magam, hogy ezt a pár alakot is fel tudjam idézni emlékezetemben.

Nemsokára vén szülővárosomat is már csak az emlékezet kódén át fogom látni, mintha nem is a való világ egy része lenne, mintha ócska faházaikban képzelt alakjaim tanyáznának, magányos utain és kietlen, hosszú főutcáján kísértetek járnának. Mostantól kezdve ez sem valóság többé számomra. Egy más világ honpolgára lettem, derék salemi földijeim nemigen fognak búsulni utánam, mert bár nem tagadom, irodalmi pályámon sokszor kecsegtetett az is, hogy az ő szemükben megnövök ezáltal, és szeretettel fogják emlegetni a nevemet ott, ahol olyan sok őszám pihen, de voltaképpen sose találtam meg itt azt a levegőt, amire íróembernek szüksége van, hogy lelke természetét megérlelhessen. Nekem biztosan jobb lesz másutt, ahol új arcok vannak körülöttem, ők pedig - talán mondanom sem kell - éppen olyan jól meglesznek nélkülem is.

⁹ E cikk megírása idején a szerző úgy tervezte, hogy *A skarlát betű*-vel együtt néhány rövidebb elbeszélést és karcolatot is közzétesz. Később jobbnak látta, ha eláll ettől a szándékától. (Hawthorne jegyzete)

És mégis lehet - ó, felemelő, boldogító gondolat! -, hogy kortársaim ükunokái jóindulattal fognak megemlékezni az egykori firkásról, mikor az eljövendő korok régésze a város történelmi nevezetességei között rámutat majd a vámházra, *a város szivattyújára* is!

I. A börtönkapu

Egy kopott faépület vaspántos, szegekkel kivert tölgyfa kapuja előtt hatalmas tömeg csődült össze. Szakállas férfiak komor színű öltözetekben, tornyos kalapokban, és asszonyok fejkötőben vagy hajadonfőtt.

Új gyarmatok alapítói, ha még olyan utópisztikus elgondolásaik voltak is az emberi erényről és boldogságról, föltétlenül rájönnek hamarosan, hogy a legelső és legfontosabb gyakorlati feladatokat nem tudják megoldani, amíg a szűz talajból egy darabot temetőnek, és egy másikat a tömlőc helyének ki nem szakítanak. Éppen ezért majdnem biztosra vehetjük, hogy Boston alapítói is idejekorán felépítették első tömlőcüket valahol a Cornhill szomszédságában, és körülbelül ugyanakkor kijelölték az első sírhelyet is Isaac Johnson telkén, és ez a sírhely volt a mag, amely köré azután a King's Chapel nagy temetője nőtt. Annyi bizonyos, hogy alig tizenöt-husz évvel a város keletkezése után a börtön faépülete már elég kopottnak és viharvertnek látszott, komor, szigorú homlokzatát az idő nyoma még sötétebbnek mutatta. Tölgyfa kapujának súlyos vasveretén a rozsdá öregebbnek látszott mindennél egész Új-Angliában. Aki ránézett, el se tudta képzelni, hogy valaha ifjúkorát élte ez az épület, de ez általában jellemző mindenre, aminek a bűnhöz köze van. A csúf faház meg az út kerékcsapása között gyeves földdarab terült el, amit sűrűn benőtt a dudva, bojtortján és csalán, mintha ez a dísztelen növényzet kedvező talajra lelt volna abban a földben, amelyből a civilizált társadalom fekete virága, a börtön, olyan hamar kinőtt. De a kapu egyik oldalán, mintha csak a küszöbbe gyökeredzett volna, vadrózsabokor állt, és most, június havában, csak úgy piroslott az üde bimbóktól, mintha illatával és tűnő szépségével meg akarná ajándékozni a foglyot, aki ott belép, és a halálra ítélt bűnöst, aki onnan utolsó útjára indul, jelezve, hogy a természet még őket is szánja, és szívébe fogadja.

Ez a vadrózsabokor különös véletlen folytán megmaradt hosszú évtizedeken át. De hogy csak véletlenül élte-e túl az ősi vadont, óriási tölgyeket és fenyőfákat, amelyek valamikor elfogták előle a napot, vagy amint azt szavahihető emberek állítják, csakugyan a kegyes életű Ann Hutchinson¹⁰ lába nyomából nőtt, amikor az a börtön kapuján belépett - ezt most nem is próbáljuk eldönteni. De ha már éppen itt találjuk annak a barátságtalan kapunak a küszöbén, ahonnan történetünk is elindul, szakítsunk róla egy virágot, és nyújtsuk át az olvasónak. Talán a szelíd erkölcs virágait jelképezi éppen, amelyeket majd utunkon találunk, és egy kis fényt vet a gyarlóságnak és szenvedésnek erre a szomorú történetére.

¹⁰ *Ann Hutchinson* - (1591-1643) új-angliai antinomista vallási vezető; miután mint eretneket száműzték Massachusetts Bay gyarmatról, híveivel megalapította a Rhode Island-i Portsmouth városát.

II. A piactér

Körülbelül kétszáz esztendővel ezelőtt, egy bizonyos nyári reggelen, a tömlöcépület előtti gyepes térségen Boston lakóinak ezrei tolongtak, és minden szempár a vaspántos tölgyfa kapura szegeződött. Másfajta népesség között, vagy Új-Anglia történetének egy későbbi korszakában, ha az ember ezt a komor, rideg kifejezést látja a szakállas arcokon, okvetlenül valami borzalmas dologra következtetne. Nem is gondolhat mást, minthogy valami közismert gonosztevőt fognak kivégezni ott rögtön, mégpedig olyat, akit a nép már régen halálra ítélt, még előbb, mint a bírák. De a puritán erkölcsöknek ebben a korai időszakában nem kellett okvetlenül ilyesmire gondolnia. Talán csak egy lusta szolga vagy engedetlen gyermek megfenyítéséről volt szó, akit gazdája, illetőleg szülei átadtak a polgári hatóságoknak. Vagy holmi antinomista eretneket, kvékert, új vallásalapítót korbácsolnak ki a városból. Az is lehet, hogy csak egy kóbor indiánt fogtak el, akinek fejébe szállt a fehér ember tűzitála, és most ostorral kergetik majd vissza az erdők sűrűjébe. Sőt arra is gondolhatott az ember, hogy valami boszorkányt akasztanak, olyat, mint Hibbinsné, a békebíró gonosz lelkű özvegye. Mert a tömeg viselkedése éppilyen komor és ünnepélyes lett volna bármelyik esetben. Nem is igen képzelhető másként ott, ahol törvény és vallás úgyszólván azonos a nép felfogásában, és éppen ezért a közélet legszelídebb és legkegyetlenebb tényei egyformán kiváltják a tisztelet és komor áhítat érzését. Bizony, nem sok együttérzésre számíthatott itt az akasztófa alatt álló bűnös. De másrészt az olyan büntetés, amit manapság gúnyos röhejjel, gyalázkodással kísérenének a nézők, ugyanazt a komor méltóságot váltotta ki belőlük, mint akár a halálos ítélet.

Meg kell jegyeznünk, hogy azon a bizonyos nyári reggelen, amelyen történetünk elkezdődik, az asszonyok még feszültebb kíváncsisággal várták a bekövetkező eseményeket, mint a férfiak. Az ízlés nem volt még olyan kényes, mint manapság, és bizony a rokolyás, abroncs-szoknyás nézők egy csöppet se restelltek előfurakodni ilyen nyilvános alkalmakkor, sőt ha módjukban állott, egész terjedelmes alakjukkal utat törni akár az akasztófa közvetlen közeléig. Egyáltalában ezek az angol születésű hölgyek testileg-lelkileg keményebb kötéseűek voltak, mint szépséges utódaik, akiket hat-hét generáció választ el tőlük. Minden következő nemzedék anyái egy fokkal sápadtabb virágzást, kényesebb és mulandóbb szépséget, törékenyebb testalkatot hagytak örökségül leányaikra, sőt törékenyebb és gyengébb jellemet is a magukénál. Hiszen ezeket az asszonyokat, akik most a börtön kapuja előtt tolongtak, alig félszázad választotta el a férfias Erzsébet királynőtől, aki nemének egyáltalában nem volt méltatlan képviselője. Ugyanaz a föld nevelte őket is, a jó angol sör és marhahús, és az éppen ilyen kemény erkölcsi táplálék meglátszott külső alkatukon is. A vakító délelőtti nap széles vállakra, duzzadó keblekre, pirospozsgás, kerek arcokra süttött, amelyeket még a távoli, elhagyott sziget napja érlelt, és Új-Anglia levegője nem fonnyasztott meg. Sőt a derék család-anyák - mert hisz legtöbbjük annak látszott - ráadásul olyan nyelvkészséggel is rendelkeztek, hogy ma ugyancsak ijedten hallgatnánk őket. Nemcsak azt, amit mondanak, de érces hangjukat is.

- Én bizony kimondom, ami a nyelvemen van, komámasszony - mondta egy kemény arcú, ötven év körüli hölgy a szomszédjának. - Higgye el, csak a közjót szolgálnák vele a derék bíró urak, ha a mi kezünkbe adnák az ilyen kártékony nőszemélyeket, mint Hester Prynne. Mi, érett korú, hitbuzgó asszonyok, akik jó hírünket meg tudtuk őrizni, majd elbánnánk vele. Nem

igaz? Ha mi öten ülnénk törvényt felette, ahogy most itt állunk egy csomóban, aligha szabadulna olyan enyhe büntetéssel, mint amilyent derék bíránk róttak ki rá. De nem ám.

- Mondják - szólt közbe a másik -, hogy Dimmesdale tiszteletes úr, aki a lelkipásztora volt, komolyan szívére vette a dolgot, mert hogy éppen az ő gyülekezetében történt a rút botrány.

- A törvény urai istenfélő, derék úriemberek, de nagyon is könyörületes szívűek, annyi szent - tette hozzá egy harmadik, élemedett hölgy. - Még ha legalább a homlokára sütötték volna tüzes vassal a bélyeget. Azt majd csak nem állta volna nyöszörgés nélkül a szépséges Hester. De így? Ugyan, nem sokat törődik majd vele a gyalázatos, hogy a ruháján viselnie kell a jelet! Legfeljebb eltakarja holmi csillogó melltűvel vagy más pogány ékességgel, és éppen olyan fölemelt fejjel járkál az utcán, mint eddig.

Most egy szelídebb hang szólalt meg, és egy fiatal nő lépett közéjük, gyermekét kézen fogva.

- Ugyan, jó asszonyok, hiába takarja el a szégyenjelet, szívében ott ég örökké.

- Mit beszéltek itt szégyenjelről meg tüzes bélyegről, hát nem mindegy, a ruháján viseli, vagy a homlokán! - kiáltott egy csúnya öreg nő, a legkönyörtelenebb az önkéntes bírák között. - Ez az asszony szégyent hozott valamennyiünkre, halált érdemel. Hát nincs törvény az ilyesmire? Dehogyan nincs. Benne van a Szentírásban is, meg a törvénykönyvben. Most aztán ne csodálkozzanak majd a bíró urak, ha a saját feleségük meg a lányuk is rossz útra tér. Mért nem érvényesítették a törvényt?

- Az Isten irgalmazzon nekünk, jó asszonyok - szólalt meg most egy férfi a tömegben -, hát nincs más női erény, mint az, amit az akasztófa félelme szül? Bizony, keserű igazság, ha így van, de most csend legyen, látom, fordul a retesz a börtönajtón, mindjárt itt lesz maga Prynne asszony.

És csakugyan, kitárult a börtön kapuja. Elsőnek egy fekete árnyék tűnt fel a vakító napfényben, a városi poroszló sötét, ijesztő alakja. Oldalán hosszú kard, kezében a hivatalos pálca. Külsőleg is híven képviselte a szigorú, puritán törvényeket, amelyeket neki kellett végrehajtania a bűnösökön. Bal kezében a pálcát előrenyújtva, jobbját egy fiatal nő vállára tette, akit ilyenformán előretolt. De a küszöbön a nő hirtelen lerázta a poroszló kezét, ebben a mozdulatában ösztönös méltóság és sok lelkierő nyilatkozott meg, és abban is, ahogy kilépett a napvilágra, mintha csak szabad akaratából tenné. Körülbelül háromhónapos kis csecsemő volt a karján, erősen hunyorgott szegényke a vakító világosságban, látszott, hogy addig csak a börtöncella vagy más sötét tömlőhelyiség félhomályát ismerte.

A fiatal anya most ott állt szemek prédájául a kíváncsi tömeg előtt, és első ösztönös mozdulatával melléhez szorította csecsemőjét, talán nem is annyira anyai érzésből, mint inkább azért, hogy egy bizonyos jelet eltakarjon vele, amelyet elől a ruháján viselt. De a következő pillanatban maga is bölcsen belátta, hogy gyalázatának egyik jelével bajosan takarhatja el a másikat. Fél karjára fektette tehát a gyereket, és lángvörös arccal, de gögös mosollyal lépett ki, egyenest szemébe nézve szomszédainak és polgártársainak. Látszott rajta, hogy nem akarja földre szegezni a pillantását. Ruháján elől, éppen a szíve fölött, egy bíborvörös, nagy *A* betű¹¹ ragyogott, finom, vörös szövetből kivágva, körülötte fantasztikus aranyhímzés. Olyan művészi, olyan pompás és finom volt ez a hímzés, hogy azt hihette volna az ember, csak a ruhát díszíti. Maga a ruha is pompás ízlésre és képzelőtehetségre vallott, és jóval meghaladta azt, amit ebben a pompakedvelő korban a gyarmat fényűzést korlátozó szabályai megengedtek.

¹¹ *A betű* - az adulteress (házasságtörő asszony) rövidítése.

Karcsú, magas volt az asszony, alakja minden ízében előkelő. Sötét, dús haja ragyogva verte vissza a napfényt, és arcát nemcsak a vonások szabályossága, a színek gazdagsága tette széppé, hanem az érdekes szemöldök és a mély, fekete szemek megkapó kifejezése is. Igazi úrhölgynek látszott a szó akkori értelmében, amikor az előkelő családok hölgyeit inkább bizonyos méltóság és a fellépés biztonsága jellemezte, nem az a finom, könnyű báj és a mozdulatok gráciája, ami manapság. És Hester Prynne talán soha életében nem látszott olyan előkelőnek, mint most, amikor a börtön kapuján kilépett a tömeg elé. Akik régebből ismerték, és azt hitték, hogy most majd összetörten és a csapás súlya alatt görnyedezve látják viszont, szinte dermedten bámultak rá. Szépsége csak még vakítóbban ragyogott, és valóságos dicsfénnnyel vette körül a fájdalmat és gyalázatot. Lehet, hogy az érzékenyebb szívűeknek kínos volt ez a látvány. Az asszony ruhája, amit nyilván a börtönben készített erre az alkalomra saját elgondolása szerint, mintha híven kifejezte volna lelkiállapotát, kétségbeesését, nyugtalanságát szilaj, furcsa színeivel, festői formáival.

És mellén elől ott virított a *skarlát betű*. Ez volt a pont, amelyre ezernyi szempár szegeződött, és egészen kiforgatta régi valójából viselőjét, úgyhogy akik közelről ismerték, mintha először pillantották volna meg. Olyan volt ez az aranszálakkal ékesített ragyogó betű, mint valami ígézet, ami kiragadta minden eddigi közösségből azt a fiatal teremtetést, és egy külön bűvkörbe zárta.

- Ügyesen bánik a tűjével, annyi bizonyos - jegyezte meg az egyik nő. - De melyikünk merné így fitogtatni ezt a tudományát, mondjátok csak? A mindenét ennek a szemtelen nőszemélynek! Hát persze hogy csak szemébe kacag derék bíráinknak, úgy, amint mondtam, ékességnek hordja, amit azok szégyenjelnek szántak büntetésül.

- Nem ártana lerángatni formás vállairól azt a cifra ruhát! - mormogta az egyik kemény arcú öreg családanya. - Ami pedig azt a bíbor betűt illeti, hát kár volt annyira kicsifrázni, én mondom, majd varrnék én helyette jobbat egy flanelrongyból, amit reuma ellen használok.

- Csöndesen, jó asszonyok - suttozta a legfiatalabb -, még meg találja hallani. Én azt hiszem, nincs azon egy öltés, amit a szívében ne érzett volna.

A sötét poroszló most fölemelte pálcáját.

- Utat, jó emberek, utat, a király nevében! - kiáltott. - Helyet adjatok, és ígérem nektek, hogy olyan helyre állítom Prynne asszonyt, ahol férfiak, asszonyok, gyerekek jól láthatják. Mostantól fogva, délután egy óráig. Áldasson az igazságos Massachusetts gyarmat, amelynek törvényei napfényre derítik a gyalázatot. Gyerünk, Hester asszony, mutasd meg skarlát betűdet a piactéren!

A tömeg szétvált, és utat engedett nekik. Hester Prynne lassan lépkedett a poroszló sarkában a bűnhődésre kijelölt hely felé, mögötte komor képű férfiak és rideg arcú asszonyok sokasága. Fűrge és kíváncsi iskolás gyerekek ugráltak előtte. Nem sokat értettek ugyan az egész históriából, legfeljebb annyit, hogy ma ennek köszönhetik a szabadnapot, de ott futkostak előtte, minduntalan hátrafordítva fejüket, hogy arcába bámuljanak, vagy a hunyorgó kis csecsemőt megcsodálják a karján, vagy a szégyen betűjét a mellén. Abban az időben nem esett messze a piactér a börtön kapujától, de a fogolynak azért biztosan éppen elég hosszú volt az út odáig. Hiába hordta fönn a fejét gögösen, minden lépés külön kinszenvedést jelentett, amíg így elhaladt a kíváncsiak tömege előtt, akik mind azért tódultak oda, hogy szégyenét lássák. Az se lett volna irtózatosabb, ha meztelen szívét dobja lábuk elé az út porába. De a természet, mintha csodálatos módon, könyörületből gondoskodott volna róla, hogy az ember sohase érezze teljes erejében a kint magát, csak sajgó helyét. Hester Prynne is majdnem derűs arccal tette meg útjának ezt a legnehezebb részét, amíg odaért az emelvényhez; a piactér nyugati

sarkában. Boston legöregebb templomának a fala mellett állt ez az alkotmány, mintha csak annak toldaléka lett volna.

Ma már csak a hagyományokból ismerjük, és legfeljebb múzeumokban látjuk a pellengért, ezt a különös büntető készüléket, de akkoriban nagyapáink és dédapáink a jó polgári erkölcsök egyik hathatós eszközének tartották, mint ahogy a francia forradalmárok a guillotine-t. A pellengér emelvénye fölött ott lógott egy ravasz szerkezetű fakeret, amelybe a bűnös fejét szorították, hogy ne tudja elfordítani a tömeg kíváncsi pillantásai elől. Mintha csak a megalázás eszményét akarta volna kifejezni ez a fából és vasból való szerkezet. Mert nincs szörnyűbb erőszak az emberi természet ellen, nincs kegyetlenebb büntetés, mint ha megtiltjuk a bűnösnek - bármit követett is el - hogy arcát elrejtse szégyenében. Mert ez volt a büntetés lényege, amit igen sok esetben alkalmaztak. Hester asszony esetében azonban az ítélet úgy szólt, hogy bizonyos számú órán át ott kell állnia az emelvényen, de anélkül, hogy nyakát a fakeretbe, az ördögi masinába helyezné, amelynek legördögibb tulajdonsága az volt, hogy a fejet előre hajtotta. Ő jól tudta, mit kell tennie, fölment a néhány falépcsőn, és megállt a dobogón, körülbelül vállmagasságra a sűrű tömeg előtt.

Ha véletlenül katolikus vallású akadt volna a puritánoknak ebben a sokaságában, az egész biztosan a boldogságos Szűzanyára gondol, amikor ezt a gyönyörű, fiatal teremtetést látja festői öltözetében, nemes arckifejezésével, karján a csecsemővel. A Szűzanyát, akit annyi híres festő próbált már vásznára vetni, a büntetlen anyaság szentséges megtestesülését, és a gyermeket, aki megváltja a világot. Itt most éppen azt jelölték meg a bűn bélyegével, ami az emberi életben mindennél szentebb, és mintha ennek az asszonynak a szépsége mellett a világ még sötétebbnek tűnt volna, és a bűnben fogant gyermek csak a kárhozát feneketlenségét akarta volna hirdetni.

Komoly borzalom ült az arcokon, amit természetes módon kivált egy embertársunk bűne és gyalázata olyan korokban, amikor a társadalom még nem züllött odáig, hogy borzadás helyett mosolyogva nézze az ilyet. Hester Prynne gyalázatának nézői nem jutottak még idáig. Egyszerű lelkek voltak. Éppen ilyen komoran nézték volna végig a halálát is, ha úgy szól az ítélet, senki egyetlen halk szóval nem tiltakozott volna szigorúsága ellen. De az a szívtelenség, amit ma tapasztalunk, hogy az ilyen kipellengérezésben csak holmi mulatságos eseményt lássanak, idegen volt tőlük. És még ha valakiben föl is ébredt volna a hajlandóság, hogy gúnyolódjék vagy mosolyogjon, a város nagyjainak jelenléte rögtön elnyomja benne. Mert nem kisebb személyiségek voltak ott jelen, mint maga a kormányzó és tanácsosai, a bíró, a katonai parancsnok és a város lelkészei. Ott ültek valamennyien a városháza erkélyén, amely éppen az emelvényre nézett.

Mindenki tudhatta, hogy ha ezek a magas állású személyiségek részt vehetnek a látványosságban, és azt nem tartják tekintélyükhöz vagy hivatalos tisztükhöz méltatlannak, egész biztosan komoly és fontos jelentőségű az ítélet. Éppen ezért a tömeg is komolyan, nyugodtan viselkedett.

A szerencsétlen bűnös igyekezett, amennyire asszonyi erejétől telt, hősiesen elviselni a mellére szegezett merev pillantások borzalmas súlyát. De már-már alig bírta. Talán ha szidják és gyalázzák, könnyebben tűri a közmegvetés nyilainak fájdalmas szúrását, de ez még sokkal irtózatossabb volt. Szinte vágyott rá, hogy a merev, ünnepélyes arcok gúnyos vigyorgásra torzuljanak, és néma csönd helyett szitkok röpködjenek feléje. Ha gúnyos röhög tör fel a tömegből, ha minden férfi, asszony és visító kisgyerek külön csúfolja, Hester Prynne talán keserű és megvető mosollyal fizet vissza. De a gyalázatnak ez az ólomsúlya már-már sok volt neki. Egy-egy pillanatban úgy érezte, hogy teli torokból fel kell ordítania vagy leugrania az emelvényről a földre, különben mindjárt megőrül.

De közben sokszor, hosszú pillanatokra, mintha eltűnt volna szeme elől az egész jelenet, amelynek középpontjában ő maga állt szégyenszemre, az arcok, mint kísérteti árnyak, homályosan ködlöttek csak. Agya és főleg emlékezete a rendesen sokkal erősebben működött, más képeket idézett eléje. Eltűnt a nyugati őserőkből kihasított városka poros kis utcája. A tornyos kalapok karimája alól néző, rideg, szakállas arcok helyett mások vették körül. Emlékek tolultak fel benne, megannyi futó, könnyű apróság, kisgyerek korából vagy az iskolából, játék, apró civódás, és később, lánykorából a házimunka hétköznapi kicsiségei. Megrohanták a képek, összekeveredtek későbbi életének legsúlyosabb emlékeivel, egyik csakolyan elevenen élt, mint a másik, minden egyaránt fontos volt most, vagy egyaránt játék. Talán lelkének ravasz fogása volt csak, így akart, képzelete tarka képeinek felsorakoztatásával, megszabadulni a jelen kegyetlenségétől.

Akárhogy volt is, Hester Prynne a pellengér magaslatáról végigtekintette egész addigi útját, boldog gyerekkorától kezdve. Míg ott állt a nyomorúságos deszkákon, ó-angliai szülőfaluját látta, és a szürke kőházat, ahol felnőtt. Fala kopott és szegényes, de a kapu fölött töredezett címer: ősi nemesség jelvénye. Látta az apja kopasz, magas homlokát, tiszteletre méltó fehér szakállát, amely ódivatú Erzsébet-kori nyakfodrán omlott alá, és az anyja aggodalmas, szerető pillantását, ami azóta is olyan sokszor állt előtte akadályként az útján, mint gyöngéd szemrehányás. És látta önmagát a megszokott öreg tükörben, amely egészen megtelt lányos szépségének ragyogásával.

Aztán még egy arc bukkant fel előtte: egy sápadt, beesett idősebb férfiarc, amolyan tudósfej. Két homályos, gyulladt szem, amelyeknek fényét megzavarta a lámpavilág mellett való sok olvasás, de amelyek átható, sokszor megdöbbenő erővel tudtak olvasni az emberi lélekben. És az ócska földiánsoknak ez a kolostori alakja, akit Hester asszonyi képzelete most felidézett, hibás növésű volt, bal válla egy gondolattal magasabb a másiknál. A következő kép egy kontinentális város zezugos, szűk utcáit hozta eléje; nagy szürke házakat, hatalmas templomokat, szeszélyes, ódon középületeket. Ez volt a város, ahol új élete várta a ferde vállú tudós oldalán. De ez az új élet csupa régiséggel táplálkozott, mint zöld moha, amely omladozó falak repedésében nő. És most végül, mint utolsó kép a galériában, visszatért a puritán gyarmati főváros sivár piactere, az odagyűlt városi nép, és a komoly szemek, amelyek mind egy pontra szegeződnek - igen, őrá, aki ott áll a pellengéren, gyermekével a karján, és mellén az aranyfonállal ékesített skarlát betűvel.

Valóság ez vagy álom? Olyan hevesen szorította szívéhez a kicsit, hogy az felkiáltott. Most lenézett ő maga is a skarlát betűre, meg is érintette ujjával, hogy meggyőződjék, valódi-e a gyermek és a szégyen. Igen - ez a valóság, a többi - tűnő álmokép volt!

III. A felismerés

Irtózatot tudatott, hogy ő az, aki az általános, komor figyelem középpontjában áll szegénye égő betűjével. De nem sokáig nehezedett rá, mert a tömeg túlsó végében, a piactér legtávolabbi részén egy alak kötötte le minden gondolatát. Magas növésű indián állt ott népe viseletében. De a rézbőrűek elég gyakran vetődtek akkoriban az angol telepekre, úgyhogy ez maga aligha tűnt volna fel a pellengéren álló asszonynak ebben a súlyos pillanatban, és még kevésbé foglalta volna le minden figyelmét és gondolatát. Az indián mellett egy fehér ember állt, a vadak és a civilizált emberek öltözetének valami különös keverékében. Nyilván együtt volt a rézbőrűvel.

Alacsony termetű, barázdás arcú ember volt az idegen, de nem öreg a szó megszokott értelmében. Vonásai rendkívüli értelemről tanúskodtak, mintha szellemét annyira kiművelte volna, hogy testi valója is ahhoz igazodott, és lassanként fölvette annak félreismerhetetlen jeleit. De felemás ruhája, amelyet látszólag hanyag redőkben vetett a vállára, nem takarta el egészen testi fogyatkozását. Hester Prynne első pillantásra látta, hogy az idegennek egyik válla magasabb, mint a másik. Alighogy észrevette a beesett arcot és a ferde vállat, görcsös erővel rántotta magához csecsemőjét, úgy, hogy az felsírt fájdalmában, de anyja most nem törődött vele.

Az idegen még előbb észrevette őt, rögtön, amint a piactérre lépett. Csak úgy futólag pillantott az emelvény felé, mint ahogy a befelé néző emberek szoktak, akiknek külső esemény ritkán lehet fontos vagy érdekes, hacsak véletlenül nincs vonatkozásban lelkükkel. De a hanyag pillantás egyre élesebb és áthatóbb lett. A barázdás arcon rémület vonaglott, mintha egy kígyó kúszott volna végig rajta. A belső izgalom valósággal elsötétítette az arcát, de akarata parancsoló erejével nyomban legyőzte, úgyhogy aki csak egy pillanattal később látja, a nyugtalanságnak nyomát is alig fedezi föl rajta. A rángatózás lassanként egészen megszűnt, és lényegleg mélyébe húzódott vissza. Mire Hester pillantása rászegeződött, lassan és nyugodtan felfemelte ujját, mintha jelt adna neki, aztán ajkára illesztette.

Odafordult a mellette álló polgárhoz, és udvariasan megkérdezte tőle:

- Engedelmet, jó uram, nem mondhatná meg nekem, ki az az asszony, aki ott áll szegényszemre?
- Ugyancsak idegen lehet ezen a tájékon - felelte a derék polgár, és csodálkozva mérte végig az idegent és rézbőrű kísérőjét -, különben jól ismerné Prynne asszony gonosz hírét. Csúf botrányt okozott, higgye el uraságod, Dimmesdale tiszteletes úr jámbor gyülekezetében.
- Eltalálta, barátom - felelte az idegen -, ugyancsak messziről vetődtem ide. Bár nem jószántamból járom a világot olyan régóta. Sok csapás ért szárazon és vízen, és most utoljára a pogányok fogságában sínylődtem a délvidéken. Azért kísért ide ez az indián, hogy kiváltsam magamat a rabságból. Éppen ezért nem lenne szíves elmondani egyet-mást nekem erről a Hester Prynne asszonnyal; ugye jól értettem a nevét az imént? Mit vétett és miért kell ott állnia a pellengéren?
- Bizony, barátom, örülhet a szíve, hogy végre annyi viszontagság után olyan vidékre került, ahol a gyalázatot kiderítik, és megbüntetik a nyilvánosság színe előtt, mint itt nálunk, Új-Angliában. Nézze meg jól azt az asszonyt, uram, egy tudós ember felesége ő, születése szerint

angol, de jó ideig Amszterdamban éltek; az ura úgy határozott, hogy átkel az óceánon, és itt telepszik meg közöttünk Massachusettsben. A feleségét előreküldte, hogy még néhány fontos dolgát elintézzé odahaza. Jó két esztendeje lesz, hogy az asszony bostoni lakos, de arról a tudós úriemberről, Prynne mesterről mind ez ideig hírt nem kapott, így aztán, nem lévén más tanácsadója, mint a saját asszonyi gyarlósága, bizony...

- Vagy úgy, értem már - bólintott az idegen keserű mosollyal. - Ha igazán olyan tudós ember az illető, akiről beszélt, hát megtanulhatta volna ezt is a könyveiből. De ki lehet a csecsemő apja, ha szabad érdeklődnöm; úgy háromhónaposnak látszik, amennyire innen megítélhetem.

- Ez bizony egyelőre titok, jó uram, és még nem akadt próféta, aki kiderítse - felelte a polgár. - Hester asszony a világért sem hajlandó elárulni, és a törvény urai hiába dugták össze a fejüket. Könnyen meglehet, hogy a bűnös itt áll közöttünk, és velünk együtt nézi a szomorú látványosságot, és mivel az emberek nem ismerik föl, megfélemedezik róla, hogy az Úristen azért jól látja.

- Jó lenne talán idecitolni azt a tudós férfiút - jegyezte meg az idegen, megint csak mosolyogva -, talán ő ráakadna a titok nyitjára.

- Ha ugyan életben van egyáltalában - felelte a polgár, és így folytatta: - Így aztán Massachusetts állam bírái, tekintettel a nő fiatalságára és szépségére, meg arra, hogy nyilván igen nagy kísértésben lehetett, és hogy férje minden valószínűség szerint rég a tenger fenekén pihen, nem alkalmazták a törvény teljes szigorúságát ebben az esetben. Mert az ilyen bűnért halál jár. Szívük megkönyörült e gyarló teremtésen, és csak arra ítélték, hogy itt álljon a pellengér emelvényén három óra hosszat, azután pedig földi élete végeztéig ruháján viselje a szégyen bélyegét.

- Bölcs ítélet - bólintott komolyan az idegen. - Olyan lesz ez az asszony, mint egy megtestesült vádbeszéd a bűn ellen, amíg csak sírkövére nem vésik egykor a gyalázat betűjét. Csak az bosszant, derék barátom, hogy aki a bűnben társa volt, nem áll ott mellette az emelvényen. Mindegy. Előkerítjük őt is, elő bizony! Meg fogjuk tudni, kicsoda.

Udvariasan megköszönte a jó ember közléseit, aztán pár szót súgva indián kísérője fülébe, utat tört vele a sokaságon át.

Hester Prynne ezalatt mozdulatlanul állt az emelvényen, szemét le nem véve az idegenről. Olyan merev, olyan tökéletesen elmerült volt a pillantása, mintha a többi világ egészen eltűnt volna körülöttük, és csak ők ketten maradtak volna ott egyedül a téren. Pedig bármilyen szörnyű volt így állni előtte a perzselő déli napon, amely sokszorosán megvilágította szégyenét, a skarlát bélyeget a szíve fölött és a bűnben fogant gyermeket a karján, és körülötte a sűrű néptömeget, amely mintha csak ünnepi látványosságra tódult volna oda, kíváncsian bámulja azt, amit legfeljebb családi tűzhely mellett, csendes szoba hűvös félhomályában, vagy a templomban lefátyolozott tisztas családanyák arcán láthat máskor - egy ilyen találkozás kettesben, tanúk nélkül még százszor borzalmasabb lett volna. A száz meg száz tanú, amilyen gyötrelmes volt, mégis bizonyos mértékig oltalmat jelentett neki. Legalább itt állnak kettejük között, és nem kell egyedül maradnia vele. Szinte félt a pillanattól, amikor nem menekülhet a nyilvános megszégyenítésbe, és a kíváncsiak bámész tömege nem lesz ott körülötte. Annyira elmerült gondolataiba, hogy nem hallotta meg a hangot, amely szólította, csak amikor már több ízben ismételte hangosan és ünnepélyesen a nevét, és már a tömeg is fölfigyelt rá.

- Figyelj szavamra, Hester Prynne - mondta valaki.

Említettük már, hogy közvetlenül a pellengér fölött erkélyszerű kiugrás volt a városháza falán. Innen tartották a szónoklatokat a tanács tagjainak jelenlétében a megfelelő ceremóniákkal, mint ahogy az abban az időben minden nyilvános alkalommal szokás volt. Az itt leírt jelenetet is végignézte Bellingham kormányzó, a város többi előkelőségével. A kormányzó, akinek széke mellett jobbról-balról négy alabárdos állt díszőrséget, süvegében egy fekete tollat viselt, és fekete bársony tunikája fölött dús hímzéssel szegett köntöst. Korát és súlyos tapasztalatait szeme szögletébe írta az idő. Bellingham kormányzó méltó vezetője volt ennek a közösségnek, amely létét és fejlődését csakúgy, mint eddigi eredményeit, nem az ifjúság lendületének köszönhette, hanem a férfikor komoly és megfontolt erőfeszítésének, és annak a rideg keménységnek, amely az öregkor sajátja. Ez a társadalom éppen azért ért el annyit, mert képzeletben és reménykedésben szegény volt.

A város többi nagyjai, akik körülvették, szintén mind méltóságteljes, komoly megjelenésű férfiak voltak. Ezt meg is kívánták abban a korban, amikor minden földi hatalmat Istentől származtattak. Egész biztosan derék, igazságos, bölcs férfiak voltak valamennyien. De azért bajos lett volna akár az egész földkerekségen összeszedni még egyszer ennyi embert, akik ennyire alkalmatlanok lettek volna arra, hogy egy megtévedt női szív fölött ítélkezzenek, és kibogozni próbálják a jót és rosszat annak kusza összevisszaságából. Hester Prynne mintha maga is valami effélét érzett volna, amikor arcát a fagyos tekintetű bölcs férfiak felé fordította. Titokban sejtette talán, hogy ami kis részvétre és megértésre számíthat, azt inkább találja meg a tömeg élő, meleg szívében. Elsápadt és egész testében reszketett, amikor most szemét feléjük fordította. A hang, amelyre fölfigyelt, a nagytiszteletű és kiváló híró John Wilson hangja volt, Boston legöregebb lelkészéé. Nemcsak kitűnő tudós volt az öreg, mint abban az időben a papok általában, de amellet derék és jólelkű ember is. Igaz, hogy ezt az utóbbi erényt kevésbé ápolgatta magában, mint szellemi képességeit, sőt mintha inkább takargatta és restellte volna, míg amazokra büszke volt. Ezüstös fűrtjei kibuggyantak süvege alól, szürke szeme, amely a dolgozószoba félhomályához szokott, éppen úgy hunyorgatott, mint Hester kicsi gyermekéé a vakító napsütésben. Régi prédikációs könyvek címlapjain látunk ilyenféle arcokat, de azok nem lépnek elő, hogy ítélkezzenek a bűn, fájdalom és szerelem kérdéseiben, mint ahogy ő tette pontosan ugyanannyi joggal.

- Figyelj szavamra, Hester Prynne - kezdte az öreg lelkész. - Vitába elegyedtem itt fiatal testvéremmel, akinek szavát sokszor volt alkalmad hallgatni a templomban. Itt Wilson tiszteletes úr a mellette álló sápadt fiatal pap vállára tette a kezét. - Próbáltam rávenni szeretett testvéremet, hogy beszéljen a lelkedre itt az Ég és bölcs ítélőbíráid színe előtt, az egész nép füle hallatára. Beszéljen veled bűnöd rútságáról és feketeségéről. Ő jobban ismeri természetet, és megítélheti, milyen érvekkel hasson rád, kímélettel vagy szigorral próbálja-e makacsságotat legyőzni, mert nem szabad, hogy tovább titkold előttünk hajthatatlanságodban annak a nevét, aki romlásba vitt. Testvérem azonban ellentmond nekem, nyilván fiatal még, és szíve nem keményedett meg eléggé, bár tudás tekintetében messze meghaladja korát. Azt állítja, hogy durva erőszakot követünk el, amikor egy nő szívének legmélyebb titkát erővel kiássuk és kitergetjük, így világos nappal, ezer meg ezer ember színe előtt. Hiába próbáltam meggyőzni, hogy a szégyen nem a bűn bevallása, hanem az elkövetése. Nos, mi a véleményed most, Dimmesdale testvérem, vállalod te, vagy nekem kell a szegény bűnösnek lelkére beszélnem?

Halk moraj futott végig az erkélyen a tiszteletre méltó, derék férfiak között. Végre is Bellingham kormányzó szólalt meg mindannyiok nevében, és parancsoláshoz szokott hangját mérsékelte a fiatal pap iránt érzett megbecsülés.

- Dimmesdale testvérem - kezdte -, ennek az asszonynak a lelki üdvösségeért főleg te viseled a felelősséget. Éppen azért felszólítalak: próbáld megbánásra és vallomásra bírni, mert amíg ajkát meg nem nyitja, bűnbánata sem lehet teljes.

Dimmesdale tiszteletes úr, aki ilyenformán a tömeg érdeklődésének középpontjába került, egész fiatal ember volt, nemrég végezte el az egyik nagy angol egyetemet, és magával hozta a kor egész tudását ide, a vadon erdők földjére. Ékesszólása és hitbuzgalma már eddig is kiemelték társai közül. Külsőleg is vonzó volt, homloka fehér, magas, parancsoló, nagy barna szeme mindig bánatos. És a szája, hacsak erővel össze nem szorította, sokszor meg-megremegett, és elárulta az ideges érzékenységet éppen úgy, mint a rendkívüli lelkierőt. De valami különös kifejezés ült állandóan a kiváló tehetségű, fiatal tudós pap arcán. Szemében valami ijedtség, valami zavar és aggodalom látszott, mintha tökéletesen eltévedt volna az élet útján, nem tudná, merre forduljon, és csak a magányban találna valamiféle menekülést. Éppen ezért, ahányszor csak kötelességei engedték, visszavonult, árnyas mellékösvényeken bolyongott, és megőrizte gyermeki egyszerűségét. Ha aztán alkalomadtán kilépett magányából, annyi üdeség, hamvas tisztaság volt gondolataiban, hogy az emberek, akik hallgatták, azt hitték: angyal szól hozzájuk.

Ilyen volt Dimmesdale lelkész úr, akit most a kormányzó és Wilson tiszteletes nyíltan felszólítottak a nép színe előtt, hogy beszéljen a bűnös asszonnyal, és próbálja kibogozni a női lélek féltve őrzött titkát, amely még a bűnben is szent. Nyilván kínos volt neki a helyzet, mert arcából minden vér leszállt, és szája erősen remegett.

- Szólj hozzá, testvérem - sürgette Wilson tiszteletes úr. - Igen fontos ez lelkiüdvössége szempontjából, és fontos a te szempontodból is, amint nagyra becsült kormányzónk mondja, mert hiszen a te gondjaidra volt bízva. Bírd rá, hogy megvallja az igazságot.

A fiatal pap lehajtotta fejét, valószínűleg csöndesen imádkozott előbb, csak aztán lépett a korláthoz.

- Hester Prynne - kezdte a korlát fölött kihajolva, és feszülten nézett a vezeklő asszony szemébe. - Hallottad, mit mondott az imént ez a nagytiszteletű férfiú, és így tudnod kell, milyen felelősség nyomja az én lelkemet. Ha úgy érzed, hogy lelked békéjét szolgálod vele, és földi bűnhődésed inkább elvezet a megtisztuláshoz, akkor nevezd meg azt, aki veled együtt vétkezett, és veled együtt szenved. Felszólítalak itt most, mindenki füle hallatára, ne vezessen dőre sajnálat és kímélet, mert hidd el nekem, Hester, ha még olyan magas polcra kellene is leszállnia, hogy odaálljon melléd a szégyen talapzatára, még mindig jobb neki, mint ha egész életében rejtegeti szívében a bűnt. Mit érsz vele, ha elhallgatod a nevét, legfeljebb kísértésbe viszed, kényszeríted, hogy képmutatással tetézzé bűnét. Neked megadatott nyíltan elviselni a gyalázatot, és éppen ezért nyílt győzelmet arathatsz a gonoszon, ami benned van, de a szenvedésen is, ami kívülről ért. Gondold meg, mit cselekszel, ha megvonod tőle a keserű, de jótékony poharat, amelyet te magad ajkadhoz emeltél, gondold meg, hogy talán nincs bátorsága utánanyúlni.

A fiatal lelkész telt, meleg hangja megreszketett és elakadt közben. Nem is annyira az, amit mondott, de inkább az érzés leküzdhetetlen ereje mélységesen hatott az egész hallgatóságra, minden szív feléje fordult. Még a szegény kis csecsemő is Hester karján, mintha a szónoklat hatása alá került volna. Tétova pillantását Dimmesdale tiszteletes úr felé fordította, és két kis karját félig jókedvűen, félig panaszkodva tárta feléje. Mindenki biztosra vette, hogy a bűnös asszony nem tud ellenállni a szívre ható szavaknak, és most mindjárt kimondja az eddig titkolt nevet. Vagy hogy a bűnös maga, leküzdhetetlen belső kényszerűségből, odalép az emelvényre, akár magasan, akár alacsonyan állt addig.

De Hester tagadólag rázta a fejét.

- Ne élj vissza az ég végtelen türelmével, asszony - fedtte Wilson tiszteletes úr, most jóval keményebb hangon. - Kisgyermeked is, akinek hangot adott az Úristen, szót emelt az imént, hogy támogassa követelésünket. Nevezd meg, és ha így bebizonyítottad, hogy bűnbánatod teljes, talán még a skarlát betűt is levesszük rólad.

- Soha! - felelte Hester, és nem Wilson úrra nézett, hanem a fiatal pap mély, szomorú szemébe. - Az a név a lelkembe van égetve, nem vehetem le onnan. Bárcsak magamra vállalhatnám az ő szenvedését is.

- Nevezd meg - szólalt meg most egy másik hang fagyosan, komolyan, közvetlenül az emelvény előtt. - Nevezd meg, és adj apát a gyermekednek.

- Nem tehetem - felelte Hester halálsápadtan, de látszott, hogy megismerte a hangot, és annak felelt. - Gyermekemnek most már csak mennyei atyja lesz, földi apját nem ismerheti.

- Nem akar beszélni - mormogta Dimmesdale tiszteletes úr, kezét a szíve fölött tartva, és még mindig kihajolva a korláton, mintha várná szavai eredményét. De aztán mély sóhajtással kiegyenesedett.

- Csodálatos, mennyi erő és nagylelkűség lakozik egy asszonyszívben. Nem akar megszólalni.

Az öreg lelkész most már, látva a szerencsétlen bűnös hajthatatlanságát, hatalmas szónoklatot intézett az egybegyűlt néphez úgy, amint azt gondosan előkészítette. Beszélt a bűnről és különféle ágazatairól, de minduntalan visszatért a skarlát betűre. Körülbelül egy óra hosszat ontotta körmondatait a hallgatóság fejére, és minduntalan visszatért a bűnös asszony mellén vöröslő betűre, úgyhogy az a hallgatóság képzeletében új meg új rémképeket idézett föl, és végül már mintha a pokol tüzének fényében állt volna előttük.

Hester Prynne ezalatt mereven, üveges szemekkel, bágyadt közömbösséggel állt a szégyentalapzaton. Elszenvedett ezen a napon mindent, amit halandó szenvedhet, és mert véralkata nem volt olyan, hogy ájulásba menekülhessen a túlságos kínlás elöl, lelke csak a közöny kemény kérgével védekezhett, míg testi erői érintetlenül maradtak. Ilyen állapotban hallgatta végig a nagytiszteletű úr mennydörgő szavait, de a súlyos, hosszú mondatok nyomtalanul dübörögtek el füle mellett.

A csecsemő is sokallta már a megpróbáltatást, türelme fogytán volt, és hangosan felsírt minduntalan. Anyja próbálta megnyugtatni, gépies mozdulatokkal, de mintha nem sokat törődne vele. Aztán amikor a börtönőr odalépett hozzá, hogy elvezesse, ugyanolyan kemény arckifejezéssel haladt át a tömegen, és eltűnt a kíváncsi pillantások elöl a vaspántos kapu mögött. Egyesek utánanéztek, és azt rebesgették, hogy a sötét folyosón a skarlát betű kísérteties, bűvös fényt sugárzott.

IV. A beszélgetés

Amikor a börtönbe visszakísérték, Hester olyan izgatott lelkiállapotban volt, hogy állandóan őrizni kellett, nehogy kárt tegyen magában vagy szerencsétlen csecsemőjében, mert félig őrzöngött. Estefelé már olyan féktelenül viselkedett, hogy Brackett mester, a börtönőr, sem fenyegetéssel, sem büntetéssel nem tudta lecsillapítani, és végül is orvost hívatott. Azt mondta, hogy az orvos járatos a gyógyítás minden keresztényi tudományában, sőt a vadak ide vonatkozó szokásait is jól ismeri, tudniillik, a különféle gyógyfüveket és gyökereket, amelyek az erdőben találhatók. Az igazat megvallva, nemcsak az anyának volt szüksége orvosi segítségre, hanem még sürgősebben a gyermeknek, aki mintha csak anyjának tejével minden kétségbeesését és szilaj gyötrelmét is magába szívta volna. Görcsösen vonaglott kínjában, és kicsiben híven utánozta mindazt a lelki kint, amit Hester aznap elszenvedett.

Néhány perc múlva belépett a cellába a börtönőrrel az a furcsa külsejű férfi, aki már délelőtt a tömegben feltűnt a megbélyegzett asszonynak, és minden figyelmét lekötötte. Ott volt elszállásolva a tömlőcépületben, nem mintha valamiféle törvénysértést követett volna el, de a hatóság egyelőre nem talált alkalmasabb helyet számára, amíg az indián törzsfőnökkel a váltságdíj kérdését megtárgyalhatták. Roger Chillingworth néven jelentette be magát.

A börtönőr egy pillanatig állva maradt az ajtóban, miután bebocsátotta, és csodálkozva látta, hogy Hester abban a pillanatban elcsöndesedik, megmered, mint egy halott. Csak a gyermek nyöszörgött tovább.

- Kérlek, hagyj magamra a beteggel, barátom - mondta az orvos. - Nyugodt lehetsz, most már csöndesség lesz a házban, ígérem neked, hogy Prynne asszony kevesebb gondot okoz majd ezentúl a hatóságnak, mint eddig.

- Ha ezt véghezviszi uraságod - felelte Brackett mester -, ugyancsak ügyes ember lehet. Úgy viselkedett ez az asszony, mintha az ördög szállta volna meg. Igazán mondom, kicsiben múlt, hogy korbáccsal nem kergettem ki belőle a sátánt.

Az idegen azzal a nyugalommal lépett be, amely állítólagos hivatásához illett. Akkor sem változott az arckifejezése, amikor a börtönőr visszavonult, és ő négy szemközt maradt az asszonnyal. Pedig elég közeli kapcsolat fűzhette őket egymáshoz, ezt a piaci jelenet is bizonyította.

Először csak a kicsi lánnyal foglalkozott, aki ide-oda hánykolódott hevenyészett bölcsőjében, és hangos sírásával lehetetlenné tette, hogy bármi egyébgel foglalkozzanak körülötte. Így elsősorban őt kellett megnyugtattania. Gondosan megvizsgálta, aztán előhúzott a ruhája alól egy börtököt, amelyben orvosszerek voltak. Kivett valami port, és azt egy pohár vízben elkeverte.

- Nemhiába foglalkoztam alkímiával annyi ideig - jegyezte meg -, és nemhiába töltöttem majdnem egy álló esztendőt a vadak között, akik jól ismerik a gyógyfüveket. Nyugodtan elmondhatom, hogy különb orvos vagyok, mint akik ezt a címet hivatalosan viselik. A tiéd a gyermek, asszony... enyém bizonyosan nem... alig hinném, hogy apjának elfogadna. Arcom és hangom is idegen neki. Éppen azért átadom neked ezt az italt, add be saját kezeden.

Hester nem fogadta el a poharat, ahelyett lázas aggodalommal nézett a férfi arcába.

- Az ártatlan gyermekben akarsz bosszút állni? - kérdezte sűgva.

- Dőre asszony - felelte az orvos hidegen, de megnyugtatóan. - Mi okom lenne e bajban fogant szerencsétlen csecsemőnek ártani? Az orvostudomány enyhíteni tudja a bajt. Légy nyugodt, ha az én gyermekem volna, igen, az enyém, éppen úgy, mint ahogy a tied, akkor se tennék egyebet vele.

Hester még mindig habozott, nem volt józan ítéletének teljes birtokában, úgyhogy az idegen maga vette ölébe a kisleányt, és beadta neki az italt. Néhány perc múlva beigazolódott a jóslata, a kis beteg lassanként elcsöndesedett, rángatózása fokozatosan csillapult, és mint ahogy kis gyerekek szokták, alighogy fájdalma megszűnt, mélységes, édes álomba merült.

Az orvos, akit ezek után joggal nevezhetünk így, most már az anyának szentelte figyelmét. Nyugodtan és figyelmesen megvizsgálta pulzusát, mélyen a szemébe nézett. Hester szíve megvonaglott, olyan ismerős és mégis olyan idegen volt ez a fagyos pillantás.

- Léthe vagy Nepenthe vizét nem nyújthatom át neked - mondta az orvos, amikor a vizsgálat befejeztével új gyógyitalt kevert. - De megtanultam a vadak titkai közül egyet-mást. Ezt a receptet egy indiántól kaptam, hálából néhány jó tanácsomért, melyek még Paracelsustól származnak. Hajtsd fel! Nem nyugtat meg talán annyira, mint a tiszta lelkiismeret, de azzal, sajnos, nem szolgálhatok. Viszont a szenvedély viharzását talán elsimítja benned, mint olaj a háborgó vizeket.

Átnyújtotta a poharat Hesternek, az elvette, és lassan a férfira pillantott. Nem annyira félelem volt most a pillantásában, mint inkább kétség és érdeklődés, mintha kérdezné, mi a szándéka. Aztán alvó gyermekére pillantott.

- Sokszor gondoltam a halálra - kezdte vontatottan -, kívántam is... imádkoztam volna érte, ha egy elbukott asszony imádkozni merne. De arra kérlek, ha csakugyan a halált kínálsz most nekem, gondold meg még egyszer, mielőtt lehajtom. Nézd, ajkamhoz emeltem.

- Idd ki nyugodtan - felelte az orvos még mindig fagyos kifejezéssel. - Hát olyan kevésbé ismersz, Hester Prynne? Ilyen alantas szándékot tulajdonítasz nekem? Tudnod kellene, hogyha bosszút akarok állni rajtad, célomat sokkal jobban elérem azzal, hogy életedet megóvóm válogatott gyógyszerekkel minden betegség és veszedelem ellen, hogy a szégyennek ez a lángoló jele tovább éljen a melleden.

Hosszú mutatóujját a skarlát betűre tette, és Hester sajgó fájdalmat érzett, mintha tüzes vasat szúrt volna belé. Akaratlanul visszahökölt, mire a férfi elmosolyodott.

- Éppen ezért élj csak mennél tovább, és hordozd gyalázatodat, hadd lássák az emberek, hadd lássa ő is, akit férjednek kell hogy nevezzen, hadd lássa a gyermeked is, ha megnő. És hogy tovább élhess, idd ki most ezt az italt.

Hester nem tétozott tovább, haladéktalanul felhajtotta a poharat, aztán az orvos intésére leült az ágyra, ahol gyermeke aludt. A férfi odahúzta a cella egyetlen székét, és melléje ült. Hester remegve figyelte, tudta, hogy most, miután mindent elkövetett, amit emberségből, kötelességből vagy talán rafinált kegyetlenségből meg kellett tennie, hogy betege testi szenvedését csillapítsa, nem orvosa többé, hanem csak férfi, akit mélységesen, örökre megbántott.

- Nem kérdezem tőled, Hester, miért és miképpen zuhantál a mélybe, illetve miképpen kerültél a szégyenpellengér magasságába, ahol viszontláttalak. Nem is kell az okot olyan messze keresni. Én ostoba voltam, te pedig gyenge. Igen, a tudós férfi, a könyvmoly, az öregedő ember, aki legszebb éveit arra pazarolta, hogy tudós szomjúságát oltsa, nem illett hozzád. Mi közöm lehetett nekem a te szépségedhez és fiatalságodhoz! Hogy hihettem egy percig is, hogy torz testem rúttságáért szellemi képességeimmel kárpótolhatok egy fiatal lányt, és képzeletét leköttem! Az emberek bölcsnek tartanak. Pedig ha magamhoz való eszem lett

volna, előrelátom mindezt. Akkor tudom, hogy amint az őserdőből kilépek, és lábamat a keresztények városába teszem, a legelső, aki szemembe ötlík, te leszel, Hester, amint ott állsz a pellengéren, az egész nép színe előtt, mint a szégyen eleven szobra. Sőt többet mondok: amikor mint újonnan összeadott pár, lejöttünk karöltve esküvőnk után az ódon templom lépcsőjén, már akkor látnom kellett volna életünk ösvényén ennek a skarlát betűnek vészes fényét.

- Igen jól tudod - mondta Hester halkan, mert ezt az utolsó csendes döfést még levertségében sem tudta szó nélkül túrni -, igen jól tudod, hogy őszinte voltam mindig. Nem éreztem soha szerelmet irántad, és nem is színleltem.

- Igaz. Én voltam bolond, amint mondom. De amíg veled össze nem hozott a sors, hiába éltem. Rideg és örömtelen volt a világ, és szívem, amelyben tágas hely volt sok vendég számára, rideg és magányos maradt a házi tűzhely melege nélkül. Nagy szükségem volt rá, és nem látszott elérhetetlen álomnak, hogy az az egyszerű öröm, amiből mindenkinek kijut, amit az egész emberiség élvez szerte a világon, hozzám is elérjen valamilyen formában. Ha öreg, rút és torz vagyok is. Ezért vontalak a szívemre, Hester, ezért zártalak oda be, és azt hittem, meg tudsz melegedni a tűznél, amit te gyújtottál benne.

- Nagyot vétettem ellened - suttogta Hester.

- Vétettünk mind a ketten. Elsősorban én, aki bimbózó ifjúságodat hazug és egészségtelen módon düledező romokhoz kötöttem. Mint ahogy filozófushoz és gondolkozó emberhez illik, nem bosszúra vágyom, nem is kívánom a károdat. A kettőnk mérlege körülbelül egyensúlyban van. De él az, aki vétett mind a kettőnk ellen, Hester, és tudni akarom, kicsoda.

- Ne kérdezd - felelte Hester, keményen állva a pillantását. - Ezt nem fogod megtudni soha.

- Soha, azt mondd? - Az orvos elmosolyodott, gonoszul, szellemi fölényében bizakodva. - Sose fogom megtudni? Hidd el, Hester, kevés olyan dolog van a külső világon és a gondolatok mélységében egyaránt, amit ki ne kutatna az ember, ha elég komolyan és elég odaadással próbál nyomára jutni. A tolakodó tömeg elől talán elrejtethetted titkodat, és a papok és tanácsurak elől is, akik mindenáron ki akarták ásni szívedből, hogy társadat odaállíthassák melléd az emelvényre. De én egészen más eszközökkel rendelkezem. Én úgy fogom keresni azt az embert, mint ahogy az igazságot kerestem könyveimben. Mint ahogy az aranyat kerestem alkimista kísérleteimben. Van valami közösség kettőnk között, ami rá fogja irányítani a figyelmemet. Érezni fogom, amikor megremeg bennem valami hirtelen és önkéntelenül. És előbb-utóbb hatalmamban lesz.

A ráncos arcú tudós olyan áthatóan szegezte rá szemét, hogy Hester görcsösen szívéhez kapott, mintha attól félne, hogy rögtön kiolvassa onnan a titkát.

- Nem akarsz elárulni a nevét. Mindegy. Úgyis az enyém - folytatta mélységes biztonsággal, mintha ő és a végzet egyek volnának. - Nem viseli ugyan ruháján a szégyen betűjét, mint te, de szívébe oda van írva, és én meg fogom látni. De ne félj tőlem, ne hidd, hogy az égi hatalmak dolgába avatkozom, és helyettük igazságot akarok osztani. Nem fogom kiszolgáltatni az emberi törvényeknek, se életére nem török. Nyugodt lehetsz, még a jó hírért sem kell féltened tőlem, mert fölteszem, hogy makulátlan tekintélyű férfi. Csak éljen nyugodtan, őrizze meg külső becsületét, ha ez fontos neki, azért mégis hatalmamba kerül.

- Cselekedeteid könyörületre vallanak - mondta Hester rémülten és zavartan -, de minden szavad iszonyat.

- Egyet kérek csak tőled, aki feleségem voltál - folytatta könnyörtelenül a tudós. - Szeretőd titkát megőrizted: őrizd meg hát az enyémet is. Ezen a vidéken senki sem ismer. Egyetlen szóval, egyetlen mozdulattal se áruld el, hogy valaha férjednek neveztél. Itt fogom felütni sátram, a földnek ezen a távoli szögletén, mert másutt mindenütt kóbor vándor vagyok, és semmi közöm senkihez, de itt él egy asszony, egy férfi és egy gyerek, akikhez a legszorosabb szálak fűznek. Egész mindegy, gyűlölet vagy szeretet szálai-e ezek, bűn vagy erény fűz-e hozzájuk. De te, Hester, az enyém is vagy, és a tieid az enyéim is. Otthonom ott van, ahol ti vagytok, ahol ő van. De követelem, hogy titkomat senkinek el ne áruld.

- Miért kívánod ezt? - kérdezte Hester megborzongva. Maga sem tudta, miért, de rémülettel töltötte el ez a titkos kötelék. - Miért nem jelentkezel nyíltan, miért nem taszítasz el rögtön?

- Talán mert nem akarom magamra vállalni a szégyent, ami a hűtlen asszony férjére hárul. Lehet, hogy egyéb okaim is vannak. Érd be azzal, amit mondok, hogy ismeretlenül akarok élni és meghalni itt. Éppen azért hadd higgye továbbra is a világ, hogy a férjed halott, és soha többé nem érkezik hír felőle. Se szóval, se pillantással nem szabad rám ismerned, sem egy lehelettel elárulnod, hogy közöd van hozzám. Főleg annak nem, aki legközelebb áll hozzád. Vigyázz, Hester, ha elárulsz, jó híre, élete, állása, mindene az én kezemben van. Vigyázz!

- Őrizni fogom a titkod, mint ahogy az övét is megőriztem - mondta Hester.

- Esküdj!

És Hester megesküdt.

- Most pedig, Prynne asszony - folytatta az öreg Roger Chillingworth, mert így nevezte magát ettől fogva -, itt hagylak egyedül a gyermekeddel és skarlát betűddel. Hogy is szólt az ítélet? Álmodban is viselned kell a jelet? Nem félsz a lidércnyomástól és a rémlátásoktól?

- Miért gúnyolódol? - kérdezte Hester, és visszariadt az öreg ember szeme kifejezésétől. - Olyan vagy, mint a Fekete Ember, aki a sötét erdőben kísért. Azért vetted eskümet, mert az én lelkem vesztét akarod?

- Nem, dehogyis - felelte az orvos mosolyogva -, nem a te lelkedét.

V. A tű Hester kezében

Hester Prynne fogházbüntetése végre letelt. A börtönajtó kitárult, és ő kilépett a napfényre. Megkínzott, beteg szívének úgy rémlett, mintha a ragyogó világosság, amelyből egyformán kijut mindenkinek, csak az ő skarlát betűjét akarná megvilágítani. Talán még gyötrelmesebb volt most így, kíséret nélkül kilépni a börtön kapuján, mint akkor, mikor a pellengérhez vezették, hogy a nyilvános megszégyenítést elszenvedje, és mindenki ujjal mutogathasson rá. Mert akkor minden idegszála megfeszült, és lelkének harci ereje és bátorsága a gyalázatot valahogy belsőleg győzelemmé formálta. És talán mindig könnyebb olyat eltűrni, ami elszigetelt, különálló eseménye az életünknek, és csak egyszer van. Mit bánta ő, ha annyi életerőt kell is elpazarolnia ebben a néhány órában, ami különben évekre elég lenne! Máskor sem takarékoskodott az erejével. Igen, maga a törvény - ez a szigorú arcú, de erős karú óriás, amely lesújt és fölemel -, ez támogatta a megpróbáltatás irtózatos óráiban. De most kíséret nélkül kellett elindulnia a börtönajtón át, nekivágni egyedül a hétköznapiaknak. Ha lelke rendes erőforrásaiból nem futja, össze kell roskadnia. Most már nem kérhet segítséget a jövőtől, nem fogyaszthatja a későbbre való erőt. Hiszen holnap új megpróbáltatás vár rá, és holnapután megint, mindennap újra meg újra. És nem is remélheti, hogy az irtózatos súly valaha is könnyebbedni fog. Jönnek egymás után a napok, hosszú sorban, ugyanúgy gördülnek egymás után, és mindennap újra föl kell vennie terhét, cipelni tovább, soha nem dobhatja le, minden nap, minden esztendő csak halmozza fejére a nyomorúságot. Meg kell tagadnia egyéniségét, megszűnik élő ember lenni, hogy jelképe legyen a bűnnek, eleven megtestesülése a női gyarlóságnak és bűnös szenvedélynek. Órá mutat majd az erkölcsbíró és prédikátor, az ő lángoló szégyenbetűjét mutogatják majd okulásul a tisztáknak, fiataloknak - és ő, tiszteletre méltó szülők gyermeke - anyja egy gyermeknek, aki majdan asszony lesz, ő, aki ártatlan volt egyszer, mint a többi, ő lesz a bűn, a szégyen eleven képe. És sírja fölött egyetlen emlék ez a betű lesz, magával cipelheti a másvilágra is.

Csodálatosnak tűnhet, hogy előtte volt a tágas világ, az ítélet egyáltalában nem kötötte oda a távoli kis puritán gyarmat sivár földjére, visszatérhetett volna szülőhazájába, vagy Európa más vidékére, ahol új életet kezdhet, levetheti régi nevét és mindazt, ami hozzá fűződött; elrejtőzhetett volna az erdő sűrűjében, ahol soha rá nem akadnak, és ahol idegen nép idegen szokásai veszik körül, ő mégis itt maradt, éppen azt az egy helyet választotta otthonául, ahol a gyalázat és bűn megtestesülését látják benne. Van valami végzetes, leküzdhetetlen ösztön az emberben, ami éppen olyan erős, mint a legerősebb ítélet, akarva, akaratlanul örökké visszajár, mint a kísértet, arra a helyre, ahol életének valami rendkívüli esemény erősebb színt adott, és mennél sötétebb volt ez a szín, annál ellenállhatatlanabb a hely vonzóereje. Hester a bűn és gyalázat gyökereivel rögződött ebbe a földbe. Mintha másodszor született volna itt, a vadon erdők barátságtalan földjén, ahol más vándor és zarándok olyan nehezen tudott megtelepedni. És ez a második születés erősebben odakötötte, mint régi hazájához az első. Ez a föld lett sivár és szomorú otthona örök életére. Emellett a dús angol mezők, ahol boldog gyerekkorát és szüzi lányságát töltötte, szinte idegenné váltak, mint a rég levetett ruhák, amelyeket csak anyja őrzött. De ehhez a földhöz vasszemekből fűzött lánc kötötte, amely odaforrt lelke legbelsejéhez, és onnan soha többé semmiféle erő le nem törhette.

De meglehet, hogy volt egyéb oka is az ott maradásra. Sőt igen valószínű. Bár a világért sem vallotta be magának a titkot, és elsápadt, ha az felbukkant szívében, előkúszott, mint kígyó az odújából - de mégis így van: azért nem tudott megválni életének ettől a végzetesen szomorú helyétől, mert itt járt-kelt az a férfi, akihez most már szoros egység fűzte. Titokban remélte, hogyha ezen a földön nem szabad is ismerniük egymást, az utolsó ítélet napján együtt fognak állni az esküvői oltár előtt, és az örökkévalóságban együtt lesznek, és kárpótlást találnak minden földi szenvedésért.

A lelkek gonosz kísértője sokszor idézte eléje ezt a képet, és kajánul vigyorgott, ha Hester kétségbeesett örömmel ragadta meg, és rögtön ellökte magától. Alighogy felbukkant benne a gondolat, rögtön visszaparancsolta szíve börtönébe. Ahogy önmaga előtt indokolta elhatározását, ahogy megmagyarázni próbálta, miért marad ott Új-Anglia földjén, az félig igaz volt és félig önámítás. Ő azt mondta, itt vétkezett, és itt kell lerónia földi vezeklését, hogy talán a mindennapi gyötrelmek végül megtisztítsák lelkét, és kiküzdhesse magában azt az új tisztaságot, ami a régienél több, mert vértanúság árán szerezte.

Hester Prynne éppen ezért nem menekült el. A város környékén, még a félsziget területén ugyan, de távol minden szomszédságtól, rozzant kis kunyhó állt. Valamelyik régi telepes építette, de elhagyta, mert a föld művelésre alkalmatlan volt, és a hely teljesen kívül esett a város forgalmán, amely akkor már nem volt egészen jelentéktelen. Közvetlenül a parton állt, a házikó ablaka a tengeröbölre nézett és erdő borította hegyekre. Pár görbe, öreg fa mintha el akarta volna rejteni, de sikertelenül.

Ezt a magányos helyet választotta Hester Prynne lakóhelyéül, és miután a hatóság engedélyét kikérte - mert az állandóan szigorúan örködött minden lépése felett -, beköltözött oda szegényes holmijával és kisgyermekével. Persze, mindjárt a gyanú árnyéka vetődött a házikóra. A gyerekek, akik még nem fogták fel, miért kell ennek az asszonnak minden emberi közösségen kívül élnie, ott ólálkodtak a ház körül, és kíváncsian lesték, hogy varrogat az ablakban, hogy dolgozik a kis kertben, utánanéztek, mikor az ösvényen elindult a város felé. De amikor meglátták a skarlát betűt, hanyatt-homlok rémülten menekültek.

De, bár szörnyű magányosságban élt, és nem volt teremtet lélek, aki törődjék vele, nélkülözéstől nem kellett tartania. Az Úristen olyan tehetséggel áldotta meg, amivel aránylag könnyen megszerezhetette maga és gyermeke számára a mindennapi kenyeret még itt is, ahol pedig kevés hasznát vették a művészetének. A hímzés művészete volt az, akkor is, ma is az egyetlen női művészet. A csodálatosan kidíszített betű, amit mellén viselt, eléggé bizonyította ügyességét és képzelőtehetségét. Előkelő hölgyek, akik gyári készítményű selyem- és aranyszövedeik pompáját szívesen emelték volna az emberi kéz munkájának lelkesebb szépségével, bizony megirigyelték. Itt, ahol a puritán törvények az öltözködésben is szigorú egyszerűséget parancsoltak, bizony nem lett volna nagy kereslet a finomabb kézimunkában, de a kor ízlése, amely mindenben a pompásat és feltűnőt szerette, puritán őseinkre is hatott, és alakította szokásaikat ebben is, mint más fontosabb dolgokban. Nyilvános ceremóniák alkalmával, papi avatásokon, vagy magas rangú tisztviselők beiktatásánál, vagy amikor új kormányzat mutatkozott be a népnek, politikai okokból igen nagy pompát fejtettek ki, és sokat adtak a komor, de keresett méltóságra. Díszes nyakfodrokat, gondosan megkötött szalagokat és dúsan hímzett kesztyűket viseltek a magas állású férfiak, ez szorosan hozzá tartozott méltóságukhoz, éppen azért, mert a szegény népnek tilos volt minden ilyenféle fényűzés. Csak a rang és vagyon előkelőségeit illette meg. Temetéseken is, vagy amikor a halottat kellett felöltöztetni utolsó útjára, és a hátramaradottak fájdalmát a fehér-fekete gyászruhák is kifejezni, nagyon is jó hasznát vették Hester munkájának. Sőt a csecsemőket is díszbe öltöztették, ami szintén munkalehetőséget jelentett neki.

Aránylag elég hamar megszerették Hester kézimunkáját, sőt mondhatnánk: divatba jött. Lehet, hogy szánták is sokan a szerencsétlen sorsú asszonyt, lehet, hogy valami beteges kíváncsiság volt az oka, ami fikatív értéket adott az egyébként értéktelen dolgoknak. Nehéz lenne kikutatni, mily apró, megfoghatatlan dolgok okozták néha, hogy egyik ember eléri azt, ami a másiknak nem sikerül. De lehet az is, hogy Hester munkája valóban hézagot töltött be. Annyi bizonyos: munkája mindig volt bőségesen, egy percnyi szabad ideje sem maradt. Talán a hiúság így akarta büntetni önmagát, hogy ünnepélyes, fényes szertartások alkalmával bűnös kezek munkáját öltötte fel.

Hester hímzése díszítette a kormányzó nyakfodrárt, a katonák vállszalagját és a papok gallérját. Az ő hímzése ékeskedett a pólyásbabák fejkötőjén, és foszladozott a koporsókban, a halottak porladó testén. De arról nem szól a krónika, hogy menyasszonyi fátyolt hímeztettek volna vele csak egyetlenegyszer is, amely az ártatlan hajadon szüzi pirulását takarja. És ez a kivétel mutatta, mennyire nem bocsátotta meg bűnét a társadalom.

Nem akart többet szerezni, mint amennyi szerény szükségleteinek fedezésére kellett. Ő maga nagyon egyszerűen járt és mindenről lemondott, gyermeke viszont bizonyos tekintetben bőséget élvezett. Saját ruháit durva, sötét szövetekből varrta, egyetlen dísz a vörös betű volt, amit az ítélet értelmében kényszerűségből viselt. De kislánya fantasztikus, különös szabású, pompás ruhákban járt, amelyek még jobban kiemelték korán fejlődő szépségét. Sőt ennek a különös fényűzésnek egyéb oka is volt, amiről később még szólnunk. A gyermek díszes ruházása csak kevés költséggel járt.

Ami fölöslege maradt, azt Hester jótékonyásra költötte, szerencsétlenekre, akik azonban még mindig kevésbé nyomorultak voltak, mint ő, és akárhányszor megbántották a segítő kezét. Sok órát töltött azzal, hogy a szegények számára varrt durva öltözeteket, amikor talán inkább művészetét kellett volna fejlesztenie. De lehet, hogy bizonyos belső örömet okozott neki ez az önfeláldozás, ez az állandó, fárasztó munka. Ösztönösen szerette a pompát, gazdagságot, élvezetet, volt valami keleti vonás a lényében, ízlése a dús formák és káprázatos színek felé vonzotta, de a hímzés volt az egyetlen, ahol kielégíthette ezt a belső szükségletét, máskülönben az élete sose adott alkalmat rá. Az asszonyok sokszor különös gyönyörűségeket találnak a tűhímzések szépségében, és ez a másik nemnek érthetetlen. Hester Prynne talán tűjével fejezte ki mindazt a szenvedélyt, ami lelkében élt, és így valamennyire csillapította is. De bűnnek érezte ezt is, mint minden más örömet. Pedig nem jó, ha a lelkiismeret így beavatkozik az érzelmi életbe, megvan ennek is a veszedelme. Nem igazi, végleges vezeklés és megtisztulás ez, hanem valami kétes, sőt talán mélységesen rossz lappang mögötte.

Annyi bizonyos, hogy Hesternek elég komoly feladat jutott ebben az életben. Erős lelkű volt és rendkívül tehetséges, így sorsa nem sújthatta le egészen, bár mélységes nyomot hagyott rajta. Talán jobban égette szívét a skarlát jel, mint valamikor Káin homlokát a bélyeg. Az emberekkel való érintkezése olyan volt, mintha nem is tartozna közéjük. Minden mozdulattal, minden szóval, de még hallgatásukkal is mintha azt akarták volna tudtára adni, sőt néha nyíltan ki is mondták, hogy száműzték és kutasztották. Olyan egyedül élt, mintha egy másik bolygón lakott volna, vagy mintha a természet más érzésekkel ruházta volna fel, mint a többi embert.

Erkölcsei és lelki életükön is kívül állt, de azért közel maradt hozzájuk, mint a hazajáró lélek, amely a családi tűzhely körül lebeg láthatatlanul, és nem szabad elárulnia magát. Nem mosolyoghatott velük, nem gyászolhatott a gyászolókkal, és ha néha véletlenül elárulta együttérzését, azzal csak visszatetszést, rémületet keltett.

Jóformán csak ez a fájdalom és kín volt az, amivel a közösségbe kapcsolódhatott. Ez a kor nem ismerte a kíméletet. És bár Hester nagyon jól tudta, mit várhat, és úgysem igen feledkezett volna meg helyzetéről, mégis sokszor figyelmeztették rá durva módon. És minden új bántalom a legfájóbb ponton érte. A szegények, akiken segíteni próbált jóságos lélekkel, amint már említettük, sokszor elutasították vagy megsértették. Az előkelő hölgyek, akiknek házában megfordult, akik munkát adtak neki, jól értették a módját, hogyan csepegtessenek keserűséget a szívébe, sokszor azzal a bizonyos női alkímiával, amely hathatós mérget kever mindennapi kicsiségekből. De volt eset arra is, hogy durva sértést vágtak hozzá, amely védtelen keblét úgy érte, mint ökölcsapás a nyitott sebet.

Hester jól megnevelte magát, soha nem válaszolt a támadásokra, csak lángoló pirosság ömlött el sápadt arcán, de a következő pillanatban visszahúzódott az is szíve legmélyére. Türelmes volt, igazi mártír, de imádkozni nem mert ellenségeiért, mert félt, hogyha lelkében megbocsátott is nekik, ajkára tolakszik az átok szava, mikor áldani akar.

A puritán bírák ítélete ravaszul gondoskodott róla, hogy soha nyugta ne lehessen, és ezerféle módon kínozhassák szakadatlanul. A papok megállították az utcán, és kenetes szavakkal javulásra intették, amire persze csödület támadt, és vigyorgó vagy mogorva arcok vették körül a szerencsétlen bűnös asszonyt.

Ha vasárnap a templomba lépett, hogy a mennyei Atyának egy mosolya hulljon rá, akárhányszor éppen róla beszélt a pap. Már a gyermekektől is irtózott, mert azok is sejtették szüleik egy-egy elejtett szavából, hogy valami szörnyűség lappang a szomorú asszony körül, aki mindig egyedül járkal a városban gyermekével. Éppen azért sokszor megvárták, míg elmegy előttük, aztán bizonyos távolságban lármázva követték, és olyan szót kiáltottak utána, amit ők maguk se értettek egészen, de Hesternek talán még borzalmasabb volt így, a tudatlan gyermekek szájából.

Mintha szégyene előmlött volna az egész világon, és az egész természet tudna róla. Az se fájhatott volna jobban neki, ha a falevelek suttognak róla, a nyári szellő leheli fülébe, vagy téli vihar bömböli hangosan a szégyenét.

És ha egy új szem pillantásait érezte a mellén, az mindig külön kínszenvedést jelentett. Ha egy idegen megnézte kíváncsian a skarlát betűt, az mindig friss erővel égette belül; pedig megnézte mindegyik. Akárhányszor alig tudta megállni, hogy el ne takarja kezével az átkos jelképet, de mégis legyőzte magát mindig. És az ismerős pillantás éppen úgy gyötörte, ha csakúgy hűvösen, megszokottan szegeződött rá. Reggeltől estig állandóan ránehezedett a borzalmas tudat, hogy valaki nézi mellén a jelet. És nem kérgesedett meg a hely ott a szíve fölött, sőt ellenkezőleg, a mindennapi nyomorgatás még érzékenyebbé tette.

De néha, nagy ritkán, olyan pillantást érzett, ami hirtelen megkönnyebbülést okozott, mintha valaki megosztaná szenvedését. De aztán rögtön eltűnt a jó érzés, és csak mély, kínzó fájdalom váltotta fel, mert hiszen ebben a rövid pillanatban megint vétkezett. Vajon csak ő maga vétkezett?

Képzeletét könnyen felizgatta minden, és ha lelkileg, szellemileg kevésbé erős, ez talán még jobban elhatalmasodik rajta, ami nem is lett volna csoda ilyen magányos, gyötrelmes élet mellett.

Egyedül járt-kelt ebben a szűk kis világban, félig idegenül. És néha elfogta az az érzés - maga se tudta, valóság-e vagy képzelődés -, hogy a skarlát betű egy új érzéssel ruházta fel. Borzadva látta, de hiába próbálta letagadni, hogy titkon megérzi a rejtett bűnt mások szívében. Sokszor szinte megdermesztette egy-egy ilyen felfedezés. Mi lehet ez? Biztosan a gonosz angyal sugallata, aki szeretné egészen hatalmába keríteni a vívódó asszonyi lelket, mely még

csak félig az övé. Ezért akarja meggyőzni arról, hogy az emberek tisztasága körülötte merő hazugság, és ha az igazság mindenütt kiderülne, mások mellén is ott virítana a skarlát betű, nemcsak az övé. Hogy értse ezt a szörnyű sejtelmet? A sötét, de nagyon is érthető suttozást. Talán csakugyan igaz?

Minden keserű tapasztalat eltörpült, olyan rút és undorító volt ez az érzés. Főleg az zavarta meg, hogy olyan érthetetlen és tiszteletlenül oda nem illő alkalmak idézték fel néha a legerősebben.

Megesett, hogy hirtelen nagyot dobbant a szíve a bélyeg alatt, amikor egy köztisztelőben álló lelkész vagy tanácsos haladt el mellette, a kegyes élet és igazság mintaképe, akire áhítattal tekintett fel a nép, és valósággal az angyalok mellé állította.

„Nem tudom, mi, de valami rossz közeledik!” - súgta ilyenkor Hester szíve. Aztán felnézett kelleetlenül, és a közelben nem látott senkit, csak a földi szentek egyikét. Máskor valami titokzatos testvéri érzés csapta meg, és amikor fölpillantott, egy komoly családjára közeledett feléje az utcán, akiről mindenki tudta, hogy szívében megőrizte a havat egész életében. Egy tisztos matróna keblének érintetlen hava és Hester Prynne lángoló szégyenje - mi közük lehet ezeknek egymáshoz? Máskor mintha villamos szikra ütötte volna meg: vigyázz, Hester, egy társad közeledik - és föltekintve, nem látott mást, mint egy ifjú lánykát, aki félénken sandított a vörös betűre, aztán gyorsan elfordult piruló arccal, mintha az az egyetlen pillantás is bemocskolta volna tisztaságát.

Ó, te ős ellenség, hát semmit sem hagysz meg a szegény bűnösnek, amit tisztelhesen? A hit elvesztése a bűn legszomorúbb következménye talán. És semmi se mutatja jobban, hogy Hester, saját gyarlóságának és az emberek szigorú törvényeinek áldozata, mégsem volt fenéki romlott, mint ez a küszködés, ez az erőfeszítés. Mindenáron el akarta hitetni magával, hogy senki sem bűnös, csak ő egyedül.

Ebben a régi korban a közönséges emberek groteszk rémségekkel cicomázták fel mindazt, ami képzeletüket izgatta. Nem csoda, ha a skarlát betű körül is rövidesen már hátborzongató legendák szövődtek. Azt mesélték, hogy nem vörös szövetből készült, nem földi festék adja a színét, hanem a pokol fényében izzik, és ha Hester éjszaka járkal, bűvös fényt vet köréje. És ha arra gondolunk, milyen mélységesen belevésődött Hester szívébe a jelkép, el kell ismer-nünk, hogy talán több igazság volt ebben a mesében, mint amennyit a mai hitetlen kor elfogadni hajlandó.

VI. Gyöngy

A gyermekről alig beszéltünk eddig. A cseppnyi teremtsérről, akinek ártatlan élete a bűnös szenvedély féktelen lobogásából fakadt. Kifürkészhetetlenek a gondviselés útjai.

Milyen különös érzéssel nézhette a szomorú anya gyermeke fejlődését, napról napra ragyogóbb szépségét és a bontakozó értelem sugarait az édes kicsi arcon. Hester Gyöngynek nevezte, bár nem sok köze volt a gyöngy nyugodt, fehér, bágyadt fényű szépségéhez. Csak azt akarta kifejezni a szóval, hogy nagy kincset jelent neki - az egyetlen kincset, amije van.

Csodálatos: az emberek skarlát betűvel bélyegezték meg az asszony bűnét, és kiközösítették, úgyhogy magányosságában semmi el nem érhetett hozzá, csak a bűn. Az Úristen pedig bűne egyenes következeként egy csodaszép gyermekkel ajándékozta meg, aki anyja, a megbélyegzett keblére hajtja fejét, hogy azt, akit kitaszítottak, örökre hozzákösse az emberek közösségéhez, és megnyissa útját az üdvözülés felé.

De Hester Prynne maga inkább aggodalommal nézte gyermekét. Tudta, hogy vétkezett, és nem hihette, hogy az, aki bűnéből származott, jó lehessen. Napról napra növekvő aggodalommal nézte gyermeke fejlődő jellemét, mintha biztosra venné, hogy megtalálja benne azt a sötét vagy veszedelmes vonást, ami anyja bűnének természetes következménye.

Testi fogyatkozásról persze nem lehetett szó. A gyermek olyan tökéletesen szép, eleven volt, olyan ügyesen használta apró tagjait mindjárt kezdetben, mintha csak a Paradicsomban született volna. Odaillett volna az angyalok játszótársának összüleink kiűzetése után is.

Megvolt benne az a tökéletes báj, ami ritkán egyesül a hibátlan szépséggel. Ha mégolyan egyszerű ruhát viselt is, aki ránézett, azt mondta: ez az, ami a legjobban illik neki. De Gyöngy sohasem járt falusi rongyokban. Anyja a legdrágább szöveteket hordta össze, és gazdag, csapongó képzeletének szabad szárnyalást engedett, amikor gyermeke ruháit szabta és díszítette. Szinte beteges volt már ez a pompaszeretet, mélyebb okait később jobban meg fogjuk érteni. Ha szépsége valamivel sápadtabb lett volna, a gyermek egészen eltűnik ruhái színgazdagsága mögött. De Gyöngy olyan káprázatosan szép volt, hogy túlragyogta azt is. A szó szoros értelmében fénylett körülötte a kis udvar, amikor ott játszadozott. De nem volt szüksége külső ékességre, kopott, játékban bemocskolt ruhácskában is elragadott volna mindenkit. Csodálatosan gazdag és változatos lénye adta ezt a különös varázst szépségének. Mintha száz más gyermek testesült volna meg benne, a falusi gyermek vadvirág szépségétől a selyempárnák közt pihenő kis hercegnők pompázó szépségéig minden fokozat. Mozdulatait és színeit valami különös szenvedély és mélység hatotta át minden pillanatban. Enélkül még szépsége is halványabb, sápadtabb lett volna, ez volt a lényege, ami nélkül nem lett volna az, aki.

Ez a külső változékonyság híven fejezte ki belső tulajdonságainak sokféleségét. Lelkében a változatossághoz mélység is társult; egy tulajdonság azonban hiányzott belőle - hacsak nem az aggodás tévesztette meg Hestert -: hiányzott belőle minden alkalmazkodás. Semmiféle szabályt nem lehetett rákényszeríteni, a körülötte levő világhoz nem akart igazodni. És ez nem is csoda. Hiszen életét egy nagy törvény megszegésének köszönhetette, és így, ha lénye szép és értékes elemekből állott is, minden összevissza volt benne, vagy olyan rendben, amelynek törvényeit az ember nem ismerhette fel.

Hester csak abból következtetett gyermeke jellemére - és abból is csak távolról és féligmeggig -, hogy visszaidézte saját életének azt a súlyos korszakát, amikor Gyöngy az ő lelkéből és testéből nyerte minden lelki és testi táplálékát. A születendő gyermek erkölcsiségének első sugarait az anya közvetítette, és ha mégolyan tiszták és hófehérek lettek volna is azok, az anya felcsigázott lelkiállapota sötétvörös és aranyos színekkel vont be őket, a fehér túlságosan vakító lett, az árnyék nagyon is fekete. Sokszor érezte Hester, hogy a gyermekben akkori állapota örökítődött meg. Az a szilaj, féktelen harci kedv, a hangulatok eszeveszett hullámmása. Sőt még a csüggedés és kétségbeesés komor felhőinek árnya is rajta volt. Most még a gyermeki lélek reggeli napsugarában úszott minden, de ki tudja, később, ha ember volta egészen kibontakozik, miken forgószeklek és örvénylő viharok martaléka lesz.

A családi nevelés abban az időben sokkal szigorúbb volt, mint ma. A dorgálás, szidás, sőt a pálca, amelyet a Szentírás is ajánl, a nevelés rendes eszközei voltak. Nemcsak mint tényleges vétségek büntetése, de mint a gyermeki erények fejlesztésének a leghathatósabb módja.

Hester Prynne viszont, a magányos anya, nemigen alkalmazhatta a szigorúság kemény eszközeit egyetlen gyermekével szemben. Saját tévedéseinek és balsorsának okulva iparkodott szelídebb eszközökkel ugyan, de mégis irányítani a rábízott halhatatlan lelket. De a feladat meghaladta erejét. Próbálta mosollyal és szigorú arccal, s amikor látta, hogy sem fenyegetéssel, sem szép szóval nem ér el semmit, kénytelen-kelletlen félreállt, és tűrt, hogy a gyermek a saját ösztönei és belső hajlandóságai után igazodjék. A testi fenyték vagy tilalom persze hatásosnak bizonyult, de csak amíg tartott. Egyébként, ha lelkére vagy szívére akart hatni, sohasem tudhatta, mi lesz a következmény. Gyöngy vagy hajlott a szóra, vagy nem, aszerint, hogy szeszélye éppen abban a pillanatban melyik irányba ragadta.

Hester már az első hónapokban megismerkedett gyermekének egy egész különös pillantásával, és ha azt látta a szemében, jól tudta, hogy minden fáradtság hiábavaló, akár meggyőzéssel, akár kéréssel próbálkozik. Csodálatosan értelmes, de a maga nemében megfoghatatlan volt ez a kifejezés. Valósággal gonosz, kaján és rendesen szélsőséges hangulatokkal párosult, úgyhogy Hester ilyen pillanatokban ijedten kérdezte néha, hogy Gyöngy valóban halandó gyermek-e. Inkább olyan volt, mint valami gonosz kis tündér, aki egy ideig hancúrozik ott a kunyhó udvarán, de a következő pillanatban eltűnik, ingerkedő mosollyal.

Mikor a szilaj, ragyogó fekete szemekbe kiült ez a furcsa kifejezés, a gyermek mintha hirtelen hozzáférhetetlenül eltávolodott volna, hogy a következő pillanatban fölemelkedjék a felhők közé, akár egy bűvös szikra, amelyről nem tudjuk, honnan jött és hová tűnt. Hester ilyenkor nem tudott uralkodni magán, odarohant a gyermekéhez, és keblére szorította, csókokkal borította el, nem is pusztán túláradozó anyai szeretetből, inkább azért, hogy megbizonyosodjék, valóban hús és vér-e az ő egyetlene, és nem tűnő álmokép. És ha Gyöngy ilyenkor felkacagott csengő, édes hangon, az anya kétségét ez sem oszlatta el, sőt talán még súlyosbította.

Megdöbbenő volt, amikor így közéjük ereszkedett a különös varázs, és elválasztotta tőle legdrágább kincsét, amit olyan nagy áron szerzett. Meggyötört szíve nem bírta tovább, szenvedélyes könnyekre fakadt. Ilyenkor a kislány elkomolyodott, haragosan öklöbe szorította apró kezecskéjét, és arcára bosszús, fenyegető kifejezés ült. Máskor viszont - sohasem lehetett előre tudni, hogyan hat rá valami - hangos kacagásban tört ki, mintha az emberi szomorúságot meg se tudná érteni. Megegett az is - bár talán a legritkábban -, hogy szilaj, féktelen megbánás öntötte el, zokogva borult anyja nyakába, mintha megszakadna kicsiny szíve, és így akarná bebizonyítani, hogy van.

De Hester az ilyen viharos érzelemkitörésekben sem bízhatott. Elmúlt, hirtelen, mint ahogy jött, ez is. Sokszor, ha gyermeke különös természete fölött töprengett, olyanformán érezte magát, mint az, aki hatalmas szellemet idézett fel, de valahogy elfelejtette a varázsigét, és nem tud parancsolni neki. Csak akkor tudott nyugodtan gyönyörködni benne, ha a gyermek édesen aludt. Ilyenkor nem kellett semmitől sem tartania, kiélvezhette a boldogság édes, csöndes óráit, amíg a hosszú pillás szemhéjak nem nyiladoztak, és az a furcsa, gonoszkodó kifejezés meg nem csillan újra alattuk.

Hamarosan elérkezett az idő (milyen gyorsan múlik!), amikor Gyöngy más társas érintkezésre is elég érett volt már, nemcsak az anyja jóságos mosolyára és bolondos, becéző szavaira. Micsoda mennyei boldogság lett volna Hesternek, ha az ablaka alatt játszadozó gyerekek csengő hangából kiveheti néha egyetlen kincse édes hangját. De ez nem adatott meg neki. Gyöngyöt a gyermekvilág éppúgy száműzte, mint őt a felnőtteké. A bűn jelképe volt, a gonosz ivadéka, és így a keresztény gyermekek társadalma nem fogadta be.

Bámulatba ejtette néha, milyen csodálatos ösztönnel fogta fel a kislány ezt a kivételes helyzetet. A végzet bűvös kört vont köréje, elválasztotta a többitől, és ő mintha megértette volna magányosságát. Hester sohasem mutatkozott nélküle a tömeg tekintete előtt. Ha a városba indult, Gyöngy mindig vele ment. Előbb mint karon ülő baba, aztán mint tipegő kicsi lány, anyja örökös kísérlője volt. Anyja egyik mutatoujját szorongatta teljes erejéből, és hármát-négyet lépett apró lábacskaival, míg Hester egyet. A telep gyerekei ott voltak körülötte, az út gyepes szélén vagy a házak küszöbe előtt, a puritán szellemnek megfelelő játékokat űzve. Vagy templomba mentek, vagy eretneket korbácsoltak, esetleg indián skalpokra vadásztak játék fegyvereikkel, vagy szörnyű grimaszokkal ijesztgették egymást, mint a varázslók.

Gyöngy feszült érdeklődéssel figyelte őket, de sohasem próbált ismerkedni, sőt ha szóltak hozzá, akkor sem felelt. Néha köréje sereglettek a gyerekek, ilyenkor szinte félelmetes volt a csöpp teremtés vad haragja. Köveket ragadott fel, hogy meghajigálja őket, összefüggéstelen szavakat üvöltött átható hangon. Anyja remegve hallgatta, mert olyan volt, mint valami boszorkány átkozódása ismeretlen nyelven.

A kis puritánok, nemhiába folyt bennük a legtürelemtelenebb vér, ami valaha emberi ereken csörgedezett, megsejtették, hogy anya és gyermeke valahogy különböznek a többitől, mintha idegenek, földön kívüliek lennének. Szívükben tehát megvetették őket, és ezt nyelvükkel is sokszor kifejezték.

Gyöngy megérezte a gyerekek ellenséges indulatát, és a legkeserűbb gyűlölettel válaszolt rá. Hester az ilyen szilaj dühkitöréseket értékelni tudta, és bizonyos megnyugvással nézte, mert azt mutatták, hogy a fejlődő kis lélekben mégis van komolyság, nemcsak múló szeszély, ami olyan sokszor megdöbbenetett. Viszont jól tudta, hogy a gyermek ezt az ellenséges beállítást és szenvedélyt tőle örökölte, és ez mélységes aggodalommal töltötte el. Mind a ketten kiközösítettek, kirekesztettek voltak az emberi közösségből, és Gyöngy lelkében csak megismétlődik és tovább folytatódik mindaz a viharzás, ami az ő lelkét felkavarta, és amit később az anyaság lecsillapított.

Otthon, a ház körül, a gyermek nem is szorult külső változatosságra és társaságra. Az élet varázsa áradt belőle, örökösen tevékeny szelleme átvitte azt ezer meg ezer élettelen tárgyra, mint ahogy a fáklya lángjánál új tüzek gyulladnak. A legjelentéktelenebb apróságok - fadarab vagy rongycsomó, virág -, ezek voltak a bábuk, amelyeket Gyöngy képzeletének boszorkányságával elvarázsolott. Anélkül, hogy külsőleg átalakultak volna, szépen eljátszották az összes szerepeket. Csengő gyermekhangja egész sereg képzelt személyt elevenített meg, öreget, fiataalt egymás után.

A komor, vén fenyőfák, amelyek olyan kísértetiesen nyöszörögtek a szélben, némi változtatással beillettek puritán véneknek, gyerekeiket pedig a legcsúnyább giz-gaz jelképezte, ami a kertben nőtt. A kis Gyöngy kegyetlenül kaszabolta és tiporta őket. Képzelete ezer új formát talált ki minduntalan, amit megelevenítsen, de összefüggéstelenül, föl-alá szökdécselve, szakadatlan tevékenységben, hol ellankadva, mintha kimerítette volna az élet lázas tobzódása, hol megint új, szilaj erőre kapva. Az északi fény fantasztikus játékához lehetne talán a legjobban hasonlítani Gyöngy különös játékait.

De ez még nem lett volna olyan rendkívüli. A képzelet csapongása, a bontakozó léleknek ez a játékos szenvedélye megvan más tehetséges gyermekekben is, csak hogy Gyöngy, akinek emberi játszótársai nem voltak, még inkább rászorult a saját alkotásaira. Megdöbbenő és kivételes csak az ellenséges érzés volt, amellyel saját lelke teremtményeit nézte. Sohasem formált magának egyetlen jó barátot sem, hanem mintha sárkányfogakat hintett volna szét, amelyekből fegyveres ellenségek támadnak, és aztán nekirohant teljes harci tüzellel. Az anya, aki titokban önmagát okolta mindenért, mélységes szomorúsággal látta, hogy a gyermek ennyire érzi már az ellenséges világot, és ilyen korán gyakorolja erejét, bár ez talán hasznára lesz a későbbi küzdelmekben.

Megesett, hogy Hester térdére ejtette kézimunkáját, és önkéntelenül felkiáltott, mert fájdalma, amelyet annyira szeretett volna elrejtetni, mégis kitört belőle, félig szóban, félig nyögésben:

- Egek ura, ha ugyan atyám vagy nekem is, mondd meg, miféle teremtés ez, akit világra hoztam?

Gyöngy vagy meghallotta, vagy valami titkos úton megérezte az elfojtott gyötrelem kitörő szavait, de odafordította eleven, szép kis fejét, rávillantotta eszes koboldmosolyát az anyjára, és nyugodtan folytatta játékait.

Még egy fontos különbség volt Gyöngy és a többi gyermek között. Mi az, amit a csecsemő először pillant meg ezen a világon? Anyja mosolya, amelyre a maga tétova babamosolyával válaszol, amelyre később gyengéd kétkedéssel emlékeznek vissza, nem tudva, hogy valóban az volt-e. De Gyöngy nem ezt látta meg először, hanem valami egészen mást: a skarlát betűt Hester mellén.

Egyszer, mikor Hester odalépett a bölcsőhöz, a csöppnyi szemek megakadtak a csillogó aranyhímzésen, a kis kéz kinyúlt, megragadta a cífráságot, és az ártatlan gyermekarcra mosoly gyulladt ki, nem tétován, de egészen határozottan, úgyhogy sokkal öregebbnek mutatta.

Az anyának lélegzete is elállt hirtelen, önkéntelenül megmarkolta a végzetes jelet, hogy leszakítsa. Irtózatossággal hasogatta mellét a csöppnyi kacsó érintése. De ez a mozdulat mintha csak fokozta volna a gyermek mulatságát, fölpillantott újra, anyja szemébe, és még egyszer elmosolyodott.

Attól kezdve Hesternek sohasem volt nyugta, legfeljebb, ha a kicsi aludt. Soha egy percre sem érezhette biztonságban az ő kincsét. Igaz, hogy néha hetek is elmúltak anélkül, hogy a gyermek szeme a skarlát jelre szegeződött volna, de aztán hirtelen, amikor legkevésbé várta, lecsapott, mint a halál, és mindig ugyanazzal a furcsa mosollyal, kaján kifejezéssel.

Egyszer a saját képmását kereste gyermeke ragyogó fekete szemében, mint más anyák. És akkor megvonaglott a szíve. Magányos asszonyok, különösen, ha sokat szenvedtek, gyakran képzelődnek, és így nem csoda, ha neki is úgy rémlett, mintha nem a saját miniatűr képmását látná a csöppnyi fekete tükörben, hanem egy másikat. Egy ellenséges, gonoszul mosolygó, de ismerős arcot, amelyet a valóságban csak ritkán látott mosolyogni, gonoszul pedig soha. Már-már maga is elhitte, hogy a gyermeket a gonosz szellem tartja hatalmában, és most az nézett ki a szeméből ingerkedve. Még sokáig előtte volt a látomás, éppen olyan élesen és gyötrően.

Mikor a gyermek már egyedül szaladgált a réten, egy szép nyári napon teleszedte kis markát vadvirággal, és szálanként anyja mellére hajigálta. És ha eltalálta a célt, a skarlát betűt, vadul ugrándozott fel-alá, mint egy gonosz tündér. Hester előbb ösztönösen odakapott, hogy kezével eltakarja a jelet, de aztán részben büszkesége, részben az a hit, hogy talán így fogja levezekelni bűnét, megállította útjában a mozdulatot. Ott ült kiegyenesedve, halálsápadtan, és a kislány szilajon csillogó fekete szemébe nézett, végtelen szomorúsággal.

És még mindig jöttek a viráglövedékek, majdnem mindegyik célba talált, olyan sebekkel borítva az anya mellét, amelyekre ezen a világon nincs balsam. És talán a másikon sem. Aztán, mikor már nem volt mivel bombázni, a kislány megállt előtte, csöpp kis koboldarcát kárörvendően fordítva feléje. Hesternek úgy rémlett, mintha gonosz ellenség nézne rá a kifürkészhetetlen szemek mélyéről.

- Mi vagy te, gyermekem? - kérdezte hangosan.

- A te kis Gyöngyöd - felelte a lányka.

De már újra nevetett, táncolt, kézzel-lábbal hadonászva, mint egy kis manó. Aki látta, azt hihette, rögtön elrepül a kéményen át...

- Az én gyermekem vagy igazán? - kérdezte Hester.

Nem volt egészen üres kérdés, mert ebben a pillanatban valóban kételkedett benne; olyan megdöbbenő volt a gyermek kifejezése, mintha mindent tudna a kettőjük életének titkáról, csak nem akarná elárulni.

- Igen, én a te kis Gyöngyöd vagyok - ismételte tovább játékosan.

- Nem, nem vagy az én gyermekem, nem vagy az én Gyöngyöm - mondta Hester félig tréfásan. Mert megtörtént akárhányszor, hogy ez a játékos kedv erőt vett rajta fájdalma közepette is. - Mondd el nekem, honnan jöttél, ki küldött ide?

- Mondd el te, anyám - kiáltott a gyermek, és hirtelen elkomolyodva odatelepedett a lába elé. - Mondd el te nekem.

- Mennyei atyád küldött - felelte Hester.

De valami kis tévovázás volt a hangjában, és a gyermek éberségét ez nem kerülte el. Vagy csak makacsságból, vagy mert csakugyan gonosz szellem hajtotta, kinyújtotta mutatóujjacs-káját, és odabökött a skarlát betűre.

- Ő nem küldött - jelentette ki határozottan -, nekem nincs mennyei atyám.

- Csitt, gyerek, nem szabad ilyet mondani - szólt rá ijedten anyja, és elfojtotta feltörő sóhaj-tását. - Mindnyájunkat ő küldött erre a világra. Még engem is. Hát még téged. Vagy ha nem... hát honnan jöttél, te furcsa kis gonosz tündér?

- Mondd el, mondd el - hajtogatta a gyermek most már nem is komolyan, de kacagva, közben lábával dobbantva. - Akarom, hogy elmondd.

De Hester nem felelt erre a kérdésre, hiszen maga is kétségek útvesztőjében bolyongott. Eszébe jutott, mi mindent rebesgetnek a városban. Félig mosolyogva, félig borzongva gondolt az együgyűekre, akik, miután a gyermek apját nem tudják felkutatni sehol, és különös tulajdonságait észrevették, ráfogták, hogy ördögi származású. Mint ahogy az gyakran megesett már a földön, a katolicizmus öskora óta, egyrészt az anya bűnének következményeképp, másrészt egyéb, gonosz célok érdekében. Luther is a Sátán fajtája volt, ha szerzetestársai pletykáinak hinni lehet. És az új-angliai puritánok között se Gyöngy volt az egyetlen gyanús eredetű gyermek.

VII.

A kormányzó háza

Bellingham kormányzót a népszavazás lejjebb szállította ugyan egy vagy két fokkal a hatalom létráján, de azért még tekintélyes helyet foglalt el a gyarmatország tisztikarában. Hester egy napon felkerekedett, hogy elmenjen hozzá, és átadja a rojtos, hímzett kesztyűt, amit a kormányzónak készített valami ünnepi alkalomra.

De nemcsak a kesztyű miatt akarta felkeresni a befolyásos férfiút, más, fontosabb oka is volt. Fülébe jutott, hogy néhány hatalmas polgár, aki vallási és állami ügyekben a legszigorúbb elveket vallja, meg akarja őt fosztani gyermekétől. Említettük már, hogy a kis Gyöngyben ördögi sarjat gyanítottak, és így érthető a derék férfiak érvelése. Úgy okoskodtak tudniillik, hogy amennyiben ez a gyanú alapos, ha Gyöngyben csakugyan ördög lakik, tanácsos az anyja útjából eltávolítani ezt az akadályt. Ha viszont nem így van, akkor meg a gyermek lelki épülése szempontjából jobb, ha bölcsőbb és erősebb vezetésben részesül, mint otthon az anyja mellett.

Beszélték, hogy éppen Bellingham kormányzó képviseli legbuzgóbban ezt a felfogást. Kicsit furcsa ma nekünk, sőt majdnem komikus talán, hogy az ilyen ügyekkel komoly államférfiak nyilvános tanácskozásokon foglalkoztak. Későbbi időkben legföljebb a község békebírái elé kerülhetett volna Hester és leánykája dolga. Akkor, a puritán egyszerűség őskorában, még jóval jelentéktlenebb és a közösséget sokkal kevésbé érintő ügyek is a törvényhozás és állami intézkedések között szerepeltek gyakran. Történetünkkel körülbelül egyidőben, vagy nem sokkal előbb, például egy malac jogos tulajdonosának megállapítása körül nemcsak heves és elkeseredett küzdelem folyt a törvényhozó testületben, de a törvényhozás egész rendszerét meg kellett változtatni miatta.

Hester tehát, nyugtalan lélekkel ugyan, de igazsága tudatában felkerekedett magányos kunyhójából. Természet adta igazának tudata olyan mélyen eltöltötte, hogy bár egyedül volt az egész társadalom ellen, a küzdelem nem látszott egyenlőtlennek.

Leánykája, persze, vele volt most is. Most már a maga lábán tipegett, és reggeltől estig talpon volt mindig, úgymint ennél hosszabb útra is nyugodtan vállalkozhatott. Közben néha, inkább csak szeszélyből felkíváncozott anyja ölébe, de a következő pillanatban már hevesen követelte, hogy tegye le, és ott tipegett előtte, botladozva, szökdécselve apró lábacskaín.

Gyönyörű gyermek volt. Szépsége eleven, gazdag színekben pompázott, bőre szinte ragyogó, szeme mély és izzó, haja csillogó sötétbarna máris, látszott rajta, hogy később csaknem fekete lesz. Mintha tűz folyt volna az ereiben, olyan volt az egész gyermek. Nem tagadhatta le, hogy egy forró pillanat mámorából született. Öltözéke pedig csodálatosan illett neki. Hester szabadjára eresztette pompakedvelő képzeletét, amikor gyermeke ruháját tervezte és díszítette: a bársonytunikának valami egészen különös szabása volt, és csak úgy csillogott rajta az aranyfonállal hímzett sok cikornya. A káprázatos, merész színek minden más archoz rosszul illettek volna, de Gyöngyét csak még jobban felragyogtatták. Olyan volt, mint egy szökdécselő, vakító fényű lángocska, amelynél szebbet még nem látott a föld.

De ruha és gyermek nemcsak szépségükkel fogták meg a szemet, volt valami egyéb különösségük is. Az egész jelenség úgy, amint volt, a vörös betűre emlékeztetett, amelyet Hester büntetésből hordott a mellén. Mintha csak megelevenedett volna a skarlát székenjel! Az anya

maga formálta ahhoz hasonlóvá, gonddal, vesződséggel. Olyan mélyen belevésődött a bélyeg, hogy gondolatai és elképzelései is a jel formáját öltötték fel. Hosszú órák lázas munkáját fordította rá, hogy kapcsolatba hozza azt, akit legjobban szeret a világon, gyalázata és gyötrelme jelével. Igaz, hogy Gyöngy az ő számára boldogságot és gyötrelmet jelentett egyben, és ennyiben hasonlított a skarlát jelhez. Talán éppen azért sikerült Hesternek ezt benne így kifejezni.

Mikor a két vándorló a városhoz közeledett, a puritán gyermekek felpillantottak játékaikból - vagy abból, amit ezek a sötét pillantású kis fickók játéknak neveztek -, és odaszóltak egymásnak nagy komolyan:

- Oda nézz, ott jön a skarlát betűs asszony, és ni csak: ott ugrál mellette a skarlát betű hasonmása! Gyerünk, hajigáljuk meg őket sárral!

De Gyöngy nem ismert félelmet. Homlokát összeráncolta, lábával dobbantott, fenyegetően rázta feléjük cseppnyi kis öklét, aztán vadul nekik rohant, úgyhogy megfutamította az egész sereget. Mintha valami gyermekölő csapás, a skarlát veszedelem rohant volna a menekülők nyomában, vagy valami büntetőangyal, akinek az a feladata, hogy a növekvő nemzedék bűneit büntesse. És visított, ordított, fülsiketítő hangon, úgyhogy a kis lurkókban szinte meghűlt a vér. Aztán, miután a diadalt kivívta, nyugodtan visszament anyjához, és mosolyogva nézett fel rá.

Most már kalandok nélkül jutottak tovább a kormányzó házáig. Terjedelmes faépület volt ez, amilyeneket ma is látunk ódon városainkban. Azóta már benőtte a moha, gerendái szétestek, és régi örömök és fájdalmak mélységes szomorúsága árad a poros szobákból. De abban az időben még a jelen üdeségében állt a ház, napos ablakai derűsen tekintettek az utcára, élő emberek hajléka volt, ahol nem járt még a halál.

Valóban vidám hatást keltett. Homlokzatát gipszhabarcs borította, amelybe üvegtörmeléket kevertek, és ha rézsútosan érte a napfény, csillogott, villogott, mintha gyémánttal szórták volna tele. Aladdin palotájának jobban beillett volna, mint szigorú puritán kormányzó férfitól hajlékának. Azonkívül furcsa babonás alakzatok és különféle ákombákomok díszítették, a kor ízlésének megfelelően. Ezeket a még lágy vakolatba rajzolták bele, hogy aztán megkeményedve az utódoknak is gyönyörűségére szolgáljanak.

Gyöngy egy darabig nézte a tündöklő csodapalotát, aztán toporzékolni kezdett, hogy vegyék le a házról a napfényt, és rögtön adják oda neki, mert játszani akar vele.

- Nem, kicsikém - felelte az anyja -, napsugarat már csak magadnak kell majd gyűjtened. Én nem adhatok neked.

A boltíves kapu két felén keskeny tornyocskák nyúltak fel, rácsos ablakukon zsalu, hogy be is lehessen zárni, ha kell. Hester bekopogott a kapufélfára akasztott kis kalapáccsal, mire megjelent a kormányzó jobbágyinasa, egy szabad angol ember, aki hét évre elszegődött jobbágy-nak. Ezalatt gazdája tulajdona, eladhatja, mint egy ökröt, tehet vele, amit akar. A jobbágyok kék kabátja volt rajta, amit az angol úri kastélyok szolgálói is hordtak, de sok-sok idővel azelőtt.

- Itthon van a kormányzó ökegyelmessége? - kérdezte Hester.

- Igenis, kérem alássan - felelte a szolga, és tágra nyílt szemmel bámult a skarlát betűre. Nemrég került Új-Anglia földjére, és nem látott még olyat. - Ökegyelmessége idehaza van, de benn vannak nála a tiszteletes urak meg egy felcser. Most nem lehet bemenni hozzá.

- Én mégis bemegyek - mondta Hester Prynne, és a szolga, aki határozott modorról és a mellén tündöklő jelképről ítélve valami magas rangú hölgynek tartotta, nem is ellenkezett tovább. Bebocsátotta őket a csarnokba.

Bellingham kormányzó óangol hazája ősi kastélyait akarta utánózni itt, az Újvilágban, mikor házáat építette. De persze, itt más volt az éghajlat és építőanyag, mások a társadalmi szokások, úgyhogy sok mindent meg kellett változtatni. Viszont megmaradt a tágas és megfelelően magas csarnok, amely végignyúlt az épület egész hosszán, és innen nyíltak, közvetve vagy közvetlenül az összes belső helyiségek. A tágas csarnok egyik fele a kapualjból nyíló tornyok ablakain át kapta a világosságot, a másik egy boltíves, hatalmas ablakon át, amely túlságosan sokat bocsátott volna be, ha el nem függönyözik. A boltíves nagy ablakon belül párnázott fülkék voltak, amint azt a régi könyvekben látni, és egyik ilyen párnás ülésen hatalmas föliáns hevert, valószínűleg egy régi krónika vagy más efféle épületes irodalom. Mint ahogy manapság az asztalra rakjuk ki a díszköteteket, hogy a váratlan vendég elszórakozzék velük.

A súlyos tölgyfa székek magas támláját faragott virágfüzerek ékesítették, az asztalt hasonlóképpen. Az egész berendezés Erzsébet korának vagy talán egy még régebbi korszaknak ízlését mutatta, és nyilván családi öröksége volt a kormányzónak, amit apái házából hozott magával. Az asztalon ott állt egy hatalmas, fedeles ónkupa, hirdelve, hogy az angol vendégszeretet nem maradt odaát az óceán túlsó partján, és ha Hester belenéz, sörhabot talál benne, annak jeléül, hogy nemrégén ittak belőle.

A falakon egy sereg arckép függött, természetesen a Bellingham ősök, ki páncélosan, ki díszes nyakfodorral, békébe illő ruhában. Csupa komor, szigorú arc, amelyet régi képeken megszoktunk, mintha nem festett képmások, de a megboldogultak kísértetei lennének, akik türelmetlen kicsinyléssel szemlélik az élők dolgait.

A hosszú tölgyfa burkolatú fal közepe táján egy teljes vértet függött. Ez már nem régiség, sőt nagyon is új holmi. Egy híres londoni fegyverkovács keze műve, amelyet Bellingham kormányzó kivándorlása előtt készíttetett. Sisak, mellvért, nyakpáncél és lábvért, mellette a kard és kesztyű. Az egész, de főleg a sisak meg a mellvért, olyan vakítóan csillogott, hogy fehér ragyogással öntötte el a padlót is körös-körül.

De nemcsak látványosságnak szánták a fényes fegyverzetet, Bellingham kormányzó nem egy csapatszemlén és hadgyakorlaton viselte, sőt ebben nyargalt csapata élén, a pequot indiánok elleni háborúban is. Ügyvédnek készült ugyan, s Bacont és a többi nagy filozófus jogászt mint kollégáit emlegette, az új élet követelményei azonban katonát és államférfit faragtak belőle.

Gyöngy éppen olyan élvezettel csodálta a csillogó vértet, mint az imént a ház homlokzatát. Egy darabig saját képését nézegette benne.

- Anyám! - kiáltott elragadtatva. - Téged is látalak benne; ide nézz!

Hester kedvére akart tenni, hát odanézett. Akkor látta, hogy a mellvért domború tükre a vörös betűt óriásira megnagyítja, mintha az lenne a legfontosabb rajta. Valósággal eltűnt a betű mögött. Gyöngy előbb rá, aztán a tükörré mutatott, és megint elmosolyodott azzal a gonosz-kodó kifejezéssel, amit Hester olyan jól ismert már. De most a tükör ezt a kaján mosolyt is felnagyította, túlozta, úgyhogy Hester ebben a pillanatban maga is azt hitte, valami gonosz kis manót lát a csillogó tükörben, aki gyermeke alakját öltötte fel.

- Gyere, kicsikém, nézzük meg inkább a kertet - mondta, és elhúzta onnan a kislányt. - Talán még szebb virágokat találunk itt, mint a mezőn.

Gyöngy odaszaladt a nagy ablakhoz, a csarnok másik végébe, és kinézett a kertbe. Az alacsonyra nyírt fűvel kárpitozott ösvényt valami díszcserjének rosszul sikerült példányai szegtek kétfelől, de úgy látszik, a tulajdonos azóta felhagyott a hiábavaló erőfeszítéssel, és lemondott arról, hogy itt, Új-Anglia köves, kemény földjében a létért való küzdelem gondjai között, óhazája díszkertjeit utánozza. Kelkáposzta nőtt elől a dísznövények helyén, a kúszótők indái fedték be a kert többi részét, óriási gyümölcsüket éppen az ablak alatt kínálgatva, mintha azt akarnák tudtára adni a kormányzónak, hogy ez a legkülönb kerti dísz, amit Új-Anglia földje csak terem.

Egy-két rózsza- és almafa is megélt valahogy, ősüket valószínűleg még Blackstone tiszteletes úr ültette, a legendás hírű első telepes, aki fekete bika hátán lovagolt a krónika szerint.

Gyöngy megkívánta a piros rózsát, és sírt, követelőzött, hogy adják neki. Anyja nem tudta lecsillapítani.

- Csitt, kislányom - szólt rá végre komolyan -, ne sírj, Gyöngyöm, hangokat hallok a kertben. Ott jön a kormányzó az urakkal.

Csakugyan, néhány sötét ruhás alak közeledett a kerti ösvényen a ház felé. Gyöngy nem sokat törődött a figyelmeztetéssel, ahelyett kísérteti üvöltést hallatott, aztán elnémult hirtelen. Nem mintha engedelmeskedni akart volna, de mert gyors, mozgékony kíváncsisága fölébredt az új jövevények láttára.

VIII. A tündér-gyermek és a pap

A kormányzó bő házikárában és sapkában volt, amelyet idősebb úriemberek viselnek otthon, kényelem okáért. Ő haladt legelőn, valószínűleg a kertet mutogatta vendégeinek, és magyarázta, mit szándékozik változtatni, javítani rajta. Jakab-korabeli nyakfodra széles tányérján szakállas, ősz feje olyan volt, mint Keresztelő Szent Jánosé a tálon... Kertjéről és házáról ítélve, nyilván nagy kedvelője volt a földi szépségnek és kényelemnek, bár ez sehogy sem illett magas korához és rideg, szigorú külsejéhez.

De tévedés lenne azt hinni, hogy ősapáink megvetették a kényelmet. Igaz, hogy a földi létről mindig úgy beszéltek, mintha az csak megpróbáltatások és küzdelmek sorozata volna, és készséggel fölládozták vagyonukat, sőt életüket is a kötelességért, de amellett igyekeztek megszerezni a kényelmet, sőt a fényűzést is, ha módjukban állott. Wilson tiszteletes úr, akinek ősz szakálla ott fehérlett Bellingham kormányzó válla fölött, sohasem hirdette a szószékről a puritán vallásnak ezt az igazságát, de most lelkesedéssel fejtegette, hogy meg kellene honorálni Új-Anglia földjén a körtét és a barackot, sőt a napos oldalon alighanem a bóborszőlő is szépen megteremne. Az öreg lelkiatya az anglikán egyház dús emelőin nevelkedett, s mély érzéke volt minden jó és kellemes dolog iránt. A szószékről szigorúan prédikált olyankor, ha például egy bűnös asszonynak kellett a lelkére beszélni, mint Hester Prynne esetében, de mindenki tudta róla, hogy a magánéletben derék, melegszívű ember, és főleg ezzel nyerte meg kortársai bizalmát és szeretetét.

A kormányzó és Wilson tiszteletes úr mögött még ketten jöttek, egyik Arthur Dimmesdale, aki olyan kurtán és kelletlenül beszélt a pellengéren álló bűnös asszonnyal, amint az olvasó talán még emlékszik, és közvetlenül mellette Roger Chillingworth, a jó nevű orvos, aki mintegy két-három évvel azelőtt telepedett meg a városban. Mondták, hogy a tudós ember bizalmas jó barátja és orvosa a fiatal papnak, akinek egészsége újabban nagyon megromlott. Nyilván nem kíméli erejét, és túlságosan komolyan veszi lelkesi hivatását.

A kormányzó haladt legelőn, fölhangzott az első két lépcsőfokon, és amikor a nagy csarnokajtót kitérte, egyszer csak ott állt előtte a kis Gyöngy. Hestert a függöny árnyéka majdnem egészen eltakarta.

- Hát ez micsoda meglepetés? - kiáltott fel az öregúr, és álmélkodva nézegette a bíborba öltözött kis alakot. - Igazán mondom, sohasem láttam még ilyent. Legfeljebb talán boldogult ifjúkoromban, amikor Jakab király néha kegyesen meginvitált az udvari álarcosbálra. Ott láttunk néha ilyen cifra kis bogarakat. Farsangkirály gyerekeinek neveztük őket. De meg nem foghatom, hogy került ide, az én házamba?

- Az ám, miféle bíbor tollú madárka lehet? - kérdezte Wilson tiszteletes úr is. - Ilyenforma figurákat rajzol a nap, ha színes üvegablakon szűrődik át a padlóra. Csupa arany meg bíbor ragyogás. Hej, de ez is csak odahaza volt az óházában. Mondd meg már, ki vagy, ifjú gyermek, és miért öltöztet anyád ilyen különösen? Keresztény gyermek volnál? Tudod a katekizmust is? Vagy talán a rút és gonosz kis tündérek közül szöktél ide, akiket nem akartunk magunkkal hozni jó öreg angol hazánkból, és reméltük, hogy szerencsésen ott maradtak a többi pópista babonassággal együtt?

- Anyám gyermeke vagyok - felelte a bíbor tünemény. - Gyöngy a nevem.

- Gyöngy? Talán inkább rubin, vagy korall, vagy még inkább vörös rózsza, amennyire szirmaidról megítélhetem - felelte az öreg lelkiatya, és kinyújtotta kezét, hogy megcirógassa a gyermek arcocskáját, de az elhúzódott. - És hol van anyád, kicsikém? Vagy úgy, értem már! - tette hozzá, és a kormányzó fülébe súgta: - Ez az a gyermek, akiről éppen most beszéltünk. Íme, itt van a szerencsétlen anya is, Hester Prynne!

- Csakugyan - álmélkodott a kormányzó -, különben hiszen gondolhattuk volna mindjárt, hogy az ilyen gyermeknek anyja csak a skarlát betűs asszony lehet, méltó párja a babiloninak. De éppen jókor jön, legalább mindjárt elintézhetjük az ügyet.

Azzal a kormányzó belépett a hallba, nyomában a három vendég.

- Hester Prynne, sokat foglalkoztunk a te dolgoddal mostanában - kezdte, szigorú pillantását a skarlát bélyeges asszonyra szegezve. - Nagyon komolyan meghánytuk-vetettük a kérdést, vajon mi, akik a város befolyásos és tekintélyes polgárai vagyunk, vállalhatjuk-e a felelősséget azért, hogy egy halhatatlan lelket, amilyen e gyermeké, olyan valakinek a vezetésére bízunk, aki maga is megbotlott és elbukott az élet rögzös ösvényén. Szólj te magad, aki a gyermeknek anyja vagy. Nem gondolod-e, hogy földi és túlvilági java érdekében helyesebb, ha másnak a gondjára bizzuk őt, aki egyszerűbben öltözteti, fegyelemre neveli és kioktatja az égi és földi igazságokban? Mit tehetsz te ilyen értelemben gyermeked üdvéért?

- Megtaníthatom őt mindarra, amit én ettől tanultam - felelte Hester ujjával a vörös betűre mutatva.

- Hiszen az szégyened jele, asszony - mondta szigorúan a bölcs férfiú. - Éppen ez a jel figyelmeztet bennünket, hogy gyermekedet másnak a kezére kell bízunk.

Hester elsápadt, de nyugodt hangon folytatta:

- Mégis úgy van, hogy ez a jel megtanított engem sok igazságra, és tanít ma is... minden áldott napon... ebben a pillanatban is. Sok olyan igazságra, ami gyermekemet jobbá és bölcsébbé teheti, bár én magam talán nem sok hasznát láthatom már.

- Megfontoljuk a dolgot - folytatta Bellingham kormányzó -, és alaposan meggondoljuk, mi a tennivaló. Wilson uram, lesz szíves megvizsgálni Gyöngyöt, ha egyszer ezt a nevet nyerte, hadd lássuk, korához illő keresztényi táplálékban részesült-e eddig.

Az öreg pap egy hatalmas karosszékből helyezkedett el, és megpróbálta odahúzni térdei közé a kislányt, de az nem szokta meg az ilyenféle bizalmas érintkezést; más, mint az anyja sohasem dédelgette, kisurrant tehát a nyitott üvegajtón, és a legfelső lépcsőn megállt, mint valami dús tollazatú trópusi madárka, aki felrepülni készül. Wilson tiszteletes úr egyáltalában nem ütközött meg a különös viselkedésen - igazi nagyapó volt, és általában szerették a gyerekek -, megpróbált hát másként hozzáfogni a vizsgáztatáshoz.

- Ide hallgass, kis Gyöngy - kezdte ünnepélyesen -, ügyelj jól a tanításra, hogy majd annak idején a legértékesebb gyöngyöt viselhesd szívedben. Meg tudnád mondani nekem, gyermekem, ki teremtett téged?

Gyöngy igen jól tudta, ki teremtette őt, hiszen Hester istenfélő család gyermeke lévén, igen korán kioktatta, és sokszor beszélt neki mennyei atyjáról, szívébe oltva az igazságokat, amelyeket az éretlen gyermek is mohó érdeklődéssel szív magába. Sőt a hároméves gyermek olyan sokat tudott ezekről a kérdésekről, hogy nyugodtan megállhatta volna a vizsgát az elemi iskola első osztályából is, vagy a Westminster-katé első fejezeteiből, bár a könyveket sohasem látta.

De most makacskodott. Ez a tulajdonság minden gyermekben megvan, és ő legalább tízszeres adagot kapott belőle. Keményen összeszorította cseppnyi száját, vagy ha felelt, szándékosan rosszul felelt. Ujját szájába dugta, és illetlenül megtagadta a jó öreg lelkész kérdéseire a választ, végül pedig kereken kijelentette, hogy őt nem teremtette senki, hanem anyja arról a vadrózsabokorról szedte, amelyik a börtönajtó előtt nőtt.

Részben a kormányzó rózsái idézték fel benne talán a különös ötletet, mert azokat látta éppen az ablak alatt, részben tényleg a börtön előtt virító csipkebokor, mert idejövet elmentek mellette.

Roger Chillingworth elmosolyodott, és a fiatal pap fülébe súgott valamit. Hester véletlenül rápillantott most, és bár a saját sorsa fordulóponton állt, mégis egy pillanatig minden érdeklődését az öreg orvos foglalta le. Megdöbbenve látta, hogy megváltozott az arca, mennyire csúnyább lett, sötét bőre még fakóbb, alakja még idomtalanabb, amióta nem látta. Szemük összeakadt egy pillanatra, de Hester most már minden figyelmét a lelkészre és gyermekére fordította.

- Hiszen ez szörnyűség! - fakadt ki a kormányzó, amikor nagy nehezen magához tért, mert a gyermek különös válasza egészen elképesztette. - Íme, egy hároméves gyermek, aki nem tudja megmondani, ki teremtette őt. Minden valószínűség szerint éppen ilyen sötétben leledzik lelke jelen bűnös állapotát és jövőendő sorsát illetőleg is. Azt hiszem, barátaim, nem is kell tovább faggatnunk.

Hester felkapta gyermekét és karjába zárta. Így nézett szembe a puritán vénekkel, majdnem kihívóan. Egyedül volt a világon, számkivetve, más kincse nem maradt, csak ez az egy, ami szívét dobogásra készítse. Úgy érezte, elvitathatatlan joga van hozzá, még ha szembe kell is szállnia az egész világgal, és kész volt megvédeni jogait élete árán is.

- Az Úristen adta nekem ezt a gyermeket - kiáltott szenvedélyesen -, kárpótlásul mindazért, amit elvettek tőlem! Ő az én boldogságom és kinszenvedésem is egyben. Ő tart meg az életben, ő az, aki büntet, hát nem látjátok, ő a skarlát betű, de szeretni kell, s így milliószor erősebben tud büntetni is. Nem szabad, hogy elvegyétek tőlem. Akkor inkább meghalok!

- Szegény asszony - próbálta csitítani az öreg lelkész szelídebb hangon -, gondját fogjuk viselni gyermekednek, sokkal jobban, mint ahogy te tennéd.

- Isten az én gondomra bízta - hajtogatta Hester, és hangja most már majdnem sikoltássá erősödött. - Nem mondok le róla! - És most hirtelen ösztönös mozdulattal a fiatal lelkész felé fordult, akivel addig látszólag nem is törődött. - Beszélj te helyettem - sürgette -, lelkiatyám voltál, te vezetted lelkemet, és jobban ismersz, mint ezek a férfiak itt. Nem akarom elveszíteni gyermekemet. Beszélj helyettem! Te tudod, mi lakik a szívemben, és jobban megérted az anya érzését, mint ők; azt is tudnod kell, mennyivel erősebb ez az érzés, ha az anyának semmije sincs gyermekén és a szégyenjelén kívül... Gondod legyen rá, hogy el ne veszítsem őt. Gondod legyen rá!

Ez a különös, szilaj kifakadás eléggé mutatta, hogy Hester lelkiállapota elég közel van a tébolyhoz. A fiatal lelkész előrelépett, sápadtan, kezét a szívére szorítva, ami újabban szokása volt, különösen, ha valaki felizgatta amúgy is érzékeny idegzetét. Arca sokkal megviseltebb és beesettebb volt, mint Hester megszégyenítése napján, amikor utoljára láttuk. Lehet, hogy egészsége romlott meg azóta, de sötét két nagy szemének fölkapart mélyén végtelen fájdalom sötétlett.

- Van igazság abban, amit mondasz - kezdte bársonyos, de kicsit remegő hangján, amely erejével fölverte az egész csarnokot, és megremegtette a vértet a falon. - Van igazság ez asszony szavaiban és érzéseiben is, ami azokat diktálja. Az Úristen adta neki a gyermeket, ő ismeri anyai ösztöneivel természetét és hajlandóságait... amennyire tapasztaljuk, elég különös kis teremtés... senki más halandó lény nem tudna annyira hozzáférni. És azonkívül van valami megdöbbentő szentség ennek az anyának és ennek a gyermeknek a viszonyában.

- Hogy értsük ezt? - szólt közbe csodálkozva a kormányzó. - Lesz szíves ezt jobban megmagyarázni, Dimmesdale tiszteletes úr.

- Így kell lennie - folytatta a lelkész. - Hiszen ha ezt nem ismerjük el, azzal majdnem annyit mondtunk, hogy a mennyei Atya, aki minden halandó porhüvelyt alkotott, alig különböztette meg a bűnt az erénytől, a szentségtelen viszony gyümölcsét a legszentebb szerelem gyümölcsétől. Ez a kis teremtés, aki apja bűnének és anyja szégyenének gyermeke, Isten kezéből jött, és pedig azért, hogy a bűnös szíven munkálkodjék. Látjátok, hogy könnyörög érte, micsoda komolysággal és keserőséggel követeli magának A Teremtő áldásnak szánta, ez asszony élete egyetlen örömének, de ugyanakkor vezeklésnek is, mint ahogy ő maga mondotta. Kínját érzi ezer meg ezer váratlan pillanatban, szívébe nyilall a fájdalom öröme közepette minduntalan. Hallottátok, éppen most az imént, hogy a szegény gyermek ruházatában is ezt a gondolatot fejezte ki, ezért emlékeztet bennünket az égő szégyenjelre.

- Jól beszéltél - kiáltott fel Wilson tiszteletes úr -, már attól féltem, semmi más szándéka nem volt, mint hogy paprikajancsit csináljon belőle.

- Ó, dehogy, dehogy - tiltakozott Dimmesdale úr -, higgyétek el nekem, ez az asszony mélyen átérzi, hogy az Úristen csodát tett, amikor ezt a gyermeket adta neki, és azt hiszem, igaza van. Elsősorban azért nyerte az ajándékot, hogy lelkét épségben megtarthassa, és megóvjá a bűn még sötétebb szakadékaitól, ahová a Sátán különben sodorta volna. Igenis, a Teremtő nagy jót tett ezzel a szegény bűnös asszonnyal, amikor gondjaira bízta a halhatatlan gyermeki lelket, ezt az élő lényt, amely a fájdalomnak és örömek örök forrása, és minden pillanatban bukására emlékezteti őt, de ugyanakkor a Teremtő szent ígérete, hogy ha ő a mennyekbe juttatja gyermekét, az is oda fogja juttatni őt. Éppen ezért, a bűnös anya százszor boldogabb a bűnös apánál. Az ő javát is meg a gyermek javát is szolgáljuk vele, ha ott hagyjuk mellette, ahova a Gondviselés jónak látta helyezni.

- Valóban különös meggyőző erővel beszélsz, barátom - szólalt meg most az öreg Chillingworth is, a lelkészre mosolyogva.

- Igen mély értelmű, amit fiatal testvérünk mondott - tette hozzá Wilson tiszteletes úr. - Hát kegyelmességed hogy vélekedik? Ugye, jól beszélt a szegény asszony érdekében?

- Igen, jól beszélt - felelte a kormányzó -, meg kell hajolnunk érvei előtt, és azt hiszem, egyelőre nem fogjuk bolygatni a dolgot, legalábbis, amíg az asszonynak újabb botrányos cselekedetéről nem hallunk. Mindamellet gondunk lesz rá, hogy a gyermek megfelelő oktatást nyerjen a katekizmusból, és ezért a te kezre vagy a Dimmesdale tiszteletes úrera bízunk őt. Ha pedig eljön az ideje, iskolába és templomba is kell járnia.

A fiatal lelkész most elhallgatott, pár lépéssel hátrább húzódott, arcát majdnem elfedték az ablakfüggöny súlyos redői, de árnyékát a nap odarajzolta a padlóra, és az elárulta, hogy egész testében reszket, olyan mélységes szenvedéllyel beszélt az imént.

Gyöngy, a szilaj, röpke kis tündér, lopva odaosont hozzá, kezét két csöppnyi kezébe fogta, és arcát rászorította. Olyan végtelenül gyöngéd és csöppet se tolakodó volt ez a mozdulat, hogy anyja szinte elképedve nézte. „Ő lenne ez, az én Gyöngyöm?” - kérdezte magában csodálkoz-

va. Mindig tudta, hogy a gyermek szívében sok szeretet lakik, bár inkább csak a szenvedély árulta el legtöbbször, és ilyenféle gyöngédséget kétszer se tapasztalt nála, amióta él.

A lelkész körülnézett, egy pillanatig tétovázott, aztán a gyermek fejére tette kezét, lehajolt, és homlokon csókolta. Nem is csoda, hiszen a rég áhított asszony szerelmét kivéve, talán nincs semmi édesebb, mint egy gyermek érzésének, ragaszkodásának ilyen ösztönszerű megnyilatkozása. Ezt mindennél jobban meg kell becsülni. A kislány érzelmes hangulata azonban nem sokáig tartott. Nagyot nevetett, és szökdelve kisietett a nyitott ajtón át, olyan lehetetlenkönnyűséggel, hogy Wilson tiszteletes úr már-már azt hitte, lába nem is éri közben a földet.

- Bűvös erő lakik ebben a csöppségben, azt mondom - fordult oda Dimmesdale úrhoz. - Ennek aztán nincs szüksége vénasszonyok seprűjére, anélkül is elrepül.

- Különös gyermek - jegyezte meg az öreg Chillingworth -, az anyját könnyű megtalálni benne. Kíváncsi vagyok, meghaladná-e egy filozófus képességeit, hogy a gyermek tulajdonságainak gondos vizsgálata és boncolgatása révén esetleg rámutathasson az apára. Mit gondoltok, uraim, nem lenne érdemes megpróbálni?

- A világért sem - tiltakozott Wilson tiszteletes úr. - Bűnös dolog lenne ilyen kérdésben a világi filozófia gyarló módszereihez folyamodni. Inkább böjttel és imádsággal próbálkozzunk, ha ilyen titok megfejtéséhez akarunk fogni. Vagy ami még jobb, ne bolygassuk, amíg a gondviselés maga jószántából le nem leplezi. Viszont addig minden jó keresztény férfinak módjában áll apai gyöngédséget éreztetni a szegény, elhagyott kis teremtéssel.

Így tehát szerencsésen elintéződött a kérdés, és Hester gyermekével együtt megnyugodva távozott. Állítólag, mielőtt a lépcsőn lement volna, hirtelen kinyílt az egyik ablak, és Hibbinsné, a kormányzó gonosz lelkű nővére dugta ki rajta a fejét a napra, ugyanaz, akit pár évvel később mint boszorkányt kivégeztek.

- Hess, hess! - motyogta, és vészjósló ábrázattal szinte árnyékot vetett az egész derűs házra. - Nem jössz velünk ma éjszaka? Víg társaság lesz odakinn az erdőn, és én megígértem a Fekete Embernek, hogy Hester Prynne is velünk tart majd.

- Ments ki, nagyon kérlek - felelte Hester diadalmas mosollyal -, otthon kell maradnom, hogy gyermekemre ügyeljek. Ha elvették volna tőlem, kész örömmel veled tartanék, hogy beírjam nevémet én is a Fekete Ember könyvébe, éspedig a tulajdon véremmel.

- Na mindegy, előbb-utóbb úgyis odakerülsz - felelte a boszorkányhölgy, és visszahúzta sötét fejét.

Ha tényleg megtörtént a dolog, és nemcsak mese az egész, ez a párbeszéd is eléggé mutatja, mennyire igaza volt a fiatal papnak, amikor a bűnös anya és bűnben fogant gyermeke viszonyáról beszélt. Lám, már az első percekben sikerült a gyermeknek megmentenie anyját a Sátán karmaiból.

IX. A felcser

Az olvasó bizonyára emlékszik, hogy a Chillingworth név mögött egy másik rejtőzött, amelyet viselője ebben az életben nem akart többé hallani. Míg Hester a pellengéren szenvedte büntetését, amint már említettük, ott állt a néptömegben egy hosszú út fáradalmaitól megviselt, öregebb férfi. Éppen akkor szabadult a vadak kezéből, és a városba érkezve, az első, ami szeme elé tárult, ez a látvány volt. Az asszony, akit kedves családi tűzhely mellett hitt, ott állt a pellengéren a nép színe előtt, mint a gyalázat eleven szobra. Asszonyi jó hírét ezer meg ezer láb tiporta sárba. Gyalázkodás zsvajgott körülötte a piactéren. Rokonai, ha eljut hozzájuk a hír, vagy régi szeplőtelen életének társai nem várhattak tőle egyebet, mint a becstelenségnek rájuk háramló részét, ami annál tetemesebb, mennél szentebb és meghittebb volt a kapcsolat, amely őket hozzá fűzte.

Mi oka lett volna a törődött arcú idegennek, akit nyilván a legszentebb és a legszorosabb szálak fűztek a meggyalázott asszonyhoz, előrelépni, és ezt a csöppet sem kíváncsi örökséget követelni? Semmi kedve sem volt önként odaállni Hester mellé a szégyen talapzatára. Senki más nem ismerte, csak a bűnös asszony, és az ő hallgatását megvásárolta. Éppen azért elhatározta, hogy nevét eltagadja az emberiség előtt, régi törekvéseit és érdekeit leveti, és eltűnik az életből, mintha csakugyan az óceán fenekén heverne, amint híresztelték róla. Bízott benne, hogyha elhatározását valóban végrehajtja, a régiek helyett új törekvések, új célok támadnak, habár komorak, sőt talán bűnösök is, mégis elég erősek ahhoz, hogy tehetségeit kiváltsák, és érdeklődését elfoglalják.

Így tehát letelepedett a puritánok városában, mint Roger Chillingworth. Más ajánlólevele nem volt tudásán és tehetségén kívül, de az messze meghaladta az átlagos mértéket.

Fiatalkorában nagy buzgalommal foglalkozott az orvostudománnyal, éppen ezért tehát orvosnak mondta magát, és nagy örömmel fogadták. A gyarmatváros nem nagyon bővelkedett ugyanis ügyes orvosokban és hivatásos sebészekben. Ezekre nem ragadt át a vallásos buzgalom, amely a többi kivándorlót hajtotta az új világ felé.

Lehet, hogy az orvos, aki az ember halandó porhüvelyét vizsgálja, lelki képességek dolgában bizonyos mértékig elcsenevészedik. Túlságosan anyagiassá válik a gondolkozása, és annyira elmerül a csodálatos szerkezet bonyodalmaiban, amely látszólag megmagyarázza az élet minden titkát, hogy a lét másik értelmét nem is látja.

Annyi bizonyos, hogy a derék bostoni polgárok egészsége mindaddig egy idős diakónus és egy gyógyszerész gondjaira volt bízva, aki diplomával nem rendelkezett ugyan, de annál több jámborsággal és vallásos buzgósággal. Az egyetlen sebész pedig ezt a nemes mesterséget csak igen ritkán gyakorolta, közben pedig a többi napokon egyszerűen borbély volt.

Nem csoda, ha ez a díszes testület nagy örömmel fogadta az új kartársat. Hamarosan kiderült, hogy behatóan ismeri a régiek orvostudományának minden csínját-bínját, a gyógyszereket, amelyeknek legapróbb alkotó elemeit is a világ távoli csücskeiről kell összeszedni, olyan bonyolult módon, mintha minden egyes gyógyszer az élet elixírje volna.

Indián fogsága idején meg az ottani gyógyfüveket is alaposan kiismerte, és sohasem titkolta betegei előtt, hogy a természetnek ezeket az ajándékait, amelyeket a tudatlan vadak felhasználnak, legalább annyira becsüli, mint az európai gyógyszereket, bár azokat tudós doktorok sokszázados munkája állította elő.

A tekintélyes idegen legalább külsőleg pontosan megtartotta a vallásos élet szabályait, és mindjárt megérkezése után lelki vezetőt is választott magának, és pedig éppen Dimmesdale tisztelendő úr személyében.

A fiatal pap nagy tudós hírében állott már Oxfordban is, itt pedig rajongó hívei voltak. Sőt akárhányan az Ég választott apostolát látták benne, és biztosan hitték, hogyha az Úristen elég időt ad neki itt a földön, éppen olyan sokat tehet majd a most még gyenge új-angliai egyház megerősödése érdekében, mint amennyit a régi egyházatyák tettek az ifjú kereszténységért.

De sajnos, Dimmesdale tiszteletes úr egészsége fokról fokra romlott. Akik közelebbről ismerték, azt mondták, hogy túlságosan sokat dolgozik, nagyon is lelkiismeretesen végzi papi munkáját, és főleg többet virraszt és böjtöl a kelleténél, mert az a meggyőződése, hogy porhüvelyének durvasága szellemi lámpása fényét elhomályosítja. Azt is mondták, hogyha tényleg fiatalon ragadná el a halál, az csak azért volna, mert ez a világ nem méltó hozzá. Ő maga viszont éppen ellenkezőképp indokolta a dolgot, ami jellemző szerénységére. Azt állította, hogyha a gondviselés elmozdítaná hivatalából, csak azért tenné, mert még erre a legalázatosabb feladatra sem alkalmas.

Ha a magyarázatok eltértek is, a tényre vonatkozólag nem lehetett kétség. A lelkész arca egyre sápadtabb lett, teste egyre véznább, és bár hangja még zengő és bársonyos volt, mintha a pusztulás gyógyíthatatlan mélabúja rezgett volna benne. Sokszor, ha csak egy kicsit megijedt, vagy meglepetés érte, kezét hirtelen szívére szorította, és elpirult vagy elsápadt, mintha kínozná valami. Hívei már-már attól tartottak, hogy életének fogyó lángja hamarosan végleg kialszik, amikor Roger Chillingworth a városba érkezett. Jóformán senki se tudta, mikor került oda. Csak úgy felbukkant hirtelen, mintha az égből pottyant volna alá, vagy valahonnan a föld gyomrából bújt volna elő. Megjelenése is titokzatos volt, és a titok könnyen fokozódik csodává.

Ügyes orvos hírében állott, látták, hogy szorgalmasan gyűjti a füveket és vad növények virágait; gyökereket ás ki, és letör egy-egy ágat az erdei fákról, mint aki ismer és megbecsül sok olyan értéket, amit más közönséges szem észre sem vesz. Sir Kenelm Digbyről és más híres emberekről, akik kortársaik hite szerint természetfeletti tudással rendelkeztek, úgy beszélt, mint kollégáiról és jó barátairól. Csak azt nem értette senki, hogy kerülhetett ilyen kiváló tudós a vadonba? Mit keresett ott közöttük, ő, akinek a világ nagy városaiban volna a helye, a tudomány hatalmasai között? Erre a kérdésre senki nem tudott józan választ adni, és talán éppen azért egészen különös hír kapott szárnyra. Az tudniillik, hogy a menyei Atya csodát tett, és ezt a kiváló orvostudóst a német egyetemről a szó szoros értelmében iderepítette a levegőn át, hogy letegye pontosan Dimmesdale tiszteletes úr küszöbe elé. Egy-két értelmes ember is elfogadta ezt a magyarázatot, de voltak bölcsebb hitűek, akik tudva, hogy a Teremtő ilyen csodatételnek nevezett színpadi hatások nélkül is el tudja érni a maga céljait, inkább a gondviselés kezét látták a szerencsés véletlenben.

Még jobban megerősítette ezt a hitet az, hogy az orvos olyan meleg érdeklődést tanúsított mindjárt kezdetben a lelkész iránt. Nemcsak hogy beállt hívei közé, de iparkodott mindjárt baráti módon is közeledni hozzá, és megtörni ösztönös tartózkodását és zárkózottságát. Nagyon aggódott lelkipásztora egészségéért, és szeretne volna megkezdeni a gyógykezelést; azt állította, hogy ha jókor alkalmazhatja, föltétlenül eredményt ér el.

A város vénei, diakónusai, a tisztos családanyák és szép fiatal lányok, akik Dimmesdale tiszteletes úr híveinek seregét alkották, mind szenvedélyesen követelték, hogy fogadja el az orvos segítségét. De ő szelíden elhárította.

- Gyógykezelésre, orvosságra nincs szükség.

Hogy is beszélhetett így? Hiszen minden vasárnap sápadtabb és keskenyebb volt az arca, és a hangja még erősebben reszketett. Sőt most már állandó szokása lett, ami azelőtt inkább csak önkéntelen mozdulatnak tűnt, hogy kezét a szívére szorítsa. Talán belefáradt a munkába? Kívánja a halált?

Ezt kérdezték tőle a város idősebb papjai és az egyház diakónusai is, mégpedig ünnepélyes komolysággal. Elhatározták, hogy - saját kifejezésük szerint - beszélnek a fejével, meggyőzik róla, milyen vétkes dolog elutasítani a segítséget, amit a Gondviselés nagylelkűen kínál neki. Ő csöndesen végighallgatta őket, és végül megígérte, hogy kikéri az orvos tanácsát.

Meg is tartotta, amit ígért.

- Ha az Úristen úgy akarja, én igazán készséggel belenyugszom, hogy munkám, bűneim és örömeim hamarosan véget érjenek velem együtt - mondta, amikor ígéretéhez híven az orvossal beszélt. - Ami halandó bennük, azt temessék el testemmel a sírba, ami pedig örök, az úgyis elkísér végső lakóhelyemre. Sokkal inkább kívánnám ezt, mint hogy a tudomány kipróbálja rajtam ügyességét.

Roger Chillingworth rendületlen nyugalommal felelte (akár színlelte ezt a nagy nyugalmat, akár őszinte volt, mindenesetre lényre legjellemzőbb sajátságai közé tartozott):

- Így csak egy fiatal lelkész beszélhet. A fiatal ember még nem eresztett elég mély gyökeret a földbe, és azért könnyen elszakad tőle; szent ember viszont, aki már ezen a földön is az Úristen oldalán járkal, érthető módon vágyik arra, hogy a mennyek aranymezőin állandóan mellette járhasson.

- Nem, nem! - sóhajtott a fiatal pap, és fájdalmas arckifejezéssel kezét a szívére szorította. - Ha méltóbb lennék erre az életre, talán jobban ragaszkodnám is hozzá, minden bajával együtt.

- A derék emberek nagyon szigorúan ítélnék magukról - mondta az orvos.

Így történt tehát, hogy a titokzatos Chillingworth doktor Dimmesdale tiszteletes úr orvosi tanácsadója lett, és miután nemcsak betege testi állapota érdekelte, hanem iparkodott jelleme és lelki élete titkaiba is behatolni, komoly barátság fejlődött köztük. A nagy különbség ellenére sok időt töltöttek együtt. Nagy sétákat tettek a tengerparton, az erdőben, ez egyrészt jót tett a lelkész egészségének, másrészt az orvosnak is módot adott gyógyerejű növények gyűjtésére. Sokat beszélgettek, hangjuk összelegyedett a hullámok morájával meg a fásdarak közt zúgó szél duruzsolásával.

Máskor fölkeresték egymást a dolgozószobák elzárt csendjében. A lelkészt vonzotta a tudós ember rendkívüli szellemi műveltsége és a gondolkodásnak az az elfogulatlansága, amit kartársai körében még sohasem tapasztalt, és hiába is keresett volna. Sőt nemcsak érdekelte, de szinte megdöbbenett ez a szabadgondolkodás.

Dimmesdale tiszteletes úr igazi pap volt és igazi puritán. A tekintélytisztelt igen nagy mértékben kifejlődött benne, és szigorúan ragaszkodott vallása hittételeihez, csak azokat követte, és pedig mennél idősebb lett, annál szigorúbban. Sehol a világon nem foghatták volna rá, hogy szabadelvű. Sőt lelke békességét nem tudta megőrizni másképp, mint a hit nyomása alatt, ez valósággal ránehezedett és leszorította, mint valami vasszerkezet, de ugyanakkor támogatta is. Éppen azért valami szorongó örömet érzett, amikor most egyszerre más oldalról látta meg a

világot, egy egészen másféle szellem közvetítésével, mint amilyenel addig alkalma volt érintkezni. Mintha hirtelen kitárult volna egy ablak, és azon át friss levegő áradna a dolgozószoba fülledtségébe. Addigi élete ott folyt le lámpafény vagy tompított napvilág mellett, dohos szagú, ódon könyvek között. De ezt a nagyon is éles, nagyon is hűvös levegőt sokáig nem szívhatta nyugodtan. Így hát ő is, meg az orvos is nemsokára megint csak visszavonultak a régi korlátok mögé, amelyeket az egyház hívei gondolkodása számára kijelölt.

Roger Chillingworth tehát alaposan szemügyre vehette betegét, most már nemcsak a rendes, megszokott környezetében, amikor ismerős gondolatok ösvényét járta, de ezen az új szellemi és erkölcsi szintén is, ahol esetleg éppen a dolgok meglepő volta könnyen kiválthatott valami titkosabb önkéntelen megnyilatkozást, felszínre hozhatta lényének egy titkos vonását is.

Nyilván nagyon fontos volt neki, hogy alaposan kiismerje előbb, csak azután foghatott hozzá a gyógyításhoz. Akinek szíve és esze van, annak minden testi nyavalyája is szorosan összefügg belső élete bajaival. Arthur Dimmesdale meg éppenséggel rendkívül finom lelkű és mély érzésű, erős képzelőtehetséggel megáldott ember volt, úgyhogy testi letörésének gyökerét az orvos joggal kereshette a lelki életében. Barátsággal, gyöngéd gondoskodással közeledett hozzá a kitűnő szakember, egyre mélyebben turkált a szívében, megvizsgálta elveit, kifürkészte gondolatait, mindent megtapintott óvatos kézzel, mint az aranyásó egy sötét akna mélyén.

Nehéz bármiféle titkot megőrizni olyan valaki előtt, akinek nemcsak alkalma és joga van lelkünkben kutatni, de elég tehetséges is ebben a munkában. Orvosával ne próbáljon barátilag érintkezni az, akinek lelkét valami titok súlya nyomja. Mert ha az orvos elég éles eszű, sőt annál valamivel több is van benne, amit talán megérzésnek nevezhetünk; ha amellett nem tolakodó, nem hangsúlyozza soha a saját lényét; ha ráadásul vele született az a különös képesség, hogy észrevétlenül közel tud férkőzni páciense lelkéhez, úgyhogy az nem is tudja, mikor árulja el magát hangosan, abban a hitben, hogy csak gondolta, amit mondott; s ha ilyenkor nem mutat sem örömet, sem csodálkozást, hanem vagy hallgatva fogadja a bizalmas közlést, vagy éppen csak egy fejbólintással, sóhajtással jelzi, hogy mindent megértett; és ha nemcsak bizalmas barátnak alkalmas, de amellett kiváló hírű orvos is: akkor egész biztos, hogy elérkezik a pillanat, amikor a szenvedő lélek görcsös zárkózottsága fölenged, és megindul a sötét, de áttetsző folyamat, amely kimos és napvilágra hoz minden titkot.

Roger Chillingworth körülbelül mindezekkel a tulajdonságokkal rendelkezett. Telt-múlt az idő, lassanként bizalmas viszony fejlődött a két nagy műveltségű ember között, érintkezésük tere átfogta az emberi gondolat és tudomány egész széles mezejét. Megvitatták a vallás és erkölcs összes kérdéseit, a köz- és magánélet dolgait, sőt mindketten beszéltek személyes dolgaikról is. De a titok, amelyet az orvos betegének lelke mélyén sejtett, sohase pattant ki. Egyetlen áruló szó nem jutott a fülébe. Sőt most már azt is gyanította, hogy barátja még testi bajának természetét sem fedte fel egészen előtte. Igazán csodálatos tartózkodás.

Roger Chillingworthnek sikerült valahogy Dimmesdale baráti segítségével elérnie, hogy mind a ketten ugyanabban a házban vegyenek ki szállást, és így betege lelki életének minden apró hullámozása az ő éber figyelő szeme előtt folyt le.

Nagy volt az öröm a városban, amikor így beteljesedett a lelkész híveinek régi, forró kívánsága. Mindenki azt hitte, ez az egyetlen mód Dimmesdale egészségének helyreállítására. Talán csak az lett volna még jobb, ha a ragyogó fiatal hölgyek közül, akik szellemileg már úgymint régen odaadták magukat neki, hitvest választ. Ezt sokan ajánlották neki, sürgették, biztatták eleget, de úgy látszik, a fiatal pap egyelőre nem szándékozott megházasodni. Kereken elutasított minden efféle tanácsot, mintha egyháza szigorú cölibátust parancsolt volna rá.

Önként választotta a magános ember sorsát, arra ítélte magát, hogy ízetlen falatját mindig más asztalánál költse el, és életfogytiglan fagyoskodjék, mint azok, akik idegen tűzhelynél melegszenek. Ha pedig így van, akkor a tapasztalt, éles elméjű, jó lelkű öreg orvos, aki olyan apai szeretettel és megértő tisztelettel veszi körül, mégis a legalkalmasabb arra, hogy állandóan ott legyen a közelében.

Egy jámbor életű, özvegy úriasszonynál vettek ki szállást, annak a teleknek a közelében, ahol később a King's Chapel épült. Közvetlenül szomszédságában volt a temető, eredetileg Isaac Johnson telke, és így maga a hely is elég alkalmas lehetett arra, hogy mind az orvosban, mind a lelkészben hivatásukkal kapcsolatos, komoly gondolatokat ébresszen.

Az özvegy anyai gondjába fogadta a lelkészt, és a homlokzati szobákat bocsátotta rendelkezésére, ahová besütött a nap, de a nehéz ablakfüggönyöket délben össze lehetett húzni, hogy a hőség kellemetlenné ne váljék. A falakat szőnyegek borították, állítólag mind csupa gobelinszövés. Az egyik Dávid és Bethsabé bibliai történetét ábrázolta, és Nathan prófétát, aránylag kevésbé fakult színekben, bár igaz, hogy a szép hölgy majdnem éppen olyan fájdalmas arcot vágott a képen, mint a szörnyű jövődőt látó próféta.

A sápadt arcú lelkész itt rendezte be könyvtárszobáját, megrakva a polcokat nagy pergamenbe kötött föliánsokkal, az egyházatyák, tudós rabbik és szerzetesek munkáival, amelyeket a protestáns papok megvetettek és lenéztek ugyan, de azért sokszor felhasználtak.

A ház túlsó felén az öreg orvos rendezte be dolgozószobáját és laboratóriumát. Mai tudós igényeit ugyan nem elégítette volna ki egyik sem, de amire neki szüksége volt, az nem hiányzott belőle. Ott volt a pároló készülék és a különféle eszközök, amelyeknek segítségével gyógy- és vegyszereket állíthatott elő az efféle mesterségben járatos alkimista.

Így hát mind a két tudósnak megvolt a maga kényelmes, külön lakosztálya, de amellett könnyen átlátogathattak egymáshoz, állandó érdeklődéssel kísérve egymás munkáját.

Arthur Dimmesdale tiszteletes legjobb barátai szentül hitték, hogy a gondviselés keze intézte így a dolgokat, azért, hogy teljesítse a sok nyilvánosan és titokban elrebegett imát, amit a fiatal pap felépüléséért mondtak.

De meg kell vallanunk, hogy a jámbor gyülekezetnek egy része egészen más szemmel nézte Dimmesdale és a titokzatos vén orvos barátságát. Ha a műveletlen tömeg a maga szemével akar nézni, rendesen csalódik. De ha nagy, meleg szíve szerint ítél - mint legtöbbször -, akkor mély és csálhatatlan igazságokra jut, éppúgy, mint azok, akiket természetfölötti látással ajándékozott meg az ég.

Nem tudták semmiféle ténnyel indokolni az orvos iránt érzett ellenszenvüket, nem is hoztak fel semmi olyat, amit megcáfolni érdemes lenne. Bár akadt egy öreg iparosember, aki Londonban élt Thomas Overbury¹² meggyilkolása idejében, körülbelül harminc évvel azelőtt, és ez égre-földre állította, hogy látta ezt az orvost, aki akkor más néven szerepelt, mégpedig Forman doktor társaságában. Ez a Forman pedig varázsló hírében állott, és bele volt keverve a gyilkossági históriába is.

Néhányan rebesgették azt is, hogy a tudós férfiú indián fogsága idején kitanulta a vadak papjainak tudományát is, akik pedig mind hírhedt varázslók, és a betegeket nemegyszer a fekete mágia segítségével gyógyítják meg. Sokan azt is állították - köztük nem egy józan eszű

¹² *Thomas Overbury* - Sir Thomas Overbury (1581-1613), angol költő, börtönben gyilkolták meg - állítólag a barátja, Robert Carr, Somerset grófja és Carr felesége.

és elfogulatlan ember, akinek a véleménye más tekintetben megszívlelésre érdemes volt -, hogy Roger Chillingworth feltűnően megváltozott, amióta odakerült a városba, és különösen most, amióta együtt lakik a lelkésszel. Eleinte nyugodt, gondolkodó, igazi tudós arca volt, most pedig valami rút, kaján kifejezés ült vonásaira, és ez annál jobban feltűnik az embernek, mennél gyakrabban néz rá. A tudatlanabbak olyasmit emlegettek, hogy a tűz, ami laboratóriumában ég, a föld alól jön, és az ördögök tüzelőjével szítják, így hát nem is csoda, ha az öreg ábrázata ennek a tűznek füstjétől olyan fekete.

Egyszóval, lassanként mindjobban elterjedt az a hír, hogy Arthur Dimmesdale tiszteletes úr ugyanolyan sorsra jutott, mint sok más kiválóan szent életű férfiú a kereszténység régebbi korszakaiban: vagy maga a Sátán kísérti, vagy annak egy küldötte, az öreg Chillingworth képében. A kísértő nyilván engedélyt kapott a mennyei Atyától bizonyos időre, hogy befurakodjék a szent lelkű férfiú bizalmába, és lelkét megrontani próbálja. De józan ember nem is kételkedhetik benne, mi lesz a küzdelem végső eredménye. Általában rendületlenül bíztak papjukban az emberek, és szentül hitték, hogy dicsfénnel övezve fog kikerülni a tusából. Viszont mélységes fájdalommal gondoltak arra, milyen kínokat kell elszenvednie még addig.

Pedig ha valaki a fiatal pap szemébe néz, és megpillantja abban a sötétlő rémületet, az nem meri ilyen biztosra venni győzelmét.

X. Az orvos és betege

Roger Chillingworth egész életében nyugodt és jó érzésű ember volt, bár nem túlságosan melegszívű. Tisztának és egyenesnek ismerte mindenki. Saját meggyőződése szerint egyszerű tudományos kísérletbe fogott, mint szigorú és feddhetetlen bíró, aki csakis az igazságot keresi. Mintha, mondjuk, levegőbe rajzolt vonalakról és idomokról lett volna szó, egy mértani feladat megoldásáról, és nem emberi szenvedélyek bonyodalmáról, nem a saját sérelméről. De ahogy tovább haladt kutatásában, valósággal rabja lett feladatának, egyelőre megőrizte ugyan még nyugalma, de valami kényszerűség nehezedett rá, vaskeménységgel markolta, és nem eresztette el, úgyhogy minden erejét ennek a munkának kellett szentelnie.

Úgy ásott a szegény beteg szívében, mint a bányász, ki aranyat keres, vagy inkább a halott-rabló, aki egy drága ékszert vél a sírban a kihűlt szív fölött, de csak romlást és enyészetet talál. Jaj neki, ha csakugyan ezért zavarta meg a holtak nyugalma!

Olykor valami vészjósló kék láng villant meg az orvos szemében, mint egy olvasztókemence visszfénye, vagy inkább a kísérteti tűzé, amely Bunyan¹³ szörnyű kunyhójából szűrődik ki az elhagyott hegyoldalon, és a zarándok arcába világít. Ki tudja, talán ez a komor bányász biztató jeleket talált a feltúrt földben.

„Ez az ember látszólag tiszta és átszellemült - gondolta magában ilyenkor -, de az állati természet nagyon erős benne. Talán apjától, talán anyjától örökölte. Érdemes lesz ezen a nyomon tovább kutatni.”

Szorgalmasan ásott a pap lelkében, sok értékes anyagot hozva felszínre, emberszeretetet, tiszta érzéseket, ösztönös jámborságot, amit az elmélyedés még szilárdított, és az isteni kinyilatkoztatás megvilágított, de ez a mérhetetlen értékű anyag az ő szemében csak hitvány semmiség volt. Csüggedten hagyta abba néha a munkát, hogy más oldalról újra kezdje.

Fokról fokra haladt, óvatosan, örökké résen állva, mint a tolvaj, aki olyankor lopózik a szobába, mikor áldozata még csak félig alszik vagy egészen ébren van, és mégis föltett szándéka, hogy ellopja tőle legdrágább, féltve őrzött kincsét. Hiába vigyáz, hol a padló reccsen, hol a ruhája suhog, vagy árnyéka vetődik túlságosan közelről áldozatára.

Egy bizonyos: Dimmesdale, akinek beteges idegzete a valóságon túl sokat is megérezett néha, homályosan sejtette, hogy lelki békéjét valami ellenséges erő fenyegeti. De az orvos is megérezte előre sok mindent, és ha betege néha váratlanul rémülten pillantott fel, ő már helyén volt megint, éber, nyájas arccal ült ott, mint jó orvos és tapintatos barát.

Lehet, hogy a pap hamarabb átláthatott volna rajta, ha valami beteges gyanú nem él szívében állandóan minden emberrel szemben. De mert senkit se mert elfogadni barátjának, azért nem ismerte fel elég jókor ellenségét sem. Rendületlenül folytatta a baráti érintkezést vele. Naponta fogadta dolgozószobájában, vagy átment hozzá, és érdeklődéssel figyelte, hogy csinál haszontalan dudvából értékes gyógyszert.

¹³ Bunyan - John Bunyan (1628-1688), angol író, vallásos-allegorikus főműve *A zarándok útja*.

Egyszer az ablakpárkányra könyökölve, homlokát kezébe temetve üldögélt, és szemét a sírhantokon jártatta, miközben Chillingworth kérdéseire felelgetett. Az öreg egy csomó jelentéktelen formájú növénnel babrált mellette.

- Hol szedte azt a fonnyadt, sötét levelű zöldséget, doktor? - kérdezte féloldalról sandítva barátjára. Mostanában jóformán sohasem nézett egyenesen semmire és senkire.

- Éppen itt a temetőben - felelte az orvos, vizsgálódását folytatva. - Ezt a fajtát nem ismerem. Ott találtam egy jeltelen síron, ahol semmi nem emlékeztetett már a halottra, csak ez a rút gaz; úgy látszik, ez vállalta magára, hogy megőrzi emlékét. Biztosra veszem, hogy a szívéből nőtt ki, és valami undok titkot jelent, amit a szerencsétlen sírba vitt magával, ahelyett, hogy még életében megvallotta volna.

- Ki tudja, mennyire szeretne volna megvallani - felelte Dimmesdale -, csak nem tehet.

- Ugyan miért? Miért ne tehetne volna? Hiszen maga a természet is minden erejével igyekszik a bűnt felderíteni. Lám, ez a fekete, rút gaz is csak azért nőtt ki a porladó szívből, hogy az elhallgatott bűnt kikiáltssa.

- Ez csak olyan képzelődés, barátom - felelte a pap -, én azt hiszem, nincs más hatalom, az Isten kegyelmén kívül, amely egy emberi szívet megnyisson, és az eltemetett titkot akár szóban, akár jelképben kifejezze. Ha valakinek ilyen titok nyomja a lelkét, az kénytelen magában hordozni, amíg eljön a nap, amikor minden titok kivilágosodik. Nem is értelmeztem úgy az Írás szavait soha, mintha az ítélet napján büntetésből leplezné le az egek ura az emberek gondolatait és tetteit. Ez az értelmezés nagyon is sekélyes. Sőt ellenkezőleg. A leplezés éppen arra való, hogy az értelmes lények végre kielégíttessenek, és az élet sötét problémái, amelyeknek megoldására hiába vártak addig, kitáruljanak előttük. Mert ezt a kérdést nem lehet megoldani az emberi szív mély ismerete nélkül. Éppen ezért biztosra veszem, hogy akik rút titkot őriztek a szívében, ahogy az előbb kifejezte, az utolsó ítélet napján nem pusztán kénytelenségből, de mérhetetlen örömmel fogják azt megvallani.

- Hát akkor miért nem teszik meg előbb? - kérdezte az orvos, nyugodtan a szemébe nézve. - Mért nem sietnek megszerezni már előbb ezt a mondhatatlan enyhülést?

- Sokan megteszik - felelte a pap hirtelen szívéhez kapva, mintha fájdalom nyilallott volna belé. - Hány szerencsétlen bízta rám ilyen módon a titkát, nemcsak halálos ágyán, de életereje és jó hírneve teljében. És igazán mondom, minden ilyen megnyilatkozás után mondhatatlan könnyebbséget tapasztaltam bűnös testvéreimen, mintha addig mérgezett levegőt szíttak volna, és most végre teli tüdőből lélegzenének. Nem is lehet másképp. Mért hurcolná szívében a gyilkos például áldozata hulláját, ha egy mozdulattal ledobhatja, és azontúl a világegyetem veszi át a gondját?

- Pedig mégis van, aki makacsul elássa titkait - jegyezte meg csöndesen az orvos.

- Igaz, vannak ilyenek, de semmi egyéb okuk nincs, mint az, hogy legbelsőbb mivoltuk így követeli. Elképzelhető például, hogy ha valaki mégolyan bűnös is, azért marad benne sok jó, buzgón szolgálja Isten dicsőségét és felebarátai javát, és éppen ezért irtózik attól, hogy feketén és mocskosan odaálljon az emberek színe elé, mert hiszen akkor nem lesz többé módjában jót tenni, és az elkövetett rosszat ezáltal enyhíteni. Ha irtózatos is nekik, az ilyen emberek nem tehetnek egyebet, ott járnak-kelnek tovább embertársaik között, látszólag hófehéren, de ők tudják, hogy szívük csupa mocsok és rút szeplő, és nyomorúságukat senkivel meg nem oszthatják.

- Az ilyen ember csak ámitja magát - mondta Roger Chillingworth valamivel nagyobb nyomatékkel, és mutatóujját alig észrevehetően felemelte. - Nem merik vállalni a gyalázatot, amely joggal illetné őket. Lehet, hogy szeretik az embereket, hogy Isten dicsőségét akarják szolgálni; lehet, hogy sok nemes és szent érzés is lakik szívükben, de mindig együtt van azzal a gonosszal, amit bűnük felszabadított. Ebből a közösségből mi egyéb születhetik, mint pokolfajzat? Ha Istent dicsőítik, ne merjék égnék emelni tisztátalan kezüket! Ha felebarátaik javát szolgálják, vállalják inkább a nyilvános megalázkodást, mert ezzel bebizonyítanák előttük a lelkiismeret hatalmas valóságát! Csak nem akarod elhitetni velem, én bölcs és kegyes barátom, hogy a szemfényvesztéssel inkább szolgálhatjuk Isten dicsőségét vagy az emberek javát, mint Isten igazságának bizonyosságával?! Hidd el, az ilyen emberek csak ámitják magukat.

- Lehetséges. - A lelkész közömbösen félrevonult, mintha megelégette volna a meddő és jelentéktelen vitát. Általában elég ügyesen és gyorsan elhárított minden olyan témát, ami bántotta érzékeny lelkét. - De most inkább valami egyebet kérdeznék az én kitűnő orvosomtól. Mi a véleménye, sikerült-e javítania valamit gyarló porhüvelyem állapotán?

De mielőtt Chillingworth válaszolhatott volna, harsány gyermeki kacaj hatolt fel hozzájuk a szomszédos temetőből. A lelkész önkéntelenül kihajolt az ablakon - meleg nyári nap volt -, és megpillantotta Hestert és kislányát a temetőn át vezető ösvényen. Gyöngy ragyogott, mint a nap, de féktelen kedvében volt megint. Ilyenkor valósággal kiszakadt minden emberi közösségből. Tiszteletlenül ugrált egyik sírhantról a másikra, aztán valami megboldogult nagyság lapos, hatalmas címerrel ékesített sírkövén megállt - lehet, hogy tán éppen Isaac Johnson porai fölött -, és ott bolond táncra kerekedett. Anyja előbb rászólt, aztán kérve kérte, hogy viselkedjék illedelmesen. Erre leugrott, és összeszedett egy marékra való bogáncsot ott mindjárt a sír mellett, és azt szépen feltűzdelte a skarlát betű mentén az anyja mellére. A bogáncs persze odatapadt, és Hester ujját se mozdította, hogy leszedje.

Roger Chillingworth, aki közben odalépett az ablakhoz, keserű mosollyal jegyezte meg:

- Ennek a gyermeknek semmi köze a törvényhez, tekintélyhez, tisztelethez, az emberek véleménye és intézményeik helyeslése vagy bírálata nem ér el hozzá. A minap tulajdon szememmel láttam, amikor a tehénvályúból lefröcskölte magát a kormányzó ökegyelmességét. Az Úristen a megmondhatója, miféle kis lény ez. Csakugyan rossz volna lelke mélyéig, vagy vannak érzések benne? Egyáltalában van valami alapja a létének?

- Semmi. Csak az a szabadság, amit a törvény megszegése teremt - felelte Dimmesdale nyugodtan, mintha magában gondolkodna a dologról. - Hogy jó is telik-e tőle, nem tudom.

A gyermek nyilván meghallotta a hangokat, hirtelen fölnézett az ablakra, ragyogó, de gúnyos, ijesztően értelmes mosollyal fölkapott egy rögöt a sírhantról, és a lelkésznek hajította. Az ijedten hátrahőkölt a könnyű lövedék elől, ami csak fokozta a gyermek örömét. Szinte elragadtatva tapsolt apró kezecskéivel. Most már Hester is fölnézett, akarva-akaratlan, és egy pillanatig néma csöndben figyelték egymást mind a négyen. Végre a gyermek hangosan felkacagott, és ezt kiáltotta:

- Gyere, anyám, gyere innen, különben téged is elvisz a Fekete Ember. Odanézz, a papot már viszi is! Gyere, gyere, anyám, mert megfog, de a kis Gyöngyöt nem tudja megfogni!

Erővel odább húzta az anyját, és közben ugrált, táncolt a halottak fölött, mint akinek semmi köze nincs elmúlt, elhantolt nemzedékekhez, nem érez velük semmiféle rokonságot. Olyan volt ez a kis teremtés, mintha csupa új elemekből alkották volna frissen, és éppen ezért talán ki tudja kényszeríteni magának a jogot, hogy a maga külön életét saját kedve szerint élje, önmagának legyen törvénye, és különködését ne róják fel bűnül.

- Lám, ez az asszony - folytatta rövid hallgatás után az orvos -, ha mégolyan gyarló is talán különben, titkos bűn terhét nem hordja, pedig éppen te mondtad, barátom, hogy ez mindennél keservesebb. Mit gondolsz, Hester Prynne kevésbé szánnivaló, amiért a skarlát betű ott lángol a mellén?

- Én lehetségesnek tartom, de megmondani csak ő maga tudná. Olyan fájdalmas kifejezés volt az arcán, hogy bár inkább ne láttam volna. Mégis azt hiszem, könnyebb annak, aki fájdalmát szabadon kitárhatja, mint aki kénytelen egészen a szívébe zárni.

Megint hallgattak egy darabig. A doktor növényeit vizsgálgatta, rendezgette.

- Azt kérdezted az előbb, barátom, hogy ítélem meg egészséged állapotát.

A lelkész kapott a szón.

- Igen, és nagyon kérlek, beszélj nyíltan, akár életről, akár halálról van szó.

- Szóval, őszinte leszek - mondta az orvos, még mindig növényeinek szentelve figyelmét, de közben azért éberén figyelve a másikat. - A betegség egészen különös természetű. Nem külső tüneteiben, legalább amennyire azokat alkalmam nyílt megfigyelni. Naponta látlak és figyelek, jó uram, immár hónapok óta, és azt kell mondanom a külső jelek alapján, hogy súlyos betegségben szenvedsz. Lehet, hogy az eset nem reménytelen, és kellőképpen tájékozott, gondos orvos talán kigyógyíthatna belőle. De igazán nem tudom, hogy fejezzem ki... ismerem is, nem is a bajodat.

- Rejtvényekben beszélsz, bölcs férfiú - mondta a lelkész, és fél szemmel az ablak felé fordult.

- Hát megpróbálom magam világosabban kifejezni, de igazán megbocsáss, ha nagyon is nyíltan beszélek. Azt kérdezem mint jó barátod és orvosod, akire a gondviselés halandó testedet bízta, azt kérdezem tőled, elmondottál-e mindent őszintén a betegségedről?

- Hogy kérdezhetsz ilyet? Ostoba gyerekség volna orvost hívni, és eltitkolni előtte a bajt.

Roger Chillingworth átható, okos szemét most hosszan rászzegezte a beteg arcára.

- Szóval azt állítod, hogy mindent tudok? Hát legyen. De még akkor is, ha az orvos csak a testi tüneteket ismeri, gyakran csak félig ismeri a bajt, amelynek gyógykezelésére fölkerítették. A betegség látszólag különálló valami, és mégis... talán csak egy lelki baj kifejezése. Még egyszer bocsánatot kérek, jó uram, ha szavaim talán rosszul esnek. De alig ismerem embert a földön, akinek teste annyira egy volna a lelkével, annyira elválaszthatatlan attól, mint a tiéd.

- Akkor hiába is kérdezősködöm tovább - mondta a pap egy kicsit szokatlanul gyorsan emelkedve fel helyéről. - Mert ha jól tudom, gyógyfűveid a léleknek nem sokat használnak.

Az orvos tovább beszélt, a megszakításokkal nem is törődve, de ő is felkelt, és most ott állt alacsony, korcs alakjával a sápadt arcú fiatal pap előtt.

- A léleknek is lehet valami betegsége, sérülése, hogy úgy mondjam, és ennek megfelelően a testi tünetekben is bizonyos zavar áll be. Hogy kívánhatjuk az orvostól, hogy a testi bajt meggyógyítsa? Hogy tehetné ezt, amíg a lélek baját, sebt meg nem mutatjuk neki?

- Soha! Neked soha!... Földi orvosnak nem! - kiáltott szenvedélyesen Dimmesdale, és ragyogó nagy szemét keményen szegezte az öreg emberre. - Neked nem. De ha csakugyan a lelkem beteg, inkább a lelkek egyetlen orvosára bízom magam. Meggyógyít vagy megöl, ahogy jónak látja. Cselekedjék velem igazsága és bölcsessége szerint. De ki vagy te, aki beleártod magad a dolgokba, aki vakmerően ide tolakodtál a szenvedő és az ő Istene közé?!

Elragadta az indulat, kirohant a szobából.

- Ez a lépés nem volt hiábavaló - mormogta magában Chillingworth, és komor mosollyal nézett a lelkész után. - Nem vesztettem semmit. Jó barátok leszünk megint egykettőre. De lám-lám, micsoda vad indulat lakik ebben az emberben! Hogy ki tud vetkőzni magából. Márpedig egyik szenvedély csak olyan, mint a másik. Fogadok, nem először történik, hogy féktelen szenvedélye elragadja a kegyes életű tiszteletes urat...

Aránylag elég könnyen helyreállt a jó viszony kettejük között. Látszólag semmi sem változott. A lelkész pár órára magába vonult, de akkor megértette, hogy oktalanul és méltatlanul viselkedett, hiszen az orvos szavaiban semmi sem volt, ami a féktelen kitörést indokolta volna. Nem tudta megérteni, miért lázította annyira fel a jó öreg ártatlan tanácsa, hiszen csak kötelességét teljesítette, és ő maga kérte rá.

Nem is vesztegette most már az időt, sietett megkövetni barátját, sőt kérte, folytassa a gyógykezelést, hiszen, ha nem is érték el eddig különösebb eredményt, mégis csak az ő buzgalmának köszönheti, hogy életét idáig tengethette.

Roger Chillingworth persze nemigen kérte magát, továbbra is ellenőrizte betege minden lépését, és megtett mindent, ami csak telt tőle, de valahányszor kilépett a szobából, hivatalos látogatása végeztével, egész különös, titokzatos mosoly ült ki az ajkára. Dimmesdale jelenlétében ez a kifejezés eltűnt, de abban a pillanatban, amikor hátat fordított neki, rögtön ott volt megint.

- Érdekes eset - dörmögte, alighogy a küszöböt átlépte. - Mélyebben bele kell hatolni. Csodálatos ez az összeműködés lélek és test között. Már csak tudományos szempontból is végére kell járnom a dolognak.

Nem sokkal az imént leírt jelenet után Dimmesdale tiszteletes úr déltájban egyszer egész váratlanul mély álomba merült. Karosszékében ült, egy nagy vaskos kötetet olvasgatott, az altató műfajnak egy kiváló példánya lehetett az illető munka, mert a tiszteletes úr soha ilyen mélyen nem aludt még. Általában a legkisebb neszre elrebbent szeméről az álom, mint az ág hegyén ülő kismadár. Most viszont úgy elmerült benne, szelleme olyan messzire távozott a földről, hogy meg sem mozdult, amikor az öreg doktor belépett. Pedig nem is jött olyan óvatosan, mint máskor, egyenesen odament betegéhez, kezét mellére tette, és félrehúzta a ruhát, amelyet betege soha le nem vetett, még az orvosi vizsgálatok alatt sem.

Dimmesdale most összerezzen, de azért tovább aludt. Egy perccel később az orvos félrefordult - ó, de micsoda elképedés, micsoda öröm és iszonyat ült most az arcán!

Mintha gonosz elragadtatását szemével és vonásaival nem tudta volna eléggé kifejezni, minden tagja, minden torz mozdulata is arról beszélt. Két karját fellódította, lábát szétvetette. Aki ebben a pillanatban látja, könnyen elképzelheti, hogy viselkedik a Sátán, amikor egy értékes emberi lelket sikerült elkaparintania a mennyország elől, és elragadnia a maga birodalmába.

De valami megkülönböztette az öreg Chillingworth örömtobzódását a Sátánétól: a csodálkozás.

XI. Egy szív belseje

Ettől fogva, bár az orvos és a lelkész érintkezése külsőleg ugyanolyan maradt, mégis lényegesen megváltozott. Roger Chillingworth végre megtalálta az ösvényt, amelyen továbbjuthatott. Nem olyan irányba vezettek a nyomok, ahogy sejtette, de mindenesetre vezettek valahová.

Nyugodtnak, elfogulatlannak látszott most is, és jóakaratot mutatott, de mintha valahogy felszínre került volna a gonoszság, ami addig csak lappangott benne. A szerencsétlen öregember a bosszúnak egy olyan rafinált módját eszelte ki, amelynél szörnyűbbet halandó még soha ki nem gondolt. Be akart furakodni ellensége bizalmába, hogy az kitárja előtte mindazt a marcangoló önvádat, kint és félelmet, az elfojtott bűnös gondolatokat, amelyekkel megküzdeni képtelen. És így a bűnös lélek gyötrelme, amely talán ha a nagy, melegszívű világ elé kerül, bocsánatot nyer, az ő zsákmánya legyen, akiben nincs részvét és nincs bocsánat. Aki semmi másra nem törekszik, mint megbosszulni, visszafizetni a rajta esett sérelmet.

De a lelkész érzékenysége és mély tartózkodása felborította tervét. Így aztán kénytelen volt beérni azzal, amit a sors - amely a bosszúállót és az áldozatot egyaránt felhasználja céljaira, és amely talán éppen akkor kegyelmes, amikor büntetni látszik - rendelkezésére bocsátott, ha ugyan az ilyen sötét bosszúvágy bármivel is beérheti.

Nyugodtan mondhatta, hogy kutatásaiban egy megnyilatkozáshoz már eljutott. Azzal pedig nem sokat törődött, hogy a megnyilatkozás az égből vagy máshonnan jön-e. Így most már nemcsak betege külső életét figyelhette a legaprólékosabb módon, de lelkének legmélyebb redőibe is belepillantatható, és minden belső rezzenését kileshette. És most már nemcsak szemlélő volt, de bele is avatkozott a szerencsétlen pap belső életébe. Úgy játszhatott vele, ahogy kedve tartotta. Bármelyik percben fölidézhetette a marcangoló fájdalmakat, kínpadra vonhatta. Csak meg kellett nyomni a kis rugót, amely az egész masinát kormányozta. És most már tudta, hol van az, és hogyan működik. Ha például hirtelen ráijesztett, mint varázsló a bűvös igével, odaparancsolhatta a rémképek ezreit, minden alakban, a halált és az annál is iszonyúbb szégyent, a kísértetek, lidércek egész seregét, amelyek körül táncolták a szerencsétlent, és ujjal a szívére mutattak.

És ráadásul olyan művészettel intézte a dolgát, hogy Dimmesdale - bár egy idő óta érezte, hogy valami kártékony befolyás működik a közelében - nem tudott keresztüllátni rajta. Sokszor gyanakodva, aggódva - sőt nemegyszer keserű gyűlölettel - nézte az orvos torz alakját. Mozdulatai, járása, deres szakála és minden apró cselekedete, még a ruhája is undorította. Éppen azért, mert az ellenszenv mélyebben fészkelte benne, mint ahogy azt maga elismerte.

De képtelen volt megokolni ezt az érzést, és mivel jól tudta, hogy a betegség mérge egész belsejét megfertőzte már, azt hitte, ez is csak onnan származik. Ösztönös ellenszenvét mindenáron leküzdeni igyekezett, ahelyett, hogy felfigyelt volna rá, és okult volna belőle.

Mennél kevésbé sikerült azonban erőt vennie magán, annál inkább igyekezett föntartani a baráti érintkezést az öregemberrel, már csak elvből is, és így megkönnyítette a szerencsétlennek, akit a gyilkos bosszúvágy még áldozatánál is mélyebbre süllyesztett, gonosz tervei végrehajtását.

Dimmesdale tiszteletes úr pedig - míg testét-lelkét a fájdalom tépte, marta, és tehetetlenül túrníe kellett halálos ellensége alattomos kínzásait - a nép szemében mind magasabbra emelkedett. Szenvedése hihetetlen mértékig fokozta népszerűségét.

Addig is rajongtak érte, de most, a mindennap megismétlődő gyötrelmem szinte emberfölötti erőt adott gondolatainak, érzéseinek, és hihetetlenül fokozta azt a képességét, hogy közölni tudja másokkal is, ami benne él. Hírneve egyre emelkedőben volt, és máris árnyékba borította legkiválóbb paptársait is. Pedig akadt köztük nem egy, aki több évet szentelt az egyházi tudományoknak, mint amennyit Dimmesdale számlált. Volt köztük jóval keményebb kötésű szellem, akinek logikája vas, és tudása gránitszilárd. De ezek a tulajdonságok többnyire bizonyos merev doktrinér szellemmel párosulnak, és így a papoknak ez a fajtája inkább tiszteletre, mint szeretetre méltó. És voltak mások, valóban szent életű férfiak, akiknek élete türelmes elmélyedésben, könyvek között folyt, és állandó szellemi érintkezésben azzal a jobbik világgal, ahová máris befogadhatták volna őket, még mielőtt halandó porhüvelyüket levetik. Ezek a nagy férfiak mindent megkaptak az egek urától, csak éppen a Szentlélek pünkösdi ajándékát nem. Mert a tüzes nyelvek, amelyek az apostolok fölött megjelentek akkor, nem azt a kiváltságot jelentik, hogy az ember idegen népek nyelvén ki tudja fejezni gondolatait, hanem azt, hogy a szív mindenkinek érthető nyelvén tud szólni az egész emberiséghez.

Igen, ezek az apostoli férfiak csak éppen ezt a legritkább és legnagyobb kiváltságot nem nyerték el, a tüzes nyelv ajándékát. Hiába próbálták volna - ha ugyan valaha is eszükbe jutott ilyesmit megpróbálni - a legmagasabb kinyilatkoztatás igazságait egyszerű, közérthető szavakban és képekben kifejezni. Hangjuk messziről, alig kivehetően hallatszott, a magasból, ahol szellemük időzött.

Dimmesdale majdnem bizonyosan ezek között foglalt volna helyet, hiszen lelkileg és szellemileg a szent, apostoli férfiak rokona volt. Hitbuzgalma, önmegtartóztatása előbb-utóbb eljuttatták volna a legmagasabb csúcsokra, ha le nem húzta valami súlyos teher: bűntudat vagy más lelki gyötrelmem. De így csak görnyedten botorkált a legutolsókkal egy szinten, ő, akit ragyogó ajándékokkal halmozott el az ég, akinek szavát különben az angyalok is elragadtatva hallgatták volna.

De csodálatosképpen éppen ez a súlyos teher hozta még közelebb bűnös halandó testvéreihez, szíve együtt remegett más gyarló szívekkel. Magába fogadta más szívek kínját, és ékesszólása áthatotta, megváltó áradatával elöntötte a szenvedő szívek ezreit. Legtöbbször megindította, de sokszor meg is rémítette őket. Nem tudták, miért hat rájuk olyan elemi erővel a fiatal pap ékesszólása. Azt hitték, szentet látnak maguk előtt, akit a mennyei bölcsesség, a mennyei szeretet és igazságszolgáltatás választott szócsövénél. Szentnek tartották még a lába nyomát is.

A szüzek elsápadtak, ha közelükbe ért, de rajongásukat úgy át- meg áthatotta a vallásos érzület, hogy egészen annak hitték, és nyíltan hordozták hófehér keblükben, mint az oltárra szánt legártatlanabb ajándékot. A gyülekezet öregebb tagjai pedig, akik még egészségük teljes birtokában voltak, látva a szent ember halandó porhüvelyének fogyatkozását napról napra, biztosra vették, hogy előttük fog a mennybe szállni, és gyermekeiknek lelkükre kötötték, hogy öreg csontjaikat okvetlenül a fiatal pap szentelt hantjai közelébe temessék.

Dimmesdale viszont, ha a saját sírjára gondolt, azon töprengett, vajon kinő-e ott majd a fű átkozott porai fölött.

Kimondhatatlanul gyötörte a nép rajongó áhítata. Alaptermészete volt, hogy imádja az igazságot, és mindent értéktelennek, árnyékszerűnek tartson, aminek léte nem az életben gyökeredzik.

„Mi vagyok én? - töprengett sokszor -, valóság, vagy testetlen, nyomorult árnyék?” Szerette volna kikiáltani a szószékről teli tüdőből, kikiáltani a nép színe előtt, amit önmagáról gondolt.

„Én, aki itt állok előttetek fekete papi köntösben, aki fölhangok a szószék szent lépcsőin, és sápadt arcomat égnek fordítom, hogy helyettetek könyörögjek a Mindenttudóhoz; én, akiben Enoch szentségét látjátok, és azt hiszitek, hogy lába csillogó nyomot hagy a földön, amelyen végighaladva a szegény vándor eljuthat az üdvösség honába; én, aki gyermekeiteket keresztség alá tartom, és az utolsó imát mondom haldokló testvéreitek fölött, úgyhogy az áment már alig hallják távozóban; én, akit nagyra becsültök és szerettek; én, a ti lelkiatyátok, csupa mocsok és hazugság vagyok.”

Nemegyszer lépett fel a szószékre Dimmesdale tiszteletes úr azzal a szándékkal, hogy le nem jön onnan, amíg ezt így el nem mondta. Sokszor már torkát köszörülte, remegő, mély lélegzetet vett, hogy sötét titkát kiöntse végre. És százszor meg százszor valóban meg is tette. Elmondott mindent, de hogyan?

Elmondta híveinek, hogy ő nyomorult, alávalóbb mindenkinél, a legfeketébb minden bűnös lelkek között, undorító és kimondhatatlanul gyarló. Csak azt csodálja, hogy nyomorult testét el nem porlasztja ott rögtön a Mindenható lángoló haragja.

Nem elég világos beszéd ez? Egész biztosan felugrálnak helyeikről, és lerángatják rögtön a szószékről, amelyet beszennyez. De semmi efféle nem történt. Hívei végighallgatták, és csak annál mélyebb áhítattal néztek rá. Fogalmuk sem volt róla, micsoda gyilkos jelentőségük van az önvádoló szavaknak.

- Ó, a kegyes ifjú lélek - mondogatták -, valóságos földi szent! Én Istenem, ha már ennyi feketeséget lát a maga tiszta lelkében, mit látna az enyémben vagy a tiedben, testvér?

És a pap - amilyen ravasz képmutató volt titokban, ha meg is bánta bűnét - jól sejtette, hogy vallomását így fogadják majd. Azzal ámitotta magát, hogy bűnét nyilvánosan megvallja, de csak egy másikkal tetézte, és titokban még jobban megvetette magát, anélkül, hogy az önámítás csak pillanatnyilag is könnyített volna rajta. Igazat szólt, de hamisság lett, mire kimondta. Pedig lelke legmélyén szerette az igazságot, és a hazugságot utálta úgy, mint senki más. Nem csoda, ha önmagát a legjobban utálta éppen ezért.

Ez a belső vergődése olyan szokásokra ragadta, amelyek a megromlott római hitnek inkább megfelelnek, mint a puritán egyház józan világosságának. Egy gondosan lelakatolt titkos fülkében Dimmesdale tiszteletes úr véres korbácsot őrzött, és gyakran kipróbálta azt saját vállán a puritán protestáns pap. Közben keserűen nevette önmagát, és annál vadabb erővel csapkodta testét, hogy a nevetésért is megbüntesse.

Böjtölt is, de nem úgy, mint más jámbor puritán lelkész, hogy teste megtisztításával a mennyei világosság útját egyengesse, hanem túlzott szigorúsággal, amíg térde már rogyadozott alatta, a böjtöléssel vezekelni akart. És virrasztott, éjszakáról éjszakára, hol koromsötétben, hol pislákoló lámpavilágnál. De sokszor a tükör előtt ülve a lehető legerősebb fényben. Így szüntelenül vizsgálta, szemmel tartotta önmagát, ami csak kínzás volt, és nem megtisztulás.

A sok böjtöléstől, virrasztástól agya néha megzavarodott. Látomások lebegtek körül. Hol egész homályos alakok, amelyeket csak saját halvány fényük világított meg a szoba egy távoli szögletében, hol ott álltak előtte közvetlenül a tükörben, élesen, kézzelfogható elelenségben. Egyszer kaján ördögi alakok ugráltak körül, vigyorogva, csúfondárosan, és hívták, hogy jöjjön velük. Máskor fényes szárnyú angyalok bánatos arccal, ég felé lebegve. Viszontlátta ilyenkor gyerekkori, elköltözött barátait, ősz szakállú apját, elkomorult szent arccal, és anyját, aki

hátrafordult, elmenőben. És még ez az árnyékanya, ez a halvány, szétfoszló ködalak is szánakozó pillantással nézett rá.

És a kísértetekkel zsúfolt szörnyű szobán most átsuhant Hester Prynne, kézen fogva bíborruhás gyermekét, és ujjával a mellén lángoló skarlát betűre, majd a pap szívére mutatva.

De sohasem merült el egészen az érzéksalódásban. Akármelyik pillanatban, ha akaratát összeszedte, ki tudta venni a ködalakok között a valóságos tárgyakat, meggyőződhetett róla, hogy más anyagúak, mint például a tölgyfa asztal vagy a négyszögletes, bőrkötésű, rézkapcsos kötet. Viszont bizonyos értelemben éppen ezek az anyagtalan lények jelentették a szerencsétlen pap életének legkézzelfoghatóbb valóságát. A hazug élet legszörnyűbb átka, hogy kilopja mindenből a valóságot, a tartalmat, ami körülöttünk van, és amit az ég lelkünk táplálékául és öröméül alkotott. Aki hazugságban él, annak az egész világ hamis, semmivé zsugorodik kezében. És ő maga árnyékká válik a hamisság világában, sőt lassanként megszűnik létezni. Dimmesdale tiszteletes úr földi életének egyetlen valósága ez a belső gyötrődés volt, és az, amit abból külseje kifejezett. Ha mosolyogni tud, ha vidám arcot ölt csak egyszer is: eltűnik ebből a világból.

Egy ilyen átvirrasztott, szörnyű éjszakán hirtelen felugrott székéről. Új gondolat szökött agyába. És egy pillanatra megkönnyebbülést hozott. Felöltözött nagy gonddal, pontosan ugyanúgy, mintha istentiszteletre készülne. Aztán óvatosan leosont a lépcsőn, kinyitotta a kaput, és elsietett.

XII. A lelkész virrasztása

Mintha álmában járna - és csakugyan félig így is volt -, Dimmesdale tiszteletes úr nemsokára elérkezett oda, ahol hét esztendővel ezelőtt Hester Prynne nyilvános gyalázatának legelső óráit átélte. Még ott állt az emelvény a városháza erkélye alatt, esőben, viharban és perzselő napon megfeketült deszkáival, amelyeket azóta más bűnösök lába is koptatott. A lelkész fölment a lépcsőn.

Kora májusi vaksötét éjszaka volt. Az eget sűrű felhők takarták. Ha ott állt volna körös-körül a sokaság, amelyik akkor Hester gyalázatát végignézte, aligha vették volna ki a pellengéren álló emberi alaknak még halvány körvonalait is a sötét éjféli homályban. De most mélyen aludt az egész város. Fölfedezéstől nem kellett tartani. Ott állhatott nyugodtan akár hajnalig, amíg keleten pirosítani kezd az ég alja. Legfeljebb az a veszedelem fenyegette, hogy a nyirkos, hűvös éjszakai levegő megtámadja testét, és reumát vagy náthát szerez. Ez pedig nem is csak az ő baja, de a hívéké is, akik holnapi imáját és prédikációját hallgatni akarják. Egyetlen szempár se láthatta, csak az, amelyik örökké virraszt, és a véres korbácsot is láthatja a szigorúan lezárt fülkében.

Miért jött hát ide? Gúnyolni akarja talán a vezeklőket? Lehet, önnön lelkét is csúffá teszi azokkal együtt. Az angyalok pirulva és könnyezve nézhetnék, a gonosz pedig kacagva. Az önvád kergette ide, a sohasem lankadó önvád, de amelynek ikertestvére és elválhatatlan társa a gyávaság. És ez visszarántja remegő markolásával, valahányszor a másik már-már a vallo-másig hajszolta.

Szegény nyomorult ember! Mi jogon vállalja a bűn terhét a gyengeség? A bűn a kemény akaratúaknak való, azok vagy elviselik, vagy ha nagyon súlyos, féktelen akaratukat egyszer jóra is használják, és lehajítják a terhet! De ez a gyenge, érzékeny lélek se egyikre, se másokra nem képes, sőt állandóan mind a kettőt gyakorolja, és nem tud kivergődni a mennyekkel dacoló bűn és meddő bűnbánat kibogozhatatlan csomójából.

Most ott állt a pellengéren, és míg a vezeklés komédiáját játszotta, egyszerre váratlanul iszonyú rémület fogta el. Mintha az egész mindenség az ő csupasz mellén vöröslő betűt nézné. És csakugyan. Azon a ponton mardosó testi kín foga rágott már jó ideje. A lelkész nem tudott uralkodni magán, nem is próbálta erejét megfeszíteni, csak hangosan felordított, végighasított a kiáltás az éjszaka csendjén, visszaverődött egyik ház faláról a másikra, és körös-körül a környező dombokon. Mintha gonosz ördögök kapták volna fel, és hajigálták volna egymásnak oda-vissza.

- Most megtettem - suttogta kezeivel eltakarva arcát. - Most felébred az egész város, ide rohannak, és megtalálják itt.

De nem úgy történt. Lehet, hogy a hangja nem is volt olyan erős, mint ahogy ő rémületében hallotta. A város nem riadt fel, vagy ha álmosan föl is figyeltek néhányan, azt hitték kábult fejjel, hogy valami rosszat álmodtak, vagy a boszorkányok üvöltenek odafönn, hisz éppen ilyenkor szoktak a Sátánnal nyargalászni, gyakran hallották őket a távolabbi tanyákon.

A pap néhány percig várt, de nem hallott semmiféle riadalmat, hát levette szeméről a kezét, és szétnézett. Bellingham kormányzó háza ott állt nem messze a másik utcasarkon, egyik ablakban világosság gyulladt, sőt megjelent maga az öregúr is, kezében lámpással, fehér éjjeli

köntösben, fehér sapkában, mint egy kísértet, akit rosszkor hívtak elő sírjából. Valószínűleg a kiáltásra ébredt fel.

Ugyanannak a háznak egy másik ablakában Hibbinsné tűnt fel, a kormányzó nővére, ő is lámpával a kezében, úgyhogy savanyú, elégedetlen ábrázata messziről is jól látszott. Kidugta fejét, és aggódalmasan pillantott fölfelé. A tiszteletre méltó boszorkányhölgy, úgy látszik, szintén hallotta Dimmesdale tiszteletes kiáltását, és a hatalmas visszhangot körös-körül, de azt hitte, hogy éji rémek és gonosz szellemek hangját hallja, akikkel - mint beszéltek - máskor együtt rándult ki ilyen tájt az erdőbe.

Most észrevette bátyját a másik ablakban, és arra gyorsan eloltotta lámpását. Talán fölrepült a felhők közé, mert semmi se látszott belőle egyszerre. Bellingham előbb gondosan fürkészte a sötétséget - körülbelül annyit láthatott benne, mint macska a zsákban -, aztán visszavonult ő is.

Most lassanként megnyugodott a lelkész. De pár perc múlva pislogó fényt vett észre, jó messze az úton, és látta, hogy közeledik. Hol egy cölöp bukkant elő a ráeső világosságban, hol egy kerítés vagy rácsos ablak darabja, majd a kút, vízzel telt vályúval, ívelt tölgyfa kapu, rajta a vaskalapács, előtte a küszöb faragatlan tuskója.

Észrevett pontosan minden ilyen apróságot, bár közben szentül hitte, hogy ítélete közeledik ott az úton, annak a lépéseit hallja. Várta, hogy a következő percekben a lámpás fénye rávetődik, és leleplezi régóta féltve őrzött titkát.

Csakugyan lassan közeledett a világos kis kör, és most már kivette lelkésztestvérét vagy inkább atyját és nagyra becsült barátját - Wilson tiszteletes urat. Most már gyanította, hogy haldoklót búcsúztatott valahol az öreg, és így is volt.

Winthrop kormányzó költözött el erről a földi világról, alig egy órával azelőtt, és a derék lelkiatya egyenest a halálos ágy mellől jött most. Mintha valamelyik régi szent közeledett volna az úton, a bűnök sötét éjszakáján át, glóriásan, vagy mintha a megboldogult kormányzó ráhagyta volna minden dicsőségét. Az is lehet, hogy a mennyei város távoli lényének sugárzása van a feje körül, ahová éppen most lép be diadalmasan a vándor, akit az imént búcsúztatott. Szóval, a jó Wilson tiszteletes hazafelé baktatott, lámpással világítva be maga előtt a göröngyös utat. És ez a kép idézte fel Dimmesdale tiszteletes úr agyában a fenti különös gondolatokat. Maga is mosolygott rajtuk, sőt majdnem hangosan nevetett, és közben arra gondolt, hogy alighanem megzavarodott az esze.

Most elment a pellengér mellett a jó öreg, egyik kezével szorosabbra fogva fekete köpenyét, a másikkal a lámpást tartva. A fiatal pap alig tudta megállni, hogy oda ne kiáltson neki:

„Jó estét, tiszteletre méltó atyám, nem jönne fel ide? Hadd töltsünk itt egy kellemes órácskát együtt.”

Jóságos ég, valóban hangosan beszél? Egy pillanatig azt hitte, hogy csakugyan kiejtette a szavakat, de aztán rájött, hogy képzelődés az egész.

Wilson atya lassan baktatott tovább, gondosan kerülgetve a tócsákat és sarat, a pellengér felé még csak nem is fordult egyszer sem. Mikor a pislogó lámpafény egészen eltűnt az éjszakai homályban, Dimmesdale hirtelen úgy érezte, hogy ájulás környékezi. Ebből tudta meg, milyen szörnyű félelmet állt ki most pár percig, bár közben lelke ilyen sötét játékkal igyekezett könnyíteni magán.

De aztán megint csak odatolakodtak a csúfondáros gondolatok a komor képek közé. Érezte, hogy tagjai egészen elgémberedtek a szokatlan hidegben, és szeretne volna kipróbálni, le tud-e menni még a lépcsőn. Nemsokára megvirrad, és ő még mindig ott fog állni. Ébrednek a közeli házakban, megjelenik egy koránkelő a szürkületben, és észreveszi, hogy ott áll egy alak a szegényhelyen. A kíváncsiság és rémület félig megzavarja az esztét, felzörgeti a szomszédokat, hogy jöjjenek, nézzék meg a csodát. Egy kísértet áll a pellengéren, biztosan valamelyik gonosztevő lelke. Házzól házra terjed a riasztó hír, és mire megvirrad, ősz papok közelednek nagy sietve a térre, flanelköntösben, és tisztos családanyák, akik nem értek rá levetni még hálóingüket sem. Ide gyűlik az egész díszes kar, ők, akik sohasem mutatkoztak a nyilvánosság előtt, ha egy hajszáluk keresztbe állt, most itt lesznek zilált arccal, zilált ruhában a piactéren. Itt lesz az öreg Bellingham, félrebillent Jakab-stílus nyakfodorral, és Hibbinsné asszony, szoknyáján az erdei fák gallyacskáival, még a rendesnél is bosszúsabb arccal, mert hiszen nem alhatta ki az éjszakai kirándulást. És a jó Wilson atya, aki fél éjszakát a haldokló mellett töltött, és haragszik, hogy ilyen korán megzavarták jámbor álmait. És jönnek a vének és diakónusok, az egyház többi tagja, meg az ifjú leánykák, akik bálványozzák papjukat, és ereklyeként őrzik szívükben a nevét. Jönnek egymás után sietve, ijedt arccal, még csak arra sincs idejük, hogy kendőjükkel eltakarják hófehér keblüket. Egyszóval itt lesz az egész város, tódulnak ki a házakból, és rémült szemüket a pellengér felé szegezik. És kit látnak ott, a vöröslő hajnali fényben? Ki mást, mint Arthur Dimmesdale tiszteletes urat félig megfagyott tagokkal, félájultan a szegény sulya alatt, ugyanazon a helyen, ahol Hester Prynne állt valamikor.

Úgy elragadták a groteszk képek, hogy akaratlanul harsány nevetésben tört ki. Borzasztóan megrémült. És mintha csak hangjára válaszolna, éles, csengő, gyermeki kacagás hallatszott a közelében. Szíve összerándult - maga se tudta, kintől-e vagy a hirtelen örömtől -, mert ráismert Gyöngy hangjára.

- Gyöngy, kicsi Gyöngy - kiáltott le a talapzatról, aztán elfojtott suttogással folytatta: - Hester, Hester Prynne, te vagy itt?

- Igen, én vagyok - felelte egy meglepett hang, és lépések közeledtek az úton -, én vagyok gyermekemmel.

- Honnan jössz ilyenkor, Hester, mit keresel itt?

- Halott mellett virrasztottam - felelte Hester Prynne -, Winthrop kormányzó halálos ágya mellől jövök. Mértéket vettem, mert el kell készítenem a halotti ruhát. Hazafelé tartunk.

- Jöjj fel ide, Hester, és te is, kicsi Gyöngy - mondta a pap. - Ti már álltatok itt egyszer, de én nem voltam veletek. Jöjjetek, legyünk most itt együtt hárman.

Hester szó nélkül felment a lépcsőkön, és megállt, gyermekét kézen fogva. A lelkész a gyermek másik kezét kereste meg. És ebben a pillanatban új élet zúdult ereibe, valóságos zuhataggal öntve el dermedt szívét, forróság nyargalt végig erein, mintha az anya és gyermeke testének melege áradt volna el benne. Mintha villamos áram kapcsolta volna őket egybe.

- Pap bácsi - suttogta a kislány.

- Mit akarsz mondani, gyermekem?

- Itt fogsz állni anyámmal és velem holnap délből is? - kérdezte Gyöngy.

- Nem, gyermekem - felelte a pap; mert most, hogy életereje visszatért, a nyilvános megalázás félelme is teljes erővel feltámadt benne, éppen úgy fojtogatta, mint máskor is mindig. Remegve gondolt már arra is, hogy itt most együtt van velük, bár ugyanakkor valami különös örömet érzett. - Azt nem, gyermekem, de egyszer itt fogok állni anyáddal és veled, csak nem holnap.

Gyöngy fölkapagott, és ki akarta húzni a kezét. De a lelkész szorosan fogta.

- Csak meg egy percig, kicsikém.

- Jó, de akkor ígérd meg, hogy holnap délben is így megfogod a kezemet és anyámét is.

- Holnap nem, de majd máskor.

- Mikor? - faggatta a gyermek.

- Az Utolsó Ítélet napján - súgta a lelkész, és abban a pillanatban csak azt érezte, hogy kötelessége az igazságot hirdetni, és így most felelnie kell a gyermek kérdésére. - Igen, kislányom, akkor ott a legfőbb bíró színe előtt anyád, te meg én, egymás mellett kell hogy álljunk. De a földi nap világosságában nem.

Gyöngy újra nevetett.

Dimmesdale tiszteletes úr éppen felelni akart, amikor a felhős égen hirtelen vakító fény villant fel. Valószínűleg egy meteor lehetett, amit az éjszaka kutatói sokszor látnak a légkör széle felé. Hatalmas fényével egészen bevilágította a sűrű felhőzetet. Fölragyogott az egész mennybolt, mint egy óriási, hatalmas lámpás ernyője. Az ismerős utcarészletek előbukkantak éppen olyan élesen, mint világos nappal, de minden valahogy kísértetiesnek látszott, mint az ismerős dolgok szokatlan világításban mindig.

A faházak kiugró emeletükkel, furcsa oromcsúcaikkal, a kapualjak és küszöbök, előttük a frissen sarjadt fű, és a kertekben a most felásott fekete föld, a zölddel szegett keréknyom lent a ritkán használt úton - minden erősen látszott, de más, új értelmet nyert.

És ott állt a lelkész, kezét szívére szorítva, mellette Hester, mellén az arannyal hímzett széken betűvel, és Gyöngy, a bűn eleven jelképe, amely kettejüket, mint láncszem, összefűzte. Ott álltak az ünnepélyes, vakító fényben, mintha máris megvirradt volna az a nap, amely a titkokat felderíti, és egyesíti az összetartozókat.

A kislány szemében bűvös fény villogott, ahogy most a lelkészre fölneézett. Megint az a gonoszkodó koboldkifejezés volt benne. Kezét kihúzta, és az utca túlsó felére mutatott. De a pap karját keresztbe fonta mellén, és tekintetét a mennyboltra szegezte.

Akkoriban általános dolog volt az efféle égi tünetényeket és más természeti jelenségeket, amelyek nem olyan szabályosan ismétlődtek, mint a nap vagy a hold kelte és nyugta, valamilyen csodálatos jelentőséggel felruházni. Ha például égő kard, lándzsa vagy nyíltegez jelent meg az éjszakai égen, az indián háborút jelentett. A dögvészt vérvörös fény hirdette előre. Egyáltalában, alig volt olyan esemény Új-Anglia alapítása óta egészen a forradalomig, amelyet nem előzött volna meg valami efféle égi jel.

Megesett, hogy sokan látták egyszerre. De legtöbbször egyetlen szemtanú bizonyíthatta csak hitelességét, akinek fantáziája átformálta, el is torzította, csodálatos színekkel tarkázta, és utólagos magyarázatokkal ruházta fel a jelenséget. Tulajdonképpen impozáns gondolat, hogy nemzetek a maguk sorsát az égboltról olvashatják le, hogy a gondviselés még ezt az óriási lapot sem tartja túlságosan nagynak, ha egy nép sorsáról mond ítéletet.

Őseink, akik abban a szent meggyőződésben éltek, hogy ifjú társadalmuk különös mennyei oltalom alatt áll, érthető módon szívesen és könnyen elhitték az effélet. De mit gondoljunk arról az emberről, aki a maga egyéni sorsát, a személyesen neki szóló üzenetet olvassa le ugyanarról a végtelen hirdetési lapról? Ez csak súlyosan megzavart lelkiállapotban képzelhető, ha valaki nagyon sokáig beteges módon csak önmagával foglalkozott, titokban gyötrődött, és most már önzését az egész természetre kiterjeszti és elhiszi, hogy a végtelen mennybolt is csak arra való, hogy az ő számára közvetítsen üzeneteket.

Éppen ezért a lelkész is súlyosan zilált és beteg állapotban lehetett, amikor most a mennybolt legmagasabb pontjára szegezve szemét, ott egy óriási betűt - egy A betűt pillantott meg, tompa vörös fényvonalakkal kirajzolva. Egész biztosan a meteor tűnt fel azon a helyen, a sűrű felhőkön át tompán izzó fényével, de formája nem az volt, amivel az ő bűnös képzelete felruházta. Más bűnösök valószínűleg más jelképet láttak volna benne.

Különös: Dimmesdale tiszteletes egész idő alatt, amíg így állt, arcát a zenit felé fordítva, pontosan tudta, hogy Gyöngy ujjával az öreg doktorra mutat, aki ott áll a pellengér lábánál. Ő is egész világosan látta az öreget, bár közben nem vette le szemét a bűvös betűről.

Chillingworth arca is egészen megváltozott a meteor fényében, mint minden egyéb. Vagy talán most nem vigyázott annyira, hogy gonosz kárörömét leplezze. És csakugyan: ha az égi tűnemény ijesztő fényében mutatkozó világ Hestert és a lelkészt is az Utolsó Ítéletre emlékeztette, az öreg Roger Chillingworth nagyszerűen beillett az Ösgonosznak, ahogy most megjelent gúnyos vigyorgással, zsákmányát követelni.

Olyan erős volt a tűnemény hatása, hogy Dimmesdale tiszteletes meg jó ideig látta a sötétségben kirajzolódó óriás betűt, amikor a meteor már régen eltűnt, és mintha az utca és minden egyéb egészen eltűnt volna.

- Ki ez az ember, Hester? - dadogta a pap rémülten. - Irtózom tőle. Nem ismerted őt? Gyűlölöm ezt az embert, Hester!

Hester az esküjére gondolt és hallgatott.

- Igazán mondom, reszketek, ha látom - folytatta a lelkész -, ki lehet, mondd, kicsoda? Nem segíthetsz rajtam? Irtózatosan félek tőle.

- Pap bácsi, én megmondhatom, kicsoda - szólt közbe a gyermek.

- Gyorsan, gyorsan, kislányom! - És Dimmesdale odahajtott a fülét a gyermek szájához. - Mondd meg gyorsan, és olyan halkan, ahogy csak tudod.

Gyöngy a fülébe sugdosott pár szót, ami emberi nyelvhez hasonlított, de csak olyan gyerek-gagyogás volt, amivel az apróságok egymást mulattatják néha. Ha csakugyan elárult is valamit Roger Chillingworth kilétét illetően, olyan nyelven tette, amit a nagy műveltségű lelkész nem értett, és így csak még jobban összezavarodott tőle. A kis kobold jóízűen felkacagott.

- Mi az? Gúnyolni akarsz?

- Nem voltál bátor, nem voltál becsületes - felelte a gyermek -, nem akartad megígérni, hogy holnap délben is megfogod a kezemet és anyám kezét.

- Nagytiszteletű uram - szólalt meg most az orvos közvetlenül az emelvény tövében -, kegyes Dimmesdale mester, lehetséges volna, hogy csakugyan téged látalak itt? Lám, lám, tanácsos szemmel tartani az ilyen tudós férfiút, aki állandóan a könyveket bújja. A magunkféle ember éber perceiben álmodik, és álmában sétál. Jöjj, jó uram és szeretett barátom, kérve kérlek, engedd, hogy hazavezesselek.

- Hogy tudhattad, hogy itt vagyok? - kérdezte szorongva a lelkész.

- Hitemre mondom, fogalmam se volt róla. Az éjszakát eddig kormányzó ökegyelmessége betegségánál töltöttem, elkövetve, ami szerény tehetségemből kitelt, hogy könnyítsek szenvedésén. Most, hogy ő megtért a jobbik világba, hazafelé igyekeztem, amikor ez a különös fény feltűnt az égen. Gyere velem, nagytiszteletű uram, könyörögve kérlek, különben attól félek, bajosan tarthatod meg holnap az istentiszteletet. Hej, azok a könyvek hogy megzavarják az agyat! Kevesebbet kellene olvasnod, jó uram, egy kis pihenés nagyon rád férne, különben az ilyen éjszakai hóbotok túlságosan elhatalmasodnak rajtad.

- Jó, vezess haza - mondta a pap.

Dermedten és tehetetlenül, mintha nyomasztó álomból ébredt volna, átengedte magát az orvosnak, aki hazavezette.

Másnap azonban olyan vasárnapi prédikációt mondott, amelynél hatásosabbat, megrázóbbat nem hallottak még tőle soha. Azt mondták, soha még ennyire nem érezték benne az isteni sugallat erejét. És akadt a hallgatók között nem egy, aki a szónoklat hatása alatt rátalált az igazságra, és hálával gondolt még sokáig a lelkészre.

De amikor beszéde végeztével lejött a szószékről, odalépett hozzá az ősz szakállú sekrestyés, és egy fekete kesztyűt tartott eléje, melyben a sajátjára ismert.

Ma reggel találták az emelvényen, jó uram, ahová a gonosztevőket állítják ki szégyenszemre. Egész biztosan a Sátán ejtette ott el, hogy rút tréfát üzzön tisztelendőségeddel. De persze most vak volt és bolond ökelme, mint mindig. Tiszta kéznek nincs szüksége kesztyűre.

- Köszönöm, édes barátom - mondta a lelkész komolyan, de titokban összeszorult a szíve. Zavaros emlékezetével már-már azt hitte, hogy csak álmodta az éjszakai eseményeket. - Tényleg, úgy látszik, az én kesztyűm.

- És miután a Sátán jónak látta ellopni, ezentúl kesztyűtlen kézzel bánjon vele tisztelendőséged - tette hozzá komoly mosollyal az öreg. - De hallotta-e tisztelendőséged, milyen különös jelet láttak az égen ma éjszaka? Egy óriás A betűt, ami biztosan angyalt jelent. Érthető is, hiszen jószágos kormányzónk angyallá lett ezen az éjszakán. Biztosan arról szólt az üzenet.

- Nem, nem is hallottam még róla - felelte a lelkész.

XIII.

Új kép Hesterről

Hester, amikor most hosszú idő után ilyen különös módon összekerült Dimmesdale lelkésszel, megdöbbenve látta, mennyire leromlott testileg-lelkileg a szerencsétlen. Idegzete mintha teljesen szétroncsolódott volna. Erkölcsi ereje egy tehetetlen gyermekével lett egyenlő. Földön csúszik, míg szellemi képességei megőrizték eredeti frissességüket, sőt talán a betegség bizonyos lázas mohóságot fejlesztett ki bennük.

Sok mindent tudott róla, olyat is, amit senki más, éppen ezért kikövetkeztette, hogy a lelkiismeret mardosásán kívül egy másik szörnyű gépezet is működik itt Dimmesdale épsége és nyugalma megrontásán. Tudta, ki volt ez a szerencsétlen elbukott ember valamikor, és iszonyodva gondolt most arra, hogy őhózzá fordult segítségért, a kitagadott nyomorulthoz, egy ösztönösen megérzett, fenyegető hatalom ellen.

Azt is eldöntötte magában Hester, hogy a lelkésznek joga van hozzá fordulni segítségért. Amióta az emberi közösségből kirekesztve él, megszokta, hogy a jóról és rosszról alkotott fogalmait sohase külső mértékkel mérje. Éppen ezért belátta, hogy felelős a szerencsétlen ember sorsáért, éppen ő, aki senki másért nem felelős ezen a világon. Mindazok a szálak, amelyek az emberi nemhez kapcsolódtak - akár virágból, selyemből, aranyból vagy más anyagból lettek légyen -, rég elszakadtak. De őhózzá a közös vétek vasláncá kapcsolta, amelyet egyikük se volt képes széttörni. És mint minden lánc, ez is kötelezettséggel járt.

Hester helyzete különben sem volt pontosan ugyanaz, mint nyilvános gyalázata kezdetén. Évek jöttek, mentek azóta, a kis Gyöngy hétesztendő volt már. A skarlát betű fantasztikusan csillogó aranyhímzésével rég megszokott látvánnyá vált a derék városi polgárok szemében. Éppen úgy, mintha valakit egyéni kiválósága emel ki a közösségből, és ugyanakkor elkülöníti őt a többiek érdekeitől és szokásaitól, Hestert is lassanként a tiszteletnek bizonyos fajtája vette körül. Az emberi természetnek javára írandó, hogy amikor nem önzése forog eszében, könnyebben hajlik a szeretetre, mint a gyűlöletre. Még a gyűlölet is lassanként szeretetté alakul, ha fokozatosan és nyugodtan haladnak a dolgok, és nem újul ki az ingerlő mozzanat, ami az ellenséges beállításnak eredeti okozója volt.

Hester Prynne nem botránkozott meg és meg sem bántott senkit. Nem is harcolt a társadalommal, ahelyett panasz nélkül elfogadta minden szigorú intézkedését, sőt eszébe sem jutott kárpótlást követelni szenvedése miatt, nem is törődött azzal, hogy a közösség rokonszenvét elnyerje.

Éppen ezért érdemnek tekintették, hogy szeplőtelen tisztaságban él, amióta gyalázatra kárhoztatták. Miután semmi veszíteni valója sem volt az emberek szemében, és láthatólag nem remélt és nem kívánt tőlük semmit, tehát csak valódi erényesség lehet, ami a szegény tévelygőt visszavezette a jó ösvényre.

Azt is tapasztalták, hogy bár Hester sohase követel részt magának a világ kiváltságaiból, még a legszerényebb mértékben sem - beéri azzal, hogy ugyanazt a levegőt szívhatja, és becsületes munkával megszerezheti maga és gyermeke számára a mindennapi kenyeret -, viszont rögtön átérti testvériségét az emberek közösségével, mihelyt jót tehet. Senki olyan készségesen nem segített a szűkölködőkön, mint ő, akinek igazán kevés fölöslege volt, bár a keserű szívú szegé-

nyek nemegyszer bántalommal fizettek az étekért, amit naponta küszöbükre rakott. Ruhát is varrt nekik, istenáldotta ujjával, amelyekkel inkább királyi köntöst hímezhetett volna.

Ha járvány pusztított a városban, senki sem ápolt olyan önfeláldozással, mint Hester. Akár egyes embert, akár az egész közösséget sújtotta valami csapás, ő, a kitagadott, rögtön megtalálta helyét. A balsors sújtotta házba nem vendégként lépett, hanem mint jogosan odatartozó. Mintha csak ebben a ködös félhomályban találta volna meg embertársaival az érintkezést. Ilyenkor a hímzett betű csillogása vigasztaló, túlvilági fénnel ragyogott. Ami másutt a szegény jele volt, az a betegszobában a biztató világosság forrása lett. Elkísérte fényével a szenvedőt útja végéig, a földi élet legszélső határáig. Megmutatta előtte az ösvényt, amikor a földi világosság már elhalványodott mögötte, és a túlvilági még nem hatolt el hozzá. Ilyenkor Hester lelke gazdagságot és meleget árasztott, az emberi gyöngédség buzogó forrásának bizonyult, melyben soha meg nem csalatkozik, aki rászorult, és amelyet soha ki nem merít a szomjazó.

Megbélyegzett keble csak annál puhább párnája volt annak, aki ráhajtotta fejét. Önkéntes irgalmas nővére lett a városnak, vagy inkább talán a világ súlyos keze formálta azzá, bár ez sem neki, sem a világnak nem volt szándékában. A bíbor betű hivatása jelképe lett, és olyan együttérzést, nagylelkűséget, annyi segítséget találtak benne, hogy sokan új magyarázattal ruházták fel a vörös *A* betűt. Azt mondták: *Adakozó*-t jelent. Ilyen nagy dolgot vitt véghez Hester Prynne az ő asszonyi erejével.

Csak a sötétségbe borult házban talált helyet a maga számára. Ha megint felragyogott a nap, Hester eltűnt onnan, még árnyéka is elenyészett a küszöbön. Eltűnt a jótékony testvér, még csak hátra se tekintett, hogy betakarítsa a hálás pillantásokat, ha ugyan hálásan néztek utána.

Ha az utcán találkozott velük, fejét föl sem emelte, hogy köszönésüket fogadja. Ha valaki meg akarta szólítani, ujjával bíbor betűjére mutatott, és továbbment némán. Talán büszkeségből tette, de viselkedése annyira hasonlított az alázathoz, hogy a közösség lelkében ugyanazt a hatást váltotta ki.

A társadalom nagy zsarnok. Sokszor megtagadja még az igazságot is attól, aki erőszakosan követeli a maga jogát, gyakran viszont többet is megad, mint amennyit kérnek tőle, ha a kérés olyan formában történik, ahogy azt a zsarnok szereti. Hester Prynne úgy tett, mintha egészen rábízna magát a közösség nagylelkűségére, és éppen azért többet kapott, mint amennyit kívánt, sőt talán többet, mint amennyit érdemelt.

A város hatalmasai, a kormányon levő tanult emberek lassabban jutottak el idáig, mint a nép. Több idő kellett nekik, hogy Hester érdemeit elismerjék. Előítéleteik pontosan ugyanazok voltak, mint az átlagos polgároké, de bennük ez mind a gondolkodás vasszerkezetére tapadt szorosan, úgyhogy szívós, hosszadalmas munkával lehetett csak onnan lefejteni.

De azért napról napra elsimult egy-egy szigorú redő, és az évek folyamán a derék férfiak kifejezése majdnem jóságosra változott. Ezt a magas rangúakról mondjuk, akiknek hivatása a közösség erkölcsi életének ellenőrzése volt. A magánemberek rég megbocsátották Hester ballépését, sőt annál is többet tettek. A skarlát betűt nem is a bűn jelének nézték már, hiszen azért alaposan megvezekelt régen, de inkább kitüntetésnek a sok jóért, amit azóta tett.

- Látják azt az asszonyt, a hímzett ékességgel a mellén? - kérdezték sokszor az idegeneket. - Ő a mi Hesterünk, a szegények jótévője, betegek és szenvedők vigasztalója.

Igaz, sokszor nem tudták legyőzni az általános emberi gyarlóságot, hogy elmondhassák magukról a legrosszabbat úgy, hogy azt másvalakire ruházzák. Ilyenkor mégis fülébe súgták az idegennek, micsoda botrány hőse volt Hester annak idején. De azért mégis úgy van, hogy a

vörös betű majdnem ugyanazt jelentette a szemükben, még ha pletykáltak is néha róla, amit a kereszt jele egy apáca mellén.

Mintha sérthetlenséggel ruházta volna fel viselőjét. Hester nyugodtan járhatott-kelhetett minden veszedelem közepette. Rebesgették, és sokan komolyan hitték is, hogy egy indián célba vette nyilával a vörös betűt, el is találta, de a nyíl lepattant róla.

Hester lelki fejlődésére egész különös hatással volt a szégyen jelképe - jobban mondva sajátos helyzete, amelyet emiatt elfoglalt. Mintha a vörösen izzó betű ellankasztotta, elperzselte volna lényének minden virulását, csak a csupasz, kemény körvonalat hagyva meg. Csak azért nem volt visszataszító, mert nem voltak barátai, kedvesei, akiket visszataszítson. Még vonzó külseje is sajátosságosan átformálódott. Részben talán szándékosan szigorú öltözködése okozta ezt, és hogy egyáltalán nem akart megnyerni senkit. Szomorú változás volt az is, hogy ragyogó dús haját vagy levágta, vagy olyan tökéletesen elrejtette sapkája alatt, hogy soha még egy apró fürtöcske se csillant meg a napon.

Részben ezek a külsőségek, de részben még sokkal inkább valami egyéb okozta, hogy Hester arcán nem volt többé olyan vonás, amin a szeretet megakadjon, szoborszerű fejedelmi alakján semmi, ami a vágyat megragadja, szívében semmi, ami gyöngédséget keltsen vagy eláruljon. Éppen az tűnt el belőle, ami nélkül az asszony nem maradhat asszony.

Sokszor tapasztaljuk ezt a külső és belső változást olyan asszonyoknál, akik valami egészen súlyosra éltek át. Amelyik csupa gyöngédség, az nem éli túl a csapást. Ha pedig túléli, a gyöngédség elpusztul benne, vagy olyan mélyre temetkezik, hogy emberi szemnek láthatatlan azontúl. Talán ez az utóbbi igazabb.

Hester, aki asszony volt valamikor, és megszűnt az lenni, egyetlen bűvös érintésre visszanyerhetné talán régi lényét. Történetünk folyamán ki kell derülni, megérhette-e még ezt a csodát.

Márványszerű hidegsége nagyrészt abból eredt, hogy élete a szenvedély érzésvilágától a gondolkodás felé kanyarodott. Egyedül állt a földön, elszakítva a társadalom közösségétől, egyetlen gyermekével, akit vezetni és oltalmaznia kellett - nem is remélhette, még ha erre törekedett volna is, hogy régi helyzetét valahogyan visszaszerzi -, éppen ezért elhajította a széttöredezett lánc megmaradt darabjait. A világ törvénye neki nem volt törvénye többé. Olyan korban élt, amikor az újonnan felszabadított emberi szellem sokkal nagyobb tevékenységet követelt, mint az előző századokban. A kard hősei királyokat döntöttek porba. De talán bátrabbak voltak azok a férfiak, akik ha nem is tetteleg, de az elmélet világában, ahol az ő külön birodalmuk volt, megdöntötték a régi előítéletek egész rendszerét, és a meggyőződést, ami azokkal szorosan összefüggött.

Hester Prynne ezt a szellemet szívta magába. Gondolkozása jóformán teljesen felszabadult, és bár az Atlanti-óceán túlsó felén akkor ez már általános volt, puritán őseink halálosabb bűnnek tartották volna, mint a másikat, amit a skarlát betűvel megbélyegeztek. Magányos kunyhójában, ott a tengerparton, olyan gondolatok látogatták meg néha, amelyek Új-Angliában egyetlen más emberi lakóhelyet sem mertek volna megkörmölyezni. Veszedelmesebb látogatók voltak ezek az ördög hadánál is, ha valaki a küszöb előtt megpillantja őket.

Érdekes, hogy a legmerészebb gondolkodó emberek sokszor tökéletes megadással alkalmazkodnak a társadalom külső szabályaihoz. A gondolat maga kielégíti őket anélkül, hogy azt a cselekvés hús-vér valóságává formálnák. Hester is ilyenformán volt. Talán, ha Gyöngy nem száll le hozzá a szellemek világából, sorsa egész másként alakul. Akkor talán a történelemben is helyet foglalt volna Ann Hutchinson mellett, mint egy új vallásos szekta alapítója. Valószínűleg prófétanő lett volna életének egyik vagy másik szakaszában, aki minden erejével

igyekszik kikezdeni és aláásni a puritán erkölcsök építményét. Meggyőződéséért elszenvedte volna a halált is a kor szigorú bírái kezéből. De így, hogy a sors egy gyermek nevelésének gondját bízta rá, szellemi rajongása kitombolhatta magát másképpen is. Hiszen ebben a gyermekben a nőiség fejlődő bimbója rejtőzött, amelyet neki kell oltalmaznia és kibontakozásra segítenie, ezer nehézség közepette. Minden ellene volt. A világ kegyetlen ridegsége, és maga a gyermek lénye is, amely bűnös eredetét állandóan mintha kihangsúlyozta volna. Hester sokszor kérdezte magában mélységes keserőséggel: vajon áldás-e vagy csapás, hogy törvénytelen szenvedélyének ez a gyümölcse megszületett?

Igaz, hogy sokszor merült fel benne e komor kérdés az egész női nemmel kapcsolatban is. Vajon érdemes-e elfogadnia ezt a földi létet még annak is, aki boldognak mondhatja magát közöttük? Önmagát illetőleg régen megadta a tagadó választ, és erről többé nem is okoskodott. Az elmélkedésre való hajlandóság megnyugtatta talán a nőt, mint ahogy a férfit megnyugtatja, de szomorúvá teszi. Talán mert megoldhatatlan feladatot lát maga előtt. Először fel kellene borítani a társadalom egész rendjét, és aztán újjáépíteni. Másodszor: a férfinem lényegét vagy legalábbis öröklött szokásait, amelyek már szinte természetévé lettek, kellene gyökeresen megváltoztatni. Csak akkor foglalkozhatna el az asszony magához méltó, tűrhető helyét a világban. És végül, ha mind e nehézségeket sikerül legyőzni az alapvető újításokkal, még mindig semmire se mehet a nő, amíg önmagát még gyökeresebben át nem formálja. Kérdés, nem pusztul-e el akkor éppen az az éterikus valami, ami az asszony igazi lénye. Súlyos problémák ezek, és gondolkodással sohase birkózhatik meg velük senki. Az asszony is csak egy módon oldhatja meg őket. Abban a pillanatban, amikor szíve kerekedik felül, az egész kérdés elillan. Hester szíve régóta megszűnt szabályosan, egészségesen dobogni, éppen azért vezérfonál nélkül tapogatózott a gondolkodás útvesztőjében. Hol visszafordult egy-egy megközelíthetetlen meredély előtt, hol meg feneketlen szakadék állta útját. Vigasztalan, fenyegető tájon botorkált reménytelenül és otthontalanul. Közben néha gyilkos kétség lett úrrá lelkén: nem volna-e jobb, ha a gyermeket mindjárt égbe küldené, ő maga pedig vállalná azt a sorsot, amit az isteni ítélet számára tartogat?

A skarlát betű tehát nem töltötte be hivatását.

De most a lelkésszel való éjszakai találkozás új kérdésre terelte gondolatait, és olyan feladatot állított eléje, amelynek megoldásáért semmiféle erőfeszítést és áldozatot nem sokallt. Saját szemével látta, milyen irtózatossá gyötrelmese viaskodik a pap, illetőleg már nem is viaskodik. Hiszen már az örület határán jár, ha ugyan át nem lépte ezt a határt.

Bármilyen súlyos következményei lehetnek is a titkos önvádnak, kétségtelenül gyilkosabb mérget csöpögtetett a szegény beteg szívébe az a kéz, amely segítséget kínált. Sarkában van szüntelenül a titkos ellenség, aki a segítő jó barát álarcát öltötte fel, és helyzetével visszaélve kitapogatja lelkének legfinomabb rugóit.

Hester azon töprengett, nem követett-e el gyávaságot, hamisságot és becsstelenséget, amikor módot adott a bosszúállónak, hogy áldozatát ilyen gyötrelmes, ilyen reménytelen helyzetbe kényszerítse. Nem is talált más mentséget, csak azt, hogy ha Roger Chillingworth követelését megtagadja, még irtózatosabb romlásba dönti a szerencsétlent, és lerántja önnön nyomorúságába. Ezért választotta a másik megoldást, amit akkor jobbnak hitt, pedig talán ez volt éppen a rosszabb.

Föltette magában, hogy tévedését, amennyire lehet, még jóváteszi. Hétesztendei keserves megpróbáltatás után most már nem érezte magát olyan tehetetlennek az orvossal szemben, mint azon az éjszakán, amikor bűne súlya alatt roskadozva, a gyalázat még szokatlan kínjától összetörtén állt szemben vele a börtön sötét cellájában. Azóta felküzdötte magát egy maga-

sabb helyre. Az öreg viszont lejjebb süllyedt talán, mint ahol ő akkor volt, mert azóta életének egyetlen tartalma a bosszú.

Éppen ezért Hester Prynne elhatározta, hogy beszélni fog egykori férjével, és megpróbálja kiszabadítani karmai közül az áldozatot.

Nem is kellett sokáig várni az alkalomra. Egy délután a félsziget távolabbi részén barangolt kislányával, és megpillantotta az öreget, amint kosárral a karján, bottal a kezében, a földre guggolva, gyökereket és füveket keresgélt, hogy azokból különféle gyógyszereket kotyvasson.

XIV. Hester és az orvos

Gyöngyöt elküldte a tengerpartra kagylót szedni, amíg ő azzal az öreg bácsival beszélget, aki ott a réten füveket gyűjt.

A gyermek elrebbent, mint a madár, és cipőjét levetve topogott meztelen fehér lábacskaival az iszapos tengerparton. Közben néha megállt, és kíváncsian nézegetett egy-egy pocsolyába, amit a visszahúzódó dagály ott hagyott neki tükörnek. A tócsából saját arcocskája nézett rá, sötét, göndör fürtjeivel, csintalan, mosolygó szemével, és mivel más játszótársa nem volt, ezt a kislányt hívta, kezét nyújtotta neki, hogy jöjjön futkározni. A tükörkép visszaintett, mintha azt mondaná: gyere inkább te ide hozzám, itt jobb! És Gyöngy belépett a vízbe, amely körülbelül térdéig ért. Most már lábacskáját is látta a fenéken, és még mélyebbről mosolygó arcának egy darabkája hol felbukkant, hol eltűnt a felkavart vízben.

Anyja ezalatt megszólította az orvost.

- Beszélni szeretnék veled, uram, olyasmiről, ami mind a kettőnket nagyon érdekel.

- Ni csak, Hester asszony beszélni óhajt az öreg Roger Chillingworthszel - mondta az fölgyenesedve guggoló helyzetéből. - Kész örömmel, asszonyom. Jó híreket hallok mostanában rólad mindenfelől. Nem is olyan régen, éppen tegnap este találkoztam a városi tanács egyik derék és bölcs tagjával, és a te ügyed is szóba került. Megsúgta nekem, hogy tárgyaltak rólad nemrégiben, sőt felmerült az is, nem lehetne-e a közbiztonság veszélyeztetése nélkül a skarlát betűt levenni a melledről. Becsületemre mondom, Hester, legjobb tehetségem szerint iparkodtam a derék férfiút rábírní, hogy az indítványt pártolja.

- A városi tanácsnak nem áll hatalmában ezt a bélyeget levenni rólam - felelte nyugodtan Hester. - Ha méltó leszek rá, úgyis lehull magától, vagy átalakul, és új jelentést kap.

- Akkor hát csak viseld tovább, ha azt hiszed, illik hozzád. Minden asszonynak joga van a saját ízlése szerint ékesíteni ruháit, ebbe nem szabad beleszólni. Különben is, olyan gyönyörűen kihímezted ezt a betűt, hogy egész jól hat ott a melleden.

Hester rendületlenül nézte az öregembert, valósággal megdöbbenetette, mennyire átformálta külsejét ez a hét esztendő. Nemcsak az idő, mert bár a kor is kétségtelenül nyomot hagyott rajta, aránylag jól bírta magát, erősnek és ruganyosnak látszott. Viszont a régi, nyugodt, elmélyedő kifejezés, amit Hester ismert, tökéletesen eltűnt, és helyette valami mohó, fürkésző, kemény és óvatos kifejezés ült az arcán. Látszott, hogy mosollyal igyekszik leplezni való lényét, de az minduntalan árulóan keresztülcillan, úgyhogy csak annál visszataszítóbb volt. Közben mintha valami vöröslő fény villant volna meg a szemében, mintha lelke égne odabent, tompán izzó parázson, amelyet egy véletlen lehelet lángra lobbanthat. Persze, igyekezett azonnal elfojtani és eltüntetni az áruló villanást, és olyan arcot mutatni, mintha semmi efféléről nem volna szó.

Roger Chillingworth pompás példája volt annak, hogy az ember ördögöt formálhat magából, ha kellő ideig, kellő energiával űzi az ördög mesterségét. Hét év óta egyebet sem tett a szerencsétlen, mint boncolgatott egy amúgy is halálra gyötört szívet, és gyönyörködött kínjaiban, még növelve is a szenvedését.

Hester mellén perzselően forró lett a vörös betű. Íme, egy másik emberi roncs, akiért részben ugyancsak ő felelős.

- Mit látsz az arcomon - kérdezte az orvos -, hogy olyan komolyan nézel?

- Olyasmit, ami könnyeket csalna a szemembe, ha lenne olyan keserű könny a világon. De hagyjuk ezt. Egy másik szerencsétlenről akartam most veled beszélni.

- Éspedig? - kapta fel fejét Roger Chillingworth érdeklődve, mintha örülne, hogy végre valakivel beszélhet a kérdésről, aki előtt nem kell titkolóznia. - De ne rejtegesd előttem az igazat, Hester asszony. Az én gondolataim is éppen vele foglalatoskodtak most. Beszélj nyíltan, és válaszolni fogok.

- Amikor utoljára beszélgettünk - kezdte Hester -, hét esztendővel ezelőtt, megígértetted velem, hogy hallgatni fogok arról, milyen kapcsolat volt köztünk régebben. Miután az ő élete és jó híre volt a kezében, nem láttam más kivezető utat, kénytelen-kelletlen teljesítettem kívánságodat. De nem szívesen tettem, jól tudod. Mert ha semmiféle más élőlénynek nem tartozom is semmivel azóta, és levettem minden kötelességet, ez az egy, vele szemben, megmaradt, és titokban éreztem, hogy elárulom őt, amikor megfogadom tanácsodat. Azóta állandóan közelében vagy. Nyomon követed minden lépését, kíséred ébren és álmában, fürkészed gondolatait, szívében vájkálsz, életét markodban tartod, és mindennap újra halálra ítéled elevenen. Ő pedig nem ismer téged. Én türtem ezt eddig, és kijátszottam az egyetlen embert, akihez még módomban lett volna hűnek maradni.

- Mit tehetél volna egyebet? - kérdezte Chillingworth. - Hiszen ha rámutatok, amikor a szószéken áll, onnan egyenest a börtönbe hurcolják, sőt esetleg tovább, az akasztófa alá.

- Lehet, hogy jobb lett volna - felelte Hester.

- Mit ártottam neki? - folytatta az orvos. - Igazán mondom, Hester Prynne, annyi gondot pazaroltam erre a nyomorult papra, hogy királyok sem tudnák megfizetni. Ha én nem segíték rajta, irtózatok között pusztult volna el, legkésőbb két esztendővel azután, hogy a bűnt együtt elkövették. Mert tudd meg, Hester, hogy belőle hiányzik az a lelkielő, ami neked lehetővé tette, hogy a skarlát betű súlyát elviseld. Ő, elárulhatná most valami érdekes titkot! De elég ennyi. Mondom, amit a tudomány csak tehet, azt mind elkövettem az érdekében. Hogy még lélegzik, hogy itt mászkál a földön, azt csak nekem köszönheti.

- Bár halt volna meg mindjárt kezdetben! - mondta Hester.

- Igazat szóltál, asszony - fakadt ki az öreg, és most nem bánta, hogy a lelkében égő vad tűz leplezetlenül lobog a szemében. - Bizony, jobb lett volna neki, ha elpusztul minél hamarabb. Soha még ember úgy nem kínlódott, mint ez a szerencsétlen, és ráadásul halálos ellensége szeme előtt, mert érzi, hogy én az vagyok. Érzi a gyűlöletes befolyást, amely rajta ül, mint valami átok. Valami titkos érzéssel megsejtette, mert nincs a világon halandó ember, akinek finomabb érzékei lennének, tudja, hogy a kéz, amely szíve húrjain tapogat, ellenség keze, és hogy titokban egy szempár figyel: a rosszat keresi benne, és meg is találja. Csak azt nem tudja, hogy az én kezem és az én szemem kínozza. Babonás ő is, mint hittestvérei, azt hiszi, a Gonosz hatalmába került, az gyöttri szörnyű álmokkal, kétségbeesett gondolatokkal, az küldte rá a lelki furdalást, a reménytelenséget, izelítőjéül annak, ami a túlvilágon várja. Pedig csak az én árnyékom ül rajta... az én állandó közelségem kínozza. Mert én vagyok az, akit a legvéresebben megbántott, akinek nincs más élettartalma azóta, mint az örök bosszú gyilkos mérge. Igaza van: nem téved, ha azt hiszi, hogy ellenség van a sarkában! Halandó ember, akiben emberi szív dobogott egykor, de ördöggé változott, csak azért, hogy őt gyötörje.

A szerencsétlen orvos beszéd közben iszonyodva emelte fel kezét, mint mikor az ember tükörbe nézve szörnyű idegen arcot lát meg a magáé helyett. Ritkán esik meg az emberrel, hogy erkölcsi énjének olyan igazi hű képmását látja meg maga előtt, mint ő most először életében.

- Nem eleget kínoztad még? - kérdezte Hester, aki észrevette az öreg szemének kifejezését. - Nem fizetett meg mindenért?

- Nem, nem... csak nőtt a tartozása - felelte az orvos, és lassanként, amíg beszélt, vadsága valami csüggedésnek adott helyet. - Emlékszel még, Hester, ki voltam én kilenc évvel ezelőtt? Akkor is őszbe hajlottak már napjaim, nem is korai őszbe, igaz. De az életem komoly kutatásban, nyugalomban telt, egyetlen célom az volt, hogy ismereteimet gyarapítsam, és becsületesen igyekeztem amellett embertársaim javát is szolgálni, bár talán az előbbi volt a lényegesebb. Nem volt nálam békésebb, jámborabb lélek, és kevesen mondhatták több joggal, hogy az életük értékes és gazdag. Emlékszel még rá? Lehet, hogy hidegnek tartottál, de tudnod kellett, hogy törődöm a mások javával is, igénytelen vagyok, szelíd, igazságos, és ha nem is meleg, de állhatatos érzésű. Mondd meg őszintén: ilyen voltam?

- Igen, sőt ennél több - felelte Hester.

- És ki vagyok most? - Egyenesen Hester arcába nézett, nem bánta, hogy vonásaira kiült minden gonoszsága. - Megmondtam már az előbb, mi vagyok. Ördög! De ki tett azzá?

- Én! - kiáltott Hester borzongva. - Én is, nemcsak ő. Miért nem állsz bosszút rajtam?

- Téged rábíztalak a skarlát betűre - felelte Chillingworth. - Ha az meg nem bosszul, többet én se tehetek.

Odabökött ujjával Hester mellére, és mosolygott.

- Megbosszult, ne félj - bölintott Hester.

- Magam is azt hiszem. De hadd hallom, miről akartál beszélni vele kapcsolatban?

- Fel kell fednem a titkot előtte - mondta Hester határozottan. - Hadd lásson végre valódi mivoltodban. Nem tudom, mi lesz a következménye. De tartozom neki vele, amiért olyan állhatatosan bízik bennem, bár romlást és átkot hoztam a fejére. Jó híre és állása ezen a világon, de talán élete is a te kezében van. De én, akit a skarlát betű hozzászoktatott az igazsághoz, még ha olyan igazság is, amit izzó vassal írnak az ember lelkébe... én nem sokra becsülöm az ilyen gyötrelmesen üres életet, és nem borulok le előtted itt, hogy kegyelmet kérjek számára. Tégy vele, amit akarsz, úgysem vár rá semmi jó... se énrám, se rád ebben az életben, se Gyöngyre. Ebből a sötét útvesztőből nem vezet ösvény kifelé.

- Majdnem szánni tudnálak - dörögte Roger Chillingworth, és nem tudta elfojtani csodálkozását. Kétségbeesésében az asszony szinte felséges volt most. - Vannak nagy tulajdonságaid, Hester. És ha talán külön ember szerelmével találkozol annak idején, ez mind nem így történik. Sajnálak, mondom, a jóért, ami elkallódott benned.

- Én is téged - felelte Hester Prynne -, sajnállak, amiért a gyűlölet bölcs és igazságos emberből ördögöt formált belőled. Nem akarod kiüzni magadból, nem akarsz ember lenni megint? Ha már ömiatta nem is, de pusztán magadért bocsáss meg, és a megtorlást bízod a sorsra, ne avatkozz az ő dolgába. Az előbb azt mondtam, hogy egyikünk sem várhat semmi jót ebben az életben, amióta a gonosz útvesztőben tévelygünk, és lábunk minduntalan megbotlik a bűnben, amivel utunkat teleszórtuk. De nem volt igazam. A te számodra még van remény... és csak a te számodra. Téged súlyosan megbántottak, és módodban áll a bocsánat. Miért mondasz le erről a nagy kiváltságról, miért nem élsz a végtelen kegyelemmel?

- Csönd, Hester, csönd - felelte az öregember. - Megbocsátani nem áll hatalmamban. Erősebbnek hiszel, mint amilyen vagyok. Rég elfelejtett tudásom most megint visszatér, és megvilágítja tetteinket, szenvedéseinket előttem. Első ballépésseddel elhintetted a gonosz magot, de azóta vak kényszerűség uralkodik mind a hármunk fölött. Vétettetek ellenem, de nem vagytok bűnösök, legfeljebb látszólag. Én sem vagyok ördög, habár az ördög mesterségébe avatkozom. Ez a végzetünk. És most már csak viruljon a fekete virág így, vagy úgy, te pedig menj utadra, és tégy vele, amit akarsz.

Kezével intett, aztán lehajolt megint, és tovább gyűjtötte a füveket.

XV. Hester és Gyöngy

Roger Chillingworth, a torz öregember, akinek arca sokáig kísértett még azokban, akik találkoztak vele, elbúcsúzott Hestertől, és továbbment, le-lehajolgatva a mezőn. Hol valami fűvet szakított le, hol egy gyökeret ásott ki, és a karján lógó kosárba rakta. Ősz szakálla majdnem a földet érte, ahogy görnyedezett.

Hester utánanézett egy darabig. Szinte várta, hogy a kora tavaszi, frissen sarjadt fű hirtelen megfakul a lába alatt, és botorkáló nyomait aszott barna foltok jelzik mindjárt az üdezőld pázsiton. Azon tűnődött, milyen füveket gyűjt vajon olyan nagy buzgalommal az öreg. Hátha gonosz szemével mindenféle mérget, gizgast csal elő a földből, ismeretlen, kártékony növények sarjadnak ujjai nyomán? Vagy beéri azzal, hogy épp a gyógyító növények ártó, gonosz méreggá változnak a kezében? Lehetséges, hogy a nap, amely ragyogva árasztja fényét mindenüvé, órá is süssön? Vagy talán csak nyomorék testének undok árnyéka mozog ott a mezőn? Vajon hová megy most? Hátha rögtön elnyeli a föld, és kopár, terméketlen folt marad a helyén, ahol majd idővel undok nadragulya, beléndek, maszlag és más mérges dudva nő, amit csak ez az éghajlat kitermelhet, és buján tenyészik. Hátha elrepül most rögtön denevérszárnyakon, és mennél magasabbra emelkedik, annál rútabb és ijesztőbb lesz a formája.

„Akár bűn, akár nem - gondolta keserűen Hester -, de gyűlölöm ezt az embert.”

Hibáztatta magát, és mégsem tudott úrrá lenni az érzésén. Próbálta felidézni a régi napokat, amikor a földteke másik oldalán éltek együtt. Az estéket, amikor előjött csöndes dolgozószobájából, és leült melléje a kandallóhoz, hogy az ő hitvesi mosolyánál melegedjék. Mondta is, hogy szüksége van erre a mosolyra, mert a könyvek között töltött magányos órák nagyon is lehűtik a tudós szívét.

Azelőtt úgy gondolt vissza ezekre a jelenetekre, mint elmúlt boldogsága képeire, de most, hogy későbbi élete tapasztalatain át nézte őket, szinte megborzongott rútságuktól. Nem is értette most már, hogy ez mind igaz lehetett. Hogyan szánhatta rá magát, hogy a felesége legyen?... Minden bűne között a legjobban azt bánta, hogy valaha is eltúrte, sőt viszonzta ennek az embernek langymeleg kézszorítását, túrte, hogy rámosolyogjon, és szemét a szemébe fúrja. Most úgy érezte, hogy minden, amit Roger Chillingworth ellen vétett, semmiség ahhoz képest, amit az cselekedett vele, elfogadtatta vele boldogság gyanánt ezt az életet, amikor szíve még tudatlan volt.

„Igen, gyűlölöm - hajtogatta magában egyre keserűbben. - Megcsalt, sokkal többet ártott nekem, mint én neki.”

Reszkessen minden férfi, aki egy asszony kezét elnyeri, és nem tudja fölkelteni annak szívében a legforróbb szenvedélyt! Mert könnyen Roger Chillingworth sorsára juthat. Megérheti, hogy az övénél erősebb érintésre asszonyában felébred az igazi érzés, még ezt a csöndes megelégedést, a boldogságnak ezt a márványképét is szemére veti, amit az eleven valóság helyett rákényszerített.

De hiszen Hester rég leszámolhatott volna minden efféle sérelemmel. Hát fontos volt ez még neki? Hát csakugyan nem hozott igazi megbánást a gyötrelmes skarlát betű hét hosszú esztendeje?

Mialatt most az öreg Chillingworth görnyedt alakja után nézve mozdulatlanul állt a réten, Hester lelkébe komoly fény vetődött, megvilágítva ott sok olyat is, amit azelőtt nem látott magában.

Mikor az orvos eltűnt, visszahívta gyermekét.

- Gyöngy, kicsi Gyöngyöm, hol vagy?

A gyermek szellemi elevensége soha egy pillanatra sem lankadt, most is éppen elég mulatságot talált, amíg anyja az öreg fűszedővel beszélgetett. Eleinte, amint mondtuk, saját képmásával szórakozott egy víztócsában, integetett neki, hogy jöjjön, és mikor az nem engedett a hívásnak, ő maga próbált befurakodni hozzá az elérhetetlen égbolt és megfoghatatlan föld birodalmába.

De hamar rájött, hogy valamelyik, vagy ő, vagy a másik nem igazi, így hát jobb szórakozás után látott. Kis csónakokat eszkábált magának nyírfakéregből, megrakta őket csigarakománnyal, és több hajót indított a tengerre, mint Új-Anglia bármelyik vállalkozó szellemű kereskedője. Igaz, hogy a legtöbb megfeneklett mindjárt a partnál. Akkor egy nyaláb lósóskát szedett a kis nyughatatlan, meg egy csomó pimpóvirágot, tetejébe kocsonyás testű medúzát rakott, hogy hadd olvadjon meg a napon. Aztán fölmarkolt egy csomót a fehér tajtékból, amely a közalgő dagály szélét jelezte, eldobta a szélben, és rohant utána, kapkodva a hófehér kis pelyheket, mielőtt visszahullanak a földre.

Mikor ebbe is beleunt, fölfedezett egy sereg vígan röpködő vízimadárkát a parton: a csintalan gyermek teleszedte kötőjét kavicssal, és szikláról sziklára szökdelve, csodálatos ügyességgel egymás után célba vette a kis jószágokat. Biztosra vette, hogy az egyik fehér begyű madárkát sikerült is eltalálnia, s a madár törött szárnnal rebbent fel. De erre szomorúan felsóhajtott a koboldgyermek, és abbahagyta játékát. Sajnálta, hogy bajt okozott a kis jószágnak, aki éppen olyan vad, mint a tengeri szél, vagy akár ő maga.

Utoljára hínárt és különféle tengeri füvet gyűjtött, övet, palástot, fejdísz készített magának, úgyhogy igazán holmi kis sellőhöz hasonlított. Örökölte anyja tehetségét, ő is gyönyörűen fel tudta ékesíteni magát. Mikor már elkészült a sellőruha, még utolsó ékességül egy csomó parti füvet markolt fel, és úgy, ahogy tudta, kirakta saját mellén a nagy A betűt, amit olyan jól ismert régóta. De az nem vörös volt, hanem üde zöld.

Mellére hajtva állát, hosszan, különös érdeklődéssel gyönyörködött a furcsa jelképben, mintha nem lenne komolyabb célja, mint kikutatni titkos értelmét.

„Kíváncsi vagyok, megkérdezi-e anyám, mit jelent?” - gondolta magában.

Ebben a pillanatban hallotta az anyja hangját, és odaröpült hozzá gyorsan, mint a tengeri madárkák, táncolt, kacagott, és ujjával különös ékességére mutatott rögtön.

Hester egy pillanatig nem szólt, majd azt mondta:

- Kislányom, az a zöld betű a te gyermeki kebleden értelmetlen dolog. De azt mondd meg, gyermekem, tudod-e, mit jelent ez a betű, amit anyádnak viselnie kell?

- Igen, anyám, az a nagy A betű. Mutattad az ábécéskönyvben is.

Hester komolyan figyelte az édes kis arcocskát, de bár megint ott lappangott a fekete szemekben az a különös kifejezés, nem tudta, gondol-e valamit Gyöngy a skarlát betű jelentéséről vagy sem. Szinte beteges vágy fogta el, hogy ezt a kérdést eldöntse.

- Tudod-e, gyermekem, miért kell anyádnak ezt a jelet viselnie?

- Persze hogy tudom - felelte a kislány ragyogó szemét anyja arcára függesztve. - Ugyanazért, amiért a pap mindig a szívére teszi a kezét.

- És az miért van? - Hester előbb mosolygott a gyerek furcsán találó megfigyelésén, de a következő pillanatban elsápadt. - Mi köze lehet ennek a betűnek más szívhez az enyémen kívül?

- Én mindent elmondtam róla, amit tudok, anyám - folytatta a gyermek, szokatlanul komolyan.
- Kérdezd meg azt az öregembert, akivel az imént beszélgettél. Ő talán megmondja. De igazán, anyácskám, komolyan kérdezem: mit jelent az a vörös betű, és miért viseled mindig a melleden? És mért teszi a szívére a kezét a pap bácsi?

Két kezébe fogta anyja kezét, és olyan komolyan nézett rá, ami nem is illett szilaj, bohó természetéhez. Hesterben megvillant a gondolat, hogy a gyermek talán csakugyan bizalommal közeledik most hozzá, és a maga módján mindent elkövet, hogy az ő bizalmát is megnyerje. Nem is látta még ilyennek a kislányt. Eddig, bár mindene volt ez a gyermek, és egész lelkével szerette, igyekezett hozzászoktatni magát, hogy ne várjon több viszonzást tőle, mint amennyit a szeszélyes áprilisi szélről várhat. Egy ideig játszik az emberrel, váratlanul előnti forró áramlatokkal, még jókedvében is követelődző, és többször lehűt, mint simogat, ha kebledet kitárod neki, de aztán gonoszkodása kárpótlásául, ha úgy hozza kedve, megcsókolja az arcodat kétes gyöngédséggel, vagy szelíden játszadozik fürtjeiddel egy darabig, aztán odábbáll, hogy folytassa üres játékát, és csak valami álmatag édességet hagy a szívedben.

Így ítélte meg az anya a kislány lelkét. Más távoli szemlélő még sokkal kevesebb vonzó tulajdonságot fedezett volna fel benne. De most hirtelen átfutott Hester agyán egy egészen új gondolat: Gyöngy, amilyen éles eszü és fejlett, nemsokára abban a korban lesz, amikor barátnője lehet, és talán megoszthatja vele szomorúságát is anélkül, hogy abból egyiküknek is kára lenne.

Bármilyen zavaros is a gyermek jelleme, első perctől fogva elég feltűnő a vakmerő bátorság, a hajlíthatatlan, erős akarat és a gőg, amiből talán idővel önérzetet is lehetne formálni. Az is lényeges tulajdonsága, hogy keserűen megvet mindent, amiben a hamisságnak csak a legkisebb árnyalatát találja. Azt is sejtette, hogy erős érzésekre képes a gyermek, bár ma még minden fanyar, bántó ízt ébreszt benne, mint aminőt a legpompásabb gyümölcsös is ad, amíg éretlen. És ha ennyi értékes tulajdonsága van, nagyon súlyosnak kell lennie az anyjától öröklött rossznak, hogy a furcsa kis tündérből ne igazán nemes asszony fejlődjék.

Az is nyilván vele született ösztöne volt Gyöngynek, hogy állandóan foglalkoztatta a skarlát betű. Amióta eszmélni kezdett, mintha a jelkép titkának kikutatása lett volna legfőbb feladata. Hester sokszor gondolta, hogy a sors az ő büntetésére ruházta fel ezzel a tulajdonsággal gyermekét. De mind a mai napig soha eszébe sem jutott feltenni, hogy talán kegyelem és áldás is származhatott volna ugyanebből számára.

Hiszen ha Gyöngy bizalomra és őszinteségre talál, ami megilleti, nemcsak mint földi gyermeket, de mint a szellemvilág követét is, miért ne enyhítette volna anyja szívében a jéggé dermedt fájdalmat, miért ne segíthetett volna neki legyőzni az egykor olyan féktelen szenvedést, ami azóta meghalt vagy szunnyadt szíve sírboltjában.

Ilyenféle gondolatok suhantak át Hester agyán, mintha valaki a fülébe súgta volna érthetően a szavakat. És Gyöngy ezalatt hűségesen tartotta kezét, arcát fölfelé fordítva, és újra meg újra megkérdezte:

- Mit jelent ez a betű, anyám? Miért viseled, és miért tartja a pap mindig a szívére a kezét?

„Mit feleljek neki? - kérdezte magában Hester. - Nem és nem! Ha csak ezen az áron vásárolhatom meg gyermekem szeretetét, sokallom az árat.”

Hangosan pedig ezt mondta:

- Csacsi gyerek! Micsoda bohóságokat kérdezel? Sok minden van a világon, amit az ilyen kis gyerek még nem érthet. Mit tudhatok én a tiszteletes úr szívéről. Ami pedig ezt a skarlát betűt illeti, hát azért viselem, mert olyan szép arany hímzése van.

Hester hét esztendő óta egyetlen csalárd szót sem ejtett a jelképről, amit szíve fölött hordott. Lehet, hogy eddig örködött fölötté valami komor és szigorú szellem, és most elhagyta, mert látta, hogy bármilyen szigorúan őrizte ezt a szívet, mégis belopózott oda valami új rossz, vagy felütötte fejét valami régi, amit nem sikerült onnan kiűzni. A gyermek időközben belefáradt a komolyságba, arca megint felderült.

De azért nem volt hajlandó elejteni a kérdést. Hazafelé menet még kétszer-háromszor előhozta, vacsora közben is újra, és később, amikor Hester lefektette. Aztán, mikor már-már elaludt, még egyszer fölpillantott pajkosan csillogó szemmel, és ismét megkérdezte: Anyám, mit jelent itt ez a piros betű?

Másnap reggel, alighogy kidugta fejét párnái közül, tovább folytatta, de most már a másik kérdéssel, amit olyan megfoghatatlanul kapcsolt az elsőhöz:

- Anyám, anyám, mondd, miért teszi szívére kezét a pap?

- Fogd be a szádat, rossz gyerek - felelte Hester olyan hangon, ahogy sose beszélt vele máskor.

- Ne zaklass, mert bezárlak a kamrába.

XVI. Erdei séta

Hester Prynne rendületlenül kitartott elhatározása mellett, hogy megmondja Dimmesdale tiszteletesnek, bármilyen kockázattal, sőt esetleg végzetes következményekkel járjon is, ki az az ember, aki bizalmába férkőzött. Tudta, hogy a lelkész sokat sétál magánosan a tengerparton vagy a környék erdős domboldalain, és remélte, hogy találkozik vele. De napokon át hiába várta az alkalmat. Abban sem lett volna semmi, ha fölkeresi dolgozósobájában. A lelkész szeplőtlen hírnevét ezzel nem veszélyezteti. Jártak ott éppen elegenden bűnbánó hívei közül, hogy meggyónják, ami a lelküket nyomja. Nemegyszer sötétebb bűnt is feltártak előtte önként, mint amilyennek bélyegét Hester hordta.

Lehet, hogy az öreg Chillingworth leskelődésétől féltette titkos találkozásukat, lehet, hogy már ok nélkül is állandóan gyanakodott, de még inkább talán azért, mert mind a ketten csak akkor tudtak nyugodtan lélegzeni egymás közelében, ha az egész széles világ tárva állt előttük. Szóval, Hester nem akart szűkebb helyen találkozni vele, mint a szabad ég alatt.

Végre az egyik betegszobában, ahol Dimmesdale-nek is imát kellett volna mondania, megtudta, hogy a lelkész az előtte való napon elment indián hívei közé Eliot misszionáriust meglátogatni. Másnapra várták vissza, a délután egy bizonyos órájában.

Ezért hát Hester másnap, kislányát kézen fogva - mert nélküle akkor sem ment sehová, ha terhes volt számára a kíséret -, nekivágott az erdei útnak.

Az út a félsziget felső végén, ahol már a szárazföld következett, keskeny gyalogösvénnyé változott. A két vándor az őserdő titokzatos sűrűségében igyekezett tovább. Óriási fekete fák álltak szorosan egymás mellett mindkét oldalon, alig eresztve át itt-ott az égbolt világosságát. Hester arra gondolt, hogy lelkileg éppen ilyen sötét vadonban bolyong hosszú évek óta. Hűvös volt és sötét. Fejük fölött a könnyű felhőket meg-megszabdalta a szél, úgyhogy itt-ott átszűrődött a napsugár, fényes foltokat vetve előttük az útra. De a csillogás mindig jó messze látszott, benn az erdő mélyén. A napsugarak játéka nem volt olyan eleven, mint máskor, elnyomta a környezet és világítás komorsága; ahogy közelebb jött, rögtön el is tűnt, és helyén annál sötétebbnek látszott a föld.

- Anyám - mondta a gyermek -, a napsugár téged nem szeret. Mindig elszalad, és elbújik előled, biztosan attól fél, ami a melleden van. Oda nézz, ugye milyen szépen játszik ott előttünk. Maradj te itt, én majd odaszaladok és elfogom. Én csak gyerek vagyok, előlem nem szökik, mert az én mellemen még nincs olyan...

- Nem is lesz, remélem, kicsikém - mondta Hester.

- Miért ne lenne? - És a gyermek hirtelen megállt, visszafordulva, pedig már éppen futni készült. - Hiszen az magától jön, mire felnőtt asszony leszek, nem igaz?

- Szaladj, kislányom, és fogd el a napsugarat, úgysem tart soká.

Gyöngy nekiiramodott, és Hester mosolyogva látta, hogy csakugyan sikerült elfognia a napsugarat. Ott állt nevetve a fénynyaláb közepén. Lihegett az erős mozgástól, és valósággal szikrázott ő maga is, mintha a napsugarak csakugyan körülzárták volna új játszótársukat. Ott maradtak egészen addig, míg az anya a bűvös kör fényéhez nem ért.

- Most mindjárt elmegy - mondta a gyermek elszomorodva.

- Ide nézz, kinyújtom a kezemet, és én is kimarkolok egy kicsit belőle.

De ebben a pillanatban a napfény eltűnt, vagy talán a gyermek szívta föl magába. Gyöngy olyan diadalmas arcot vágott, hogy Hester igazán azt hitte, ő vitte magával a csillogást, és most fényleni fog előtte az úton, ha újra a sűrűségbe érnek.

Mindig újra meg újra elcsodálkozott a kislány törhetetlen élénkségén és fáradhatatlan szellemi elevenségén. Ez volt a legkülönösebb tulajdonsága, és egész biztosan nem tőle örökölte. Körülötte a telepen élő gyerekek majdnem mind magukkal hozták a világra a skrofulával együtt a szomorúság nyavalyáját is, amit őseik rájuk hagytak. Lehet, hogy ez a nagy nyugtalanság is beteges, talán csak annak a kétségbeesett viaskodásnak a nyoma, ami őbenne volt a gyermek születése előtt. Az állandó erőfeszítésnek, amellyel a csüggedés ellen küzdött. Tagadhatatlanul kétes értékű báj volt ez, és valami kemény, acélos csillogást adott a gyermek egész lényének. Sokszor gondolta, hogyha valami igazán nagy bánat érné, ami egészen föl-kavarja, akkor lenne csak érző ember belőle. De erre most még nagyon ráér.

- Gyerünk, kicsikém - mondta Hester, és ő is megállt azon a helyen, ahol az előbb Gyöngy napsugárban fürdött. - Ülünk le egy kicsit itt az erdőben, jó lesz pihenni.

- Én nem vagyok fáradt, anyám, de nem bánom, leülök melléd, ha mesélsz nekem.

- Miről meséljek, kicsikém?

- Ó, hát a Fekete Emberről - felelte a gyermek, anyja ruhája ujját tartva, és félig komolyan, félig csintalanul nézett fel rá. - Meséld el, hogyan járkal itt az erdőben azzal a nagy, vaskos, rézcsatos könyvvel, amit odatart mindenkinek, akivel találkozik, itt az erdőben, hogy írja be a nevét a saját vérével. És aztán ráteszi a bélyegét a mellükre. Te is találkoztál a Fekete Emberrel, ugye, anyám?

- Hát ezt meg ki mesélte neked, Gyöngy? - kérdezte Hester, aki ráismert a közszájon forgó babonára, amit a városban sokszor hallott.

- Az az öreg néni, aki ott ült tegnap a kályhasutban, amikor virrasztottál - felelte a gyermek. - Azt hitte, alszom, és nagyon sokat mesélt a Fekete Emberről, mondta, hogy ezren meg ezren találkoztak már vele, beírták nevüket a könyvébe, és ő megbélyegezte őket. Az a csúnya néni, az öreg Hibbinsné is közöttük van. És tudod, anyám, mit mondott még? Hogy ez a vörös betű itt a te melleden, ez is a Fekete Ember bélyege. És hogy vörös fénnel világít, mikor éjszaka a sötét erdőben találkozol vele. Igaz ez, anyám? És igaz, hogy éjszaka kijössz hozzá az erdőbe?

- Megtörtént már, kicsikém, hogy felébredtél éjjel, és nem találtál otthon? - kérdezte Hester.

- Nem emlékszem. De ha talán félsz otthagyni engem a kunyhóban, hát inkább vigyél magaddal. Én szívesen mennék. De igazán, anyám, mondd meg, van a világon Fekete Ember? És igazán találkoztál már vele? És igaz, hogy ez az ő jele itt rajtad?

- Ha elmondom, megígéred, hogy azután békében hagysz?

- Igen, ha mindent elmondasz.

- Egyszer életemben csakugyan találkoztam vele - mondta Hester. - Ez a piros betű az ő bélyege.

Beszélgetés közben egyre beljebb kerültek az erdőbe. Most már nem kellett attól tartaniok, hogy hívatlan járókelők kilesik őket. Ott leültek a dús mohában, ahol száz esztendővel ezelőtt még óriás fenyőfa állt. Gyökere és törzse árnyékban volt, csak koronája ért fel odáig, ahol napsugarat kaphatott.

Egy kis mélyedésben telepedtek le, kétoldalt levéllel telehintett lejtő emelkedett. Középen kis vízerecske folyt, amelyre sűrűn hullottak az elszáradt falevelek. Óriás fák hatalmas ágai himbálództak a víz fölött, fölkarva folyását, és örvényeket formálva itt is, ott is. Másutt meg, ahol sodra erősebb volt, barna homok és fehér kavics állt ki belőle.

Ha az ember szemével követte a csörgedező vízerecskét, mindenütt kivehette a fák között a csillogást. De valamivel odább egészen eltűnt a hatalmas törzsek, a sűrű bozót meg a zuzmóval benőtt sziklák között. Mintha az óriás fák és sziklatömbök mindenáron el akarták volna rejtetni a kis patakot, attól tartva, hogy szüntelen csacsogásával elárulja a vén erdő titkait, ahonnan eredt, vagy sima tükrében megmutatja őket. És a kis patak, ahogy továbblopakodott az erdő sűrűsége felé, állandóan csacsogott, szelíden, nyugalmasan, de egy kicsit bánatosan is, mint a gyermek, aki örömtelenül töltötte kicsi korát, és nem is tud igazán mulatni komor környezetében, ahol csupa sötét szín veszi körül.

- Ó, te bolond, unalmas kis patak! - kiáltott fel Gyöngy türelmetlenül, mikor egy darabig hallgatta a víz csobogását. - Miért vagy olyan szomorú? Legyen jókedved végre, ne sóhajtozz, ne morogj örökké!

De a patak egész életét itt töltötte a sötét fák között, és annyi komor tapasztalatot gyűjtött, hogy bizony nem nagyon volt vidám mondanivalója. Gyöngy is hasonlított hozzá, hiszen az ő élete is titokzatos forrásból eredt, és csak súlyos, sötét, árnyékba borult képeket látott maga körül. De ő nem úgy tett, mint a patak; ő táncolt, dalolt, és vidám csacsogás jelezte útját.

- Mit mesél ez a szomorú kis patak, anyám? - kérdezte a gyermek.

- Ha bánatod lenne, gyermekem, biztosan arról mesélne neked - felelte Hester -, mint ahogy nekem az én bánatomról mesél. De most ide figyelj, lépéseket hallok az út felől, és mintha valaki a gallyakat hajlítaná félre. Eredj most játszani, gyermekem, mert beszédem volna azzal, aki itt jön.

- A Fekete Ember? - kérdezte a gyermek.

- Fogadj szót, és eredj játszani. De ne csatangolj el messzire az erdőben. Mihelyt szólítalak, siess ide hozzám.

- Jó, anyám, de ha a Fekete Ember jön, szeretnék még egy percig itt maradni, és megnézni a nagy könyvet a hóna alatt.

- Siess, csacsi gyerek - szólt rá az anyja türelmetlenül. - Nem a Fekete Ember. Most már te is láthatod, ha átkukucskálsz az ágak között. A lelkész van ott.

- Csakugyan - mondta a gyermek csodálkozva. - És nézd, megint a szívéen tartja a kezét. Talán ő is beírta nevét a könyvbe, és a Fekete Ember bélyegét most eltakarja a kezével? De miért nem viseli akkor ő is itt kívül, mint te, anyám?

- Most eredj, máskor zaklathatsz, ha akarsz, de most hagyj békén. Vigyázz, ne kóborolj messzire, csak ameddig a patak csobogását hallod.

A gyermek elszaladt dalolva a patak mentén, mindenáron össze akarta keverni a maga vidám nótáját a mélabús csobogással. De a patak, úgy látszik, nem hallgatott a vigasztaló szóra, csak mesélt tovább szomorú titkairól, a maga érthetetlen nyelvén: olyasmiről, ami megtörtént vagy ami csak ezután történik a komor őserdő mélyén.

Gyöngy éppen elég szomorúságot tapasztalt a maga kis életében, nem vágyott a patak társaságára, és egyszerűen faképnél hagyta. Letelepedett valamivel odább, aztán felkapaszkodott a meredek sziklára, és ibolyát, kökörösint meg vörös szellőrózsát szedgetett hasadékaiból.

Hester, amint magára maradt, lassan elindult az ösvény felé, de nem lépett ki a fák árnyékából. Most már egész jól kivette a papot. Magányosan közeledett az úton, vaskos faágra támaszkodva, amit valószínűleg most vágott az erdőben. Arca beesett volt, mozgása erőtlen, olyan bágyadtan lépkedett, amilyennek sohasem mutatta magát, mikor a város környékén sétált, ahol mások láthatták. De itt, most, az erdő mélységes magányában elárulta magát. Nem is csoda, hiszen ez a súlyos csend már maga is biztosan nyomasztóan hatott a lelkére. Ernyedten, közömbösen rakosgatta lábát, mintha semmi értelmét nem látná annak, hogy tovább haladjon, mintha nem is lenne hozzá semmi kedve, sőt jobb szeretne lefeküdni ott, a legelső fa tövében, és ott maradni mozdulatlanul az idők végéig. Hadd takarja be lassanként a hulló falevél, hadd söpörje be földdel a szél, kis halmot formálva teste fölött, akár élő, akár élettelen az a test. Még ahhoz sem volt elég ereje, hogy a halált kívánja vagy kerülni akarja.

Hester, aki messziről figyelte, nem tudta fölfedezni rajta a kínlódásnak semmi határozott jelét, kivéve azt az egyet, amit a gyermek észrevett, hogy kezét mindig a szívében tartja.

XVII. A pásztor és báránya

Nagyon lassan közeledett, de mégis majdnem elhaladt már mellette, mielőtt Hesternek megjött volna a hangja, hogy hangosan megszólítsa. Végre mégis sikerült.

- Arthur Dimmesdale! - szólalt meg előbb egész gyöngye hangon, aztán hangosabban, de rekedten ismételte. - Arthur Dimmesdale...

- Ki szólít? - riadt fel a lelkész.

Hirtelen kiegyenesedett, mint aki nem szereti, ha olyankor látja valaki, mikor egészen elhagyta magát. Ijedten nézett a hang irányába, de csak homályosan vehette ki a sötét ruhába öltözött alakot az erdő homályában, a sűrű lombok között. Különben is, most egészen felhős volt az ég, és alig szűrődött be valami kis fény. Nem tudta: asszony áll-e ott, vagy valami árnyék. Olyan sokszor kísértették különféle árnyalakok, könnyen hihette, hogy azok közül egy lopódzott ki most, hogy megálljon előtte a fák között.

De amikor közelebb lépett, rögtön szemébe ötlött a skarlát betű.

- Hester! Hester Prynne! Te vagy az? Élsz még?

- Én vagyok - felelte az asszony. - Élek, már amennyire ez alatt a hét év alatt élhettem. De te, Arthur Dimmesdale... te élsz-e még?

Senki se csodálkozzék rajta, hogy egymás testi valóságát nem vették egészen biztosnak, sőt a magukéban is szinte kételkedtek, olyan különös volt ez a találkozás itt az erdő mélyén, mint amikor a síron túli világban találkozik először két szellem, akik földi életükben meghitt viszonyban voltak, de most remegő borzalommal nézik egymást, mert még nem szokták meg testetlen állapotukat és az árnyak társaságát.

Két kísértet, amint rémülten megáll egymással szemközt! Önmaguktól is féltek ebben a pillanatban, hiszen életük válsága most hirtelen a tudatukba szökkent, kitárva előttük a múltat és mindazt, ami azóta történt, úgy, ahogy csak az ilyen lélegzetfójtó pillanatokban lehetséges, nagy ritkán. Ilyenkor a lélek meglátja önmagát, a tűnő pillanat tükrében.

Arthur Dimmesdale lassú, tétovázó mozdulattal kinyújtotta remegő kezét, amely hideg volt most, akár egy halotté, és megérintette a másik hideg kezét. De bármilyen fagyos is volt ez az érintkezés, mégis lefoszlott róluk a félelem. Most már legalább tudták, hogy ugyanabban a világban tartózkodnak mind a ketten.

Egyik se szólt többet, egyik se vezette a másikat, de valami csodálatos egyetértéssel visszahúzódtak a sűrűségbe, ahonnan Hester az előbb kilépett, és letelepedtek a mohos fagyökrésre, ahol Hester kislányával üldögélt az előbb.

Mikor megjött a szavuk, előbb közömbös apróságokról beszéltek, mint két ismerős, hogy milyen borús az ég, alighanem vihar lesz, majd egymás egészségéről tudakozódtak. És így nagyon lassan, bátortalanul, lépésről lépésre közelítették meg, ami lelkükre nehezedett. Sorsuk és a külső körülmények nagyon eltávolították őket egymástól, szükségük volt rá, hogy előreküldjék ezt a néhány mindennapi apróságot, hogy megnyissa előttük a közlés kapuit, mielőtt igazi mondanivalójuk átléphetett a küszöbön.

A lelkész egyszerre csak Hester arcára függesztette tekintetét, aztán megszólalt:

- Mondd, Hester... te békességet találtál?

Hester bágyadtan mosolygott, és a mellén pirosuló betűre nézett.

- Hát te?

- Én nem... Én csak kétségbeesést - felelte a pap. - Mit is várhatna az ilyen ember, aki így él, mint én? Ha istentagadó lennék vagy lelkiismeretlen, erőszakos, aki csak a maga durva ösztöneit követi, talán békességet találtam volna már régen. Sőt talán ki se zökkentem volna nyugalomból. De az ilyen lelki berendezéssel... ha volt is bennem egy és más jó valamikor, Isten legválogatottabb adományai is csak a lelki gyötrellem hóhéreszközeivé váltak. Ó, Hester, nagyon szerencsétlen vagyok!

- A nép tisztelettel tekint rád, és nem tagadhatod, hogy sok jót teszel. Ez nem vigasztal?

- Csak annál szörnyűbb, Hester! Csak annál szörnyűbb! - Keserűen elmosolyodott. - Ami pedig azt illeti, hogy látszólag jót is teszek, hát én nem hiszek benne. Ez csak csalódás lehet. Mit tehetne egy ilyen lélekroncs, mint én, más lelke megváltásáért? Hogy tisztíthatna meg másokat, aki maga is csupa mocskok? Az emberek tisztelnek, azt mondod. Bár illetnének gúnnyal, bár gyűlölnének!... Azt hiszed, jólesik ott fönn állni a szószéken, és tűrni, hogy száz meg száz szem úgy nézzen rám, mintha arcomról a mennyei világosság sugározna?! Letekinteni híveim gyülekezetére, akik az igazságot szomjúhozzák, és úgy hallgatják szavamat, mintha a pünkösdi tüzes nyelv lebegne felettem. És közben saját belsőmet látni, a fekete valóságot, látni, mi az, amit bálványoznak! Ó, hányszor szakadt föl belőlem a keserű nevetés, amikor arra gondoltam, micsoda ellentét van a látszat és a valóság között! Tudom, az ördög is jót nevet rajtam.

- Nem vagy igazságos önmagad iránt - mondta Hester szelíden -, hiszen mélységesen megbántad, amit tettél, bűnöd rég elmaradt mögötted a messze múltban. Mért lenne jelen életed kevésbé szent, kevésbé igaz, mért ne lehetne tényleg olyan, amilyennek az emberek látják? Hát a megbánás, amelyet annyi jótéttel pecsétel meg valaki, semmit se jelent? Igazán nem tudom, mért nem találsz békességet?

- Nem, nem, Hester, ez semmit se jelent. Ez mind hideg, halott, nem valóság. A megbánásból kivettem részem, igaz, de a vezeklésből nem. Különbözően rég le kellett volna dobnom az álszentségnek ezt a köntösét, és megmutatkozni az emberek színe előtt úgy, ahogy majd a Nagy Bíró előtt állok egyszer. Milyen boldog vagy te, Hester, aki nyíltan viseled a melleden a skarlát betűt. Az enyém csak titokban perzseli a szívemet. Nem is sejtéd, micsoda megkönnyebbülés hét esztendei rút ámítás kínja után végre egyszer olyan szemekbe nézni, amelyek igazi mivoltomban látnak. Lenne csak egy barátom, vagy akár ellenségem is, akihez elmehetnék mindennap, ha a többiek magasztalásától megcsömöröltem, és aki tudja rólam az igazat, hogy a legocsmányabb vagyok minden bűnösök között. Azt hiszem, akkor föléledne a lelkem. Már ez a cseppnyi igazság is megmenthetne talán. De így, minden csak hazugság!... Üresség!... Halál!

Hester ránézett, de még mindig nem tudta elszánni magát. Pedig a rég elfojtott indulatoknak ez a szilaj kitörése mintha kínálta volna neki az alkalmat, hogy rátérjen mondanivalójára. Legyőzte félelmét, és rákezdte:

- Van olyan barátod, akivel együtt sirasd a bűnödöt, hisz itt vagyok én, bűnöd osztályosa. - Megint tétozott, és össze kellett szednie minden erejét, hogy folytatni tudja. - És van olyan ellenséged is már régóta, aki mindent tud rólad. Egy földél alatt élsz vele.

A lelkész felpattant, és görcsösen szívéhez kapott, mintha ki akarná tépni onnan. Lélegzete elakadt.

- Mit mondasz?! - kiáltotta rémulten. - Ellenség, akivel egy föld alatt élek? Hogy érted ezt?

Hester Prynne most átérezte, milyen nagyot vétett a szerencsétlen ember ellen. Hiszen hosszú évekre kiszolgáltatotta valakinek, aki csak kárát akarhatta. Maga az, hogy ilyen ellensége van, lelke mélyéig fölkaparhatta ezt a betegesen érzékeny lelket, tekintet nélkül arra, milyen áruhában rejtőzik az illető.

Volt idő, mikor Hester nem érezte át ennyire komolyan a felelősséget. Lehet, hogy a saját baja keserítette el, annyi bizonyos, hogy egyszerűen sorsára bízta a lelkész, abban a hitben, hogy az mindenesetre jobb, mint az övé. Csak amióta együtt virrasztott vele azon a borzalmas éjszakán, csak azóta támadt föl benne újra minden együttérzés. Most már helyesebben olvasott a szívében. Nem kételkedett benne, hogy Roger Chillingworth állandó közelsége, a rosszakarát mérge, amely egészen megfertőzte körülötte a levegőt, végzetes pusztítást okozott. A bosszúálló így az orvos áruhájában kényelmes ürügyet talált arra, hogy állandóan a meggyötört lélekben vájkáljon, és ezzel kegyetlenül visszaélt. A beteg lelkiismeretét állandóan forrongásban tartja, és ez nem jótékony fájdalom, hanem szétzilálja, megrongálja egész belső életét. Az ilyen állapotnak nem is lehet más eredménye, mint a lelki zavar, és előbb-utóbb a teljes elidegenedés a jó és igaz fogalmától. Talán ez az, amit a földön tébolynak neveznek.

Így kellett viszontlátnia saját hibájából azt, akit valamikor, sőt - mért ne mondjuk ki végre? - most is olyan forrón szeretett. Most érezte csak igazán, amit már az orvosnak is mondott, hogy ezerszer jobb lett volna a másik lehetőséget választani, a szégyent, sőt talán a halált is. Könnyebb lett volna ebben a pillanatban meghalni ott a lába előtt az avaron, mint kimondani a szörnyű igazságot.

- Ó, Arthur! - kiáltott kétségbeesetten -, bocsáss meg nekem. Mindenben igazságra törekedtem, ez volt az egyetlen erény, amelynél kitartottam végső erőfeszítéssel. Csak akkor nem, mikor a te neved, a te életed, jó híred forgott kockán. Akkor vállaltam a csalárdságot. De a hazugság sose jó, még akkor sem érdemes elfogadni, ha a másik oldalon a halál fenyeget. Sejted már, mit akarok mondani? Az öreg ember, az orvosod, aki Chillingworthnek nevezi magát, az én férjem volt egyszer.

A lelkész ránézett, és szemében most ott lobogott az a vad indulat, amely lénye legmélyén szunnyadt. Ez volt az, amit az ördög magának követelt belőle, abban a reményben, hogy így lelke többi részét is megkaparinthatja. Mert ez a vadság, bár sokkal tisztább, magasabb, szebb vonással vegyült benne, mégis szorosan hozzátartozott. Hestert soha életében ilyen sötét, kemény pillantás nem sújtotta.

Nem sokáig tartott, de ezalatt a lelkész mintha átalakult volna. Csakhogy a szenvedés annyira kikezdte már, annyira fölemésztette erejét, hogy még alacsonyabb ösztönei sem bírták sokáig a harcot. A következő pillanatban lerogyott a földre, arcát kezébe temette.

- Tudnom kellett volna - nyögte -, tudtam is. Nemhiába szorult el ösztönösen a szívem, amikor először megláttam, és azóta is mindig. Miért is nem hallgattam a szavára? Ó, Hester Prynne, te nem tudod, milyen irtózatoss ez! És milyen megalázó, milyen undorító az egész! Milyen borzalmasan rút dolog, amikor egy bűnös és beteg szív kitárul éppen annak a szemelőtt, ezt sose bocsáthatom meg neked!

- Meg kell bocsátanod! - kiáltott Hester, és odatérdelt mellé a zörgő falevelekre. - Bízd Istenre a büntetést, de te bocsáss meg.

Kétségbeesett gyöngédséggel átölelte a nyakát, a fejét keblére vonta, nem törődött vele most, hogy ott van a vörös betű. A lelkész ki akart bontakozni karjai közül, de ő nem eresztette, félt, hogy megint olyan szigorúan néz rá.

Az egész világ szigorúan nézett rá, hét esztendő óta csupa komor pillantás érte e magányos asszonyt, és ő szó nélkül tűrte, még csak el sem fordította szomorú szemét. Az ég is szigorúan nézett rá, és azt is kibírta. De hogy ez a bűnös, sápadt, elkínzott ember is így nézzen rá, azt nem bírta el, nem tudta volna túlélni.

- Megbocsátasz, mondd? - hajtogatta újra meg újra. - Nem nézel rám olyan komoran?

- Megbocsátok, Hester - tört fel végre a lelkész melléből nagy nehezen a szó, sötét csüggedéssel, de nem haraggal. - Megbocsátok most már, bár az Úristen is megbocsátana mind a kettőnknek. Nem mi vagyunk a leggonoszabb bűnösök ezen a világon, Hester. Van valaki, aki még ocsmányabb a bemocskolt papnál is. Ennek a vén embernek a bosszúja feketébb az én bűnömnél. Hidegvérrel meggyalázta egy emberi szív szentségét. Mi ezt sose tettük, Hester.

- Soha, soha - suttogta az asszony. - Amit mi tettünk, az szent volt a maga nemében. Mi úgy éreztük, így is mondtuk mindig. Elfelejtetted már?

- Csitt, Hester - és a lelkész lassan felállt. - Nem felejtettem még el.

Ott ültek megint egymás mellett kézen fogva a kidőlt óriás fa mohos törzsén. Soha ennél súlyosabb órát nem hozott rájuk az élet. Mintha ide igyekezett volna ösvényük hosszú-hosszú esztendők óta, mindig beljebb hatolva a sűrű sötétségbe. De annyi szépséget hozott mégis, hogy nem tudtak megválni tőle. Ott ültek mozdulatlanul még hosszú percekig. Körülöttük a komor, sötét erdő zúgott, recsegett a magasan nyargaló szélben. Az ágak összeverődtek fejük fölött. Az öreg fák fájdalmasan nyögtek, morajlottak, mintha a szerelmes pár szomorú történetét mesélnék egymásnak, vagy a sötét jövődőt, ami rájuk vár.

És ők még mindig nem tudtak megválni a pillanattól. Milyen sivár és vigasztalan volt most az ösvény, amely visszavezetett a telepre, ahol Hester újra felöltheti gyalázata terhét, a lelkész pedig szeplőtelen híre gyűlöletes hazugságát. Így hát még mindig nem tudtak betelni a súlyos pillanattal. A legragyogóbb verőfény sohasem volt olyan drága nekik, mint most az erdő naptalan homálya. Itt, ahol csak az ő szeme látta, nem perzselte Hester szívét a skarlát betű, és Arthur Dimmesdale, aki elárulta istenét és felebarátait, egyetlen pillanatra igaz ember lehetett.

De most eszébe villant valami, és rémülten szökött talpra.

- Hester, hisz ez most új szörnyűséget jelent! - kiáltott. - Tudja Roger Chillingworth, hogy föl akarod fedni előttem kilétét? Mit gondolsz? Meg fogja őrizni titkunkat továbbra is? Mit fog kieszelni vajon, hogy bosszúját tölthesse rajtunk?

- Csodálatosan zárkózott volt mindig - felelte Hester elgondolkozva -, és amióta csak bosszújának él, ez még jobban elhatalmasodott rajta. De nem hinném, hogy elárulja titkunkat. Valószínűleg más módon igyekszik majd kielégíteni sötét szenvedélyét.

- És én... hogy élhessek csak még egy órát is vele egy földél alatt? Hogy szívhasak egy levegőt halálos ellenséggel? - jajgatott a lelkész magába roskadva, és kezét görcsösen szívére tapasztva. Ezt most már önkéntelenül tette, akkor is, ha nem tudott róla. - Gondolkozz helyettem, Hester, te erős vagy. Dönts te helyettem.

- Nem kell együtt maradnod vele - mondta Hester lassan, de határozottan. - Nem kell, hogy a szívedet kiteregesd gonosz szeme előtt.

- Ez, hidd el, százszor rosszabb a halálnál, de mit csináljak? Legfeljebb az a választásom marad, hogy lefekszem újra ide a falevelekre, és bevárom, míg eltemetnek. Talán meghalok.

- Ó, mi lett belőled! - kiáltott Hester, és szeméből könny szivárgott. - Pusztá gyöngeségből meg tudnál halni?! Mert más okod nincsen rá.

- Isten ítélete van rajtam - felelte az összetört szívű lelkész. - Nincs erőm viaskodni ellene.

- Az Ég megkönyörül rajtad, csak legyen erőd élni a kegyelemmel.

- Adj tanácsot nekem, segíts a te erőddel.

- Hát olyan szűk ez a világ? - És Hester Prynne mély, sötét szemét a lelkész arcára szegezte, így akarta ösztönösen, delejes erővel talpra állítani a szerencsétlent, akinek lába roskadozott. - Azt hiszed, az egész világegyetem ennek a városnak a határai között húzódik meg, ahol nemrég még pusztá avar terült, éppen ilyen magányosan, mint ez itt körülöttünk? Hová vezet az erdei ösvény? Azt mondod, vissza a telepre. De ellenkező irányba is vezet. Tovább, tovább halad az erdő sűrűjében, és minden lépéssel jobban belevesz. Egy-két mérföldre innen a sárga faleveleken meg se látszik már a fehér ember lába nyoma. Ott szabad vagy, pár órai vándorlással kikerülhetsz ebből a világból, ahol a legnyomorultabb voltál, és eljuthatsz oda, ahol még boldog lehetsz. Nincs elég árnya a végtelen erdőnek, hogy elrejtse szívedet Roger Chillingworth gonosz tekintete elől?

- De igen, Hester, elrejtőzhetem talán a korhadtt falevelek alá - felelte a pap bágyadt mosollyal.

- És ha ez nem, hát ott van a tenger szélesebb ösvénye - folytatta Hester. - Azon jöttél ide, ha akarod, vissza is visz megint. Szülőházánkban, akár valamelyik elhagyott kis faluban, akár London hatalmas házrengetegében, vagy Németországban, Franciaországban, a derűs Itáliában, mindenütt találhatsz magadnak helyet, ahol az ő hatalma nem ér el. Mi keresnivalód itt, a vasszívű emberek között?! Mi közöd az ő gondolataikhoz, úgyis régen rabságba hajtották lelked jobbik részét.

Dimmesdale úgy nézett rá, mintha régi álma megvalósítására biztatná.

- Nem lehetséges. Nincs erőm, Hester, mert bármilyen nyomorult és bűnös legyek is, mindig úgy gondoltam, hogy földi életemet itt tengetem most már, ahová a gondviselés helyezett. Ha az én lelkem elveszett is, mások lelkéért még tehetek egyet-mást. Nem merem elhagyni őrhelyemet, bár tudom, hűtlen katona voltam, akinek jutalma szégyen és halál, ha őrsége véget ér.

- Összetört a hét esztendei gyötrődés - mondta Hester, lázasan igyekezve beléönteni a maga lelkierejét. - Itt kell hagynod ezt mind, és hidd el, nem fogja gátolni lépteidet, ha elindulsz ezen az erdei úton, és nem fog lehúzni súlyával a hajó, ha a tengert választod. Hadd maradjanak itt a romok, ne törődj velük többé. Kezdd előlről az életet! Vagy kimerült minden lehetőség, mert ezt az egy próbát nem álltad meg? Ó, ne hidd azt! Még sok megpróbáltatást és sok sikert tartogat a jövő, talán boldogságot is. Még sok jót művelhetsz. Cseréld fel ezt a hazug életet egy új és igaz élettel. Légy a rézbőrűek tanítója és apostola, ha hivatottságot érzel magadban erre a feladatra. Vagy ha az talán jobban megfelel, foglald el helyedet a művelt világ bölcsei és tudósai között. Prédikálj! Írj! Dolgozz! Mindent inkább, mint hogy lefeküdj meghalni tehetetlenül. Vesd le a Dimmesdale nevet, és szerezz magadnak másikat, amelyet szégyen és félelem nélkül viselhetsz és ragyogtathatsz. Miért cipelnéd akár csak egy napig is még a kint, ami annyira kikezdett máris?! Hiszen nincs erőd cselekedni, akarni sem. És ha sokáig tétovázol, a bűnbánatra se lesz többé erőd. Föl a fejet, és előre!

- Ó, Hester! - kiáltott Arthur Dimmesdale, akinek szemében hirtelen fellobbant és újra kihunyt a lelkesedés lángja. - Mintha versenyfutásra biztatnád azt, akinek a térde remeg. Nekem már csak itt kell meghalnom, nincs erőm vállalni a kockázatot, nem merek kilépni egyedül az idegen, széles világba.

Most már megint a csüggedés beszélt belőle. Lelkiereje megrokkant. Nem tudta megragadni a szerencsét, amely pedig kínálkozott.

És újra elismételte:

- Egyedül... Ó, Hester.

- Nem kell egyedül menned - suttogta Hester.

Így hát mindent elmondtak egymásnak.

XVIII. Verőfény

Arthur Dimmesdale szemében remény és öröm villant fel, de félelemmel keverve. Szinte rémülten nézett az asszonyra, amiért ilyen merészen kimondja azt, amire ő csak erőtlően, félve gondolt, de a világért ki nem ejtett volna a száján.

Hester viszont természete szerint is bátor, tevékeny nő volt, és most, hogy évek óta a társadalom száműzöttjeként élt, idegenül és kitagadva, gondolkodása is új utakra terelődött. Ő egészen más volt, mint a lelkész. Minden irányítás és vezetés nélkül bolyongott abban az erkölcsi vadonban, ahol éppen olyan sötét útvesztő volt körülötte, mint itt, a rengeteg mélyén, ahol most kettejük sorsáról kellett dönteni.

Lelke és szíve megszokta a puszta helyeket, szabadon csatangolt, mint a vad indián a maga erdeiben. Hosszú évek óta idegenül, elszigetelt helyéről nézte az emberi társadalom intézményeit és mindazt, amit a törvényhozók vagy papok alkottak. Nem sokkal több tisztelettel nézte őket, mint az indián a papi köntöst, a bírói talárt, a pellengért, az akasztófát, a templomot vagy a családi tűzhelyet. Sorsának alakulása lassanként felszabadította lelkét és gondolkozását. A skarlát betű szabad utat nyitott előtte olyan területekre, ahová más asszony nem mert volna belépni. Szégyen, magány és kétségbeesés: ezek voltak a tanítói - komor és kemény nevelők -, akik erőt adtak talán, de sok hamis tanítást is.

A lelkész viszont sohasem került olyan helyzetbe, ahonnan kívülről nézhette volna az általánosan elismert törvényeket, bár egyszer életében megszegte azok legszentebbjét. De akkor a szenvedély ragadta el, nem elvből, sőt nem is szándékosan cselekedett. Azóta pedig szinte beteges buzgalommal és pontossággal figyelte nem csupán minden cselekedetét - mert azt még aránylag könnyű volt igazgatni -, de minden belső rezdülését és legtitkosabb gondolatait. Mint lelkész, a társadalom legfelső fokán állt abban az időben, és így annál kevésbé rázhatta le magáról a világ szabályait, elveit és előítéleteit. Papi hivatásának keretei minden lépését gátolták. És éppen, mert egyszer vétkezett, és lelkiismeretét állandóan égette a be nem hegedt, kínzó seb, talán kevésbé térhetett le az erény útjáról, mint az olyan ember, aki a bűnt nem ismeri.

Hester Prynne gyalázatának és számkivetésének ez a hét esztendeje mintha nem is lett volna egyéb, mint előkészület éppen erre az órára. De Arthur Dimmesdale helyzete egészen más volt. Ha az ilyen ember másodszor is elbukik, nincs mentsége, nincs, amivel bűnét enyhítse. Ha csak az nem, hogy a hosszú szenvedés összetörte, hogy a lelkét éppen a büntudat zavarta meg, és nem volt ereje eldönteni, melyiket válassza a szörnyű lehetőségek közül. A leleplezett bűnös gyalázatát vagy a képmutatás gyötrelmét. Nincs más mentsége, mint talán az, hogy minden gyarló ember menekül a halál és a szégyen elől, igyekszik, ha módjában áll, megszabadulni ellensége fondorlataitól. Emberileg érthető, ha az összetört szívű, holtra fáradt, szerencsétlen vándor, amikor sivár, nehéz útján végre megcsillan előtte az emberi együttérzés, az új, igazi élet egy szikrája, minden erejével afelé igyekszik, és megpróbálja levetni a vezeklés súlyos terhét. És nyugodtan kimondhatjuk itt a szomorú igazságot is: hogyha egyszer a bűn rést vágott az emberi lélek bástyáján, azt ezen a földön többé betömni nem lehet. Őrizni, védeni talán igen, hogy az ellenség ne tudjon behatolni azon a ponton a várba, és ha már támad, más helyen támadjon. De hiába, a fal megrongálódott, és az ellenség lába szüntelenül ott dobog, mert nem felejtette el régi győzelmét. A lelkész talán viaskodott még magában, de erről most ne beszéljünk. Elég annyi, hogy elszánta magát a menekülésre, ha nem kell egyedül nekivágnia az útnak.

„Ha csak egy pillanatom lett volna ebben a hét esztendőben - gondolta -, amikor megnyugvást, békességet talált a lelkem, talán el tudnám viselni még tovább is a terhet, az isteni kegyelem reményében. De tudom, hogy az ítéletet semmi sem hárítja el fejemről többé. Miért ne ragadjam meg az enyhülést, ami a halálra ítélt bűnösnek is jár kivégzése előtt? És ha tényleg úgy van, amint Hester mondja, hogy ez az út vezet a másik, jobb élet felé, igazán nem áldozok fel érte semmi olyat, ami több reménnyel kecsegtetne. Nem is élhetek tovább az ő segítségével. Ő erős és gyöngéd... támogat és vigasztal! Könyörülj meg rajtam Te odafönt, akihez nem merem fölemelni bűnös szememet.”

Hester kiolvasta szeméből a gondolatait, s nyugodtan így szólt:

- El fogsz menni innen.

Most, hogy végre döntéshez jutott, az örömnél valami bizonytalan fénye vetődött a lelkész zaklatott szívére. Mintha önnön lelke börtönében raboskodott volna mostanáig, és most egyszerre tele tudóval szívná egy új, idegen világ levegőjét, ahol nincs törvény és kereszténység, se megváltás.

Lelke magasra szökött, és most közelebbről látta az eget, mint eddig, hiszen nyomorúságában a földön kúszott. És mert mélyen vallásos lelkű ember volt, most is áhítat fogta el.

- Lehetséges, hogy még örülni is tudok? - kiáltott fel csodálkozva. - Azt hittem, rég kihalt belőlem az örömnél még a csírája is. Hester, te vagy az én védőangyalom. Úgy érzem, az előbb elterültem itt az avaron, bűntől mocskos, bánattól sötét szívvvel, és most feltámadtam, újjászülettem, és dicsőíteni tudom a Mindenhatót, aki ilyen kegyes volt hozzám. Hiszen ez máris az, máris elérkeztünk a jobb világba. Miért nem találtuk meg előbb?!

- Ne nézzünk most hátra - felelte Hester -, a múlt elmaradt mögöttünk. - Ne törődjünk vele. Ide nézz, leveszem ezt a jelképet is, mintha soha itt se lett volna!

Ezzel megoldotta a kapcsolatot, amely a skarlát betűt tartotta ruháján, levette melléről, és elhajította a száraz falevelek közé. A patak mellett hullott földre a titokzatos jelkép. Ha csak egy tenyérnyivel odább esik, a víz tovasodorja, és a kis patak még eggyel több fájdalmat hordoz azontúl, amiről mesélhessen a maga érthetetlen nyelvén.

Ott csillogott az arannyal hímzett skarlát betű, mint valami drágakő, a lomb között. Talán ráakad egy balvégzetű vándor, és attól fogva különös, bűnös képek gyötrik majd, és érthetetlen szorongás nehezedik a szívére, anélkül, hogy tudná, miért.

Hester hosszan, mélyen föllélegzett, mintha levetné a szegény és fájdalom terhét, ami hét év óta állandóan nyomta. Micsoda megkönnyebbülés volt ez! Sohasem érezte ennyire súlyosnak a terhet, csak most, amikor ledobta. Aztán ösztönös mozdulattal levette fejéről a sapkát, úgyhogy dús, sötét haja vállára omlott. Hol árnyéket, hol fényt vetett az arcára, és visszaadta vonásainak a régi, szelíd báját. Szája körül és szemében gyöngéd mosoly sugárzott, mintha asszonyi lénye legmélyéről áradt volna. Sápadt arcán mély pirosság ömlött el. Nőisége, fiatal-sága, egész gazdag szépsége visszatért a múltból, amelyet pedig az emberek visszahozhatatlannak neveznek. Föltámadt benne a szüzi reménység, a boldogságnak valami soha nem ismert érzése, és csodálatosan összeolvadt ezzel a bűvös órával. És mintha az erdő és az ég borúja csak az ő megszomorodott szívük árnyéka lett volna, most hirtelen az is eltűnt. Az ég mosolyra derült, napfény ömlött át a lombok közén, elárasztotta az erdő sötétségét, minden zöld levél boldogan csillogott, a sárga arannak látszott a földön, és az öreg fák szürke törzse vakítóan ragyogott. Minden tárgy, ami sötét árnyéknak tűnt fel eddig, most csak úgy sugározta a fényt. A kis patak vidám csillogása messzire ellátszott az erdő szívében, ahol most mintha az öröm titka fészkelte volna. Igen, a pogány, vad természet, amelyet emberi törvény soha le

nem igazott, magasabb erkölcsi igazság meg nem világított, együtt érzett a két halandó szív boldogságával. Hiszen a szerelem akár újonnan születik, akár halottaiból ébred, mindig nap-sugarat hoz, csordultig telíti ragyogásával a szívet, úgyhogy kiárad a külső világra is. Ha az erdő tovább is sötét homályban marad, Hester és Arthur Dimmesdale akkor is ragyogó verőfényben látják.

Most új öröm remegtette meg Hestert.

- Meg kell ismerned Gyöngyöt, a mi kis Gyöngyünket. Láttad már többször, tudom, de most más szemmel nézed majd. Különös gyermek, én igazán meg se értem. De te nagyon fogod szeretni, úgy, mint én. És talán jobban tudod majd, hogy kell bánnod vele.

- Azt hiszed, a gyermek örülni fog, ha megismer engem? - kérdezte kicsit aggodalmasan a lelkész. - Régóta kerülöm a gyerekeket, mert látom, hogy bizalmatlanok irántam, nem szívesen közelednek hozzám. Gyöngytől is sokszor féltem, megvallom.

- Szomorú, hogy így volt - felelte Hester. - De biztosan tudom, hogy borzasztóan szeretni fog, és te is őt. Nincs messze innen. Mindjárt szólok neki. Gyöngy! Hol vagy, kislányom?

- Én látom... ott áll a sugárnyalásban, a patak túlsó partján - mondta a pap. - Elég messzire elbarangolt. Igazán azt hiszed, szeretni fog?

Hester mosolygott, és újra szólította a gyermeket. Most már ő is látta ott, ahová a lelkész mutatott. Úgy állt ott, mint valami ragyogó tűnemény a lombok között átömlő napfényben. A sugarak föl-alá futkostak rajta, hol megcsillogtatva, hol elborítva kis alakját. Egyik pillanatban élő gyermeknek látszott, a másikon inkább tűneménynek. Meghallotta anyja szavát, és lassan közeledett hozzájuk. Gyöngy cseppet sem unatkozott, amíg anyja a lelkésszel beszélgetett. A nagy fekete erdő, mely komor, sötét arccal fogadja azokat, akik itt akarják elrejtetni bűneiket vagy bánatukat, a magános gyermeknek játszótársa lett. Legszelídebb ábrázatát öltötte fel a kedvéért, és igyekezett a maga módján mulattatni. Csipkebogyóval kínálta, amely ilyenkor késő ősszel kezd érni, és mint megannyi vércsepp piroslik a hervadt levelek között. Gyöngy összegyűjtött egy csomót, és boldogan szívta a különös növény fanyar illatát. Az erdő kisebb vadjai nem is igen tértek ki előle. Egy fogoly, amely fiókaival közeledett, fenyegetően neki-szaladt ugyan előbb, de aztán megbánta, hogy barátságtalan volt, és hátrakotyogott csibéinek, mintha azt mondaná: ne féljetek. Egy alacsony ágon galamb üldögélt, és hangos bűgással fogadta a gyermeket, talán üdvözölni akarta, talán megijedt tőle. Egy kis mókus a saját fája koronájának sűrű lombjai közül makogott valamit, amikor meglátta - kedvesen vagy haragosan, azt az ilyen mulatságos-mérges természetű jószágnál nem könnyű eldönteni -, makogott, és egy diót hajított a fejére. Tavalyi dió volt, és a mókus éles fogacskája már kikezdte. Odább egy rókát riasztott fel álmából könnyű lépteivel, az is kíváncsian nézett rá, mintha nem tudná, meneküljön-e vagy folytassa szundikálását. Sőt állítólag egy farkas is odajött hozzá - de itt már nem egészen hiteles a történet -, megszagolgatta ruháját, és odahajtotta félelmetes fejét simogatásra. Annyi biztosan igaz, hogy az erdő, a kis és nagy vadak anyja és dajkája megérezte a rokon vadságot ebben az emberi gyermekben.

Gyöngy sokkal jobb helyen volt itt, mint a gyarmatváros gyepvel szegett útjain vagy otthon, anyja kopott kunyhójában. A virágok mintha ráismertek volna. Egyik-másik oda is súgta neki, amint elhaladt közöttük: „Szakíts le, szép gyermek, és ékesítsd magadat velem.” Gyöngy pedig, hogy kedvükre tegyen, összeszedte a sok ibolyát, szellőrózsát, meg egy-két friss zöld gallyat, amit az öreg fák kínáltak neki. Hajába fonta a virágot, feldíszítette ifjú derekát, olyan lett, mint egy kis nimfa vagy egy erdei tündér, aki ott nőtt fel az ősi vadonban. Ebben a különös öltözetben közeledett most, amikor anyja szavát meghallotta.

De nagyon lassan jött, mert meglátta a lelkészt.

XIX. A gyermek a patakparton

- Nagyon fogod szeretni, meglátod - ismételte Hester, és most már együtt figyelték a kislányt.
- Ugye, milyen szép? És milyen ügyesen használta fel az egyszerű vadvirágokat. Ha megannyi gyöngyöt, gyémántot és drágakövet szedett volna össze itt az erdőn, az se illene jobban neki. Nagyszerű gyermek. És látod a homlokát? Én tudom, kinek a homloka az.

- Nem is sejtéd, Hester, hányszor megrémített már ez a drága gyermek, amint úgy melletted tipegett az utcán - kezdte Dimmesdale kicsit nyugtalanul. - Arra gondoltam... és ez irtózatossá volt még gondolatnak is... hogy vonásaim ismétlődni találnak az arcán, úgyhogy mindenki könnyen rám ismerhet. De tévedtem. Inkább hozzád hasonlít.

- Nem, mind a kettőnkre - felelte Hester gyöngéden -, és ha kicsit messzebb leszünk innen, nem kell félned már a hasonlatosságtól. Nézd, nem megdöbbenően szép így, hajában a virágkoszorúval?! Mintha édes, régi angol hazánkból szökött volna ide egy otthagyt mesebeli tündér!

Soha még ilyen érzéssel nem nézte Gyöngyöt egyikük sem. Benne megelevenedett a kapocs, amely kettejüköt összefűzte. Ő volt az eleven képírás, megoldása a nagy titoknak, amelyet ők olyan kétségbeesetten igyekeztek rejtegetni hét éven át - és itt a gyermekben mintha minden nyíltan meg volna írva, csak eddig nem akadt próféta vagy varázsló, aki elolvassa a lángbetűket. Gyöngy volt a kettejük egysége. És akármennyit szenvedtek is, nem kételkedhettek abban, hogy földi életük és eljövendő sorsuk is egybekapcsolódott. Nem is kételkedhettek ebben, amikor így szemük előtt állt összetartozásuknak ez a kézzelfogható és egyben szellemi megnyilatkozása. A gyermekben együtt voltak, és együtt kellett maradniuk az idők végéig.

Ilyen és talán más, nehezebben felismerhető gondolatok támadtak bennük most, anélkül, hogy azokról számot adhattak volna maguknak. Érthető tehát, hogy majdnem áhítatos tisztelettel nézték a gyermeket, aki lassan közeledett.

- Ne éreztess vele semmit, amikor ideér. Ne fogadd túlzott melegséggel, se izgatottan - súgta Hester. - Szeszélyes kis tündér a mi Gyöngyünk. És főleg nem szereti, ha túlzott gyöngédséggel közelednek hozzá, melynek okát nemigen érti. Pedig benne is van érzés. Engem nagyon szeret, és téged is szeretni fog.

- Nem is hiszed, Hester, hogy összeszorul a szívem, és hogy vágyom mégis erre a találkozásra. De úgy van, amint mondtam: a gyerekek sokszor bizalmatlanok irántam, nem szívesen ülnek a térdemre, nem is gagyognak a fülemben, nem is viszonozzák, ha rájuk mosolygok. Inkább félrehúzódnak előlem, és olyan furcsán néznek. A pólyásbaba keservesen sívalkodik, ha karomba veszem. Igaz, hogy Gyöngy életében kétszer is nagyon szelíd volt hozzám. Először... tudod, mikor, és másodszor ott a szigorú öreg kormányzó házában.

- Amikor olyan szépen beszéltél, és pártunkat fogtad - felelte Hester. - Én jól emlékszem, és biztosan Gyöngy se felejtette el. Ne félj, első pillanatban talán furcsán viselkedik majd, vad lesz egy kicsit, de lassanként megszeret.

Ezalatt a kislány a patakhoz ért, megállt odaát, szótlanul vizsgálva anyját és a lelkész, akik még mindig ott ültek egymás mellett a mohos fatörzsön. Éppen azon a helyen a patak egy kis tavacskát formált, amelynek nyugodt felszíne gyönyörűen visszatükrözte a gyermek édes kis alakját, ragyogó, festői szépségét, ahogy ott állt virág- és lombdíszében. Csakhogy az a

tükörkép valamivel tünékenyebb és anyagtalanabb volt, mint az igazi. És mintha a maga megfoghatatlan szellemi mivoltából adott volna valami keveset a valódinak is.

Egész különös jelenség volt, ahogy ott állt mereven rájuk szegezett szemmel, körülötte az erdő szürke homálya, de ő maga mintha maga köré vonzotta volna a napsugarak ragyogó dicsfényét. Alatta a patakban ugyanaz a gyermek, és mégis egészen más: az is aranyló fény-sugarakkal feje körül.

Hestert valami egész különös, szorongó érzés fogta el, mintha idegenné vált volna hirtelen ez a gyermek. Mintha a gyermek, amikor most így magánosan csatangolt az erdőben, kikerült volna abból a szférából, ahol eddig anyjával tartózkodott, és soha többé oda vissza nem térhetne.

Részben igaza volt, részben tévedett. A gyermek valóban eltávolodott tőle, de nem saját hibájából. Amikor elküldte őt játszani, másvalakit fogadott be a szívébe, és ez az új érzés annyira megváltoztatta őt magát még külsőleg is, hogy Gyöngy, amikor most visszatért, nem is találhatta meg szokott helyét anyja mellett, azt sem tudta, jó helyen jár-e.

- Olyan különös érzésem van - mondta a lelkész -, ez a kis patak két világot választ el egymástól, és te soha többé nem találkozol gyermekeddel. Vagy talán igaz, hogy tündérgyermek, és akkor a mese szerint nem szabad átlépnie semmiféle folyó vizén. Kérlek, sürgesd egy kicsit, máris reszket minden idegszálam, olyan szörnyű ez a várakozás.

- Gyere, kicsikém - szólt át Hester biztatóan a gyermeknek, mind a két karját kitarva. - Miért mész ilyen lassan? Sohasem láttalak még ennyire lomhának. Egy jó barátom van itt, aki neked is jó barátod lesz. Kétszer annyi szeretetben lesz részed ezentúl, mint amennyit anyád egyedül adhatott. Ugord át a patakot, és siess ide hozzánk, hiszen úgy ugrasz, mint egy őzike!

Gyöngy egy szóval se válaszolt a mézédés hívogatóra, ott maradt tovább a túlsó oldalon. Ragyogó, szilaj szemét hol anyjára, hol a lelkészre szegezte, majd egy pillantással összefogta mind a kettőt, mintha próbálná megfejtetni, miféle kapcsolatban lehetnek egymással.

Arthur Dimmesdale, amikor a gyermek tekintete így rátapadt, tudja isten, miért, önkéntelenül szívére szorította a kezét. Gyöngy pedig valami egész különös szigorú kifejezéssel kinyújtotta a karját, és apró ujjával anyja mellére mutatott. Ugyanakkor lenn a patakban a virágfüzérés, napsugárban csillogó tükörkép is megállt, kinyújtott mutatóujjával.

- Ejnye, te furcsa gyerek, miért nem jössz már ide hozzám? - kiáltott át a patakon Hester.

De Gyöngy rendületlenül feléje mutatva állt, homlokát szigorúan összeráncolva, ami sehogy se illett édes kis babaarcához. És amikor anyja még egyre integetett neki, mégpedig szokatlan arccal, mert Gyöngy a mosolynak ezt az ünnepi ruháját sose látta az ismerős vonásokon, akkor lábával dobbantott, és még dacosabban nézett rá vissza. A patakban a gyönyörű tükörkép is összevont szemöldökkel, kinyújtott karral, dacosan állt, még nagyobb nyomatékot adva a gyermek haragjának.

- Siess már, Gyöngy, különben megharagszom. - Hester megszokta ugyan a kis kobold engedetlenségét, de most érthető módon még jobban bántotta ez a dacos viselkedés. - Ugord át a patakot, rossz gyerek, és siess, különben én megyek érted.

Gyöngyöt se a fenyegetés meg nem rémítette, se a kérés meg nem lágyította. Ahelyett féktelen haragra lobbant, hevesen hadonászott, és a legkülönösebb, groteszk mozdulatokkal, sőt fülhasogató kiáltásokkal kísérte indulatkitörését, úgyhogy az erdő visszhangzott körülötte. Egyedül volt ugyan oktalan gyermeki haragjában, de mintha egy egész tömeg rejtőzött volna körülötte a fák sűrűségében, és az biztatná, bátorítaná.

A víz tükreben persze megint ismétlődött a kép, a haragvó Gyöngy színes árnyéka, virágfüzérkoronával a fején, mérgesen dobogó lábbal, hadonászva, és közben rendületlenül Hester mellének szegezte csöppnyi mutatóját.

- Tudom már, mi bosszantja - sűgta Hester a lelkész fülébe, és bár minden erejével igyekezett leküzdeni magát, mégis halálsápadt lett. - A gyermekek nem tűrik a legkisebb változást sem a mindennapi, megszokott dolgokon. Hiányzik neki valami, amit mindennap látott rajtam.

- Nagyon kérlek, Hester, ha módodban áll megnyugtatni a gyermeket, nyugtasd meg rögtön. Alig tudok szörnyűbbet elképzelni a haragvó gyermeknél, legfeljebb talán ha Hibbinsné önagsága öntené rám a mérget, az lenne ilyen félelmes - mondta a lelkész, mosolyt erőltetve az arcára. - Mind a kettőben van valami babonás erő: Gyöngy ifjú szépségében és a vénasszony rúttságában. Nyugtasd meg, kérlek, ha szeretsz.

Hester lángvörös lett. Kinézett, aztán mélyen fűlsóhajtott. De még mielőtt száját kinyitotta volna, arca halálsápadt lett.

- Oda nézz, Gyöngy - fordult megint a gyermek felé -, ott előtted, a patak innenső felén...

A gyermek odanézett, és meglátta a vörös betűt közvetlenül a víz szélén: az aranyhímezés csillogva tükrözűdött.

- Hozd ide - mondta Hester.

- Gyere, vedd fel magad - felelte Gyöngy.

- Láttak már ilyen gyermeket?! - és Hester a lelkészre nézett. - Ő, sokat mesélek majd róla. De most az egyszer igaza van. Viselnem kell még a gyűtreimes jelképet egy darabig. Pár napig csak, remélem, amíg ezt a tájat elhagyjuk. Úgy fogunk visszagondolni erre a vidékre, mintha csak álmunkban láttuk volna. De igaz, az erdő nem rejtheti el, hadd ragadják el inkább a Csendes-óceán hullámai, és nyelje el örökre a feneketlen mélység.

Odament a patakhoz, felvette a skarlát betűt, és ruhájára erősítette újra. Az előbb még reménykedve arról beszűt, hogy az óceán hullámai közé hajítja, de most mégis úgy érezte, hogy a Végzet kezébűl kapta vissza, és ítéletét el nem kerülheti.

Pedig már elhajította a végtelen térben - egy rövid óráig szabadon lélegzett -, és íme, ott csillog megint régi helyén a bíborszínű kárhozat. Mintha azt akarná jelképezni, hogy minden elkövetett rossz örökre szűlű ítélet rajtuk.

Hester összefogta súlyos hajfonatait, és sapkája alá rejtette azokat is. Mintha a betűnek lett volna valami babonás lankasztű ereje: szépsége, meleg, pompás nőisége is eltűnt, mint a hanyatlű nap fűnye, szűrke árnyék borult rá.

Most, hogy a szomorű változás végbement, megint kítarta karját gyermeke felé.

- Nos, ráismersz anyádra most már? - kérdezte szemrehányűan, de már nem tiltakozva. - Itt vagyok, felűtöttem újra a szégyent és a szomorűságot. Most már idejűssz, ugye?

- Igen, most már megyek - felelte a kislány, átugrott a patakon, és megűlelte anyját. - Igen, most már az én anyácskám vagy megint. És én a te Gyűngyűd vagyok.

Kitűrű gyűngűdséggel odavonta mellère Hester fejét, aki megcsűkolta arcát, szemét. De aztán, mintha ellenállhatatlanul kényszerítene valami, hogyha kedveskedik, rögtűn bántson is - száját előrecsűcsűrítve, megcsűkolta a skarlát betűt.

- Ez nem volt szép tűled - mondta Hester -, valahányszor egy kis szeretetet mutatsz, mindjárt csűfolűdol.

- Miért ül ott a pap bácsi? - kérdezte a gyermek.

- Téged vár, hogy üdvözljön. Gyere, kislányom, hadd áldjon meg. Szeret téged is, anyádat is szereti. Miért nem akarod te is szeretni őt? Siess, már régen vár rád.

- Igazán szeret bennünket? - kérdezte a gyermek, ragyogóan okos szemét anyja arcára függesztve. - Visszajön velünk a városba kézen fogva?

- Most nem, drágaságom, de eljön a nap, amikor kézen fogva megyünk majd. Lesz otthonunk, meleg tűzhelyünk, és te a térdén üldögélsz majd, ő pedig sok minden szépre fog tanítani, és meglátod, nagyon szeret. Ugye, te is szeretni fogod őt?

- És mindig ott tartja majd a kezét a szívén?

- Csacsi gyerek, micsoda kérdés ez? Gyere inkább, és kérd áldását.

De tudja isten, miért, miért nem - talán az elkényeztetett gyerek féltékenysége támadt föl benne a félelmes vetélytárs ellen, vagy szeszélyes koboldtermészete kerekedett megint fölül -, de Gyöngy sehogy se akarta kegyeibe fogadni a lelkészt. Majdnem erőszakkal kellett odavonszolni hozzá, és mikor másként nem tudta már tiltakozását kifejezni, furcsábbnál furcsább fintorokat vágott. Ebben nagy mester volt pólyásbaba kora óta, hihetetlenül mozgékony vonásait ezerféleképpen tudta formálni, akár egy gonosz kis manó.

A lelkész kínos zavarral nézte, de azt hitte, egy csókkal biztosíthatja a gyermek gyöngéd érzéseit. Odahajolt hát hozzá, és ajkával megérintette homlokát. Erre azonban Gyöngy kirántotta magát anyja kezéből, odafutott a patakhoz, és homlokát a vízbe mártva, úgy maradt jó darabig, hogy a patak még a csók helyét is jól lemossa. Aztán ott maradt félrehúzódva, és szótlanul leste a két felnőttet. Azok tovább beszélgettek, megtárgyalták, mit kell tenniük ebben az új helyzetükben, mi a legtanácsosabb.

Így hát elmúlt ez a sorsdöntő találkozás is. A kis völgykatlan ott maradt egyedül megint a komor öreg fák között, amelyek száz nyelven suttogják most már az új mesét arról, ami történt, de halandó nem érthet belőle semmit. A bánatos kis patak pedig, amely annyi titok terhét hordozta eddig is, most még eggyel gazdagabb lett, és tovább csobog, morog, éppen olyan mélabúsan, mint ősidők óta mindig.

XX. A lelkész tévelygése

A lelkész előrement, magukra hagyva Hestert és a kislányt. Pár lépésről visszaneézett, és majdnem biztosra vette, hogy a két alaknak csak ködös körvonalait látja, ott a fák homályában. Nem tudta még elhinni, hogy ez a hihetetlen változás csakugyan valóság.

De nem. Hester ott állt szürke ruhájában a korhadt fatörzs mellett, amelyet ki tudja, hány száz évvel azelőtt döntött ki a vihar, azóta pedig benőtte a moha, csak azért, hogy ez a két balsors sújtotta ember itt megpihenhessen, és könnyebbülést találjon egy röpke órára. Mellette pedig ott volt a kislány, ide-oda szökdelt a víz szélén; látszott, hogy boldogan foglalja el régi helyét az anyja mellett, mikor a tolakodó harmadik végre eltávozott. A lelkész tehát nem álmodott.

De meg akart bizonyosodni róla, igyekezett megszabadulni a benyomásoknak ettől a kettősségtől, mert ez bántotta és nyugtalanította. Ezért apróra felidézte magában a terveket, úgy, ahogy Hesterrel az imént megbeszélték. Egyetértettek most már abban, hogy az Óvilág népes nagyvárosai több oltalmat adhatnak, mint Új-Anglia legsűrűbb vadona, vagy akár az indián wigwam, vagy a parton gyéren elszórt európai telepek.

Az ő egészségi állapota sem nagyon alkalmas a kemény erdei életre, azonkívül természetadta tehetsége, tudása és egész eddigi fejlődése olyan, hogy könnyebben otthont találhat a civilizált helyeken. Sőt mennél fejlettebbek a viszonyok, annál megfelelőbb számára. Megkönnyítette elhatározásukat, hogy véletlenül ott horgonyzott a kikötőben egy kétes hírű cirkáló, ami abban az időben nem volt éppen ritkaság. Nem éppen kalózhajó ugyan, de mégis bizonyos mértékig felelőtlen elem az óceán téerein. A spanyol vizekről érkezett nemrég, és három nap múlva készült indulni Bristolba. Hester önkéntes ápolónői minőségében megismerkedett a kapitánnyal és legénységgel, és így bízott benne, hogy sikerül helyet kapnia két felnőtt és egy gyerek számára a megfelelő titoktartás és óvatosság biztosításával. A lelkész érdeklődve kérdezte, hogy mikor indul a hajó, mire azt a választ kapta, hogy négy nap múlva... „No, éppen jókor” gondolta. Hogy miért, azt egyelőre nem árulhatjuk el. Különben - talán mégis - azért gondolta így, mert egy nappal előbb kellett megtartania avatóbeszédét, ami az új-angliai lelkészek életében igen jelentős esemény. Azt hitte, ennél méltóbb és alkalmasabb módon nem is fejezhetné be pályafutását. „Legalább ne mondhassák rólam, hogy papi kötelességemet elmulasztottam, vagy rosszul végeztem csak egyszer is” - gondolta.

Elég szomorú, hogy egy mélyenjáró elme ilyen súlyos csalódásokba eshet. Sok mindent elmondtunk és el fogunk mondani még a szerencsétlen lelkésztől, de szánnalmasabb jelét a gyöngeségnek aligha. Amilyen jelentéktelen, éppoly kétségbevonhatatlan bizonyosság, hogy az alattomos betegség jellemének alapjait is kikezdte már. Hiába, ha valaki hosszabb időn át két arcot visel, egyet a tömeg, a másikat a maga használatára, okvetlenül összezavarodik, és maga se tudja már, hogy melyik az igazi.

Ez a találkozás most fölkaparta minden érzését, és szokatlan testi energiával töltötte el. Nagyokat lépett, sietett. Mintha sokkal vadabb lett volna most az ösvény, a természet állította akadályok sokkal fenyegetőbbek.

Idejövet nem látta ennyire járhatatlannak. De most átugrott a mocsaras helyeken, keresztül-törtetett a tüskés bozóton, pihenés nélkül kapaszkodott föl a magaslatokra, és ereszkedett le a völgybe, maga is csodálta, milyen gyorsan és könnyen győzte le az út nehézségeit.

Homályosan emlékezett rá, hogy tegnapelőtt, idejövet, bizony sokszor meg kellett állnia, hogy lélegzethez jusson, és csak nehezen vergődött tovább. A város környékére érve, hirtelen az volt az érzése, hogy minden megváltozott. Mintha nem tegnap, nem is tegnapelőtt, hanem sok-sok évvel azelőtt hagyta volna el ezt az ismerős vidéket. Pedig az utca ott volt régi helyén, úgy, ahogy emlékezett rá. És a furcsa faházak magas oromzatukkal, a szélkakasok, minden úgy, ahogy megszokta. És mégsem tudott a kényelmetlen érzéstől szabadulni, hogy a város egész más lett.

Sőt az emberek is, akikkel találkozott, a jól ismert kisvárosi arcok és alakok. Egyikre se mondhatta, hogy öregebb vagy fiatalabb lett, a vének ősz szakállja sem fehérebb azóta, a kisbaba, aki tegnapelőtt négykézláb mászott, ma sem futkos az anyja mellett. Nem tudta volna pontosan meghatározni a változást, és megmondani: mi az, ami megkülönbözteti őket a csak nemrég látottaktól. És lelke legmélyén mégis tudta, hogy mások. Ugyanezt érezte, sőt még erősebben, amikor saját temploma előtt elhaladt. Az épület olyan ismerős volt, és mégis olyan furcsa. Nem tudta eldönteni magában, melyik igaz a két lehetőség közül: eddig álmodott-e, vagy most álmodik?

A jelenséget nem külső változások okozták, hanem az a súlyos átalakulás, ami a néző lelkében végbement. Ez az egy nap olyan távolságot teremtett, mintha hosszú évek teltek volna el azóta.

Ő maga akarta így, és Hester. Meg a Végzet. Sorsuk új utakra térült. A város ugyanaz volt, mint tegnapelőtt. De a lelkész, aki az erdőből ma visszatért, nem volt ugyanaz. Nyugodtan mondhatta volna ismerőseinek, akikkel találkozott: „Tévedsz, én nem az vagyok, akinek nézel. Az ott maradt az erdőben. Az elhagyott kis völgykatlanban, egy mohos fatörzs mellett, ahol a mélabús patak csörgedez. Eredj, keresd meg ott a papodat, talán megtalálod vézna testét, beesett, sápadt arcát és gondterhelt homlokát, melyeket levetett, mint valami régi ruhát.” Ismerősei egész biztosan tiltakoznak, és erősgetik, hogy „Te vagy az, mit beszélsz?” - de ők tévedtek volna, nem a lelkész.

Mielőtt hazakerült, belső énje újabb adatokkal is bebizonyította, hogy gondolkodásában és érzéseiben forradalom ment végbe. Olyan hihetetlen ötletei támadtak a szerencsétlen embernek, hogy igazán nem magyarázhatjuk mással. Csak azzal történhetik ilyesmi, akinek belsejében tökéletesen felfordult a belső rend és a törvény. Minden lépésnél valami új, lehetetlen gonosz ötlete támadt, és azt hitte, meg is kell valósítania. Érezte, hogy ebben az esetben, ha akarata ellen cselekednék is, mégis valami belső szándékát valósítaná meg, amely lényének mélyebb rétegeiben gyökeredzik, mint a tiltakozás.

Szembetalálkozott például az egyházi tanács egyik tagjával. A derék öregúr apai szeretettel szólította meg, amihez teljes joga volt, tisztos korát, szeplőtelen jellemét és szent életét, valamint az egyházi állását tekintve. De amellet illő tisztelettel persze, amit viszont a lelkész hivatása és személye érdemelt ki. Gyönyörű példáját adta annak, hogyan lehet az öregkor méltóságát és bölcsességét összeegyeztetni az engedelmes tisztelettel, ha az idősebb véletlenül alacsonyabb rangot és hivatalt tölt be.

És most az történt, hogy amíg Dimmesdale tiszteletes úr az ősz szakállú egyházi férfiúval diskurált, alig tudta leküzdeni magában a feltörő vágyat, hogy valami szentségtörő megjegyzést ne tegyen az Úrvacsorát illetőleg. Minden ízében reszketett, arca hamuszürke lett rémületében, állandóan attól tartott, hogy nyelve kikottyantja a szörnyűséget, és pedig úgy, mintha az ő beleegyezésével tenné, holott erről szó sincs. És ami a legkülönösebb, szörnyű rémületében és kínjában majdhogya el nem nevette magát hangosan, amikor elképzelte, hogy kővé meredne a szent életű agg pátriárka a gyalázkodó szavak hallatára.

Vagy egy másik hasonló eset. Amint az utcán továbbcsúszott Dimmesdale tiszteletes úr, gyülekezetének legidősebb nőtagjával találkozott. Példás életű, kegyes, öreg hölgy volt az illető, szegény és magános özvegyasszony, akinek szíve megboldogult férje, elhalt gyermekei és barátai emlékével volt tele, mint sírkövekkel a temető. De a sok bánat és szomorúság nem törte össze a jámbor lelket, mert a Szentírás ígéiben áhítatos vigasztalást talált, és ezzel táplálkozott több mint harminc esztendő óta, úgyhogy a keserűség valami ünnepi örömmé változott benne.

Miután pedig Dimmesdale tiszteletes úr gondjaira bízta árva lelkét, a kegyes matróna legnagyobb földi öröme az volt, ha lelkiatyjával akár véletlenül, akár szándékosan találkozhatott - biztosra vette, hogy ez az öröm nemcsak földi, de egyben mennyei jellegű is, különben visszariadt volna tőle. Ilyenkor a szent ember egy-egy meleg, égi illatokat árasztó, evangéliumi ígét sugótt a derék matróna süket, de elragadtatva figyelő fülébe. Most azonban, amikor a lelkész odahajolt az öregasszony füléhez, mintha csak az ősellenség akarta volna így, semmiféle szent mondás nem jutott eszébe, se egyéb kegyes bölcsesség. Akárhogy igyekezett, nem tudott másra gondolni, mint egy egész kurta, de abban a pillanatban megcáfolhatatlannak tetsző, profán érvre a lélek halhatatlansága ellen.

Jól tudta, hogy ha kimondja a szavakat, a tisztességes korú hölgy abban a pillanatban holtan bukik lába elé, mintha gyilkos mérget fecskendezett volna ereibe. Maga sem tudta később, mit sugótt oda neki. De szerencséire elég érthetetlenül mondta, úgyhogy a jámbor özvegy nem tudott egészen eligazodni rajta, és így saját meggyőződése szerint magyarázhatta. Annyi bizonyos, hogy amikor a lelkész hátrapillantott, mennyei hála és elragadtatás sugárzott a ráncos, öreg arcáról, mintha a túlvilági város dicsfényében állana.

Íme a harmadik eset. Alighogy tisztességes korú lelki gyermekét elhagyta, gyülekezetének legifjabb tagja került útjába. Egy hajadon, akit csak nemrégiben nyert meg, és pedig éppen azzal a ragyogó beszédével, amelyet a pellengéren töltött éjszaka után tartott. Olyan mélyen megrendítette akkor a lányka szívét, hogy az a földi élet kurta örömeit felcserélte a mennyei reménységgel, amely akkor is fényt áraszt majd körülötte, ha élete sötétségbe borul, és megaranyozza dicsfényével utolsó pillanatait.

Szép és tiszta volt, mint egy paradicsomi lilomszál. És a lelkész azt is jól tudta, hogy a makulátlan szív szentélyében az ő képe él hófehér függöny mögött, és a vallásos rajongást a szerelem melegével itatja át, a szerelmet pedig a vallás tisztaságával.

Egész biztosan a Sátán maga akarta, hogy aznap délután a szegény kislány otthagyja édesanyját, és egy olyan ember útjába kerüljön, aki éppen a kísértések útvesztőjében tévelyeg. Sőt - miért ne mondjuk ki a teljes igazságot? - aki máris elvesztette az ösvényt. Amint a lányka közeledett, az ősellenség megint a fülébe súgta, hogy hintse el ebben az ifjú szívben a rossznak magvát, hogy egykettőre kivirágozzék, és meg hozza fekete gyümölcseit. Tökéletesen bízott a saját hatalmában, tudta, hogy ez a szűzi lélek odaadó hittel fordul feléje, és egy aljas pillantással elhervaszthatja benne az ártatlanság egész mezejét, egyetlen szóval megronthatja. A küzdelem most még erősebb volt, mint az előbbi esetekben - köpönyegét arcára húzva, elsietett a lányka mellett, mintha rá se ismerne, nem bánva, hogy szegényke most majd keservesen tör a fejét, mivel érdemelte ki ezt a gorombaságot. És csakugyan, az ártatlan gyermek ijedten kutatta végig lelkiismeretét, amely tele volt jámbor apróságokkal, akárcsak a zsebe vagy kézimunkakosara. Ezer képzelt hibát fedezett föl rémülten, és másnap reggel kisírt szemmel végezte a munkáját a ház körül.

Jóformán annyi ideje sem maradt a papnak, hogy az utolsó kísértés fölötti diadalának örülhessen: az ellenség máris újra támadt. Egy, még az előbbieknél is groteszkebb és szörnyűbb ötlet piszkálta. Szinte pirulva mondjuk el, de úgy érezte, oda kell szaladnia az út közepére, a játszadozó kis puritán gyerekekhez, akik még beszélni is alig tudnak, és néhány rút, trágár szóra tanítani őket. Persze erőt vett magán, és nem követte el a csíny, amely papi ruhájához sehogy se illett volna. Ekkor meg egy részeg matrózzal találkozott, a spanyol hajó legénységéből. És most, hogy annyiszor ellenállt a kísértőnek, és olyan hősiesen viselkedett eddig, legalább ezzel a durva fickóval szeretett volna kezet szorítani, és élvezni egy-egy illetlen tréfát, amivel részeg matrózok szívesen szolgálnak, vagy ha azt nem, legalább néhány jóízű, cifra, égbekiáltó káromkodást. Nem is annyira jobb érzése, mint inkább ízlése és tekintélyes papi ruhája mentette meg most, úgyhogy ennek az utolsó kísértésnek is szerencsésen ellenállt.

„Mi történt velem? Mi az, ami ilyen gonosz játékot űz velem?! - kérdezte végre egy pillanatra megállva az utcán, és kezét végighúzta a homlokán. - Megőrültem talán? Vagy az ördög hatalmába kerültem végképp? Úgy látszik, aláírtam a szerződést az erdőben tulajdon véremmel, és most már behajtja rajtam a követelését, azt akarja, hogy végrehajtsak minden aljasságot, ami csak az ő rút fejében megszületik.”

Állítólag, amikor a tiszteletes úr így magával társalgott, és kezét a homlokán végighúzta, Hibbinsné önagysága haladt el mellette, a híres boszorkányhölgy. Méghozzá ünnepi díszben, magas fejéssel, pompás bársony szoknyájában és azzal a bizonyos sárga, keményített nyakfodorral, amelynek titkát jó barátjától, Ann Turnertől tanulta, persze még mielőtt a hölgyet felakasztották volna Thomas Overbury meggyilkolásáért.

Akár a lelkész gondolataiban olvasott, akár másként találta ki: egyszeriben odafordult hozzá, ravasz mosollyal, és bár nem volt szokása egyházi személyekkel társalogni, most mégis megszólította:

- Hallom, nagytiszteletű uram, hogy látogatást tettél az erdőben - kezdte magas fejékét megbiccentve a boszorkányhölgy. - Ha legközelebb megint rászánnád magad, nagyon kérek, közöld velem, boldog leszek, ha elkísérhetlek. Nem akarok kérkedni, de egy jó szavam sokat tehet érdekedben, hogy jó fogadtatásra találj az illető hatalmasságnál.

- Igazán mondom, asszonyom, becsületesemre és papi köntösömre, fogalmam sincs róla, milyen értelmet adjak szavaidnak - felelte a lelkész komolyan és hódolattal, amint azt a hölgy előkelő rangja és saját jó nevelése diktálta. - Semmiféle hatalmasságot nem látogattam meg az erdőben, és a jövőben sincs szándékomban oda ellátogatni azért, hogy titokzatos személyek kegyeit keressem. Csak azért mentem, hogy üdvözljem kegyes jó barátomat, Eliot atyát, és együtt örvendjek vele a számos új hívőnek, akiket a pogányságtól sikerült elhódítania.

- Hahaha! - nevetett visítva az öreg hölgy, fejdíszével bólogatva. - Világos nappal persze nem is beszélhetünk másként... Te alaposan érted a mesterségedet, de éjjélkor az erdőben, tudom, másként diskurálunk majd.

És továbbment, korához illő méltósággal, de közben hátra-hátrafordult, és visszamosolygott a papra, mintha mindenáron fel akarná fedezni kettejük között a titkos kapcsolatot.

„Hát csakugyan eladtam magam az ellenségnek, akit ez a sárga fodros bársonyruhás vén boszorkány fejedelméül választott, ha ugyan a szóbeszédnek hinni lehet?”

Szerencsétlen pap! Olyan üzletet kötött, ami nem sokban különbözik ettől. A boldogság álmától szédülten, tudva és akarattal vállalta azt, amit halálos bűnnek tartott maga is. Ezt eddig sohasem tette. És a méreg hamarosan szétáradt egész erkölcsi szervezetében, megbénította

jobb ösztöneit, és életre pezsdítette a gonoszak népes társaságát. Minden föltámadt benne, gúny és keserűség, káröröm és a rossznak a kívánása, az a vágy, hogy csúffá tegyen mindent, ami jó és szent, alig tudott ellenállni a kísértésnek, bár félt tőle. És ha a boszorkánnyal való találkozása csakugyan valóban megtörtént, az is bizonyítja, hogy most már a halandók söpredékével, a gonoszokkal és kártékonyakkal érzett közösséget.

Végre-valahára elérkezett otthonába, a temető mellett, felsietett a lépcsőn, és dolgozószobájába menekült. Örült, hogy mégis sikerült ideérkeznie anélkül, hogy kaján ötletei közül, amelyek egész úton gyötörték, csak egyet is elárult volna.

A szobába lépve, körülnézett a megszokott helyen. Ott voltak a könyvek, az ablakok, a kandalló meg a falikárpitok, de minden olyan idegen, mint az egész város, amióta az erdőből hazatért. Itt dolgozott, írogatott, itt böjtölt és virrasztott, félholtra sanyargatta magát, itt próbált imádkozni annyiszor, itt szenvedte a szörnyű kínokat. Előtte volt a biblia, amelyben Mózes és a próféták szóltak hozzá régi szép héber nyelven, és általuk maga az Úristen. Ott volt az asztal, rajta a tinta, a toll és a megkezdett beszéd. Tudta, hogy mondat közepén hagyta abba, amikor gondolatainak árja elakadt két nappal ezelőtt.

Azt is tudta, hogy mindezt ő kínlódta végig, ő, a sápadt arcú, vézna testű pap, aki nagy avatóbeszédén dolgozott. De most valahogy messziről nézte saját régi énjét, kicsit gúnyosan és szánakozva, de amellet bizonyos kíváncsisággal. Ez az én eltűnt. Új ember az, aki az erdőből visszajött, és bölcsőbb a réginél. Sok olyan titkot megfejtett, amit a maga régi egyszerűségében soha föl nem ért volna ésszel. De milyen keserű ez az új tudás!

Javában tépelődött, amikor kopogtattak az ajtón. Gépiesen felelte: „Szabad!” - de nem tudta lerázni azt a szorongató érzést, hogy valami gonosz szellem nyit rá a következő pillanatban. Így is történt. Roger Chillingworth lépett be. Ő felállt, némán, sápadtan, fél kezét a Szentírásra tartva, a másikat széttárt ujjakkal, a mellén.

- Üdvöz légy itthon, nagytiszteletű uram - kezdte az öreg doktor. - Hogy találtad a kegyes Eliot atyát? Úgy látom, sápadt vagy, jó uram, talán bizony a nehéz erdei út túlságosan kifárasztott? Jó lenne talán, ha szerény szolgálataimat igénybe vennéd, különben szíved és agyad aligha lesz eléggé friss az avatóbeszéd megtartásához.

- Én azt hiszem, fölösleges - felelte Dimmesdale tiszteletes úr. - Úgy érzem, a friss levegő csak jót tett a sok szobai munka után, és az is, hogy a szent életű apostolt láthattam. Nincs szükségem a gyógyszereidre, kedves barátom, bár tudom, hogy kitűnőek, és baráti kéz nyújtja őket.

Roger Chillingworth rendületlenül és figyelmesen nézte betegét egész idő alatt, de bár külsőleg semmit sem árult el, a lelkész mégis szinte bizonyosra vette, hogy mindent vagy majdnem mindent tud Hesterrel való találkozásáról. Az orvos viszont kitalálta, hogy a lelkész nem segítő jó barátot lát benne, hanem gyűlöletes ellenséget.

Ilyen körülmények között természetes lett volna, hogy amit tudnak, azt részben ki is mondják. Csodálatos, miken sok időbe telik, míg a dolgok szavakba öltöznek. Ha két ember egy bizonyos kérdést kerülni akar, önkéntelenül, minduntalan odatereli a szót, eljut egészen a széléig, de mégse kavarja fel. Éppen ezért a lelkész sem tartott attól, hogy Chillingworth egyenesen kimondja, amiről szó van, és leleplezi kettejük viszonyát. De ha ez nem történt is meg, az orvos a maga titokzatos módján félelmetesen közel lopódzott a titokhoz.

- Nem lenne jobb mégis, ha ma este igénybe vennéd szerény szolgálataimat? Komolyan mondom, jó uram, mindent el kell követni, hogy a nagy alkalomra kellőképpen friss és erős légy. Rendkívüli dolgot vár tőled a nép, attól tartva, hogy jövőre ilyenkor talán már nem időzöl itt közöttük.

- Nem. Talán a másvilágon leszek addigra - felelte jámbor megnyugvással a lelkész. - Bár adná az ég, hogy jobb világ legyen. Őszintén mondom, magam sem hiszem, hogy az évszakok változásait még egy évig kibírjam itt. Ami pedig orvosságaidat illeti, barátom, most olyan állapotban vagyok, hogy nincs szükség rájuk.

- Ezt örömmel hallom. Lehetséges, hogy szereim, bár hosszú ideig haszontalanoknak bizonyultak, most végre mégis hatni kezdenek. Én lennék a legboldogabb ember, és Új-Anglia háláját alaposan kiérdemelném, ha ezt a gyógykezelést végre be tudnám fejezni.

- Igaz szívemből köszönöm éber gondoskodásodat - felelte Dimmesdale majdnem ünnepélyesen. - Köszönöm, amit tettél értem, de jószágodat csak imádsággal hálálhatom meg.

- A derék ember imája fölér az arannyal - felelte Roger Chillingworth. - Sőt Új-Jeruzsálem igazi váltópénze az, amelyet a nagy Király jegye hitelesít.

A lelkész, mihelyt magára maradt, behívta a szolgát, és ennivalót kért. Régóta nem evett ilyen mohó étvággal. Aztán az avatóbeszéd már teleírt lapjait tűzbe hajítva, újat kezdett írni, és olyan magával sodró lendülettel, olyan erővel áradtak gondolatai, mintha ihlet szállta volna meg. Csak azon csodálkozott titokban, hogy az ég a maga megnyilatkozásának dicső muzsikáját ilyen silány hangszerre bízta, mint ő. Ezen töprengett, de végre is lemondott arról, hogy megoldja a titkot, buzgón dolgozott tovább; elragadta a lelkesedés.

Így múlt el az éjszaka. Mintha szárnyas paripa hátán ült volna, úgy nyargalt vele az idő. A függönyökön át bekukucskált a piruló hajnal, majd fölkelte a nap, és aranyló fénnel vakított a szemébe. Akkor is ott ült még, tollal a kezében és hatalmas csomó teleírt papirossal maga előtt.

XXI. Új-Anglia ünnepe

Felvirradt a nap, amikor az új kormányzó átveszi hivatalát a nép kezéből. Hester Prynne és gyermeke is megérkezett a piacra, ahol már nagy számban tolongtak az iparosok és a város más, alantasabb rendű lakói. Akadt néhány durva külsejű alak is, szarvasbőr ruhájuk, viharverte ábrázatuk mutatta, hogy a kis gyarmati főváros környékén elszórt erdei telepek valamelyikéről jöhettek.

Hester, mint minden nyilvános ünnepnapon hét esztendő óta, most is komor szürke ruhában volt, amely nem is annyira színével, mint inkább különös szabásával szinte eltörölte alakja körvonalait. A bíbor betű viszont mintha újra kiemelte volna ebből a ködös homályból, sajátos fényével bevilágítva, hogy látható legyen az emberi szemeknek.

Arcán, amelyet úgy megszoktak már a polgárok, most is a rendes, márvány nyugalom ült. Akárcsak valami álarc - vagy mint egy halott asszony dermedt, örökre megfagyott vonásai. Hiszen Hester valóban halott volt bizonyos értelemben - a világból, amely körülvette, rég elköltözött, együttérzésére nem tartott számot.

De talán ma kivételesen valami új kifejezés is volt az arcán, amit addig senki se látott, és most sem vehetett észre, ha csak természetfölötti tehetségekkel nem áldotta meg a sors, és a szívekben olvasni nem tud. Viszont ha ilyen lélekolvasó akad a tömegben, az meglátta volna rajta, hogy a tömeg bámész pillantásait is, amelyeket hét keserves esztendőn át kénytelen-ségből tűrt, mint büntetést, mint szigorú vallási kötelezettséget, most, ebben az órában, önként és majdnem szívesen fogadta, sőt valami diadalérzéssel. Mintha azt mondaná: „Gyertek, nézzétek meg jól utoljára a skarlát betűt!” Mindenki azt hitte róla, hogy életfogytiglani rabja és áldozata a nép ítéletének, de ő most talán ilyesmit gondol: „Igen, még egy darabig csak nézzétek, aztán úgysem találjátok meg többet. Még pár óra csak, és a sötét óceán örökre elnyeli az átkozott bélyeget, ami hét év óta égeti a szívemet a ti jóvoltotokból.”

Lehet az is, hogy ebben a pillanatban, amikor le akarta rázni a lényével már szinte összeforrt jelképet, Hester valami megbánásfélét érzett. Az emberi lélekben sok következetlenség megfér. Érthető lett volna, hogy ellenállhatatlan vágyat érezzen: most utoljára, hosszú korttyal kiűriteni az ürmöt, amellyel állandóan itatták, amióta csak asszonnyá érett. Az élet bora, amit most majd ajkához emel, csiszolt aranykehelyben, bizonyára nagyon édes, zamatos és szívderítő lesz, mert különben keserű ízt hagyna a szájában, és ő visszakívánná a régit, amelyet hathatós szíverősítőként csepegtettek beléje.

Gyöngy viszont a vidámság színeiben ragyogott. Az ember el sem tudta hinni, hogy a vakító, pompás jelenség a komor, szürke alaknak köszönheti létét. Hogy ugyanaz a tobzódó, pompakedvelő képzelet, amelyből a gyermek csodálatos öltözete született, alkotta Hester egyszerű, de sajátos ruháját is, ami feladatnak talán még nehezebb volt.

A gyermekhez olyan tökéletesen illett ez az öltözet, mintha csak lényének kisugárzása lett volna, jellemének megjelenése, amit éppen úgy nem lehet különválasztani tőle, mint pillangótól a fényes, tarka szárnyat vagy a virágtól szirmainak pompáját. Ezeknél is a külső forma belső mivoltukat adja vissza.

Ma, ezen a jelentős napon, még nyugtalanabb volt a gyermek, mint máskor, és külseje is körülbelül úgy tükrözte lelke állapotát, mint egy szikrázó gyémántok az alatta dobogó szív lüktetését. A gyermekek mindig megérik a hozzájuk tartozók nyugtalanságát, és főleg azt, ha közvetlen közelükben valami gyökeres változás készül. Gyöngy is, nemhiába anyja nyugtalan szívéből szakadt ki, híven elárulta most mindazt, amit Hester mozdulatlan márványarca oly tökéletesen eltakart.

Nem is lépkedett anyja mellett, inkább röpdösött, mint a madár. És közben szilaj, érthetetlen, néha harsány kiáltásokat hallatott. És amikor a piacra értek, még nyugtalanabb lett, mert nem tudta mire vélni a kavargást, izgatottságot maga körül. Hiszen máskor inkább egy falusi községháza előtti gyepes térséghez hasonlított a hely, mint nagyváros forgalmas piacához.

- Mi az, anyám? Mi van itt? Miért hagyták ott a munkájukat ezek az emberek? Talán játszónapja van az egész világnak? Nézd csak, ott a kovács, milyen szépen lemosta szurtos ábrázatát, és vasárnapi díszbe öltözött. Olyan, mintha mulatni szeretne, csak nem tudná, hogy csinálja. És ott van Brackett mester is, a börtönőr, nézd, hogy integet nekem. Mit akar tőlem?

- Emlékszik rád még pólyásbaba korodból - felelte Hester.

- Azért mégsem való, hogy integessen nekem; olyan csúf, fekete vénember. Integessen neked, ha akar, te szürke ruhában vagy, és azt a skarlát betűt viseled. Nézd, anyám, oda nézz, mennyi idegen van itt ma. És indiánok meg matrózok. Mit keresnek itt a piactéren?

- A menetet akarják látni. Itt fog elhaladni a kormányzó, meg a tanács tagjai és a papok, és mind a város kiváló és derék férfiai, legelől pedig a banda meg a katonaság.

- És itt lesz a pap is, mondd? És most is kinyújtja felém a két kezét, mint ott a pataknál, mikor odavittél hozzá?

- Itt lesz, gyermekem, de ma nem fog üdvözölni téged, te se köszönj neki.

- Olyan furcsa, szomorú ember az - mondta a gyermek, mintha magának mondaná. - Sötét éjszaka odahív bennünket, és megfogja a te kezedet meg az enyémet, mint a múltkor is, amikor ott álltunk vele azon az emelvényen. És legutóbb, a sűrű erdőben, ahol csak a fák hallják meg az a kis darab ég látja, ott beszélget veled, és melletted ül a mohos fatörzsön, és megcsókolja a homlokomat, úgyhogy alig tudom lemosni a patakban. De itt, ahol süt a nap, és sok ember látja, itt nem ismer bennünket, és nekünk se szabad ismerni őt. Furcsa, szomorú ember, és mindig a szíven tartja a kezét.

- Csitt, kislányom, te ezt még nem érted. És ne törődj most vele, nézz inkább körül. Nézd, mindenki milyen vidám arcot vág ma. A gyerekek eljöttek az iskolából, a felnőttek otthagyták a műhelyt és a mezei munkát, mert ma örülni akarnak. Mától fogva új kormányzó fog parancsolni nekik, és amióta népek vannak a földön, az ilyen napokat mindig vidámsággal ünneplik meg, mintha aranykorszak virradna erre a szegény, öreg világra.

Hesternek igaza volt. Az emberek arca szokatlanul vidám, és eleven volt. Akkor is, mint azután majdnem két évszázadon át, ebbe a néhány ünnepnapba sűrítették a puritánok mindazt a jókedvet és örömet, amit az emberi gyarlósággal meggyőződésük szerint össze lehetett egyeztetni. Ilyenkor egy rövid napra szétszlott a komor felhő, és az ő arcuk se volt sokkal sötétebb, mint más halandóké a súlyosabb esztendőben.

De ez talán túlzás. Az egész korszakra kétségtelenül jellemzőek a szürke és komor színek. De azokban, akik most ott álltak Boston piacterén, még nem vált vérré a puritán komorság. Angliában születtek, apáik még Erzsébet korának tobzódó napsütésében éltek, olyan korban,

amikor az angol nép úgy általában a maga nagy tömegében talán a világ legnagyobb, legvidámabb népe volt.

Ha ösztönös hajlandóságukat követik, az új-angliai puritán telepesek örömtüzekkel, lakomákkal, lobogódisszal és pompás felvonulásokkal ünneplik meg a közélet fontos eseményeit. Sőt az se lett volna elképzelhetetlen, hogy a szertartások méltóságát lélekemelő mulatságokkal egyesítik, és az ünnepi köntöst, amelyet egy nép ilyenkor magára ölt, rikító, groteszk hímzésekkel ékesítik.

Valami halvány nyoma meg is látszott ezen a politikai év kezdetét jelentő napon, amikor az új kormányzó elfoglalta székét. Apáink ünnepi szertartásaiban fel-feltűnt itt-ott egy-egy halvány foszlánya, erősen elmosódott emléke annak, amit otthon, London büszke városában láttak, ha nem is éppen a király koronázása alkalmával, de mondjuk a lord mayor beiktatásakor. A társadalom alapítói és oszlopai - a kormányférfiak, papok és katonák - kötelességüknek tartották ezen a napon külsőleg is felölteni mindazt a pompát és méltóságot, amely a hagyományok szerint a társadalom és államrend nagyjait megillette. Felvonultak sorban a nép színe előtt, hogy ezzel is emeljék a nemrég alakult egyszerű kormányzóság tekintélyét.

Ezen a napon mindenkinek szabad volt, sőt illet is abbahagyni a mindennapi nehéz munka különböző fajtáit, amelyeket máskor olyan szigorúan megtartottak, mint a vallási szokásokat. Persze, a népszerű mulatságoknak egy serege, ami Angliában Erzsébet vagy Jakab király korában divatos volt, teljesen hiányzott. Hiába kerestük volna a színházat vagy a vásári énekest, aki hárfapengetéssel kíséri a régi balladát, a táncoló majmot vagy a bűvész boszorkányos mutatványait, a paprikajancsit, aki tréfáival megnevetteti a tömeget, mert - bár száz meg száz év óta ismétlődnek - még mindig hatnak, hiszen a nevetés legmélyebb forrásait kavarják fel.

Az olyan embert, aki hivatásának tekinti a tréfát és a mulattatást, nemcsak a szigorú törvény tiltotta volna ki innen, de a közhangulat is, amelyben a törvény gyökeredzik. Mindegy: a nép becsületes, széles ábrázata mégis mosolyra derült. Lehet, hogy komor volt ez a mosoly, de jóízű. A játékok bizonyos fajtái is megmaradtak, amit a kíváncsiak még otthon, Anglia falusi vásárain, gyepes térségein üztek, és megtűrtek itt az új hazában is, mert a férfias erényeket és a bátorságot gyarapítják.

Voltak birkózómérkőzések, cornwalli és devonshire-i stílusban, a tér egyik sarkán barátságos párbaj készült, a mérkőzők két marokra fogták hosszú vívóbotjaikat. Ami a leginkább magára vonta az érdeklődést: a pellengér emelvényén is elhelyezkedett két bajnok, kerek pajzzsal és széles karddal. De a tömeg most csalódott, mert hamarosan előkerült a városi főporoszló, és kijelentette, hogy szó sem lehet a törvénynek ilyen megcsúfolásáról, esze ágában sincs megengedni a komédiát ezen a szent helyen.

Ez a nemzedék még csak kezdő korszakát élte a szigorú örömtelenségnek. Apáik nagyon is értettek az élet művészetéhez annak idején, és ők is meg tudták volna ülni méltóan ünnepeiket, sőt ebben a tekintetben alighanem diadalmasan mérkőzhettek volna utódaikkal vagy akár a mi nemzedékünkkel is. A legelső kíváncsiakat követő generáció már a puritán erkölcsök sötét árnyékában nőtt fel, és olyan komorrá formálta az egész nép arcát, hogy azt a következő századok sem deríthették fel. Még csak ezután kell megtanulnunk újra a jókedv elfelejtett művészetét.

De akkor, ott a piactéren, ha az egész kép nagyjában borongós volt is, a ruhák szürkék, barnák vagy feketék, mégis egy-két élénkebb árnyalat tarkította. Akadt közöttük néhány indián vad pompában, cifrán hímzett szarvasbőr ruhában, piros és sárga kagylóövvel, tarka tollakkal, íjjal, nyíllal és kőhegyű lándzsával - ezek külön csoportokban álltak, és arcuk mozdulatlan komorsága mellett még a puritánok is nyájasaknak tetszettek. De mégsem ők voltak a

legvadabb alakok a tömegben. Ezt inkább a matrózokról mondhatjuk, a Spanyolországból jött hajó legénységének tagjairól, akik szintén kíváncsiak voltak az avatási ünnepélyre.

Durva képű zsványoknak nézhetne volna őket az ember, ahogy ott ácsorogtak, naptól koromfekete ábrázattal, torzonborz szakállukkal, kurta, bő nadrágjukat széles öv szorította le derékban, egyik-másik aranylemezt hordott csat helyett, és az övről hosszú kés vagy rúd lógott le. Széles karimájú pálmalevékalapjuk alól még most is állati vadsággal villogott a szemük, pedig csak jókedvűen gyönyörködni jöttek. Ők minden félelem és lelkipurdalás nélkül áthághatták a szabályokat, amelyek a többieket szigorúan kötelezték. A hivatalos személyek orra előtt pőfékeltek a legnagyobb nyugalommal, pedig a polgárokat azonnal megbírságotlák volna ilyenféle kihágásért. Sőt a pálinkás butykos is előkerült a marcona legények zsebéből, még kínálgatták is vele ijedt szomszédaikat.

Érdekes, jellemző vonása volt a kor hézagos erkölcsének, hogy a tenger népe ilyen különös kiváltságokat élvezhetett. Tekintélyüket nemcsak azok a kisebb-nagyobb gazságok emelték, amelyeket a parton elkövettek, hanem mindaz a szörnyűség, ami tengeri életüket jellemezte. Az akkori hajós ma kalóznak is beillene. És mindenki tudhatta ennek a bizonyos cirkálónak a legénységéről is, bár semmivel sem voltak rosszabbak a többinél, hogy - amint azt ma kifejeznénk - néhány kereskedőhajó rakományának elsajátítása terheli a lelkiüket, amiért a mai igazságszolgáltatás valószínűleg kötél általi halálra ítélné őket.

De ebben az időben a tenger független birodalom volt, úgy dagadt, apadt, tajtékzott, ahogy neki tetszett, emberi törvény és rendszabály nem is próbált hozzáférni.

Ha valamelyik kalóz megunta foglalkozását, egyszerűen letelepedett a parton, és máról holnapra tisztos, jámbor életű polgárrá vedlett. Sőt, amíg javában üzte kétes hivatását, addig sem akadtak fönn rajta, ha valaki üzleti összeköttetést vagy más érintkezést keresett vele.

A puritán vének is, ahogy most elhaladtak a tömeg sorfalai között, fekete köpenyeikben, keményített nyakfodraikkal és tornyos kalapjukkal, nyájasan mosolyogtak a lármás és elég tiszteletlen matrózokra. Azon sem ütközött meg senki, hogy a városnak olyan tekintélyes polgára, mint az öreg Chillingworth doktor, egyenesen odalépett a kérdéses hajó kapitányához, és bizalmas beszélgetésbe elegyedett vele.

Ez a kapitány kétségtelenül a legmutatósbab alak volt a piactéren, külsejét tekintve. Ruhája csupa tarka szalag, kalapján aranycsipke és súlyos aranylánc meg hatalmas színes toll. Oldalán széles kard lógott, homlokát pedig kardvágás éktelenítette, de ő úgy igazította el a haját, mintha inkább mutogatni, semmint takargatni akarná.

Városbeli, ha ilyen öltözetben és ilyen ábrázattal hetikélikdik a piacon, egész biztosan nem ússza meg szigorú felelősségrevonás nélkül. Sőt valószínűleg bírságot rónak ki rá, vagy börtönbe dugják, esetleg a pellengérre állítják. A délceg kapitányt viszont éppen úgy el se tudták volna képzelni rikító öltözéke nélkül, mint a halat a csillogó pikkelyek nélkül.

Amikor az orvos elbúcsúzott tőle, a Bristolba igyekvő hajó kapitánya átsétált a piactér túlsó végébe, ahol Hester állt. Szemmel láthatólag megismerte, és habozás nélkül odalépett hozzá. Mint mindig, Hester körül most is egy üres tér keletkezett, mintha bűvös kört vont volna maga köré; és bár az emberek könyökkel törtek maguknak utat mindenütt, ide nem mertek vagy nem akartak belépni.

Ebben is kifejeződött, milyen erkölcsi magányosságot kényszerített rá a skarlát betű. De talán ő is fokozta még azt tartózkodásával. Bár most már más szemmel nézték, és nem is rokonszenvenélkül, az emberek mégis ösztönösen elhúzódtak tőle. Ebben az esetben Hesternek csak haszna volt belőle, mert így nyugodtan beszélgethetett a hajóssal, nem kellett attól tartania,

hogy kihallgatják őket. És Hester olyan feddhetetlen hírben állott, hogy azt, amit a város legtisztességesebb matrónája sem mert volna, ő nyugodtan megkockáztathatta anélkül, hogy megbotránkoztatást okozzon. Zavartalanul beszélgethetett így négyszemközt a marcona kapitánnyal.

- Nos, asszonyom - így szólította meg a tengerész -, szólok majd a stewardnak, hogy eggyel több fekhelyet készítsen, mint ahányat nagyságod kért. Skorbuttól, láztól nem kell tartani az úton. Ott a hajóorvos meg az a másik doktor, legfeljebb talán az ő piruláiktól betegszünk meg, mert gyógyszer van elég a hajón, nemrég szereztünk egy spanyol alkalmatosságról.

- Mit mond? - kérdezte Hester ijedten, úgyhogy jobban elárulta magát, mint akarta. - Még egy utasa van?

- Hogyan? Hát nem tudja, hogy az a doktor is velünk jön? Chillingworth, ha jól emlékszem a nevére. Csodálom! Tudnia kellett volna, hiszen azt mondja, ő is a társasághoz tartozik, és régi jó barátja annak az úriembernek, akiről beszélt, és akit ezek a savanyú képű vén puritánok üldöznek.

- Igen, régen ismerik egymást - felelte Hester, nyugalmat erőltetve magára. - Együtt laknak hosszú idő óta.

Több szó nem esett közöttük. De alighogy a kapitány eltávozott, Hester megpillantotta a tér túlsó szögletében Chillingworth doktort. Éppen arra fordult és mosolygott. De ez a mosoly félelmetes volt, még így is, a hullámozó sokaság feje fölött, a nevetgélő, nyugodtan fecsegő emberek között, ahol mindenki csak a saját gondolatával, hangulatával és érdekeivel törődött.

XXII. A felvonulás

Hester még jóformán össze se tudta szedni gondolatait, fogalma sem volt, mit kell tennie ebben az új, veszedelmes helyzetben, amikor felharsant a szomszédos utcában a katonazene. A díszmenet, a tanácstagok és polgárok felvonulása a városházához közeledett, hogy a már akkor kialakult és azóta megőrzött szokáshoz híven, a város legtekintélyesebb lelkésze ott elmondja a nagy ünnepi beszédet.

Feltűnt már maga a menet is. Lassú, méltóságos léptekkel éppen bekanyarodott az utcaszögleten, és kifordult a piactérre. Legelől haladt a banda, sokféle hangszer szólt, talán nem éppen tökéletesen összehangolva, és nem is a legnagyobb művészettel, de célját elérte, mert emelte a jelenet ünnepélyességét és hősi jellegét.

Gyöngy előbb boldogan összecsapta kis kezét, aztán egy pillanatig egész nyugodtan állt, szótlanul bámult, mintha magasra emelné a zene dagadó árja, és kiterjesztett szárnyakon lebegne rajta, akárcsak a tengeri sirály. De megvillant a napfény a banda után pompás díszőrségként lépkedő katonák fényes fegyverein, és ez megint nyugtalansággal töltötte el a gyermeket. Ez a katonaság - amely mindmáig fennáll, és dicsőségét romlatlanul megőrizte ősi idők óta - nem zsoldosokból állott. Megannyi művelt úriember volt ez, akik harcias hajlandóságukat követve, valamiféle vitézi társaságot alakítottak, amelynek célja az volt, hogy a templomos lovagrend mintájára a hadviselés tudományára nevelje a férfiakat, amennyire ez békeidőben lehetséges. Minden egyes ember külső magatartása is mutatta, hogy a katonaság abban az időben igen nagy becsületben állott. De volt közöttük olyan is, aki a németalföldi vagy más európai háborúban kitűnt, és így joggal kiérdemelte címét és díszes egyenruháját. Tetőtől talpig fényes acél borította őket, sisakjukon tarka tolldísz lengett, ragyogásukkal minden mai hasonló látványosságot homályba borítottak volna.

Utánuk következtek a polgári nagyságok, és azok talán még több figyelmet érdemeltek. Komoly, méltóságos alakjuk mellett a harcosok gögös lépkedése közönségesnek, majdnem nevetségesnek tűnt. Ebben a korban nem sokra becsülték azt, amit mi tehetségnek nevezünk. Viszont a szilárd jellem és méltóság annál többet ért.

A nép lelkében élő mély tekintélytisztelet azóta erősen megcsökkent, ha ugyan egyáltalában maradt még valami nyoma. A közélet vezetőinek kiválasztásában ma már sokkal kisebb a szerepe. Hogy ez a változás hasznos-e vagy káros, azt nem olyan könnyű eldönteni. Talán mind a kettő. De ebben a régi időben e rideg partok angol telepesei faképnél hagyták a királyt, a nemességet és a külső rangnak mindenféle fajtáját, de a tekintélytisztelet érzése legmélyebb ösztöneikben gyökerezett, a régi tekintélyek helyett most az ősz haját és magas kort tisztelték, a bölcsességet, tudást és súlyos tapasztalatokat, a feddhetetlen jellemet, és általában azokat a komoly, imponáló vonásokat, amelyek a biztonság érzését keltik, és amiket ma tiszteletre méltónak mondhatnánk.

A gyarmat legelső államférfiai, akiket a nép mindjárt a közösség kialakulásakor hatalomra emelt, Bradstreet, Endicott, Dudley, Bellingham és kortársai nem annyira szellemi képességeikkel, mint inkább rendkívüli józanságukkal és egyéniségük súlyával tűntek ki. Erő és önbizalom jellemezte őket, és minden baj, fenyegető veszedelem közepette úgy álltak, mint szirtek a tomboló hullámok árjában.

Jellemüket kemény, szögletes arcvonásaik, izmos testalkatuk is elárulta. Ami az új gyarmati hatósági emberek megjelenésének méltóságát illeti, az anyaállam minden röstelkedés nélkül választhatta volna a tényleges demokráciának e képviselőit akár a Lordok Házának, akár a Királyi Titkos Tanácsnak legelsői közé.

Mindjárt a tanácstagok után következett a kiváló és rendkívül népszerű fiatal pap, aki ezen a napon az egyházi szónoklatot tartja. A papi pálya volt akkor az egyetlen, amelyben a szellemi kiválóság tényleg érvényesülhetett, sokkal inkább, mint a politikában. A magasabb szempontokról most nem is szólva - már az a rendkívüli tisztelet is, amivel a közösség neki adózott, elég volt, hogy a nagyra törő tehetségeket erre a pályára vonzza. Hiszen még a politikai hatalom útja is nyitva állt előttük, ha elég magas polcra jutottak, amint azt Increase Mather¹⁴ példája mutatja.

Akik Dimmesdale tiszteletes urat figyelték, megállapíthatták, hogy amióta lábát Új-Anglia földjére tette, soha ilyen ruganyosan lépkedni nem látták, mint most a menetben. Járása nem volt erőtlenséges, mint máskor, alakja nem görnyedt meg, kezét sem tartotta aggódalmasan a szívére szorítva. De aki alaposan szemügyre vette, azt is sejthette, hogy ereje nem testi erő. Mintha angyalok segítsége működött volna itt közre. Mintha mozgásának különös ruganyosságát az a szíverősítő okozná, amely a mély és kitartó gondolkodás kohójában párolódik. Vagy talán a harsány muzsikaszó hatott érzékeny idegzetére, az emelte magával ég felé törő hullámain?

De pillantása a messzeségbe révedt, talán nem is hallotta a zenét. Teste csakugyan szokatlan lendülettel mozgott, de hol időzött közben a lelke? Mélyen magába merült, emberfölötti erővel elővarázsolva a gondolatok csodálatos, ünnepi sorát, hogy néhány perc múlva díszes menetben elinduljanak. És így nem is csoda, ha semmit sem látott, hallott s tudott abból, ami körülötte történik. Szellemének fölfokozott ereje emelte gyenge testét, amely most szinte nem is érezte súlyát, szellemmé változott minden ízében.

Sokszor megesik éppen rendkívüli tehetséggel megáldott embereknél, hogy valami betegség hatása alatt hirtelen óriási erővel nekilendülnek, és hosszú napok életerejét emésztik fel pillanatok alatt, hogy aztán megint hosszú napokig vagy még tovább ernyedten heverjenek.

Hester Prynne nem vette le róla a szemét, és közben maga sem tudta miért, valami csüggedés költözött a szívébe. Talán csak mert olyan elérhetetlen messzeségben látta. Titokban bízott benne, hogy legalább egy pillantással észreveszi. A sötét erdőre gondolt, a magányos kis völgykatlanra, a mohos fatörzsre, ahol egymás mellett üldögéltek szerelemben, kínban, és szavaikat összevegyítették a patak bánatos morajával.

Ó, akkor nagyon mélyen beleláttak egymásba. Ugyanaz az ember lenne, aki ott jön? Sehogy sem tudott ráismerni. Majdnem gögösen lépkedett a méltóságos és tekintélyes férfiak között, a hősi zene hullámai szinte elborították. Olyan messzire elragadta tőle világi állásának méltósága, de talán még inkább az idegen és ellenszenves gondolatok, amelyek arcát is megmászították.

Hester szíve elszorult, úgy érezte, hogy csalódás áldozata lett, csak álmodta a történeteket, a valóságban semmi köze sem lehet a lelkészhez. És annyira megmaradt még asszonynak, hogy ebben a pillanatban nehezen bocsátott meg neki. Hogy tud most ennyire kiszakadni az ő közös

¹⁴ *Increase Mather* - (1639-1723) amerikai lelkész, fontos diplomáciai és politikai szerepet játszott a függetlenségi háború előtt.

világukból, éppen most, amikor már közeledik a sors súlyos lábdobogása. Hogy tudja így elhagyni őt, aki a sötétben tapogatódzik, és hideg kezét hiába nyújtogatja feléje!

Gyöngy is megérzett talán valamit abból, ami anyja lelkét háborgatta, vagy rá is különösen hatott a lelkész idegensége, hozzáférhetetlensége. Amíg a menet elhaladt előttük, lázas nyugtalansággal mozgolódott folyton, mint a fölröppenni készülő madárka. Aztán amikor elvonultak, komolyan anyjára pillantott.

- Anyám, ez volt az a pap, aki a patakparton megcsókolt engem?

- Maradj nyugton, gyermekem - súgta ijedten Hester. - Nem kell ám mindent elmesélni a piacon, ami az erdőben történt velünk.

- De olyan furcsa volt, nem is tudtam biztosan, hogy ő az. Különben odaszaladtam volna hozzá, és megkértem volna, hogy csókoljon meg itt is, a sok ember előtt, éppen úgy, mint akkor, a vén fák alatt. Mit gondolsz, mit mondott volna? Talán a szívéhez kapott volna, mint ahogy szokta, és rám kiáltott volna, hogy menjek onnan?

- Mi egyebet mondhatott volna, kislányom, mint hogy most nincs itt annak az ideje, és csókolózni nem a piactéren szokás. Még szerencse, te csacszi gyermek, hogy nem szólítottad meg őt!

Másoknak is hasonló véleményük volt, úgy látszik, a fiatal lelkészről, és ezt majdnem ugyanilyen szavakkal ki is fejezték. Hibbinsné asszony, akit különcködése, vagy mondjuk betegsége sok mindenre rávitt, amit a többiek nem mertek volna megkockáztatni, elkövette azt a hallatlan dolgot, hogy nyilvánosan szóba állt a skarlátbetűs asszonnyal.

Nagy gálában volt most is a derék hölgy, hármasszoros nyakfodorral, hímzett pruszlikban és bő, hosszú bársonyszoknyában, aranyfejű bottal a kezében. Ő is eljött, természetesen, az ünnepi felvonulást nézni. Rebesgették a városban - és később elég drágán megfizetett a rossz híréért az életével -, hogy nagyrészt neki köszönhetik a szüntelenül megismétlődő boszorkányságokat és baljóslatú eseményeket. Éppen ezért utat nyitottak előtte, szó nélkül, mintha még ruhája dús ráncainak érintésétől is félnének. És bár Hestert sokan most már jó érzéssel nézték, félelmüket megkettőzte az, hogy a vén boszorkány éppen ővele állt szóba, és ijedten húzódtak el közelükből.

- Hát fölrérheti ezt halandó ésszel valaki? - kezdte bizalmasan az öreg hölgy. - Láttad a szent embert az imént? Ezt a földi angyalt, ahogy a nép nevezi, és aki, meg kell vallanom, csakugyan annak látszik. Ki hinné, hogy csak nemrégiben az erdőben járt levegőt szívni a tiszteletes úr, az Írás héber szavait mormolgatva fogai között egész biztosan! No, mi ketten tudjuk, mit jelent az ilyen kis erdei séta, ugye, Hester? De komolyan mondom, én magam is alig tudtam elhinni, hogy ugyanaz, amikor az előbb a menetben láttam. Pedig nem ő az egyetlen. Hej, de sok dicső egyházfi ropta már velem a táncot odakint, aki most a banda méltóságos ütemére lépkedett, csak hogy akkor másvalaki hegedült ám, és talán egy indián varázsló vagy lapp csodadoktor szorongatta a kezünket. Gyerekjáték az efféle, ha az ember egy kicsit ismeri a világot! Hanem ez a pap! Ugye, te magad se hitted el, hogy ugyanaz volt, akivel az erdei ösvényen találkoztál a minap?

- Nem tudom, asszonyom, miről beszél - felelte Hester, aki jól sejtette, hogy Hibbinsné nem egészen épelméjű. De mégis megdöbbenett, hogy a vénasszony ilyen nyíltan emlegeti a gonosz szellemmel való személyes kapcsolatát. - Nem az én dolgom ítéletet mondani egy ilyen tudós és kegyes életű férfiúról, mint Dimmesdale tiszteletes úr.

- Pfuj, pfuj! - vijjogott az öreg hölgy, és ujjával megfenyegette Hestert. - Azt hiszed, én, aki olyan gyakran járok az erdőben, nem tudom megismerni, kit láttam és kit nem? Eh, még ha egyetlen fűszál sem maradt a ruhájukon a vadvirágfűzéből, amit tánc közben viseltek, se a hajukban, én azért megismerem őket. Téged is jól ismerlek, Hester, hiszen látom a bélyeget rajtad. Mindenki látja, hiszen a nap is rávilágít, sötétben meg vörös fénnel izzik. Te nyíltan viseled, úgyhogy erről nincs mit beszélni. De a lelkész? Hajolj ide, hadd súgok a füledbe valamit. Ha a Fekete Ember meglátja, hogy szolgálai közül valamelyik olyan nagyon titkolja a frigyet, mit pedig saját vérével írt alá, és meg is pecsételt kinn az erdőn, talál ám módot rá, hogy színvallásra bírja, és előbb-utóbb megmutassa bélyegét napvilágnál is, mindenki szeme láttára, ha akarja, ha nem. Mit gondolsz, mit takargat a lelkész, amikor mindig a szívére szorítja a kezét?

- Jaj mit, mondd meg, drága Hibbins néni! - kérdezte kíváncsian Gyöngy. - Te is észrevetted már?

- Ne törődj vele, kicsikém - felelte az öregasszony mélyen bókolva a kislány előtt. - Te magad is láthatod majd egyszer. Mondják, hogy a Levegő Fejedelmének nemzetségéből származol, kislányom. Nem lenne kedved valamelyik szép éjszakán kinyargalni velem az erdőbe? Ott apádat is láthatod. És talán megtudod azt is, miért tartja a szívén a kezét a lelkész.

Ezzel felkacagott az előkelő boszorkányhölgy, olyan harsányan, hogy az egész piac hallhatta, aztán visszavonult.

Közben a gyülekezet házában elhangzott a bevezető ima, és Dimmesdale tiszteletes úr beszélni kezdett. Hangja kihallatszott a nyitott ajtón keresztül.

Hestert valami megmagyarázhatatlan érzés ott tartotta a pellengér talapzata előtt. Az épület különben is zsúfolásig tömve volt, oda be se juthatott volna, és itt mégis közelebből hallotta a szónoklatot, ha a szavakat nem is, de a színes, meleg, lélekbe ható hangot, ami a lelkésznek legkülönösebb adománya volt.

Igen, a hangjában volt talán a legfőbb ereje. Aki egy szót sem értett a nyelvén, még azt is elragadta volna ez a mély zengésű és változatos hang. Mint minden más zene, ez is híven kifejezte a pátoszt és szenvedélyt, az elragadtatást és gyöngéd érzéseket, mégpedig olyan nyelven, amelyet a világ minden népe egyformán ismer.

A templom falai sokat elfogtak belőle, de Hester lázas feszültséggel figyelt, mélyen megragadta ez a hang, és valami egész különös jelentőségre emelkedett benne, a szavak értelmétől függetlenül. Sőt talán ha jobban kiveheti a szavakat, az csak tompítja a maga durvább értelmével ezt a szellemi lényeket. Kivette a halk alapzöngést, amely az elcsituló szél susogására emlékeztetett, de a következő pillanatban fokozatosan emelkedett, édesen, fölségesen zengett, és áhítatos ünnepi érzéssel öntötte el. De bármilyen hatalmas és megrázó volt is néha a lelkész hangja, valami panaszos színezete mindig megmaradt. Mintha legmélyén ott lappangott volna a félelemnek egy elfojtott sóhaja vagy sikoltása, az emberi fájdalomnak mély, tompa zengése, amely visszhangra talált minden szívben.

Sokszor nem is hallatszott egyéb, csak ez a mély pátosz, amely a lélegzetfojtó csendben ott rezgett, mint egy sóhaj. De amikor följebb szárnyalt a lelkész hangja, és hullámai hatalmasan tornyosodva, szinte megremegtették a templom falait, mintha át akarnának hatolni rajtuk, és kiömleni a szabadba, az éles fül még akkor is kihallotta belőle a panaszos kiáltást. Mi volt az? Egy bánat sújtotta, talán bűn tépázta emberi szív így akarta titkát átöntené a tömeg nagy szívébe, bűnét vagy bánatát vallotta meg újra meg újra, minden szavával, hogy részvétet vagy bocsánatot találjon és mindig hasztalanul. Ez a különös, mélyen zengő, panaszos alaphang volt a lelkész csodálatos hatalmának titka.

Hester mozdulatlanul állt a pellengér alatt, mint egy kőszobor. De ha a szónoklat oda nem szögezi, talán akkor is mágneses erővel vonzza valami erre a helyre, ahol gyalázatának első keserves óráit élte. Lelkére súlyosan nehezedett egy gondolat - vagy talán nem is gondolat -, hogy életének pályája eddig és ezentúl, valahogy innen indult, és ide tér vissza, ez a pont adja egységét.

A kis Gyöngy eközben otthagyta anyját, és kedve szerint játszadozott a piactéren. Ahogy ide-oda bujkált az emberek között, szinte földérintette a komor képet, mintha egy ragyogó sugár táncolt volna ott, vagy valami tarka tollú madár bujkált volna egy komor, vén fa lombjai között, itt-ott kivillantva színeit. Mozgásában valami állandó hullámlás volt, de emellett sokszor szeszélyes szabálytalanság. Ma különösen fáradhatatlannak látszott, lázas belső nyugtalanságának megfelelően, ami talán anyja lelkiállapotának kisugárzása volt. Valahányszor meglátott valamit, ami örökké éber kíváncsiságát fölkeltené, odaröppent, és úgyszólván kiragadta az illető embert vagy tárgyat, mint jogos tulajdonát, de csak amennyire kedve tartotta, anélkül, hogy saját hangulatait csak a legkisebb mértékben is ahhoz igazította volna.

A puritánok csak nézték, mosolyogva, de közben nem tudtak szabadulni a hittől, hogy a gyermek démoni származású, különben nem is lehetne ilyen észvesztően szép és vonzó, ilyen különösen és ragyogóan eleven. Nyugodtan odaszaladt a legvadabb képű indiánhoz, és alaposan szemügyre vette. Az pedig megérezte benne a magáénál is vadabb őserőt. Aztán vele született vakmerőségével, de emellett bizonyos tartózkodással, a matrózok közé furakodott, sorra vizsgálta a fekete képű, marcona legényeket, akik a tengernek éppen olyan vademberei voltak, mint az indiánok a szárazföldnek. A matrózok csodálkozva nézték, mintha csak a tengeri tajtéknek egy foszlánya repült volna oda kislány alakjában, és lélek helyett a tengerlidérc ragyogott volna belőle, amely éjszaka a hajó orra előtt látszik néha.

A hajósok egyike - éppen a kapitány, aki az imént Hesterrel beszélgetett - nem tudta levenni szemét a gyermekről. Annyira megigézte, hogy mindenáron meg akarta fogni, és egy csókot lopni tőle. Tapasztalta azonban, hogy akár egy kolibrimadarat kergetne a levegőben, éppen olyan haszontalan minden próbálkozás. Lekapcsolta hát kalapjáról a csillogó aranyláncot, és odahajította neki. Gyöngy rögtön elkapta, és abban a pillanatban nyaka és dereka köré csavarta a láncot, olyan ügyesen, mintha most már többé senki le se vehetné onnan, annyira ruhájához tartozik.

- Az a skarlátbetűs asszony a te anyád, ugye? - kérdezte a hajós. - Nem vinnél egy üzenetet neki?

- Ha olyat üzensz, ami nekem is tetszik - felelte Gyöngy.

- Hát akkor mondd meg, hogy beszéltem újra azzal a ferde vállú vén doktorral, ő vállalkozik rá, hogy magával hozza azt az úriembert, akiről anyád beszélt. Úgyhogy neki nem lesz más gondja, mint saját magára meg rád ügyelni. Megmondod, amit üzentem, te kis boszorkány-fióka?

- Hibbinsné azt mondja, hogy a Levegő Fejedelme az apám - felelte vissza Gyöngy gonoszkodva. - Ha ilyen csúnya nevet adsz nekem, majd elárulak, és ő vihart küld a hajódra.

Elszaladt, cikcakkban bujkálva az emberek között, és megvitte anyjának az üzenetet. Hester türelmes, erős lelke majdnem összeroppan; úgy érezte, elkerülhetetlen, sötét végzete mered rá az utolsó percben, amikor végre azt hitte, hogy megtalálta az útvesztőből a kivezető ösvényt a lelkész és önmaga számára - s most, íme, itt áll előtte a végzet az út közepén, és mosolyog könnyörtelenül.

És míg a hajóskapitány üzenetével küszködött magában, egy új megpróbáltatást is el kellett tűrnie. A bámészkodók között ugyanis sok környékbeli volt, akik hallották ugyan a skarlát betű hírért és a hozzáfűződő száz meg száz ostoba rémmesét, de tulajdon szemükkel még nem látták soha. Most, hogy az egyéb mulatságokból lassanként kifogytak, odasereglettek Hester köré, otromba, tolakodó kíváncsisággal.

De bárhogy tolakodtak, nem tudtak közelebb férközni pár méternél. Ott megálltak, mintha a titokzatos jelkép bűvös ereje taszítaná őket. A matrózok is észrevették, hogy valami új szórakozás kínálkozik, hallották, mit jelent a skarlát betű, hát ők is odatolták napégette, marcona zsványképüket a körbe. Sőt az indiánokra is átragadt a fehér emberek kíváncsisága, oda-siklottak a tömegen keresztül, és fekete kígyószemüket Hester mellére szegezték, abban a hitben valószínűleg, hogy a ragyogó, hímzett ékesség valami kiváló méltóságot jelent.

A városbeliek pedig, akik rég megszokták a látványt, most megújuló érdeklődéssel fordultak oda az idegenek hatása alatt, és az ő hideg, megszokott pillantásuk talán még jobban kínoztta Hestert. Ráismert sorban az asszonyokra, akik hét esztendővel azelőtt várták itt kinn a piactéren, amikor a börtönből kilépett. Csak egy hiányzott közülük, a legfiatalabb, aki együtt érzett vele, és akinek azóta ő varrta a halotti ruhát. Most, amikor el akarta hajítani a perzselő jelképet, csodálatos módon még egyszer utoljára a figyelem és kíváncsiság középpontjába került, és talán soha így nem égette a mellét.

Amíg Hester ott állt gyalázata bűvkörének közepén, ahová a nép ravaszul kegyetlen ítélete állította, odabenn a templomban a szószék szent emelvényén állt az aranyszájú lelkes, csodálatos szavaival az áhítatos lelkek ezrei fölött uralkodva.

A szent férfiú odabenn a szószéken és a skarlátbetűs asszony kinn a piactéren! Hol van az a vakmerő, aki föl merné tenni, hogy ugyanaz az égető bélyeg van mind a kettőnek a szíve fölött?!

XXIII. Leleplezés

Végre elhallgatott a csodálatos hang, amely úgy ragadta magával az áhítattal figyelők lelkét, mint a tenger hömpölygő hullámai. Egy pillanatig néma csönd volt, mint az orákulum jóslatának elhangzása után. De aztán elfojtott, susogó moraj futott végig a sorokon. A hallgatók eddig egy más lélek világában időztek, és most mintha visszatértek volna önmagukba, de az előbbi áhítat és bámulat még rajtuk ült. Még egy pillanat, és özönlenni kezdett a tömeg a templom kapuin.

Most, hogy a szónoklatnak vége volt, és visszakerültek a lángoló szavak és túlvilági illatú gondolatok világából a földre, gyarlóbb, anyagi lényük mohón kívánta ezt a másik, durvább levegőt.

Kinn a szabad ég alatt aztán szavakban tört utat rajongó lelkesedésük. Csak úgy zúgott, zajgott az utca és piactér, egyik végétől a másikig, mindenki a lelkeszt magasztalta. Egyik sem állhatta meg, hogy azonnal el ne mondja a másiknak, amit meggyőződése szerint ő jobban értett vagy hallott. De mindnyájan, egytől egyig azt bizonygatták, hogy soha még ember ilyen bölcsen, ilyen túlvilági szellemben nem beszélt, soha még halandó ember száján ilyen közvetlenül nem áradt a mennyei sugallat. Mindenki érezte, hogy beszéd közben a lelkeszt megszállja és hatalmába ejti az ihlet, úgyszólván kiragadja a papírra vetett gondolatok közül, amelyek ott heverték előtte, és a maga és hívei számára egyaránt váratlan és meglepő eszmékkal tölti el. Az istenség és az emberi közösségek viszonyáról beszélt, különös tekintettel Új-Angliára, amely itt az őserdők ölén csak nemrég keletkezett. És beszéde vége felé prófétai ihlet szállta meg, mely éppúgy hatalmába kerítette, mint egykor a zsidó ősapákat, csak abban különbözött Izrael régi prófétáitól, hogy nem pusztulást és romlást jósolt népének, hanem boldog és fényes jövődőt, amely itt vár rájuk, mint az Úr új kiválasztottjaira.

És véges-végig ott remegett a hangjában valami mélabús pátosz, amit nem magyarázhattak másként, mint hogy eltávozik innen nemsokára. Igen, rajongva szeretett papjukat idő előtti halálra ítélte a sors, és ő is nehezen szakad el híveitől, azért tör fel melléből újra meg újra a fájdalmas sóhajtás. Nemsokára eltávozik közülük örökre, és itthagya zokogó gyülekezetét.

A beszéd hatását lázas rajongássá fokozta a tudat, hogy az, akinek ajkáról ömlött, csak rövid ideig tartózkodik már a földön, mintha egy angyal terítené ki fölöttük ragyogó fehér szárnyát, még utoljára, mielőtt égbe száll, és míg árnyékba és fénybe borítja népét, rájuk szórja a színarany igazságok csillogó kincsét.

Dimmesdale tiszteletes úr életének legdiadalmasabb pillanatait élte át, minden addiginál és minden elkövetkezőnél felségesebb magaslaton járt. A legtöbb ember eljut ide előbb-utóbb, de rendszerint csak sokkal később tudja meg, amikor már jó messziről tekint rá vissza. Elérte mindazt, amit csak kiválóság, tudás és istenáldotta tehetség, feddhetetlen élet Isten választott szolgájának osztályrészül juttathatott Új-Angliának ebben a régi korszakában, amikor a papi hivatás amúgy is a legnagyobb kiváltságot jelentette. Így állt ott, dicsősége tetőpontján, mikor beszéde végeztével a szószék bársonypárnáira hajtotta fáradt fejét. És ugyanakkor kinn, a pellengér lábánál ott állt Hester, mellén a perzselő szégyenbélyeggel!

Felhangzott újra a muzsika, és a katonai díszkíséret ütemes léptekkel elindult a templomból. A menet visszatért a városházára, hogy a tanácsteremben ünnepi lakomával fejezzék be a szertartást.

A nép tisztelettel hátrahúzódott, széles utat nyitva a bölcs és tisztességes férfiaknak. Újra elvonult a sorfalak között a kormányzó, tanácsosaival, a papság és a város minden kiválósága. Alig érték ki a térre, a tömeg harsány éljenzésben tört ki. Ez természetes lett volna amúgy is - tekintve a gyermeki lelkesedést, amellyel a nép abban az időben vezéreire föltekintett -, de most mégis más értelmet nyert. Mintha elemi kitörése lett volna a visszafojtott lelkesedésnek, amelyet a prédikációnak még fülükben csengő fölséges igéi keltettek. Minden egyes ember a maga szívének ösztönzésére cselekedett, és mégis úgy érezte, hogy szomszédja elragadtatása ragadt rá. Odabenn a templomban alig tudták türtőztetni magukat, de itt a szabadban ellenállhatatlanul áradt, hömpölygött az ég felé az elragadtatás.

Zúgott, tombolt a lelkesedés. Elég ember volt ott, és elég zengő, mély érzés volt bennük, hogy hangjuk fölségesebb legyen a vihar, a bömbölő tenger és mennydörgés morajánál is. A sokféle hangot egygyé olvasztotta a közös rajongás, amelyben a sok szív is egygyé forrt. Soha még Új-Anglia földjén ilyen egetverő üdvívalgást nem hallottak. Soha még Új-Angliában halandó embert olyan magasra nem emeltek, mint a lelkészt ezen a napon!

És hogy esett neki az ünneplés? Nem a dicsfény foszlányai lebegnek ott a feje körül? Lehetőséges, hogy egy légies szellemű lény, akit a tömeg rajongása így az egekbe emelt, lábával csakugyan a föld porát tiporja a körmenetben?

Amikor a katonaság és a város előkelőségei elhaladtak, minden szem oda szegeződött, ahol a lelkész haladt a menetben. A harsány üdvívalgás halk morajjá tompult, mihelyt megpillantották. Halálsápadt volt az arca, a gyengeségtől majdnem összeroskadt diadala közepette. Mintha a mennyei erő, amely megszállva tartotta, most, mikor végrehajtotta küldetését, kiszállt volna belőle. Arca az imént még belső tűzben izzott, de most fakó volt, mintha ez a láng is reménytelenül kialudt és eltűnt volna a hunyó parázsban. Az ember azt hihette, nem is élőlény, hanem halott lépked ott a sorban, nem is lépked, inkább tántorog, és csodálatos - mégse bukik arcra.

Egyik lelkésztársa - éppen az öreg John Wilson - észrevette, milyen állapotban van a rendkívüli szellemi és lelki erőfeszítés után. Ezért odasietett hozzá, és támogatni akarta. De Dimmesdale tiszteletes úr határozott mozdulattal lerázta az öregember karját. Tovább lépkedett, ha ugyan mozgását így nevezhetjük, mert inkább a járnivaló gyermek ügyetlen tipegéséhez hasonlított, amint anyja kitárt karjába igyekszik.

Most, szinte észrevehetetlenül lassú járással, odaért az emlékeztető deszkaemlék korhadozó lábához, ahol hét keserves esztendővel ezelőtt Hester Prynne először állt a bábák pillantásainak gyötrő tüzeiben. Ott állt most is, kislányát kézen fogva, és mellén ott vöröslött a betű.

A lelkész itt megállt, bár a zene lelkes indulót játszott, és az egész menet ütemes lépésben haladt tovább. Őt is ösztökélte a muzsika, ünnepi lakomára hívta, de ő a pellengér lábánál megállt.

Bellingham már egy-két perc óta aggodalmasan figyelte. Most kilépett a sorból, és hozzá közeledett, nyilván segítségére sietett. Biztosra vette, hogy a következő pillanatban Dimmesdale elterül a földön. De a halálra vált fakó arcon olyan kifejezés ült, hogy a derék kormányzó visszahőkölt, bár különben nem egykönnyen érezte meg, ami egy másik lélekben végbemegy. A nép bámulva, áhítatos megdöbbenéssel nézte őket. A lelkész testi gyöngesége az ő szemükben megint csak a mennyei ihlet erejét bizonyította. Azon se csodálkoztak volna túlságosan,

ha ez a szent ember most nyomban, ott előttük, ragyogó lélekké változik, és végül összeolvad a mennyei fényességgel. Dimmesdale most a deszkaemelvény felé fordult, és kitárta két karját.

- Hester, jöjj ide hozzám! Te is, kicsi Gyöngyöm!

Döbbenetes arccal fordult feléjük, de valami gyöngéd és egyben diadalmas kifejezéssel. A gyermek odaröppent hozzá, sajátságos madármozdulataival, és átfogta két karjával a térdét. Hester, mint akit a Végzet szólít, önnön akarata ellen, lassan közeledett, útközben meg-megállva.

Ebben a pillanatban az öreg Chillingworth furakodott át a tömegen: vagy talán nem is a piactér túlsó végéről, de valami sötétebb helyről került elő, olyan zilált és gonosz volt a tekintete. Odaugrott, és megragadta a lelkész karját, mintha kiszemelt zsákmányát még az utolsó pillanatban vissza akarná tartani.

- Örült, megállj! Mit akarsz tenni?! - súgta vadul. - Ne ereszd ide azt az asszonyt, rázd le a gyereket! Még jóra fordulhat minden. Be akarod mocskolni jó híredet? Gyalázatban akarsz elpusztulni? Én megmenthetlek! Ne hozz szégyent papi hivatásodra!

- Menj innen, kísértő! Már elkéstél! - felelte a lelkész, és félelemmel, de rendületlenül nézett vissza rá. - Hatalmad már nem az, ami volt. Ha Isten úgy akarja, most megmenekülsz előled!

És akkor újra kinyújtotta kezét a skarlátbetűs asszony felé.

- Hester Prynne - mondta hangosan és súlyos nyomatékkal -, annak a nevében szólítalak, aki félelmes és egyben könyörületes, aki ebben az utolsó pillanatban erőt ad megtennem azt, amit bűnös nyomorúságomban hét esztendővel ezelőtt elmulasztottam. Jöjj ide, Hester, és öntsd át belém a te erődöt. Igen, a te erődre szükségem van, de engedd, hogy az az akarat vezessen bennünket, amellyel az Úr eltöltött! Ez a szerencsétlen, megrontott öregember minden erejével ellenünk van... saját erejével és a Gonoszéval. Jöjj, Hester, támogass fel itt erre a pellengérre.

A tömegben óriási kavargás támadt. Az előkelő férfiak, akik ott álltak közvetlen közelében, valósággal földbe gyökereztek. Nem tudták mire vélni a dolgot. A legegyszerűbb magyarázatot képtelenek voltak elfogadni, mást pedig nem tudtak kitalálni helyette, úgyhogy tétlen szemlélői maradtak a sors félelmes színjátékának.

Nézték, hogy a lelkész Hester vállára támaszkodva felbotorkál a pellengér lépcsőin, míg a bűnben fogant gyermek kis keze szorosan fogja az övét. És utánuk siet Roger Chillingworth, akinek eddig is fontos szerepe volt a bűn és fájdalom drámájában, és nyilván úgy érezte, hogy most az utolsó jelenetből sem szabad hiányoznia.

- Ha az egész föld minden zugát átkutatod, akkor se találtál volna egyetlen bűvőhelyet, se fönn, se lenn, ahol utol nem érhetlek - mondta komoran -, csak itt, ezeken a deszkákon.

- Hála annak, aki engem ide vezérelt - felelte a lelkész.

De egész testében reszketett, és amikor most megint Hester felé fordult, a bágyadt mosoly, amely szája körül feltűnt, nem tudta leplezni a rémület és bizonytalanság kifejezését.

- Ugye, jobb így - súgta -, mint amiről az erdőben álmodoztunk?

- Nem tudom, nem tudom - felelte gyorsan Hester. - Jobb-e? Lehet. Akkor hát meg kell halnunk, és Gyöngynek is velünk együtt.

- Te és Gyöngy... Isten kezében vagytok, és ő kegyelmes. De én hadd teljesítsem akaratát, amelyet most már tisztán látok. Mert tudd meg, Hester, én meghalok. Sietnem kell, ha még vállalni akarom a gyalázatot.

Hester karjára támaszkodva, és Gyöngy kezét szorosan tartva, most szembefordult a sokasággal. Ott álltak az előkelő kormányférfiak sorban, és a szent papok, akik eddig testvérei voltak, meg a nép, amelynek nagy szívét rémület és könnyes részvét öntötte el, mert érezte, hogy ami itt előtte feltárul, az súlyos életkérdés, bűn, fájdalom, de igaz megbánás is egyben.

A nap, amely alig hagyta el delelőjét, elárasztotta fényével a lelkész alakját, élesen kiemelve, mintha máris a föld fölött lebegne és az Örök Ítélet sorompói előtt vádolná önmagát.

- Új-Anglia népe - szólalt meg, és hangja ünnepi méltósággal, de remegve ömlött el a fejek fölött, és néha mintha az önvád és gyötrelem feneketlen mélyéről szakadt volna fel -, hozzátok szólok, akik szerettetek, akik szentnek tartottatok, íme, itt állok, nézzetek rám, a világ egyetlen igazi bűnösére. Végre! Végre! Itt állok ezen a helyen, ahol hét esztendővel ezelőtt kellett volna állnom. Itt van mellettem az asszony, az ő karja támogat most is, mert saját erőm kevés ebben a rettenetes pillanatban, nélküle arcra buknék itt. Nézzétek a skarlát betűt Hester mellén! Borzadva néztétek eddig is. Amerre járt-kelt közöttetek, visszaszítók, komor fényt vetett köréje, és irtózva húzódtatok el. De ő súlyos terhe alatt is remélhette, hogy nyugalmat talál. Ám volt itt közöttetek még valaki, akinek szégyenjelétől nem borzadtatok...

Itt mintha elakadt volna, hogy a titok maradékát már örökre magának tartsa. De teljes erejével küzdött teste gyöngesége és még inkább szíve elhatalmasodó remegése ellen. Minden segítséget elhárítva, heves mozdulattal előrelépett a deszkákon.

- ...az ő szíve fölött is ott volt a szégyen szörnyű jele - folytatta elszántan -, Isten jól látta, az angyalok is ujjal mutattak rá, és látta a Gonosz is, perzselő ujjával vájkált benne, de ti nem láttátok. Előletek elrejtette gyáva módon. Úgy járt köztetek, gyászoló arccal, mintha a világ bűneit siratná, és azt, hogy szentségéhez méltó társakra nem talált. De most halála óráján ide áll elétek. Nézzétek Hester skarlát betűjét, és tudjátok meg, hogy az minden titokzatos szörnyűségében is csak hitvány árnyéka a másiknak, amit az a másik hord a szíve fölött. De még az is, még ez az égő szégyenbélyeg, ez a skarlát stigma is csak jelképe annak, amit szíve legmélyén visel. Akad közöttetek olyan, aki kételkedik benne, hogy az Isten mindig ráakad a bűnösre? Íme, lássátok! Íme, itt áll előttetek a szörnyű bizonyosság!

Görcsös, lázas mozdulattal feltépte mellén a papi köntöst. Megmutatott mindent! De ezt a jelenetet nem akarjuk leírni. A sokaság egy pillanattig rémülten bámulta a szörnyű csodát. A lelkész pedig úgy állt ott, arcán a diadal halvány pirosságával, mint aki a marcangoló kín legválságosabb pillanatában mégis kivívta győzelmét.

Aztán leroskadott a deszkára. Hester fölemelte a fejét és mellére vonta. A vén Chillingworth pedig ott térdelt mellettük bárgyú, fakó arccal, amelyből minden élet elszállt.

- Megmenekültél előlem - hajtogatta -, megmenekültél.

- Az Úr bocsásson meg neked - mondta a lelkész. - Te is, te is súlyosan vétkeztél.

Megtörő szemét elfordította róla, és az asszonyra meg a gyermekre függesztette.

- Kicsi Gyöngyöm - mondta halkan, meleg mosollyal, mintha az örök pihenés előtt az utolsó pillanatban még játszani akarna a gyermekkel -, édes kicsi Gyöngyöm. Megcsókolsz-e most? Ott az erdőben nem akartál. De most, ugye, igen?

Gyöngy odahajolt, és szájon csókolta. Megtört a varázs. Mintha ez az utolsó fájdalmas jelenet, amelyben a gyermeknek komoly része volt, fölébresztette volna benne a szunnyadó érzéseket, könnye apja arcára omlott, bizonyosságul annak, hogy ezentúl nemcsak harcolni fog a világgal, hanem asszony lesz ő is, akitől az emberi öröm és fájdalom nem idegen. Anyjával szemben is betöltötte eddigi hivatását, és ezentúl nem kell többé gyötörnie.

- Hester - súgta a lelkész -, isten veled.

- Hát nem találkozunk? - kérdezte Hester, arcát az övére hajtva. - Nem leszünk együtt az örök életben? Bizony, megtisztítottuk egymást ezzel a temérdek fájdalommal. Te már az Örökkévalóságba tekintesz fényes, halódó szemekkel. Mondd el, mit látsz ott?

- Csitt, Hester, csitt, megszegtuk a törvényt. Borzalmasan lelepleztünk egy bűnt, ne gondoljunk most egyébre. Félek, nagyon félek, hogy amikor Istenről megfélemedtünk, és egymás lelkét meggyaláztuk, eljátszottuk az örök boldogságot. És most már nincs remény, hogy a tisztaság birodalmában egyesülhessünk. Isten mindent tud, és ő kegyelmes. Kegyelmes volt hozzám, amikor annyi gyötrellemel sújtott. Amikor égő bélyegét idesütötte a mellemre, amikor ezt a szörnyű öregembert küldte rám, hogy izzásban tartsa szüntelenül a kint, amikor ide vezérelt, hogy itt haljak meg szégyenben és diadalban a nép színe előtt. Ha nem kínlódom annyit, talán örökre elvesztem volna. Dicsértessék az Ő neve! Legyen meg az Ő akarata! Isten veled!

Az utolsó szavakat lelkével együtt lehelte ki a pap. A tömeg, amely eddig néma csöndben állt, most megmozdult, és az áhítatos csodálkozás tompa moraja futott végig a téren, és mindig magasabbra törve, lassan hömpölygött az ég felé, mintha a távozó lelket kísérné.

XXIV. Végszó

Néhány nap múlva, amikor az emberek már egy kissé össze tudták szedni gondolataikat, sokféleképpen mesélték a történetet.

A tanúk legnagyobb része azt állította, hogy a szerencsétlen pap mellén egy skarlát betűt láttak, egészen hasonlót ahhoz, amit Hester Prynne visel, de a húsba égetve. A különös jelenséget sokféleképpen magyarázták, de ezek közül egy sem egészen hiteles.

Egyesek szerint Dimmesdale tiszteletes úr már azon a napon, amikor Hester pellengéren állt, megkezdte vezeklését, amely később rendszeres önsanyargatássá fajult, és szörnyű bélyeget égetett a mellére. Mások viszont úgy vélekedtek, hogy a megbélyegző jel csak jóval később keletkezett, és a vén Chillingworth idézte oda boszorkánymesterségével, ezért kotyvasztotta a sok mérges hatású szert a lelkésznek.

Akadtak viszont elegendő, és pedig éppen azok között, akik Dimmesdale tiszteletes úr érzékeny lelkét és annak teste fölött való hatalmát jól ismerték, hogy a megdöbbenő jelkép az állandó lelkipurdalás következménye, az rága előbb a szívét, majd kifelé hatolva, a borzalmas isteni ítéletnek ebben a látható jelében mutatkozott meg. Az olvasó választhat a különféle feltevések között. Mi igyekeztünk megvilágítani a kérdést, amennyire módunkban állt, és most már szeretnénk saját agyunkból is kitörölni a történet nyomát, amelyet a hosszas töprengés túlságosan odavéssett.

A legkülönösebb viszont az, hogy akadt egész sereg ember, aki végignézte a jelenetet, és állítólag egy pillanatra nem vette le szemét Dimmesdale lelkészről, de meg mert volna esküdni rá, hogy melle szeplőtelen volt, mint az újszülött gyermeké, semmiféle bélyegnek nyoma se látszott rajta. E rendkívül tekintélyes tanúk szerint természetesen a lelkész utolsó szavai a világért sem bizonyítják, hogy bármi köze lett volna a bűnhöz, amelynek bélyegét Hester viseli hét esztendő óta. Szerintük a lelkész, amikor érezte, hogy halála közeledik, tudva, hogy a tömeg áhítatos szeretete máris a szentek és angyalok közé emelte, azért lehelte ki lelkét egy bukott asszony karjában, hogy megmutassa a világnak, milyen hiú és semmis a kiválasztottak minden magasztalt tisztasága. Egész életével embertársai üdvét szolgálta, és halálával is felejthetetlen tanítást adott nekik, megmutatva, hogy az Örök Tisztaság színe előtt mindnyájan egyaránt bűnösök vagyunk. Csak azt akarta bizonyítani, hogy a legszentebbek közöttünk éppen csak annyival emelkedtek a többiek fölé, hogy közelebbről és így világosan láthatják az isteni kegyelmet, és jobban elutasíthatják az emberi erény gögös álmképét, amely mindenáron az Égbe akarja emelni fejét.

Nem is próbáljuk itt ezt a súlyos kérdést eldönteni. Csak azért említettük meg Dimmesdale tiszteletes esetének ezt az utolsó változatát is, mert fényes példája a konok állhatatosságnak, amellyel a hívek és jó barátok ragaszkodnak egy ember - különösen egy pap - szentségéhez, még akkor is, ha bűnét és hamisságát napnál világosabb tények bizonyítják.

A régi kézirat Hester egy-két kortársának szóbeli tanúságán alapult, és olyanokén, akik még azoktól hallották a dolgokat. Történetünk főbb vonásaiban a feljegyzésekkel teljesen összhangban. A sok erkölcsi tanulságból, amelyet levonhatnánk a lelkész szomorú példájából, csak egyet emelünk ki: „...Légy igaz! Légy igaz! És mutasd meg a világnak bátran, ha nem is azt, ami a legrosszabb benned, de legalább azt, amiből a rosszra is következtenni lehet!”

Semmi sem volt olyan feltűnő, mint az a változás, amely közvetlenül a fiatal pap halála után az öreg Roger Chillingworth egész külső és belső mivoltában megnyilatkozott. Minden ereje és tettvégya - a lelki és szellemi egyaránt - tökéletesen elhagyta. Valósággal elfonnyadt, összezugorodott, majdnem láthatatlanná vált, akárcsak egy kigyomlált gaz, amely a napon aszalódik.

A szerencsétlen ember legfőbb élettartalma a tudatos és rendszeresen keresztülvitt bosszú volt, és amikor már-már biztosra vehette a diadalt, egyszerre nem volt mivel táplálnia a gonosz tüzet, nem talált semmi ördögi munkát a maga számára az egész földön. Mit tehetett egyebet az ember voltából kivetkőzött szerencsétlen halandó, minthogy visszatérjen Mesteréhez, aki bőven ellátja új munkával és megfelelő jutalommal. De ne ítéljük meg túlságosan szigorúan azokat az árnyalakokat, akik valamikor hosszú ideig itt éltek közelünkben, még az öreg orvost sem. A legérdekesebb kérdések közé tartozik, nem azonos-e gyökerében a szerelem és a gyűlölet? Hiszen mind a kettőhöz két szív legmeghittebb kapcsolata és ismerete kell. Végeredményben a szenvedélyes szerelmes csakúgy, mint a szenvedélyes bosszúálló, minden szellemi és érzelmi táplálékát a másiktól meríti, és ha magára marad, reménytelen üresség szakad rá.

Filozófiai szempontból a két szenvedély tehát lényegében ugyanaz, csak az egyiket mennyei fényességben látjuk, a másikat tompán izzó homályban. Odaát a szellemek világában találkozik a kettő, s az öreg doktor és a lelkész, akik itt a földön mind a ketten áldozatok voltak, talán azon kapják magukat, hogy a gyűlölet egész tőkéje színarany szeretetté változott bennük.

De hagyjuk ezt a fejtegetést most. Anyagi körülményt akarunk még közölni az olvasóval. Roger Chillingworth körülbelül egy évvel élte túl a lelkészt, és halála előtt végrendeletileg Hester Prynne gyermekére, Gyöngyre hagyta tekintélyes ó- és új-angliai birtokait, akarata végrehajtását pedig Bellingham kormányzóra és Wilson tiszteletes úrra bízta. Így tehát Gyöngy - a tündérgyermek, sokak szemében sátánfajzat - Új-Anglia leggazdagabb örökösneje lett. Ennek is része volt valószínűleg abban, hogy a közvélemény vele és anyjával szemben gyökeresen átalakult. Ha ott maradnak, a kis Gyöngy később, eladósorba lépve, nyugodtan összekeverhette volna szilaj vérét akár a legszigorúbb, hétpróbás puritán vérral is.

De nem sokkal az orvos halála után Hester és kislánya eltűntek a vidékről. Az évek folyamán hébe-hóba eljutott ugyan Új-Angliába egy-egy hírfoszlány, mint amikor szálfadarabot sodor partra a tenger, és azon egy név kezdőbetűinek nyoma látszik - de senki se tudta biztosan, hol, merre élnek. A skarlát betű története legendává nőtt, bűvös ereje pedig tovább élt, úgyhogy az emberek áhítatos félelemmel kerülték a pellengér alkotmányát és a tengerparti magányos kis kunyhót, melyben Hester Prynne lakott egykor.

A kis házikó körül gyerekek játszadoztak egy délután, és egy magas, szürkeruhás asszonyt láttak, aki a kunyhó ajtajához közeledett. Hosszú évek óta senki se járt ott, de vagy nála volt a kulcs, vagy a korhadt fa engedett mindjárt a nyomásnak: a gyerekek határozottan látták, hogy besuhan, mint valami árnyék. Egy percre megállt a küszöbön, félig hátrafordult - talán nem volt ereje így magányosan belépni a helyre, ahol úgy megváltozott minden, ahol régi életének olyan sok nagy eseménye zajlott le. Csak egy percig tétovázott, de ez elég volt ahhoz, hogy mellén a skarlát betűt meglássák.

Hester Prynne tehát visszatért régi szomorú otthonába, és felöltötte elfeledett szégyenjelét. De hol maradt Gyöngy? Ha él még, asszonyisága teljes virágompájában lehet most. Senki se hallott róla, nem is tudta meg soha teljes bizonyossággal, mi lett a tündérgyermek sorsa. Idő előtt sírba szállt-e, vagy szilaj vére lecsillapodott annyira, hogy a nő szelíd, házi boldogságára képeessé lett?

Hester későbbi élete folyamán sok minden arra mutatott, hogy bár teljes csöndben és magányosságban él itt, valahol egy messze országban szeretettel gondolkodik rá. Levelek jöttek, címeres pecséttel, bár ezt az angol címertan nem ismerte. És a kis kunyhóban a kényelemnek, sőt a fényűzésnek olyan apróságai vették körül, amilyeneket Hester azelőtt sohasem használt. Csak olyasvalaki találhatta ezt ki számára, aki nagyon gazdag, és nagy szeretettel gondolkodik rá. Apró kézimunkák, dísz tárgyak, finom ujjak gyöngéd munkái jelezték, hogy állandóan törődnek vele. Egyszer azt is látták, hogy Hester babaruhát híméz, ragyogó, pompás aranyfonállal. Itt ezen a józan vidéken népcsődület támadt volna, ha egy gyermek ilyen ruhát látnak.

Pue felügyelő úr, aki egy évszázaddal később gyűjtötte össze az idevonatkozó adatokat, majdnem biztosra vette, hogy Gyöngy igenis életben maradt, sőt boldog asszony lett, és szeretettel gondolt anyjára. Szívesen tartotta volna magánál a szomorú és magányos Hestert, de az nem találta helyét az idegen világban. Valódi élete itt folyt le Új-Anglia komor földjén, ide kötötte bűne és szenvedése, itt akart vezekelni is.

Visszatért tehát, és felöltötte, most már önként, szabad akaratából, a szégyen jelét, amelyet már semmiféle szigorú tanács nem kényszeríthetett volna rá. Azóta soha le se vette melléről. De az elmélyedés, önfeláldozás kemény éveiben a skarlát betű egész új értelmet nyert. Most már nem stigma volt, nem keserű gúnnyal néztek rá az emberek, hanem inkább szomorúan és félelemmel vegyes tisztelettel.

Hester Prynne sohasem volt önző, sosem kereste a maga hasznát és örömét, éppen ezért hozzá fordultak minden bajukkal, gondjukkal, tanácsát kérték, tudva, hogy ő maga sok nehéz napot élt át. Főleg az asszonyok keresték fel, a sebzett szívűek, akik csalódtak, méltatlanra pazarolták szerelmüket, vagy a bűnös szenvedély útjain tévelyegtek, és azok is, akiknek szívét az örömtelenség terhe nyomta, akiket nem kívánt és nem keresett senki. Eljöttek Hester kunyhójába, tőle kérdezték: mért kell nyomorúságban sínylődniök, hol találhatnak irt sebeikre. És Hester megvigasztalta, útbaigazította őket, legjobb tehetsége szerint.

Mélységesen élt benne a hit, hogy elkövetkezik egy szebb és jobb korszak, majd ha a világ megérett rá, amikor új igazságot nyilatkoztat meg az Ég, hogy férfi és asszony viszonyát a kölcsönös boldogság biztosabb alapjára építse.

Ezt a hitét iparkodott beléjük önteni. Valamikor régen, homályosan gondolt rá talán, hogy ő maga lehet választott próféta az új megnyilatkozásnak, de azóta belátta, hogy tévedett, hogy az Ég rejtett igazságait sose derítheti fel olyan asszony, akit bűn és szégyen sújt, és életfogytiglani bánat terhe görnyeszt. Igen, az új igazság apostola asszony lesz, de tiszta, szép és nemes, olyan, aki bölcsességét nem a bánat keserűségéből meríti, hanem az öröm éteri ragyogásából, és egy sikeres élet meggyőző tanúságával bizonyíthatja, hogy a szerelem szent és boldogító.

Így beszélt Hester Prynne, és szomorúan nézett a skarlát betűre. Hosszú évek múltán új sírt ástak egy régi, besüppedt sírhant mellett a város temetőjében, ahol azóta a King's Chapel épült. Egész közel a másik régi sírhoz, de mégis úgy, hogy valami kevés hely maradjon közöttük, mintha tilos volna a két halott porainak egyesülnie. De azért közös sírkő alatt pihentek. Körülöttük díszes síremlékek állottak címeres felírásokkal, s ezen az egyszerű kőlapon a kíváncsi szemlélő még ma is megtalálhatja egy régi bevéselt pajzs körvonalainak nyomát, és eltöprenghet a különös felírason. Pár szó van csak rajta, ami rövid összefoglalása és mottója lehetne történetünknek. A komor jelmondatra csak egyetlen halvány fénypont vet egy kis világosságot:

FEKETE MEZŐBEN EGY LÁNGVÖRÖS „A” BETŰ